

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

KONYA EREĞLİ İLÇESİ BELKAYA AĞZI
(Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Metinler-Sözlük)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
UĞUR ÇAVGA

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Ethem ÖZKAN

NEVŞEHİR
OCAK 2020

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi bildiririm.

Tezi Hazırlayan

Uğur AVGA

KILAVUZA UYGUNLUK ONAYI

“Konya Ereğli İlçesi Belkaya Ağzı (Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Metinler-Sözlük)” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Uğur ÇAVGA

Danışman

Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Ethem ÖZKAN

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Unvanı Adı Soyadı, İmza

Dr. Öğretim Üyesi Tugrul SALDIRAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ "KABUL VE ONAY" SAYFASI

Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Ethem ÖZKAN danışmanlığında Uğur ÇAVGA tarafından hazırlanan "KONYA EREĞLİ İLÇESİ BELKAYA AĞZI (Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Metinler-Sözlük)" adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

23 / 01 / 2020

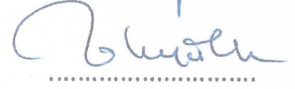
JÜRİ:

Danışman : Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Ethem ÖZKAN

Üye : Doç.Dr. Hacer TOKYÜREK

Üye : Dr.Öğretim Üyesi Tuğrul BALABAN

İMZA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 5.62 / 2020 / 2020-08-178 / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

... / / 2020

Doç.Dr. Vedat AKTEPE
Müdür

TEŐEKKÖR

Çalışmamın her aşamasını takip eden, bilgisini ve yardımını esirgemeyen değerli hocam Sayın Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Ethem ÖZKAN'a, bu çalışma sırasında bizi evlerine misafir eden Belkaya halkına, çalışma yaptığım süreçte maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Uğur ÇAVGA
Nevşehir, 2020

KONYA EREĞLİ İLÇESİ BELKAYA AĞZI
(Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Metinler-Sözlük)

Uğur ÇAVGA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Ethem ÖZKAN

ÖZET

Belkaya Ağzı isimli bu çalışmamızda Konya ili, Ereğli ilçesine bağlı Belkaya kasaba merkezi ve kasaba sınırları içinde yer alan, kasaba merkezine bağlı olan 5 yaylanın ağız özellikleri incelenmiştir.

Araştırma, sahadan derlenen metinlere dayanmakta ve Giriş, İnceleme, Sonuç, Metinler, Sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, araştırmanın kapsamı ve metodu belirtildikten sonra araştırma bölgemizin tarihi ve etnik yapısı, fiziki coğrafyası ve sosyal durumu hakkında bilgi verilmiştir.

Ses bilgisi adını taşıyan inceleme bölümü; ünlü ve ünsüz seslerin incelendiği iki alt bölümden oluşmaktadır. Bu alt bölümlerde sesler ve ses olayları incelenmiştir. Şekil bilgisi adını taşıyan inceleme bölümünde ise isimler, zamirler, sıfatlar, zarflar, edatlar ve fiiller ele alınmıştır. İnceleme bölümündeki örnekler derlenen metinlere dayanmaktadır.

Sonuç bölümünde, Belkaya Ağzında görülen önemli ses ve şekil bilgisi özellikleri maddeler halinde değerlendirilmiştir.

Metinler bölümünde, Belkaya kasaba merkezi ve merkeze bağlı olan 5 yayladan 11 kişiden derlediğimiz 11 metin verilmiştir. Derlenen metinler metin numaraları ve her metin kendi içinde cümle numaraları ile verilmiştir.

Sözlük bölümünde, derlenen metinlerde yer alan ve bölgenin ağız özelliklerini yansıtan kelimeler alfabetik olarak sıralanarak açıklamaları yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Belkaya kasabası, Belkaya Ağzı, Ağız araştırması, Ses bilgisi, Şekil bilgisi.

**KONYA EREĞLİ DISTRICT BELKAYA ACCENT
(Phonology-Morphology-Texts-Dictionary)**

Uğur ÇAVGA

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature, Master Degree
Supervisor: Dr. Faculty Member İbrahim Ethem ÖZKAN**

ABSTRACT

In this study titled Belkaya Accent, the accent features of 5 highlands connected to the town center, located in Belkaya town center, Ereğli district, Konya province and boundaries of the town were reviewed.

The research was based on texts compiled from the field and consists of the sections of Introduction, Analysis, Conclusion, Texts and Dictionary.

In the section of introduction, information was given about the history and ethnic structure, physical geography and social status of our research region after the scope and method of the research are specified.

The section of analysis, named as phonetics, consists of two sub-sections where vowels and consonants were examined. In these subsections and sounds and sound events were reviewed. Names, pronouns, adjectives, adverbs, prepositions and verbs were discussed in the review section named as morphology. The examples in the analysis section were based on compiled texts.

In the section of conclusion, the important phonetic and morphological features of Belkaya accent were evaluated as clauses.

In the texts, 11 texts compiled from 11 people from 5 highlands connected to Belkaya town center and the downtown were given. Compiled texts were given with text numbers and each text was given with sentence numbers.

In the section of dictionary, the words in compiled texts reflecting the accent features of the region were listed in alphabetical order and explained.

Key Words: Belkaya town, Belkaya Accent, Accent research, Phonetics, Phonology, Morphology.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI	1
1.1.1. Araştırmanın Kapsamı	1
1.1.2. Araştırma Metodu.....	1
1.1.3. Metinler.....	1
1.2. BÖLGENİN TARİHİ VE ETNİK YAPISI.....	2
1.2.1. Belkaya (Arısama) Kasabası	2
1.2.2. Tarihçe.....	2
1.2.3. Arısama (Belkaya) Kalesi.....	4
1.2.4. Arısama (Belkaya) Mağaraları.....	5
1.3. BÖLGENİN FİZİKİ COĞRAFYASI.....	6
1.3.1. Coğrafi Konum	6
1.3.2. İklim.....	6
1.4. BÖLGENİN SOSYAL YAPISI	7
1.4.1. Ekonomik Durumu	7
1.4.2. Ulaşım Durumu.....	8
1.4.3. Su-Elektrik.....	8
1.4.4. Dinî Yapılar.....	8
1.4.5. Eğitim-Öğretim	9
1.4.6. Sağlık	9
1.5. KASABADAKİ SÜLÂLELER	9
İKİNCİ BÖLÜM	10
İNCELEME	10
2.1. SES BİLGİSİ	10
2.1.1. Ünlüler.....	10

2.1.1.1. Ünlü Çeşitleri.....	10
2.1.1.1.1. Yazı Dilinde Bulunmayan Ünlüler	10
2.1.1.2. Ünlülerde Uzunluk Kısalık	11
2.1.1.2.1. Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi.....	11
2.1.1.2.2. Ünlülerde Kısalık.....	11
2.1.1.2.3. Hece Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun ünlüler	12
2.1.1.2.4. Ünsüz Düşmesiyle Oluşan Uzun Ünlüler	12
2.1.1.3. İkiz Ünlüler	12
2.1.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler.....	13
2.1.1.3.2. Alçalan İkiz Ünlüler	13
2.1.1.4. Ünlü Uyumları Ve Ünlü Benzeşmeleri	13
2.1.1.4.1. Önlük-Artlık (İncelik-Kalınlık) Uyumu.....	13
2.1.1.4.1.1. Önlük-Artlık (İncelik-Kalınlık) Uyumunun Bozulması	14
2.1.1.4.2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu	15
2.1.1.4.2.1. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumunun Bozulması.....	15
2.1.1.4.3. Genişlik-Darlık Uyumu	15
2.1.1.5. Ünlü Değişmeleri	16
2.1.1.5.1. Art Ünlülerin Önlüleşmesi.....	16
2.1.1.5.2. Ön Ünlülerin Artlaşması.....	16
2.1.1.5.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	18
2.1.1.5.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	18
2.1.1.5.5. Geniş Ünlülerin Daralması.....	19
2.1.1.5.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi	20
2.1.1.6. Ünlülerde Türeme Ve Düşme.....	20
2.1.1.6.1. Ünlü Düşmesi	20
2.1.1.6.2. Ünlü Türemesi	21
2.1.1.6.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi.....	21
2.1.1.6.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi.....	22
2.1.1.6.2.3. Son Seste Ünlü Türemesi.....	22
2.1.1.7. Boşluk (Hiatus)	22
2.1.2. Ünsüzler.....	23
2.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri.....	23
2.1.2.1.1. Yazı Dilinde Bulunmayan Ünsüzler	23

2.1.2.2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması.....	25
2.1.2.3. Ünsüz Değişmeleri.....	25
2.1.2.3.1. Ötümlüleşme.....	25
2.1.2.3.1.1. Kelime Başında Ötümlüleşme.....	26
2.1.2.3.1.2. Kelime İçinde Ötümlüleşme	26
2.1.2.3.1.3. Kelime Sonunda Ötümlüleşme	27
2.1.2.3.2. Ötümsüzleşme.....	28
2.1.2.3.2.1. Kelime Başında Ötümsüzleşme.....	28
2.1.2.3.4. Süreklileşme	29
2.1.2.3.5. Süreksizleşme	30
2.1.2.3.6. Ötümlü-Süreklî Ünsüzler Arasındaki Değişmeler.....	30
2.1.2.3.7. Ötümlü-Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	31
2.1.2.3.8. Ötümsüz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	31
2.1.2.3.9. Süreklî Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	32
2.1.2.3.10. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	32
2.1.2.3.11. Süreklî-Ötümsüz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	33
2.1.2.4. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi	33
2.1.2.5. Benzeşmezlik.....	34
2.1.2.6. Ünsüz İkizleşmesi	34
2.1.2.6.1. Türeme Yolu İle Oluşan Ünsüz İkizleşmesi	34
2.1.2.6.2. Vurgu Yolu İle Oluşan Ünsüz İkizleşmesi.....	35
2.1.2.7. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	35
2.1.2.8. Ünsüz Düşmesi.....	35
2.1.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi.....	35
2.1.2.8.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi.....	35
2.1.2.9.1. İç Seste Ünsüz Türemesi	37
2.1.2.9.2. Son Seste Ünsüz Türemesi	37
2.1.2.10.1. Yakın Yer Değiştirme	38
2.1.2.10.2. Uzak Yer Değiştirme.....	38
2.1.2.11. Hece Kaynaşması.....	38
2.1.2.12. Hece Düşmesi.....	38
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ	39
2.2.1. İsimler.....	39

2.2.1.1. Yapım Ekleri	39
2.2.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	39
2.2.1.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	41
2.2.1.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler	42
2.2.1.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler	44
2.2.1.2. Çokluk Eki.....	45
2.2.1.3. Hal Ekleri	46
2.2.1.3.1. İlgî Hâli	46
2.2.1.3.2. Yükleme Hâli.....	46
2.2.1.3.3. Yönelme Hâli	47
2.2.1.3.4. Bulunma Hâli	47
2.2.1.3.5. Ayrılma Hâli	48
2.2.1.3.6. Eşitlik Hâli	48
2.2.1.3.7. Vasıta Hâli	48
2.2.1.3.8. Yön gösterme eki	49
2.2.1.3.9. Sebep gösterme eki	50
2.2.1.4. İyelik Ekleri	50
2.2.1.5. İlgî (aitlik) eki	52
2.2.1.6. Soru eki	52
2.2.1.7. İsimlerde küçültme eki	53
2.2.2.1. Şahıs Zamirleri.....	53
2.2.2.2. Dönüşlülük Zamiri.....	55
2.2.2.3. İşaret Zamirleri	56
2.2.2.4. Soru Zamirleri.....	57
2.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri	57
2.2.3.1. Niteleme Sıfatları.....	58
2.2.3.2.1. İşaret Sıfatları	58
2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları	58
2.2.3.2.3. Soru Sıfatları	59
2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları.....	59
2.2.4. Zarflar	59
2.2.4.1. Yer ve Yön Zarfları	60
2.2.4.2. Zaman Zarfları	60

2.2.4.3. Niteleme ve Durum Zarfları	60
2.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	60
2.2.4.5. Soru Zarfları	61
2.2.5. Fiiller.....	61
2.2.5.1. Şahıs Ekleri	61
2.2.5.1.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri	61
2.2.5.1.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri.....	63
2.2.5.2. Şekil ve Zaman Ekleri	64
2.2.5.2.1. Geniş Zaman Ekleri	64
2.2.5.2.2. Şimdiki Zaman Eki	65
2.2.5.2.3. Görülen Geçmiş Zaman Eki	66
2.2.5.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki.....	67
2.2.5.2.5. Gelecek Zaman Eki.....	68
2.2.5.2.6. Emir Ekleri	69
2.2.5.2.7. Şart Eki	70
2.2.5.2.8. İstek Eki	70
2.2.5.2.9. Gereklilik Eki.....	71
2.2.5.3. Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri	71
2.2.5.3.1. Hikâye Birleşik Zaman: /-dl/	71
2.2.5.3.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	71
2.2.5.3.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi.....	71
2.2.5.3.1.3. Öğrenilen Zamanın Hikâyesi.....	71
2.2.5.3.1.4. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	71
2.2.5.3.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	71
2.2.5.3.1.6. Şartın Hikâyesi	72
2.2.5.3.2. Rivayet Birleşik Zaman: /mıŝ/.....	72
2.2.5.3.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti	72
2.2.5.3.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti	72
2.2.5.3.2.3. Öğrenilen Zamanın Rivayeti	72
2.2.5.3.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti	72
2.2.5.3.3. Şart Birleşik Zaman: /-SA/	72
2.2.5.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı	72
2.2.5.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	73

2.2.5.3.3.3. Gelecek Zamanın Şartı.....	73
2.2.5.4. Ek Fiil.....	73
2.2.5.4.1. İsimleri Fiilleştirme	73
2.2.5.4.2. Fiilleri Birleşik Zamanlı Yapma.....	73
2.2.5.5. Yardımcı Fiiller.....	74
2.2.5.5.1. İsimler İle Kullanılan Yardımcı Fiiller	74
2.2.5.5.2. Fiiller İle Kullanılan Yardımcı Fiiller	74
2.2.5.5.2.1. Yeterlilik Fiili	75
2.2.5.5.2.2. Tezlik Fiili	75
2.2.5.5.2.3. Yaklaşma Fiili	75
2.2.5.5.2.4. Süreklilik Fiili	75
2.2.5.6. Sıfat-fiiller.....	75
2.2.5.7. Zarf-fiiller	76
2.2.6. Edatlar	77
2.2.6.1. Ünlem Edatları	77
2.2.6.1.1. Ünlemler	78
2.2.6.1.2. Seslenme Edatları	78
2.2.6.1.3. Sorma Edatları	78
2.2.6.1.4. Gösterme Edatları.....	78
2.2.6.1.5. Cevap Edatları.....	78
2.2.6.2. Bağlama Edatları	79
2.2.6.2.1. Sıralama Edatları.....	79
2.2.6.2.2. Denkleştirme Edatları	79
2.2.6.2.3. Karşılaştırma Edatları	79
2.2.6.2.4. Cümle Başı Edatları	80
2.2.6.2.5. Sona Gelen Edatlar	80
2.2.6.3. Son Çekim Edatları.....	80
2.2.6.4. <i>ki</i> edatı:	82
SONUÇ.....	83
METİNLER	88
SÖZLÜK.....	202
KAYNAKÇA	230
ÖZ GEÇMİŞ.....	232

KISALTMALAR DİZİNİ

YSE: Yol, Su, Elektrik Genel Müdürlüğü

e1, e2: Erkek adı

k1, k2: Kadın adı

ç1, ç2: Çocuk adı

y1, y2: Yer adı

s. : Sayfa

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

Ünlüler

a

á: a-e arası ünlü

ą: a-ı arası ünlü

ā: uzun a ünlüsü

ǎ: kısa a ünlüsü

e

é: e-i arası ünlü

ä: açık e ünlüsü

ē: uzun e ünlüsü

ě: kısa e ünlüsü

ı

í: ı-i arası ünlü

ı̇: ı-u arası ünlü

ī: uzun ı ünlüsü

ǐ: kısa ı ünlüsü

i

ı̈: i-ü arası ünlü

ī: uzun i ünlüsü

ǐ: kısa i ünlüsü

o

ó: o-ö arası ünlü

ọ: o-u arası ünlü

ō: uzun o ünlüsü

ǒ: kısa o ünlüsü

ö

ō: uzun ö ünlüsü

ộ: ö-ü arası ünlü

u

ú: u-ü arası ünlü

ū: uzun u ünlüsü

ů: kısa u ünlüsü

ü

ū: uzun ü ünlüsü

ů: kısa ü ünlüsü

Ünsüzler

b

c

ç

Ç: ç-ş arası ünsüz

d

f

F: f-v arası ünsüz

g

ğ: arka damak g ünsüzü

ğ

h

h: sızıcı, hırıltılı h ünsüzü

j

J: j-ş arası ünsüz

k

ķ: arka damak k ünsüzü

l

l: ön damak l ünsüzü

m

n

ñ: genzel n ünsüzü

p

P: b-p arası ünsüz

r

s

S: s-z arası ünsüz

ş

t

T: t-d arası ünsüz

v

w: çift dudak v ünsüzü

y

z

İşaretler

' : kesme işareti, vurgu ile karşılanan ünsüzleri karşılar.

' : vurgu işareti (Standart Türkiye Türkçesi'nden farklı ve daha şiddetli vurgulanan hecelerden önce konur.)

˘ : ulama işareti

˘ : diftong, (durak yok) ua, ou, ea, ai

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI

1.1.1. Araştırmanın Kapsamı

Çalışmamız, Konya ili, Ereğli ilçesine bağlı Belkaya kasaba merkezi ve kasaba sınırları içerisinde yer alan, kasaba merkezine bağlı olan 5 yaylayı kapsamaktadır. Son verilere göre kasabada yaşayan toplam kişi sayısı 4700'dür.

1.1.2. Araştırma Metodu

Araştırma sahamızda kaynak kişilerden yapılan derlemeler digital ses kayıt cihazı ile kayıt edildi. Derlenen malzeme çözümlendi, çözümlenen metinler, Türk Dil Kurumu tarafından geliştirilen *Ağız Çalışmaları Çevriyazı İşaretleri* ile *calibri (gövde)* yazı tipinde bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra, bilgisayar ortamına aktarılan metinlerin her birinden fişlemeler yapılarak inceleme yapıldı.

1.1.3. Metinler

İncelemeye alınan metinler digital ses kayıt cihazından alınmış derlemelerden oluşmaktadır. Bu digital ses kayıt cihazına kayıt edilmiş derlemeler tarafımdan yapılmış derlemelerdir. Derlenen metinler, kasaba merkezinden 5 kişiden ve 5 yayladan 6 kişiden olmak üzere toplam 11 kişiden derlenen 11 metinden oluşmaktadır. Derlenen metinler metin numaraları ve her metin kendi içinde cümle numaraları ile verilmiştir.

1.2. BÖLGENİN TARİHİ VE ETNİK YAPISI

1.2.1. Belkaya (Arısama) Kasabası

Belkaya (Arısama) kasabası; Konya ili, Ereğli ilçesine bağlı bir yerleşim merkezidir. Bu kasaba, son yasal düzenlemelerle aynı isimle Ereğli'nin mahallesi hâline gelmiştir.

1.2.2. Tarihçe

M.Ö. 2000-2500 yılları arasında Hititler'in yarı bağımsız köy, şehir ve devletleri sırasında Tyana (Kemerhisar) Krallığı içinde kaldığı sanılan Ardistama-(Arısama) M.Ö. 133 yıllarında Roma İmparatorluğu sınırları içine girmiştir. Likonya eyaleti içinde 100'e yakın şehir arasında Arısama-(Ardistama) olarak ismi geçmektedir. Hititler devrinde isminden söz edilen Karacadağ'ın kuzeyinde Arısama Dağı görülür. Dağın doruklarında kale ve kalenin doğusunda Sarnıç Öreni ve Kalesi ile köyün kuzeyinde Küplük Öreni Emirgazi'nin 3 kilometre kuzeyinde Dikili-Taş Öreni içinde Hitit Tabletleri bulunmuştur (Gündüz, 1980: 525).

Belkaya kasabası Hititler birliğine girmiş ve Hititlerden kalma örenler üzerine bugünkü kasaba kurulmuştur. Ardistama-Arısama-Arısama gibi bir iki harf değişikliği ile Hititlerden beri sürüp gelen ismini günümüze kadar korumuştur. Ardistama batısındaki dağa ismini vermiştir. Arısama Dağının kuzeydoğusunda Sarnıç Öreni, dağ ile köy arasında Küplük Öreni, köyün kurulduğu bugünkü yerinde de geniş yerleşim kalıntıları vardır. Kasabada yol yapımı çalışmaları sırasında bazı dehlizlere rastlanıldığı gibi köy içindeki su kuyularından yeraltı şehirlerine bağlanan yollar bulunmaktadır (Gündüz, 1980: 525).

Küplük Öreninde Romalılara ait olduğu düşünülen çok sayıda büyük küpler çıkmıştır. Bunlardan biri de kasabada eski ilkokulun bahçesinde öğrencilere su kabı olarak kullanılmıştır (Gündüz, 1980: 525). Daha sonraları ptt binasının önüne koruma ve gösteriş maksadıyla konulmuş ve hâlâ ptt binası önünde bulunmaktadır.

Kasabada; kale, harabe ve mezarlıklarda yapılan kaçak kazılarda altın, cam eşyalar, şişe, tabak, bilezik, çanak, çömlek, vazo gibi antik eşyalar bulunduğu ve Frik, Finike, Roma, Bizans eşyaları diye satıldığı rivayet edilir. Bu buluntu eşyalara bakılırsa Hititlerden sonra Frik, Lidya, Roma ve Bizanslıların bu harabeler ve mağaralardan yararlandıkları görülmektedir (Gündüz, 1980: 525).

Prof. W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası* adlı eserindeki Likonya haritasında Arısama'yı Ardistama olarak göstermiş ve Ardistama'nın eski ismini hâlâ Arissama şeklinde muhafaza eden bu şehir Karapınar'ın kuzeybatısında Kara-Ang kapıdan çok uzak olmayan bir mevki içindedir ki Kanna (Yahut Hyde) ile birleştiği için piskoposluk olmamıştır şeklinde yazmaktadır (Gündüz, 1980: 525).

Avrupa'yı Asya'ya bağlayan tarihi Bağdat (Roma) yollarının Konya ile Kemerhisar ve Gülek Boğaz'ına bağlayan yolun, Sultanhan'ından Aksaray ve Arısama arasındaki bir bölümü topraklarımız içinden geçmektedir. Bugün dahi bu yolun kalıntlarına ve taş döşemelerine rastlamak mümkündür (Gündüz, 1980: 526).

Haçlı seferleri sırasında H.493-494-496 (M.1101-1107-1104) yıllarında veya 101 Haçlı seferlerinde Karapınar üzerinden Ereğli'ye ulaşan Haçlı orduları üzerine baskınlar yapıldığı sırada Ardistema-Arısama yolundan Kara Budak Bey kumandasındaki yirmi bölük asker Haçlılar üzerine baskın yapmıştır (Gündüz, 1980: 526).

Birinci Haçlı orduları Ereğli'den Kayseri'ye ayrılan bir bölümü ile Selçuklular ve Danişmendler Arısama topraklarında çarpışarak Haçlılara büyük kayıplar verdirmişlerdir. Arısama'nın ismi 1962 yılında Belkaya olarak değiştirilmiştir (Gündüz, 1980: 526). 1974 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. İlk önceler Konya ili Karapınar ilçesine bağlı olan Belkaya (Arısama) kasabası 1991 yılında Konya'nın Ereğli ilçesine bağlanmıştır. Bu kasaba, son yasal düzenlemelerle aynı isimle Ereğli'nin mahallesi hâline gelmiştir.

1.2.3. Arısama (Belkaya) Kalesi

Konya ovasında Karapınar-Aksaray arasında ve Karacadağ'ın kuzeyinde küçük bir dağ vardır. Bu dağ, Hititlerden beri yerleşim yeri olarak ta kullanılmıştır. Kale, bu dağın en yüksek noktasına ve bütün çevreye hâkim bir tepe üzerine inşa edilmiştir. Bu kaleye şimdi Emirgazi Kalesi veya Kale denilmektedir (Gündüz, 1980: 200).

Kale, sivri bir tepe üzerine kurulduğu için kaleye çıkmak oldukça güçtür. Ancak kuzeydoğudan çıkılması mümkündür. Kale surları, doğu ile batıyı kuzeyden yarım daire gibi çevirmiştir. Doğuda surlar dışında köşeli çıkıntılarla batı cephesindeki surlar yıkılmasına rağmen 2 metreyi aşan duvarlar hâlâ mevcuttur. Surların yapımında harç kullanılmamıştır (Gündüz, 1980: 200).

Kalenin güneyinde harçla yapılmış geniş duvarlı ev, mabet veya sarnıç olabileceği tahmin edilen bir bina yıkılmıştır. Taşları kırılarak tepeden aşağı yuvarlanarak alınmıştır. Kale surlarının içinde ve dışında çok sayıda ev kalıntıları veya örenleri mevcuttur. Kale içinde ve özellikle dışında, tepenin çevresinde ve derelerin başlangıç noktalarına yakın yerlerde yeraltına kazılmış çok sayıda su sarnıcı vardır. Sarnıçlar yumuşak kayalıklara kazılmış ve içleri sıvanmıştır (Gündüz, 1980: 200). Tepelerden inen yağmur ve kar suları ile beslenen sarnıçlara özel su süzme tertibatı yapılmıştır. (Çevrede bu sarnıçlara "Kak" adı verilir.) Emirgazi Kalesinin kuzeydoğusunda Arısama Dağının doğu kesiminde Belkaya kasabasının topraklarında Sarnıç Öreni vardır (Gündüz, 1980: 202).

Sarnıç Öreni denilen yerde ufak bir tepe üzerinde basit bir yapıya sahip kale döküntüsü vardır. Yaşlıların anlattıklarına göre kale çevresinde ve Sarnıç Öreninin içinde ve dışında 300'ün üzerinde su sarnıcının olduğu ve buranın ismini bu sarnıçlardan aldığını ifade ettiler. Yine kasabalıların anlattıklarına göre, Örende yapılan gayrimeşru kazılarda altın, cam şişeler, cam tabaklar, topraktan yapılmış çanak çömlek ve büyük küpler bulunmuştur (Gündüz, 1980: 202).

Bu kaleler ve çevresindeki örenlerde tarihi araştırmalar yapan Prof. Ramsay ve Lady, Hitilere ait üç Hitit kitabeli eser bulmuşlardır. Arısama Dağının batısında ve Emirgazi ilçesinin 4 kilometre kuzeyinde Eski Kışla denen yerde tam ve noksansız bir Mihrap-Mezbah autel (kaya oyuğu) bulmuşlardır. 1 m.-1,34 cm. yüksekliğinde üstüvani (yuvarlak biçimde) ve genişleyen bir tepe ile 66 cm. çapında (kutruna) siyah bazalttan (taştan) yapmadır. Ayakları kaideden yukarıya doğru biraz incelik ve tepesi bir masa, bir sofra gibi dümdüz bir şekilde yayılır. Üzerindeki Hitit hiyeroğlifleri kabartma şeklindedir. Görünüşte fasılasız (aralıksız) bir kitabe şeklinde tepenin kenarı etrafına ve üstüvanenin (yuvarlak veya silindirin) gölgesi etrafında ötekine eşit altı sıra tertip edilmiştir. Kitabenin göze çarpan önemli işareti Aedicula-Edikula (ev mabet) diye yazılmış olanıdır ki, bu krallığın yahut ruhaniyetin rumuz ve timsali olan bir küme olup bir rozete benzer bir Sanduka-Naiscos (küçük mabet, küçük kilise) şeklindedir. Boğaz Köydeki rahip kralın timsallerini (simge, sembol) hatırlatmaktadır. Tablası ve dibi kırılmış olan ikinci mihrabın kitabesinin bir satırı tamamen yok olmuştur. Hiyeroğlifler kabartma olarak işlenmiştir. Mihrap (oyuk) kendi yerinden başka bir yerde bulunmuş ise de bu şekil Fraktin'in oyulmuş kayasından hatıra gelmiş ve Höyükteki koşu meydanı tezyinatı üzerinde de aşikâr bir surette ve itinalı olarak gösterilmiştir (Gündüz, 1980: 202).

Bu sonuncu halde mihrap, tahta oturmuş bir boğanın karşısına vazedilmiş ve bir takım rahipler ve rahibeler ona doğru kurban olmak üzere koçlar götürmektedir. Bahsi geçen kitabeler ve Hitit tabletleri yok olmuştur, ancak yapı kalıntıları mevcuttur. Bu harabeler üzerinden çeşitli devletler gelip geçmişlerdir. Şimdi bu örenlerde şarap veya üzüm şırası için kullanıldığı sanılan büyük küpler bulunmaktadır (Gündüz, 1980: 202).

1.2.4. Arısama (Belkaya) Mağaraları

Arısama Dağının Belkaya hudutları içerisinde "Gök-İN" Tepesinde iki mağara, "Gökgeriz" Tepesinde bir mağara, "Yapık" Tepesinde bir mağara vardır. Bu mağaralar yumuşak kayalara kazılmış olup başka mağaralarla ilişkisi hakkında kesin bir bilgi yoktur (Gündüz, 1980: 224).

Belkaya kasabasının iki kilometre doğusunda İğre Dağında doğu yönde "İnni Kale" de yaklaşık 1000 koyun alacak kadar "İN" (Mağara) vardır. Karaoğlan tepesinde Andıklı'nın ini vardır. Bu inde yumulmalar olduğu için çevre yolları kapanmıştır (Gündüz, 1980: 224).

Belkaya kasabası İstiklâl Mahallesinde "Çıraklı" adı ile bilinen bir su kuyusu vardır. Bu kuyuya 4 metre kadar inildikten sonra batıya bir yol açılır. Bu yol hakkında kesin bir bilgi yoktur. Belkaya kasabası içinde içme suyu kanalizasyon kazısı sırasında eski kuyu yumuntuları ve bazı dehlizlere rastlanmıştır. Ayrıca Belkaya merkez caminin su şadırvanı yapımı sırasında 7-8 metre derinliğinde yeraltı mağarasına da rastlanmıştır. Bu da bize Belkaya (Arısama) kasabasının eski yerleşim merkezlerinden birinin üzerine kurulduğunu göstermektedir. Belkaya kasabası altında kuvvetli bir ihtimalle yeraltı şehrinin bulunması icabeder (Gündüz, 1980: 224).

1.3. BÖLGENİN FİZİKİ COĞRAFYASI

1.3.1. Coğrafi Konum

Belkaya; Aksaray, Ereğli, Bor ve Karapınar arasında çok geniş toprakları olan bir kasabadır. Batıda Arısama Dağı, Güneyde Karacadağ, Doğuda Hasandağı-Karacadağ zincirini tamamlayan volkanik tepeler ve İğre Dağı vardır. Arısama toprakları tamamen düzlük ve verimlidir (Gündüz, 1980: 526).

1.3.2. İklim

Kasabada, karasal iklim hüküm sürmektedir. Kışlar soğuk ve kar yağışlı, yazlar sıcak ve kuraktır.

1.4. BÖLGENİN SOSYAL YAPISI

1.4.1. Ekonomik Durumu

Belkaya; geniş, verimli ve düz arazi yapısına sahiptir. Çiftçilik son derece modern usullerle yapılmaktadır. Küçükbaş hayvancılık ileridir. Belkaya'nın koyun yoğurdu meşhurdur. Halıcılıkta dünyaca meşhur olup, Belkaya halıları ihracatta da ön sırayı almaktadır. Her evde halı dokunmaktadır. M. 1978 Mahsül Alım Sezonunda kasabaya Toprak Mahsülleri Alım Şubesi açılmıştır. 7 Şubat 1979 yılında Tarım Kredi Kooperatifi kurulmuştur (Gündüz, 1980: 527).

Belkaya Kasabasının ekonomisinin %40'ı nakliye sektöründe, diğer %40'lık kısım büyük baş hayvancılıkla tarım ve il dışında değişik sektörlerde çalışmaktadır. %20'lik kısım kamu kuruluşlarında polis, ordu ve öğretmenlik mesleği ile meşguldürler. Belkaya kasabasında ekonomik açıdan geçen yıllarda zayıfken küçükbaş hayvancılıkla düzeltme aşamasına gelmiş bulunmakta idi ve bugün büyükbaş hayvancılıkla özellikle açık besiye büyük bir rağbet gösterilmektedir. Kasabamızda 4 sulama Kooperatifi, dört adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi yer almaktadır. Bu Kooperatiflerden Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin yaklaşık 450-500 üyesi bulunmaktadır.

Kasabamız halkı yıllardır memleketlerinden uzak yaşantı sürmekten bıkip kendi doğduğu topraklara dönüşler başlamıştır. Bu dönüşler tek tek değil gruplar halinde meydana geleceğinden kuşumuz yoktur. Kasabasına dönen yarı gurbetçi kasabamız kendi işi ile meşgul olmak için önce 3-5 hayvanla başlayıp birkaç yıl içerisinde ahırlarını hayvanlarla süslemiştir. İşte kasabamızın ekonomisini düzeltten hayvancılık sektörü olmuştur. Kasabamızda 4 adet Kalkınma Kooperatifi varken yeni bir Kalkınma Kooperatifi açılmıştır. Bu yeni Kooperatifin yaklaşık 135 üyesi bulunmaktadır.

1.4.2. Ulaşım Durumu

Belkaya kasabası İç Anadolu bölgesinin hemen hemen göbeğinde yer almaktadır. Belkaya'nın dört tarafında iller ve ilçeler bulunmaktadır. Belkaya, Karapınar-Aksaray karayolu üzerinde ve ilçeye 45 kilometre uzaklıktadır. Yol M. 1969 yılında hizmete girmiş ve Aksaray ile bağlantı yapılmıştır. Ulaşım motorlu taşıtlar ile yapılmaktadır. Belkaya kasabasının doğusunda, 85 kilometre uzaklıkta Niğde ili yer almaktadır. Kasabadan Niğde'ye ulaşım, Aksaray ve Ereğli'ye giden otobüsler ile ya da köy usulü otostop yöntemi ile ulaşım sağlanmaktadır. Belkaya kasabasının batısında 150 km uzaklıkta Konya ili yer almaktadır. Kasabamızdan Konya'ya haftada bir gün (Çarşamba günü) belediyemiz otobüsü hizmet vermektedir. Diğer ulaşım yolu ise ilçemiz Ereğli'den saat başı firma otobüsleri ile ulaşım sağlanmaktadır. Belkaya'nın kuzeyinde 60 kilometre uzaklıktaki ilimiz Aksaray yer almaktadır. Aksaray'a ulaşım haftada iki gün (pazartesi-salı) belediye otobüsü ile sağlanır. Diğer ulaşım ise kasabamız nakliye işleri ile meşgul olduğundan dolayı hemen hemen her gün bir araç gitmektedir. Daha doğrusu kasabamızdan E-90 yolu geçtiği için her daim bir araç bulmak mümkündür.

1.4.3. Su-Elektrik

Kasabada kaynak suyu yoktur. İçme ve kullanma suları derin kuyulardan sağlanır. Kasaba Merkezi Y.S.E.'nin gerçekleştirdiği ve 1973 yılında yeraltı sondaj kuyusu ve buna bağlı su deposu M.1978 yılında tamamlanmış ve çeşmelere su verilmiştir. Elektrik te Haziran 1978 yılında yanmıştır (Gündüz, 1980: 526). Daha sonraki yıllarda çeşme suyu herkesin bahçesine ve mutfağına kadar gelmiştir.

1.4.4. Dinî Yapılar

R.1326 yılında köylülerin kendi katkıları ile Karacadağ'ın üzerinde Kepez Tepesindeki bir kilisenin taşları ve Kayalı köyünden Hacı Arif'in Aksaray yolu üzerinde yaptırdığı Vakıf Han'ın taşları develerle çekilerek getirilmiş ve caminin inşaatında kullanılmıştır. Cami tek kubbelidir (Gündüz, 1980: 526). Daha sonra 1987 yılında minare

eklenmiştir. İkinci bir cami kasabanın İsmet Paşa Mahallesine 1993 yılında inşa edilmiş olup, şu an Yeni Camii adıyla hizmet vermektedir.

1.4.5. Eğitim-Öğretim

Kasabada Belkaya İlköğretim Okulu (16 Derslik), Fatih ilköğretim okulu (9 Derslik), Şehit Halil DAŞ Çok Programlı Anadolu Lisesi (16 Derslik) ve Kuran kursu hizmet vermektedir. Kasabada eğitim gören toplam öğrenci sayısı 716'dır. Ayrıca Sulukuyu, Tozlukuyu, Gümüleyik ve Eğrikuyu yaylalarında (5'er Derslik) ilkokullar eğitim hizmeti vermektedir.

1.4.6. Sağlık

Kasabada Sağlık Ocağı bulunmaktadır. Şu an hizmet veren doktor sayısı 2'dir. Sağlık Ocağında 2 doktor, 2 hemşire, 1 hizmetli kasaba halkına hizmet vermektedir. Ayrıca kasabada 1994 yılından beri Belkaya Eczanesi halka hizmet vermektedir.

1.5. KASABADAKİ SÜLÂLELER

1. Deli Süleymanoğulları Sülâlesi (Ateş, Karagöz, Yeşil, Gençtürk).
2. Arziogulları Sülâlesi (Çolaklar, Sertler, Uslular, Sarılar).
3. İbatoğulları Sülâlesi (Eşen, Yentürk, Yenerler).
4. Himmetoğulları Sülâlesi (Torun).
5. İdrisoğulları Sülâlesi (Kandemir).
6. Kaşkaogulları Sülâlesi (Oklar, Aktürkler).
7. Köseoğulları Sülâlesi (Öğüt, Öğer).
8. Abdurrahmanoğulları Sülâlesi (Karaman, Yardımcı).
9. Veliogulları Sülâlesi (Yaşa, Okumuş).
10. Hacı Ahmetoğulları Sülâlesi (Tekin, Şanlıtürk).
11. Hacı İsmailoğulları Sülâlesi (Kardeş, Kan, Karadeniz, Uçar).
12. Abdurrazakoğulları Sülâlesi (Çavgalar, Öztürkler, Menteşler, Sarkınlar, Şenollar ve İnallar) (Gündüz, 1980: 528).

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. Ünlüler

2.1.1.1. Ünlü Çeşitleri

Belkaya ağzında, yazı dilimizde bulunan temel ünlüler yanında boğumlanma noktaları bakımından ünlü ve ünsüzlerin birbirlerine etkisi sonucu az çok değişikliğe uğramış başka ünlüler de vardır. Tespit edebildiğimiz ünlüler şunlardır: é, í, ú. Burada sadece yazı dilimizde bulunmayan ünlüler incelenecektir.

2.1.1.1.1. Yazı Dilinde Bulunmayan Ünlüler

é ünlüsü: /e/ ile /i/ arasında /i/'ye daha yakın, kapalı veya yarı kapalı, dar veya yarı dar, dil sırtı /i/'ye nazaran biraz daha geride kabarak oluşan bir ünlüdür (Erdem, 2006: 121). Belkaya ağzında çok rastlanmayan bir /e/ ünlüsüdür. Sadece bir konuşmacıda gördüğümüz ünlü çeşididir: *goçhésera* "Koçhisar'a" (3-377), *vérane* "virane" (3-844).

í ünlüsü: /ı/ ile /i/ arasında /i/'ye daha yakın yarı art bir orta damak ünlüsüdür. Orta damağın /i/'ye yakın bir bölgesinde boğumlanan ve /ı/ ile /i/ arasındaki ses basamağında bulunan önleşmiş bir /ı/ ya da artlaşmış bir /i/ ünlüsüdür (Korkmaz, 1994: 32). Belkaya ağzında bu ses genellikle /ğ/ ünsüzünden sonra görülen artlaşmış bir /i/ ünlüsüdür: *beğíñ* "bey'in (kişi)" (3-32), *girmedíğimize* "girmediğimize" (5-42), *eğítíme* "eğitime" (5-43), *değíl* "değil" (6-91), *değíşdiler* "değiştiler" (6-270), *ekmeğí* "ekmeği" (7-53), *yiğírmi* "yigirmi (20)" (9-32).

ú ünlüsü: /u/ ile /ü/ arasındaki bir ünlüdür. Geri boğumlanmalı /u/ ünlüsü ile ön boğumlanmalı /ü/ ünlüsü arasındaki orta damak bölgesinde, dil sırtının orta damağın ön kısmına yükselmesi ile boğumlanan artlaşmış bir /ü/ ünlüsüdür

(Korkmaz, 1994:7). Belkaya ağızında bu ses genellikle /ğ/ ünsüzünden sonra görülen artlaşmış bir /ü/ ünlüsüdür: *düğünün* "düğünün" (3-916), *öğünmek* "öğünmek" (6-91), *gúven* "güven" (6-272), *nöğürü* "ne yapar" (7-52), *bölüğüne* "bölüğüne" (2-21), *döğüşürümüş* "dövüşürmüştü" (3-629).

2.1.1.2. Ünlülerde Uzunluk Kısalık

Ünlüler söyleniş süreleri bakımından uzun, kısa ve normal süreli ünlüler olmak üzere üçe ayrılır. Türkiye Türkçesinin ünlüleri daha çok normal süreli ünlülerdir (Buran, 2006: 289). Uzun ünlüler, asli uzun ünlüler ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere ikiye ayrılır. Asli uzun ünlüler, Türkmen, Yakut ve Halaç lehçelerinde sistemli olarak korunmuştur. Uzun olmadıkları halde bazı ses olayları sonucunda uzamış olan ikincil uzun ünlüler Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmektedir (Korkmaz, 1995: 123-127). Belkaya ağızında /h/, /g/, /ğ/, /r/, /n/, /k/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucunda ikincil uzun ünlülerin ortaya çıktığını görüyoruz.

2.1.1.2.1. Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi

Dilimize yabancı dillerden, özellikle Farsça ve Arapça'dan geçmiş kelimelerdeki ünlü uzunlukları korunmuştur (Erdem, 2011: 412). Fakat Belkaya ağızında, uzun ünlülerin kısalarak, normal süreli ünlüye dönüştüğünü görüyoruz: *bilader* "(birāder) erkek kardeş" (2-5), *dene* "tāne" (11-49), *imamınan* "imām ile" (3-803), *barabar* "berāber" (11-316), *zamanı* "zamānı" (1-33).

2.1.1.2.2. Ünlülerde Kısalık

Belkaya ağızında bazı ünlüler vurgusuz durumda ve hızlı konuşma sırasında kısalmıştır. Kısalmayı genellikle hızlı konuşma sırasında görüyoruz: *āsi* "asi" (11-156), *hālen* "hālen" (3-48), *hāmīle* "hamīle" (3-444), *entāri* "entari" (3-621), *bāzı* "bazı" (6-361), *īmana* "imana" (3-685).

2.1.1.2.3. Hece Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun ünlüler

Konuşma dilinde özellikle ağızlarda bazı ünlüler önlerindeki heceleri eriterek uzun ünlü biçimine girerler (Erdem, 2001: 27). Belkaya ağzında /h/, /g/, /ğ/, /r/, /n/, /k/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucunda uzun ünlüler oluşmaktadır: *hēcanla* "heyecanla" (2-8), *mārasına* "mağarasına" (11-239), *aşşāda* "aşağıda" (11-260), *yaradacān* "yaratacağım" (3-722).

2.1.1.2.4. Ünsüz Düşmesiyle Oluşan Uzun Ünlüler

Belkaya ağzında bazı kelimelerdeki /h/, /g/, /ğ/, /r/, /k/, /y/ ünsüzleri düşer ve bunlar kendinden önceki ünlünün uzamasına sebep olurlar.

1. /-h-/ ünsüzünün düşmesi sonucunda oluşan uzun ünlüler: *irāmetlik* "rahmetlik" (2-3), *dā* "daha" (2-27), *āmet* "Ahmet" (9-59), *māluḳaT* "mahlukât" (3-319), *īramı* "ihramı" (3-114).
2. /-r-/ ünsüzünün düşmesi sonucunda oluşan uzun ünlüler: /-r-/ ünsüzünün düşmesi sonucunda görülen ünlü uzunluğu bir konuşmacıda görülmektedir: *ḡısḡanmıḡlā* "kıskanmışlar" (3-522), *baḡallā* "bakarlar" (3-587).
3. /-y-/ ünsüzünün düşmesi sonucunda oluşan uzun ünlüler: *sōleme* "söyleme" (3-575).
4. /-k-/ ünsüzünün düşmesi sonucunda oluşan uzun ünlüler: *yō* "yok" (3-215), *vātı* "vakti" (3-99).

2.1.1.3. İkiz Ünlüler

Türkiye Türkçesi ağızlarında ünlü düşmesi, hece sonlarındaki /y/ ve /v/ ünsüzleri ile iç sesteki /y/, /v/, /ğ/, ve /h/ ünsüzlerinin erimeleri sonucunda yan yana gelen ikiz ünlüleri oluştururlar (Korkmaz, 2007: 128). Belkaya ağzında genellikle /h/ ve /ğ/ ünsüzlerinin düşmesi sonucunda bu seslerin her iki tarafında bulunan ve ayrı hecelere ait iken aradaki ünsüzün düşmesi ile yan yana gelmiş ünlüler, ikiz ünlüleri oluştururlar.

2.1.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler

İlk ünlüsü ikinci ünlüsünden daha dar olan ikiz ünlüler yükselen ikiz ünlüler olarak adlandırılır (Erdem, 2001: 29). Bu şekilde oluşmuş ikiz ünlülerde ikinci ünlü birinciye göre daha vurguludur. Belkaya ağzında genellikle /h/ ünsüzünün düşmesi sonucunda oluşmaktadır: *muafız* "muhafız" (5-47), *muabir* "muhabir" (3-376), *muammediñ* "Muhammet'in" (3-649), *muarebesinde* "muharebesinde" (11-265).

2.1.1.3.2. Alçalan İkiz Ünlüler

İkinci ünlüsü birinci ünlüsüne göre daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlülere alçalan ikiz ünlüler denir (Aydın, 2002: 16). Belkaya ağzında genellikle /h/, /ğ/, ünsüzlerinin düşmesi sonucunda oluşmuş ikiz ünlülerdir: *zaiyatıñ* "zahiyatın" (4-54), *baımız* "bağımız" (1-21), *yourT* "yoğurt" (9-26), *ipraim* "İbrahim" (11-151).

2.1.1.4. Ünlü Uyumları Ve Ünlü Benzeşmeleri

Ünlü uyumları ve ünlü benzeşmeleri seslerin birbirlerine etkileri sonucunda ortaya çıkan ses hadiseleridir. Bu ses değişimleri sonucunda Türkçemizde üç çeşit ünlü uyumundan bahsedebiliriz (Korkmaz, 1994: 44).

1. Önlük-Artlık (İncelik-Kalınlık) Uyumu
2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu
3. Genişlik-Darlık Uyumu

2.1.1.4.1. Önlük-Artlık (İncelik-Kalınlık) Uyumu

Türkiye Türkçesi ve ağızlarda önlük-artlık uyumu sağlam bir yapı arz eder. Önlük-artlık uyumu, bir kelimenin ilk hecesinde bulunan ünlünün ön ise ön ünlü olarak, art ise art ünlü olarak sonraki hecelere aktarılması uyumudur. Belkaya ağzında önlük-artlık uyumu, gerileyici ve ilerleyici benzeşme yoluyla varlığını göstermektedir.

İlerleyici Benzeşme Yoluyla:

Hem önlüleştirci hem artılaştırıcı yönde görülen bu benzeşme, Belkaya ağzında varlığını göstermektedir:

anası "annesi" (1-6), *ayşa* "kadın ismi" (2-3), *varımış* "var imiş" (3-30), *hanı* "hani" (3-918), *mesele* "mesela" (7-56), *vakıt* "vakit" (3-153), *habarım* "haberim" (6-161), *dene* "tāne" (11-10), *kenerden* "kenardan" (1-9), *ğardaşı* "kardeşi" (10-183).

Gerileyici Benzeşme Yoluyla:

Bir kelimenin ikinci hecesinde yer alan ünlünün ilk hecede yer alan ünlüye kendisine benzetmesi olayıdır: *noğolacak* " ne olacak" (6-270), *nağadar* "ne kadar" (6-271), *ümreye* "Umreye" (10-109), *ütele* "otele" (10-110), *ihlas* "ihlâs" (10-179), *esgerde* "askerde" (8-20).

Çift Yönlü Benzeşme Yoluyla:

Orta hecede kalan ünlü, önünde ve arkasında kalan ünlüleri etkileyerek onları kendisine benzetir. Bu benzeşmeyi Belkaya ağzında bir kelimedede görüyoruz: *barabar* "berāber" (11-385).

İle edatı kelimeyle benzeşme yoluna girerek bu uyuma uyar: *adamınan* "adam ile" (6-297), *onuğnan* "onun ile" (7-110), *bunuğnan* "bunun ile" (3-895).

Eski Anadolu Türkçesindeki edatların bazılarının, Belkaya ağzında korunduklarını görüyoruz: *hanı* "hani" (3-918), *hangısı* "hangisi" (8-41), *yānı* "yani" (11-262).

2.1.1.4.1.1. Önlük-Artlık (İncelik-Kalınlık) Uyumunun Bozulması

Belkaya ağzında önlük-artlık, bir diğer adıyla incelik-kalınlık uyumu bazı ünsüzler ve ünlüler etkisiyle bozulmaktadır. Belkaya ağzında genellikle hece ortasında ve sonunda /ğ/ ünsüzünden sonra gelen artlaşmış bir /ü/ ve /i/ ünlüleri önlük-artlık uyumunu bozmaktadır: *beğîñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32), *düğün* "dügün" (1-34), *girmedigimize* "girmedigimize" (5-42), *öteğî* "(sıfat) öteki" (8-35),

ğabil "kabul" (11-153), *murtezeyniñ* "Murtaza'nın" (11-49), *öğünmek* "(övünmek, öğünmek) bir kişinin iyi, güzel taraflarını övünmesi" (6-91), *ulen* "(ulan-ülen) şaşkınlık ve hiddet bildiren kaba bir söz" (6-271), *gúven* "güven" (6-272).

2.1.1.4.2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu

Türkiye Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık, bir diğer adıyla dudak uyumu gelişmiş bir şekilde varlığını göstermektedir. Düzlük yuvarlaklık uyumu, bir kelimenin ilk hecesinde yer alan ünlünün düz ise düz, yuvarlak ise yuvarlak olarak diğer hecelerde devam etmesi uyumudur. Belkaya ağzında ise düzlük yuvarlaklık uyumunun kuvvetli bir biçimde varlığını görmekteyiz: *istanbil* "istanbul" (2-22), *davitpaşada* "Davutpaşa'da" (2-23), *yağmır* "yağmur" (3-45), *fasilleyidi* "fasulye idi" (3-914), *yavırım* "yavrum" (7-52), *yavit* "yahut" (7-56), *ğabil* "kabul" (11-153), *yaķıp* "Yakup" (10-180).

Belkaya ağzında "için" edatı art heceyle başlayan kelimelerde Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlak şeklini devam ettirmiştir: *affınıñuçun* "affedilmesi için, bağışlanması için" (3-757), *onuçun* "onun için" (3-875), *onuçunmu* "onun için mi?" (11-353).

2.1.1.4.2.1. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumunun Bozulması

Belkaya ağzında bazı kelimelerde düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulmuştur: *seküz* "sekiz" (2-31), *otabüs* "otobüs" (2-35), *müsafir* "misafir" (3-300), *boğam* "babam" (8-18), *cuvallı* "civalı" (10-43), *sövap* "sevap" (11-68), *müllet* "millet" (11-129).

2.1.1.4.3. Genişlik-Darlık Uyumu

Belkaya ağzında genişlik-darlık uyumunu yaygın bir şekilde görüyoruz. Genişlik-darlık uyumu genellikle daralma yönünde gerçekleşmiştir: *virir* "verir" (1-2), *yişil* "yeşil" (1-8), *giri* "(geri) bir şeyin sonrası, devamı" (2-9), *dimiş* "demiş" (3-35), *diyi* "(diye edatı) iki tümceyi neden bildirerek birbirine bağlar" (4-59), *yidisi* "yedisi" (5-48), *dirdi*

"derdi" (6-93), *yimini* "(yemini) yiyeceğini" (6-93), *şordan* "şuradan" (6-268), *vağat* "vakit" (8-32), *nağal* "nasıl" (8-35), *yişillik* "yeşillik" (10-111), *yiTmiş* "(70) yetmiş" (11-52), *ızıcık* "azıcık" (11-154).

2.1.1.5. Ünlü Değişmeleri

Belkaya ağzında çeşitli ses olaylarından dolayı ünlü değişmeleri gerçekleşmiştir. Bu değişmeler çoğunlukla ilerleyici ve gerileyici benzeşme yoluyla gerçekleşmiştir. Belkaya ağzındaki bu değişmeleri şu şekilde inceleyebiliriz:

2.1.1.5.1. Art Ünlülerin Önlüleşmesi

/a/>/e/ değişimi: Belkaya ağzında ilerleyici veya gerileyici benzeşmeler sonucunda /a/>/e/ değişimini görüyoruz: *kenerden* "kenardan" (1-9), *patetis* "patates" (3-914), *zaiyetim* "zahiyatım" (4-54), *mesele* "mesela" (7-52), *seccedeniñ* "seccadenin" (10-111), *dene* "tâne" (11-49), *tehne* "tenha" (11-153), *mineya* "minaya" (11-153).

/ı/>/i/ değişimi: Belkaya ağzında az görülen bir değişimdir. Bu değişimi Belkaya ağzında şu birkaç kelimedede görüyoruz: *zaiyetim* "zahiyatım" (4-54), *sicağtan* "sıcaktan" (4-60), *pinar* "pınar" (10-3), *murtezeyniñ* "Murtaza'nın" (11-49).

/u/>/ü/ değişimi: Belkaya ağzında ilerleyici veya gerileyici benzeşmeler sonucunda /u/>/ü/ değişimini görüyoruz: *ümreye* "Umreye" (10-109), *mevzü* "mevzu" (3-222), *mücüze* "mucize" (3-801), *cüdi* "Cudi" (3-819), *melül* "melul" (10-104), *rüküye* "Rukiye" (11-212), *lüzümsuz* "lüzumsuz" (5-57).

2.1.1.5.2. Ön Ünlülerin Artlaşması

/e/>/a/ değişimi: Belkaya ağzında /e/>/a/ değişiminin ilerleyici veya gerileyici benzeşmeler sonucunda ortaya çıktığını görüyoruz: *ayşa* "kadın ismi" (2-3), *varisa* "var ise" (4-56), *ahmada* "(Ahmet'e) erkek ismi" (6-90), *ğıymatlı* "kıymetli" (6-91),

ğuvatl "kuvvetli" (6-271), *palazı* "(farsçası pelas) palaz: koyunun yününden örülmüş kilim, çul" (7-61), *ğardaşı* "kardeşi" (10-183), *ısmayıla* "İsmail'e" (11-153).

/ö/>o/ değişimi: Bu değişimi, Belkaya ağzında birkaç kelime dışında göremiyoruz: *omar* "Ömer" (7-109), *şöfor* "şoför" (4-9), *oğüterek* "öğreterek" (4-11).

/ü/>u/ değişimi: Bu değişim Belkaya ağzında fazla yaygın değildir: *muracat* "müracat" (5-10), *otabuSları* "otobüsleri" (3-68).

/ü/>ú değişimi: Bu değişimin, Belkaya ağzında sistemli bir şekilde olduğunu görüyoruz. Bu değişimin genellikle /ğ/ ünsüzünden sonra ortaya çıktığını görüyoruz: *düğünün* "düğünün" (3-916), *öğünmek* "(övünmek, öğrenmek) bir kişinin iyi, güzel taraflarını övünmesi" (6-91), *gúven* "güven" (6-272), *bölüğünde* "bölüğünde" (4-12), *döğúp* "dövüp" (6-86), *gördüğümüz* "gördüğümüz" (8-1).

/i/>ı/ değişimi: Bu değişimin Belkaya ağzında sistemli bir şekilde varlığını görüyoruz. Bu değişimin genellikle ilerleyici veya gerileyici benzeşmeler sonucunda gerçekleştiğini görmekteyiz: *varımış* "var imiş" (3-30), *hanı* "hani" (3-918), *varısa* "var ise" (4-56), *ğıymatlı* "kıymetli" (6-91), *obadağı* "(obadaki) yayladaki" (6-93), *hangısı* "hangisi" (8-41), *ıhlas* "ihlâs" (10-179), *ğardaşı* "kardeşi" (10-183), *camısınıñ* "camisinin" (11-48), *ısmayıla* "İsmail'e" (11-153).

/i/>í değişimi: Belkaya ağzında yaygın bir şekilde görülen bu değişimi genellikle /ğ/ ünsüzünden sonra görüyoruz: *beğíñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32), *girmediğimize* "girmediğimize" (5-42), *değíl* "değil" (6-91), *ekmeğí* "ekmeği" (7-53), *öteğí* "(sıfat) öteki" (8-35), *yiğirmi* "20" (9-32), *yaylağíbi* "yayla gibi" (11-152).

2.1.1.5.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

/i/>/ü/ değişimi: Belkaya ağızında fazla görülmeyen bir değişimdir: *müllet* "millet" (3-83), *seküz* "sekiz" (2-31), *müsafir* "misafir" (3-300), *rüküye* "Rukiye" (11-209), *iTmeğ_üçün* "etmek için" (2-54).

/i/>/u/ değişimi: Belkaya ağızında fazla görülmeyen bir başka değişimin ise /i/>/u/ değişmesi olduğu görülmektedir: *çoğudu* "çok idi" (7-52), *turuziminen* "turizm ile" (11-48), *affınıñ uçun* "affedilmesi için, bağışlanması için" (3-757), *onuçun* "onun için" (11-323), *civalı* "civalı" (10-43).

/e/>/ö/ değişimi: Belkaya ağızında bu değişim sistemli değildir. Sadece belirli kelimelerde görüyoruz: *dövlet* "devlet" (6-141), *dövletden* "devletten" (6-242).

/a/>/o/ değişimi: Sistemli bir şekilde göremediğimiz bir başka değişim ise /a/>/o/ değişmesidir: *ğaroğullara* "karakollara" (5-48), *boğam* "babam" (8-3), *boğamiñ* "babamın" (10-24).

/e/>/o/ değişimi: Yine fazla görülmeyen bir değişimdir. Bu değişimi belirli kelimelerde görmekteyiz: *noğolacaq* "ne olacak" (6-270), *nolduñ* "ne oldun" (7-76), *noğoldu* "ne oldu" (8-53).

/e/>/u/ değişimi: Yine fazla görülmeyen bir değişimdir: *metru* "metre" (7-82).

2.1.1.5.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

/u/>/i/ değişimi: Belkaya ağızında yaygın görülmeyen bir başka değişim de /u/>/i/ değişmesidir. Bu değişimin ilerleyici benzeşme yoluyla gerçekleştiğini görüyoruz: *fasilleyidi* "fasulye idi" (3-914), *ğabil* "kabil" (11-153).

/u/>/i/ değişimi: Belkaya ağzında yaygın bir şekilde görülen bu değişimin, ilerleyici benzeşme yoluyla gerçekleştiğini görüyoruz: *yavırım* "yavrum" (6-91), *yaķıp* "Yakup" (10-180), *yağmır* "yağmur" (3-45), *apdılla* "Abdullah" (4-15), *mamıt* "Mahmut" (6-85), *ıstanbıla* "İstanbul'a" (2-36).

/o/>/a/ değişimi: Belkaya ağzında fazla göremediğimiz bir değişimdir: *otabüs* "otobüs" (2-35), *otabuS* "otobüs" (5-68).

2.1.1.5.5. Geniş nllerin Daralması

/a/>/ı/ değişimi: Belkaya ağzında fazla görülmeyen değişimlerden birisinin de /a/>/ı/ değişmesi olduğunu görüyoruz: *anatırı* "anahtarı" (7-54), *ızıcıķ* "kcck" (11-154).

/e/>/i/ değişimi: Bu değişimin Belkaya ağzında sistemli bir şekilde olduğunu görüyoruz. Bölge ağzında sıkça karşılaşılan ses değişimidir: *virir* "verir" (1-2), *yişil* "yeşil" (1-8), *diyzeņ* "(senin) teyzen" (2-4), *imirgaziye* "Emirgazi'ye" (3-31), *patetis* "patates" (3-914), *yinirdi* "yenirdi" (3-918), *sil* "sel" (4-52), *pirişannık* "perişanlık" (6-91), *yiņi* "(yeni) biraz önce anlamında" (7-52), *irkek* "erkek" (8-40), *viridi* "verdi" (9-34), *yir* "yer" (10-111), *didi* "dedi" (11-49).

/o/>/u/ değişimi: Belkaya ağzında görülen bir başka değişimin de /o/>/u/ değişimi olduğunu görüyoruz: *ęaroęullara* "karakollara" (5-48), *ęuyarız* "koyarız" (6-269), *motur* "(motor) traktör anlamında" (7-59), *ęomisyunda* "komisyonda" (9-34).

/o/>// değişimi: Belkaya ağzında çok sık rastlayamadığımız bir değişimdir. Belirli kelimelerde görülür: *tele* "otele" (10-110), *telden* "otelden" (11-134).

//>//, //>/ değişimi: Yine Belkaya ağzında çok sık rastlayamadığımız ünlü değişimidir: *dğer* "dver" (2-48), *ğtmş* "ğtmş" (4-38).

2.1.1.5.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi

/i/>/é/ değişimi: Belkaya ağzında fazla göremediğimiz ünlü değişimidir: *goçhésera* "Koçhisar'a" (3-377), *vérane* "virane" (3-844).

/i/>/a/ değişimi: Yine fazla göremediğimiz ünlü değişimlerinden biridir: *vağat* "vakit" (8-32).

/ı/>/a/ değişimi: Pek fazla göremediğimiz değişimdir: *nağal* "nasıl" (8-35).

/u/>/o/ değişimi: Belkaya ağzında bu değişimi genellikle yer zarfları ve işaret sıfatlarında görmekteyiz. Bu değişimi yer zarfları ve işaret sıfatları dışında fazla göremiyoruz: *yokarı* "yukarı" (5-40), *şordan* "şuradan" (6-268), *şoraya* "şuraya" (1-30), *şoğ* "şu" (6-189).

/ü/>/ö/ değişimi: Belkaya ağzında görülen bir başka ünlü değişiminin /ü/>/ö/ değişmesi olduğunu görüyoruz: *yörüyeceği* "yürüyeceği" (8-32), *böyük* "büyük" (11-153), *gözel* "güzel" (3-763), *gözelineñ* "güzel ile" (10-39).

2.1.1.6. Ünlülerde Türeme Ve Düşme

2.1.1.6.1. Ünlü Düşmesi

Türkçe kelimelerdeki orta hece ünlüsünün vurgusu az olduğundan vurgusuz orta hece ünlüsü genellikle düşer (Silahşör, 2010: 58). Ayrıca Türkçede vurgusuz orta hecede bulunan geniş ünlü darlaşır. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Belkaya ağzında da ünlü düşmesinin kelimelerin orta hecesinde olduğunu görüyoruz. Belkaya ağzında gördüğümüz ünlü düşmeleri ve nedenleri ise şöyledir:

1. Belkaya ağzında vurgusuz orta hecenin dar ünlüsünün düştüğünü görüyoruz: *avcuna* "avucuna" (1-1), *ğaynatası* "kayın babası" (1-2), *göğnü* "gönülü" (1-5), *ğaynanası* "kayın annesi" (7-160), *iyce* "iyice" (5-55), *öyleymiş* "öyle imiş" (8-60), *varmış* "var imiş" (3-32), *ğaysıdan* "kayısıdan" (3-914), *vardı* "var idi" (2-10).

2. Belkaya ağzında bazı yer zarflarında iç sesteki ünlülerin düştüğünü görüyoruz: *orda* "orada" (2-5), *burda* "burada" (2-8), *nirden* "nereden" (4-61), *şurda* "şurada" (6-94), *şordan* "şuradan" (6-268), *mağradağı* "mağaradaki" (6-272), *yokarda* "yukarıda" (11-82).
3. Bölge ağzında bazı kelime birleşmelerinde de ünlü düşmesi görüyoruz: *neyderdi* "ne ederd" (7-54), *onuçun* "onun için" (3-875), *bunuçun mu* "bunun için mi?" (11-353).

2.1.1.6.2. Ünlü Türemesi

Belkaya ağzında çeşitli ses olayları sonucunda ünlü türemesi olduğunu görüyoruz. Belkaya ağzında ünlü türemesi, ön seste, iç seste ve son seste olmak üzere üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Belkaya ağzında görülen ünlü türemesi örnekleri şunlardır:

2.1.1.6.2.1. Ön Seste Ünlü Türemesi

Bilindiği gibi Türkçe kelimeler /r-/ , /l-/ ünsüzleri ile başlamaz (Kulle Çoban, 2012: 25). Kelime başındaki ünlü türemesi genellikle /r-/ ve /l-/ ile başlayan alıntı kelimelerdedir. Bu nedenle /r-/ ve /l-/ ile başlayan kelimelerin başında ünlü türemesi olduğunu görüyoruz. Türeyen ünlülerin genellikle önlük-artlık uyumuna uyduğu görülmektedir. Belkaya ağzında görülen örnekler şunlardır:

Ø>/ı-/: *ırāmetlik* "rahmetlik" (2-3), *ıraslamış* "rastlamış" (3-966), *ırazı* "razı" (6-264), *ırahatlık* "rahatlık" (3-183), *ırağatlan* "rahatlan" (11-169).

Ø>/i-/: *irezillik* "rezillik" (6-88), *ilazım* "lazım" (6-243), *ireyisimiş* "reismiş" (6-323).

Ø>/u-/: *urum* "Rum" (6-39).

Ø>/ü-/: *ürüşet* "rüşvet" (11-22).

2.1.1.6.2.2. İç Seste Ünlü Türemesi

İç sesteki ünlü türemesi genellikle yabancı kökenli kelimelerde görülmektedir (Kulle Çoban, 2012: 25). Bu alıntı kelimelerde çift ünsüz arasına bir ünlü girdiğini görüyoruz. Belkaya ağzında şu örnekleri görüyoruz:

Ø>/-i-/: *tiren* "tren" (3-403), *bilok* "blok" (6-271), *turuziminen* "turizm ile" (11-48), *edirafımızda* "etrafımızda" (7-102).

Ø>/-ı-/: *tıraş* "traş" (3-149), *tırağtör* "traktör" (3-185), *masıra* "masraf" (11-117), *amicası* "amcası" (11-168).

2.1.1.6.2.3. Son Seste Ünlü Türemesi

Belkaya ağzında son seste ünlü türemesinin genellikle şimdiki zaman eki -yor'dan sonra ortaya çıktığını görüyoruz. Bölge ağzında -yor şimdiki zaman ekinden sonra genellikle /u/ ünlüsünün türediği görülmektedir:

Ø>/-u/: *gidiyormuş* "gidiyormuş" (3-613), *diyormuş* "diyormuş" (3-699), *giriliğoru* "giriliyor" (6-167), *giriğoru* "giriyor" (6-199), *geliğoruduk* "geliyorduk" (6-291), *ğaçığorullar* "kaçıyorlar" (7-76), *varığoru* "varıyor" (10-29).

2.1.1.7. Boşluk (Hiatus)

Belkaya ağzında genellikle /h/, /m/, /ğ/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi sonucunda boşluk (Hiatus) dediğimiz ses olayı ortaya çıkar. Bölge ağzında bu olayın a'a, e'e, ı'ı şekillerini görüyoruz. Bu durumda söz konusu ünlüler ayrı hecelerde yer almaktadırlar: *onda'alli* "ondan sonra" (6-90), *da'a* "daha" (2-60), *ta'am* "tamam" (3-24), *da'almadan* "dağılmadan" (3-311), *sı'ıra* "sığıra" (5-55), *he'ecan* "heyecan" (3-125), *ce'epeden* "cehepeden" (5-8).

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri

Belkaya ağzında, yazı dilimizde bulunan temel ünsüzler yanında çeşitli ses olayları neticesinde değişikliğe uğramış ünsüzlerin ortaya çıktığını görüyoruz. Belkaya ağzında yazı dilinde bulunan ünsüzlerin dışında şu ünsüzler bulunmaktadır: /ğ/, /k/, /ñ/, /h/, Ç, F, P, S, T.

2.1.2.1.1. Yazı Dilinde Bulunmayan Ünsüzler

/ğ/ ünsüzü: Arka damak /g/ ünsüzüdür. Yumuşak damağın arkasında boğumlanan ve art sıradan ünlülerle hece kuran ünsüzdür (Silahşör, 2010: 59). Belkaya ağzında yaygın bir şekilde görülen /ğ/ ünsüzü /k/>/ğ/ değişmesiyle karşımıza çıkar. Değişme genellikle ön seste görülür: *ğız* "kız" (1-1), *ğınayı* "kınayı" (1-1), *ğoyun* "koyun" (2-2), *ğarısı* "karısı" (3-34), *ğuyu* "kuyu" (4-59), *ğursu* "kursu" (5-48), *ğıymatlı* "kıymetli" (6-91), *ğolay* "kolay" (7-57), *ğoñşu* "komşu" (8-35), *ğazdırdım* "kazdırdım" (9-34), *ğonyadan* "Konya'dan" (10-109), *ğardaşı* "kardeşi" (10-183), *çıkğın* "çıkmiş" (11-152).

/k/ ünsüzü: Arka damak /k/ ünsüzüdür. Sert, patlamalı, tonsuz arka damak ünsüzü olan /k/, Belkaya ağzında sistemli olarak kullanılan bir ünsüz olarak karşımıza çıkıyor: *ğavağ* "kavak" (1-5), *oğuduğTan* "okuduktan" (2-9), *bağayın* "(ben) bakayım" (3-31), *ağıllımıydı* "akıllımıydı" (4-61), *ğaktık* "kalktık" (5-41), *yoğarı* "yukarı" (5-40), *bağarkça* "bakarken" (6-91), *ğeliyorça* "geliyorken" (6-93), *zabağdan* "sabahtan" (7-53), *uğağınığı* "(uşağıninki) uşak: çocuk" (8-34), *yağıp* "Yakup" (10-180).

/ñ/ ünsüzü: Nazal /n/ olarak bilinen damak /n/'sidir. Genzel /n/ ünsüzüdür. Belkaya ağzında yaygın olarak gördüğümüz ünsüzdür. Belkaya ağzında bu ünsüzü, şahıs zamirlerinde, ilgi halinde, iyelik çekiminin ikinci şahısında, fiil çekimlerinin ikinci şahısında ve bazı kelime köklerinde görmekteyiz: *işşiñ* "(senin) işin" (1-3), *ğölüñüze* "gölünüze" (1-8), *biñ* "1000" (2-1), *beğiñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32),

baña "bana" (4-54), *göçüñ* "göçün"(4-61), *aşırıñ* "(Aşır'ın) erkek adı" (6-90), *yiñi* "(yeni) biraz önce anlamında" (7-52), *ebeñiz* "(sizin) ebeniz" (8-38), *soñu* "sonra-sonu" (9-34), *yatırdıñ* "(sen) yatırdın" (11-49), *öñüne* "önüne" (11-153), *deñiz* "deniz" (2-57).

/h/ ünsüzü: Sızıcı, hırıltılı /h/ ünsüzü. Bu ses Belkaya ağzında /k/>/h/ ve /h/>/h/ değişmesi olarak karşımıza çıkıyor: *yiyecehsiñiz* "yiyeceksiniz" (2-32), *hızalarda* "hizalarda" (3-18), *haspañıl* "hasbihal" (3-42), *zabañ* "sabah" (3-84), *ordañı* "ordaki" (3-268), *kañın* "kahin" (3-284), *añçeye* "akçeye" (3-535), *añır zaman* "ahir zaman" (11-164).

Ç ünsüzü: /ç/ ile /ş/ arası dış ünsüzüdür. Belkaya ağzında karşımıza çıkan örnekler şunlardır: *üç* "3" (3-30), *içine* "içine" (3-290), *geçti* "geçti" (3-413), *seçdiler* "seçtiler" (5-43), *saçlıymış* "saçlıymış" (6-50), *sıçdı* "sıçtı" (6-237).

F ünsüzü: /f/ ile /v/ arası sızıcı ünsüz. Sızıcı dış-dudak ünsüzleri olan /f/ ile /v/ arasında boğumlanan bu ses /f/'ye daha yakındır: *hoşaf* "hoşaf" (3-914), *iki seFer* "iki sefer" (4-14), *mustoFa* "Mustafa" (6-133), *heriF* "(herif) koca, adam anlamında" (7-52), *laFi* "lafı" (9-6), *küFFarlar* "küffarlar" (11-161).

P ünsüzü: /p/ ile /b/ arası, yarı tonlu, patlamalı, çift dudak ünsüzüdür: *diPlomayı* "diplomayı" (2-17), *hastalayıP* "hastalayıp" (3-74), *yaPdım* "yaptım" (4-4), *yaPmış* "yapmış" (5-40), *cePraıl* "Cebraıl" (10-178), *gidiliP* "gidilip" (10-119).

S ünsüzü: /s/ ile /z/ arası, yarı tonlu, sızıcı dış eti ünsüzüdür. Bu ünsüzü, Belkaya ağzında belirli kelimelerde görmekteyiz: *tehris* "tehris" (2-17), *neySe* "(neyse) önemi yok, uzatmaya değmez anlamında" (3-917), *herkeS* "herkes" (4-49), *herkeSiñ* "herkesin" (5-41), *esaS* "esas" (9-60), *hepiSi* "hepsi" (10-33).

T ünsüzü: /t/ ile /d/ arası, yarı tonlu, patlamalı, dış eti ünsüzüdür. Belkaya ağzında en sık karşılaştığımız ünsüzlerden birisidir: *guTlu* "kutlu" (1-3), *göşdükTen*

"göçtükten" (2-4), *işTe* "(işte) dikkati çekmek için kullanılır" (3-30), *giTmiş* "gitmiş" (3-33), *dörTde* "dörtte" (4-1), *yeTmiş* "(70) yetmiş" (5-6), *yourT* "yoğurt" (6-318), *yiTmiş* "(70) yetmiş" (7-116), *yurTlara* "yurtlara" (10-94), *úğüt* "(fiil) öğüt-" (10-122), *sütCüler* "sütçüler" (11-170).

2.1.2.2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Ön ünlülerle ön damak ünsüzlerinin, art ünlülerle art damak ünsüzlerinin yan yana bulunması olayına ünlü-ünsüz uyumu denir (Silahşör, 2010: 59). Belkaya ağzında ünlü-ünsüz uyumunun bulunduğunu görüyoruz: *kenerden* "kenardan" (1-9), *obadağ* "(obadaki) yayladaki" (6-93), *mesele* "mesela" (7-52), *vağat* "vakit" (8-32), *hangısı* "hangisi" (8-41), *soñu* "sonra-sonu" (9-31), *edirafdağ* "etrafdaki" (11-152), *oğluñu* "oğlunu" (11-153).

Ayrıca Belkaya ağzında /ğ/ ünsüzünün artılaştırıcı etkisi sonucunda ön sıradan ünlü bulduran kelimelerde ünlü-ünsüz uyumunun bozulduğunu görüyoruz: *beğîñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32), *düğünün* "düğünün" (3-916), *girmedigimize* "girmedigimize" (5-42), *değil* "değil" (6-91), *öğünmek* "(övünmek, öğünmek) bir kişinin iyi, güzel taraflarını övünmesi" (6-91), *yiğirmi* "20 (yigirmi)" (9-32).

2.1.2.3. Ünsüz Değişmeleri

Belkaya ağzında çeşitli ses olayları neticesinde ünsüz değişimleri olduğunu görüyoruz. Belkaya ağzında görülen bu değişimleri şu şekilde inceleyebiliriz:

2.1.2.3.1. Ötümlüleşme

Belkaya ağzında ötümlüleşmeyi, kelime başında, kelime ortasında ve kelime sonunda olmak üzere üç şekilde görüyoruz:

2.1.2.3.1.1. Kelime Başında Ötümlüleşme

Belkaya ağzında kelime başında ötümlüleşmeyi yaygın bir şekilde görüyoruz.

/k-/>/ğ-/ değişimi: Belkaya ağzında sistemli olarak kelime başı /k/'ların kelime başı /ğ/'ya dönüştüğünü görüyoruz: *ğız* "kız" (1-1), *goñmam* "konmam" (1-8), *goyun* "koyun" (2-2), *ğalesine* "kalesine" (3-32), *gomşulariñ* "komşuların" (4-53), *ğatdan* "kattan" (5-41), *ğuzu* "kuzu" (6-91), *ğapıyı* "kapıyı" (7-53), *ğuşak* "kuşak" (8-38), *ğuyu* "kuyu" (9-34), *ğonyadan* "Konya'dan" (10-109), *ğaşşira* "kaç lira" (11-49).

/k-/>/g-/ değişimi: Belkaya ağzında sistemli olarak gördüğümüz bir başka ötümlüleşme çeşitidir: *gendine* "kendine" (3-917), *ğişiler* "kişiler" (6-189), *ğendimiziñ* "kendimizin" (7-52), *geçi* "keçi" (10-130).

/s-/>/z-/ değişimi: Belkaya ağzında birkaç kelimedede gördüğümüz ünsüz değişmesidir: *zabağınan* "sabahınan" (5-41), *zabahtan* "sabahtan" (7-52).

/t-/>/d-/ değişimi: Belkaya ağzında sistemli bir şekilde gördüğümüz ünsüz değişimidir: *daTlı* "tatlı" (1-4), *diyzeñ* "(senin) teyzen" (2-4), *daşladık* "taşladık" (3-148), *daş* "taş" (5-41), *dağardık* "takardık" (7-64), *dağmadan* "takmadan" (8-37), *dartışma* "tartışma" (9-5), *dussuz* "tuzsuz" (10-71), *dene* "tâne" (11-49).

/p-/>/b-/ değişimi: Belkaya ağzında gördüğümüz başka bir ünsüz değişimidir: *bişerdi* "pişerdi" (3-914), *bişiridik* "pişirirdik" (7-53), *batlıcan* "patlıcan" (10-202), *bazarda* "pazarda" (11-170).

2.1.2.3.1.2. Kelime İçinde Ötümlüleşme

Belkaya ağzında kelime içinde ötümlüleşmeyi yaygın bir şekilde görüyoruz.

/-k-/>/-ğ-/ değişimi: Bölge ağzında yaygın bir şekilde gördüğümüz değişimdir: *çıkğın* "çıkmiş" (11-152), *başğa* "başka" (3-7), *deliğanlı* "delikanlı" (3-18), *başğanı* "başkanı"

(3-124), *bağçal* "bakkal" (5-3), *uluğışlalı* "Ulukişlalı" (5-20), *anğaranın* "Ankara'nın" (6-134), *hağğından* "hakkından" (7-143).

/-k-/>/-g-/ değişimi: Belkaya ağzında gördüğümüz ünsüz değişimlerinden biridir: *asger* "asker" (4-60), *esgikinner* "eskikinler" (8-39), *mekgeniñ* "Mekke'nin" (10-111), *esgi* "eski" (10-112), *birikgin* "birikmiş, toplanmış" (11-153).

/-k-/>/-ğ-/ değişimi: Bölge ağzında gördüğümüz başka bir ünsüz değişimidir: *eğsik* "eksik" (5-43), *seğseñ* "(80) seksen" (5-45), *obadağı* "(obadaki) yayladaki" (6-93), *vağat* "vakit" (8-32), *ediraftadağı* "etraftaki" (11-152).

/-k-/>/-ğ-/ değişimi: Belkaya ağzında fazla göremediğimiz ünsüz değişimidir: *ğaroğullara* "karakollara" (5-48), *çoğudu* "çok idi" (7-52), *ağşam* "akşam" (7-55).

/-ç-/>/-c-/ değişimi: Belkaya ağzında fazla rastlamadığımız ünsüz değişimlerinden biridir: *bekci* "bekçi" (3-734), *çiftcilik* "çiftçilik" (4-4), *kepce* "kepçe" (5-53).

/-h-/>/-y-/ değişimi: Belkaya ağzında fazla göremediğimiz ünsüz değişimidir. Bir kelimedede görülen ünsüz değişimidir: *şeyit* "şehit" (11-177), *şiyit* "şehit" (11-259).

/-p-/>/-b-/ değişimi: Yine fazla göremediğimiz ünsüz değişimlerindedir: *ğarabiñarın* "Karapınar'ın" (3-3).

/-t-/>/-d-/ değişimi: Belkaya ağzında sistemli bir şekilde gördüğümüz ünsüz değişimidir: *göşdük* "göçtük" (2-2), *haTdı* "hattı" (3-47), *yardım_ıtdi* "yardım etti" (4-53), *ğatdan* "kattan" (5-40), *bağdığ* "baktık" (6-91), *südünü* "sütünü" (7-56), *kesdilermi* "kestilermi" (8-32), *çıkıldık* "çıktık" (9-29), *gıtdiğımızde* "gittiğimizde" (10-109), *paşapordumuz* "pasaportumuz" (11-49).

2.1.2.3.1.3. Kelime Sonunda Ötümlüleşme

Çeşitli ses olayları neticesinde kelime sonunda ötümlüleşmeyi görüyoruz.

/-k/>/-ğ/ değişimi: /-k/ ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir kelime gelmesiyle oluşan ünsüz değişimidir. Bu değişimi, Belkaya ağzında Şu kelimelerde görmekteyiz: *çoğ olduğunu* "çok olduğunu" (5-116), *yoğ* "yok" (6-257), *alacağ_olmuş* "alacak olmuş" (10-12).

/-k/>/-ğ/ değişimi: Yine aynı Şekilde /-k/ ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir kelime gelmesiyle oluşan ünsüz değişimidir. Bu değişimi, Belkaya ağzında Şu kelimeler ve benzerlerinde görmekteyiz: *böyüğ_evimizi* "büyük evimizi" (1-13), *erkeğ_ossun* "erkek olsun" (3-159), *esgerciliğ_itdi* "askercilik etti" (7-9), *dimeğ_olmasın* "demek olmasın" (7-126), *göğ* "(gök) mavi" (8-36).

/-ç/>/-c/ değişimi: Belkaya ağzında fazla göremediğimiz ünsüz değişimidir: *ac* "(aç) tok olmayan" (3-700), *yamac_itdi* "yamaç etti" (6-90).

/-s/>/-z/ değişimi: Yine fazla göremediğimiz ünsüz değişimidir: *yonuz* "Yunus" (3-86), *palazı* "(farsçası pelas) palaz: koyunun yününden örölmüş kilim, çul" (7-61).

/-t/>/-d/ değişimi: Belkaya ağzında kelime sonunda belirli kelimelerde gördüğümüz ünsüz değişimidir: *mahmud* "Mahmut" (4-80), *ahmed* "Ahmet" (4-81), *muhammed* "Muhammet" (3-297), *memmed* "Mehmet" (6-125), *muammed* "Muhammet" (11-363).

2.1.2.3.2. Ötümsüzleşme

Belkaya ağzında ötümsüzleşmeyi sistemli bir Şekilde göremiyoruz. Belkaya ağzında ötümsüzleşmeyi, kelime başında ve kelime içinde olmak üzere iki Şekilde görmekteyiz.

2.1.2.3.2.1. Kelime Başında Ötümsüzleşme

/b->/p-/ değişimi: *paltayı* "baltayı" (3-462).

/g-/>/k-/ değişimi: *kölgelendiğim* "gölgelendiğim" (1-25), *kölge* "gölge" (3-263).

2.1.2.3.2.2. Kelime İçinde Ötümsüzleşme

/-z-/>/-s-/ değişimi: *bilmessiñiz* "bilmezsiniz" (7-61).

/-d-/>/-t-/ değişimi: *güter* "(güder) gütmek: koyun, kuzu otlatmak" (6-93).

/-b-/>/-p-/ değişimi: *apdilla* "Abdullah" (4-15), *ipra'am* "İbrahim" (11-161).

2.1.2.3.3. Sızıcılışma

Belkaya ağzında sızıcılışmayı **/-k-/>/-ħ-/ değişiminde** görmekteyiz: *yiyeceħsiñiz* "yiyeceksiniz" (2-32), *ordahı* "ordaki" (3-268), *aħçeye* "akçeye" (3-535).

2.1.2.3.4. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin sürekli ünsüzlere değişmesi olayıdır. Belkaya ağzında süreklileşme olayını görüyoruz.

/ç/>/ş/ değişimi: Belkaya ağzında bazı kelimelerdeki **/ç/**'lerin **/ş/**'ye değiştiğini görüyoruz: *ağaşlar* "ağaçlar" (1-25), *göşdük* "göçtük" (2-2), *şorba* "çorba" (3-914), *aşdıķ* "açtıķ" (5-3), *geşdik* "geçtik" (7-56), *işdiñ mi* "içtin mi" (10-9), *ğaşşıra* "kaç lira" (11-49).

/g/>/ğ/ değişimi: Belkaya ağzında bazı kelimelerdeki **/g/** sesi, **/ğ/**'ye değişir: *içeriğirerin* "içeri girerin" (1-19), *içigibi* "içi gibi" (6-92), *variğelirdim* "varır gelirdim" (9-28), *namazınağiden* "namazına giden" (10-111), *yiğirmi ğünde* "yiğirmi günde" (10-113).

/c/>/j/ değişimi: Bölge ağzında gördüğümüz başka bir ünsüz değişimidir: *sejde* "secde" (3-726), *mejburun* "mecburum" (5-43), *vijdanın* "vicdanın" (6-203).

/ç/>/j/ değişimi: *ajlıklarından* "aılıklarından" (3-698).

2.1.2.3.5. Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin süreksiz ünsüzlere değişmesi olayıdır. Bölge ağzında süreksizleşme olayına çok az rastlıyoruz.

/j/>/c/ değişimi: *cop* "jop" (6-9), *enerci* "enerji" (11-29), *bagacına* "bagajına" (11-54).

/s/>/c/ değişimi: *meccid* "mescit" (11-184).

2.1.2.3.6. Ötümlü-Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Belkaya ağzında sıkça karşılaştığımız ünsüz değişimlerinden birisi de ötümlü-sürekli ünsüzler arasındaki değişimdir.

/ğ/>/v/ değişimi: *sovuğ* "soğuk" (10-10).

/v/>/ğ/ değişimi: *göğermeyince* "gövermeyince" (3-11), *göğercin* "güvercin" (11-241).

/ğ/>/y/ değişimi: *deyil* "değil" (3-178), *deyildi* "değildi" (4-65), *öyleneğiden* "öğlene giden" (10-111).

/y/>/ğ/ değişimi: *beęiñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32).

/l/>/n/ değişimi: *pirişannık* "perişanlık" (6-91), *ğadınnar* "kadınlar" (6-93), *oğlannar* "(oğlanlar) erkek çocuklar" (7-52), *onnarı* "onları" (8-36).

/m/ > /n/ değişimi: *gideyin* "gideyim" (1-7), *bakayın* "(ben) bakayım" (3-31), *mejburun* "mecburum" (5-43), *şinci* "şimdi" (7-52), *şindi* "şimdi" (8-37), *yoklayayın* "(ben) yoklayayım" (11-153).

/m/ > /ñ/ değişimi: *deęiliñ* "değilim" (5-43), *ęoñřu* "komşu" (8-35), *ęoñřular* "komşular" (11-152).

/n/ > /m/ değişimi: *ombaşı* "onbaşı" (5-48), *bütüm* "bütün" (10-112).

/n/ > /ñ/ değişimi: *iliñizden* "ilinizden" (1-7), *biñ* "1000" (2-1), *oñdan* "ondan" (3-31), *ęomřularıñ* "komşuların" (4-53), *ařırıñ* "(Aşır'ın) erkek adı" (6-90), *yiñi* "(yeni) biraz önce anlamında" (7-52).

/r/ > /l/ değişimi: *kesellerdi* "keserler idi" (3-917), *çekeller* "çekerler" (4-59), *götürüller* "götürürler" (5-43), *çotallar* "(çotarlar) çotmak, bir araya getirmek anlamında" (8-32), *yakalallarsa* "yakalarlarsa" (11-52).

/v/ > /m/ değişimi: *mefat iTdi* "vefat etti" (3-234), *mefeyat, itdi* "vefat etti" (10-27).

/y/ > /l/ değişimi: *fasilleyidi* "fasulye idi" (3-914), *millon* "milyon" (11-49).

2.1.2.3.7. Ötümlü-Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Bölge ağzında gördüğümüz başka bir ünsüz değişimidir.

/g/ > /ę/ değişimi: *hangı* "hangi" (7-48), *hangısı* "hangisi" (8-41).

2.1.2.3.8. Ötümsüz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Yine bölge ağzında gördüğümüz başka bir ünsüz değişmesidir.

/ç/>Ç değişimi: *üç* "(3) üç" (3-30), *seçdiler* "seçtiler" (5-43), *saçlıymış* "saçlıymış" (6-50), *geçdi* "geçti" (6-298).

2.1.2.3.9. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Belkaya ağzında sürekli ünsüzler arasındaki değişimleri şu örneklerde görüyoruz:

/f/>F değişimi: *hoşaf* "hoşaf" (3-914), *seFer* "sefer" (4-38), *mustoFa* "Mustafa" (6-125), *heriF* "herif" (6-148), *seFeribirlikde* "seferberlikte" (7-23), *laFı* "lafı" (9-6), *ariFiniñ* "Arif'inin" (11-138).

/f/>h/ değişimi: *hort* "ford" (6-249).

/h/>h/ değişimi: *hızalarda* "hizalarda" (3-18), *haspañıl* "hasbihal" (3-42), *kañınlar* "kâhinler" (3-287), *añır* "ahir" (11-164).

/s/>S değişimi: *belliSizimiş* "bellisizmiş" (2-58), *neySe* "(neyse) önemi yok, uzatmaya değmez anlamında" (3-917), *Sabahlayın* "sabahleyin" (3-43), *esaS* "esas" (3-51), *kimSe* "kimse" (4-51), *otabuS* "otobüs" (5-68), *tehriS* "tehris" (9-33).

/z/>S değişimi: *Sorba* "zorba" (2-48).

2.1.2.3.10. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Belkaya ağzında süreksiz ünsüzler arasındaki değişimleri şu örneklerde görüyoruz:

/p/>P değişimi: *yaPTık* "yaptık" (2-40), *oluP* "olup" (3-14), *hePsi* "hepsi" (3-71), *yaPdım* "yaptım" (4-2), *yaPmiş* "yapmış" (5-40).

/t/>T değişimi: *ęuTlu* "kutlu" (1-3), *göşdükTen* "göçtükten" (2-4), *işTe* "(işte) dikkati çekmek için kullanılır" (3-30), *dörtDe* "dörtte" (4-1), *hafta* "hafta" (5-18), *yourT* "yoğurt" (6-318), *yeTmiş* "(70) yetmiş" (9-34).

2.1.2.3.11. Sürekli-Ötümsüz Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Bölge ağzında gördüğümüz başka bir ünsüz değişimidir.

/ř/>/h/ değişimi: *hinciki* "şimdiki" (3-351), *hinci* "şimdi" (7-52).

2.1.2.4. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz değişmesi olarak da adlandırdığımız bu olay, Belkaya ağzında genellikle /n/ ve /l/ sesleriyle karşımıza çıkıyor.

-nl->-nn- benzeşmesi: Belkaya ağzında yaygın bir şekilde gördüğümüz benzeşmedir. İlerleyici benzeşme sonucunda /l/ ünsüzü /n/ ünsüzüne dönüşmüştür: *osmannı* "Osmanlı" (3-356), *pirişannık* "perişanlık" (6-91), *ęadınnar* "kadınlar" (6-93), *oğlannar* "(oğlanlar) erkek çocuklar" (7-52), *onnarı* "onları" (8-36), *ünnerimiş* "(ünler imiş) çağırımış" (9-25), *gidenner* "gidenler" (11-50).

-rl->-ll- benzeşmesi: Belkaya ağzında sistemli bir şekilde gördüğümüz ünsüz benzeşmesidir. Kelime sonundaki /r/ ünsüzü gerileyici benzeşme yoluyla /l/ ünsüzüne dönüşmüştür: *yapallarıdı* "yaparlar idi" (3-914), *kesellerdi* "keserler idi" (3-917), *çekeller* "çekerler" (4-59), *götürüller* "götürürler" (5-43), *çotallar* "(çotarlar) çotmak, bir araya getirmek anlamında" (8-32), *yağalallarsa* "yakalarlarsa" (11-52).

-ls->-ss- benzeşmesi: /l/ ünsüzü gerileyici benzeşme yoluyla /s/ ünsüzüne dönüşmüştür. Belkaya ağzında yaygın bir şekilde gördüğümüz benzeşmedir: *ossun* "olsun" (1-3), *ossam* "olsam" (1-8), *assın* "alsın" (2-53), *değişse* "değilse" (3-941),

ayrıssiñ "ayrılısın" (5-33), *gesse* "gelse" (5-63), *gessin* "gelsin" (6-197), *bussa* "bulsu" (11-109).

-hm->-mm- benzeşmesi: Belkaya ağzında çok az görebildiğimiz benzeşmedir: *memmeT* "Mehmet" (3-58), *memmet* "Mehmet" (11-12).

2.1.2.5. Benzeşmezlik

Bir kelimedede yan yana duran ve boğumlanma nitelikleri bakımından birbirinin benzeri olan iki ünsüzden birinin, kendi boğumlanma noktasını ötekinden ayırarak başka bir ünsüze dönüştürmesi olayına benzeşmezlik denir (Korkmaz, 2007: 42). Belkaya ağzında şu örneklerde görüyoruz: *gütdük* "(biz güttük) gütmek: koyun, kuzu otlatmak" (2-5), *ıslatdı* "ıslattı" (4-56), *gıtdik* "gittik" (5-44), *değışdiler* "değıştiller" (6-270), *yapdıķ* "yaptık" (9-30), *beşde* "beşte" (10-109).

2.1.2.6. Ünsüz İkizleşmesi

Belkaya ağzında ünsüz ikizleşmesini görüyoruz. Bölge ağzında ünsüz ikizleşmesi, iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

2.1.2.6.1. Türeme Yolu İle Oluşan Ünsüz İkizleşmesi

-mm- ikizleşmesi: *amma* "ama" (5-42).

-şş- ikizleşmesi: *işşiiñ* "(senin) işin" (1-3), *bişşikTe* "beşikte" (3-66), *aşşağa* "aşağı" (3-101), *başşak* "başak" (3-543), *eşşek* "eşek" (4-38), *keşşif* "keşif" (6-329), *işşigí* "eşiği" (10-74), *ğaşşığı* "kaşığı" (10-75), *aşşāda* "aşağıda" (11-351).

-zz- ikizleşmesi: *yazlık* "yazık" (6-58), *yüzzüyüñe* "yüzüğüne" (9-50).

-ss- ikizleşmesi: *assiya* "(Asiye) kadın adı" (3-603), *yussufum* "Yusuf'um" (10-180).

2.1.2.6.2. Vurgu Yolu ile Oluşan Ünsüz İkizleşmesi

Belkaya ağzında vurgudan kaynaklanan bir sebeple oluşan ünsüz ikizleşmesini görüyoruz. Belirli kelimelerde gördüğümüz ünsüz ikizleşmesidir: *güççük* "küçük" (1-24), *güççük* "küçük" (3-67).

2.1.2.7. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Türkçe bir kelimedede iki aynı ünsüz yan yana bulunmaz. İkiz ünsüzlerin tekleşmesi olayını daha çok yabancı kökenli kelimelerde görüyoruz. İkiz ünsüzlerin tekleşmesini bölge ağzında şu örneklerde görmekteyiz: *evelden* "(evvel, arapça bir kelime) önceden, eskiden" (3-914), *güvatlı* "kuvvetli" (6-271), *evelkiymiş* "(evvelkiymiş) evvel: (arapça bir kelime) ilk, başlangıç, önce" (8-41).

2.1.2.8. Ünsüz Düşmesi

Belkaya ağzında ön seste, iç seste ve son seste ünsüz düşmesi olduğunu görüyoruz.

2.1.2.8.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi

Belkaya ağzında ön seste ünsüz düşmesini şu örneklerde görüyoruz:

/h-/>∅: *üseyin* "Hüseyin" (3-93), *hasan_üseyin* "Hasan Hüseyin" (7-139).

/y-/>∅: *ıldızı* "yıldızı" (8-56).

2.1.2.8.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi

Belkaya ağzında kelime ortasında /h/, /r/, /l/, /v/, /ğ/, /y/ ünsüzlerinin eriyerek düştüğünü görüyoruz.

/-h-/>∅: *heralda* "herhalde" (3-30), *zaiyatıñ* "zahiyyatın" (4-54), *imtiana* "imtihana" (5-44), *muafız* "muhafız" (5-47), *fetinin* "Fethi'nin" (6-94), *anatırı* "anahtarı" (7-54), *ipraim* "İbrahim" (11-153).

/-r-/>∅: *süpürüdüm* "süpürürdüm" (6-93), *ğoqma* "korkma" (6-272), *ğık* "(40) kırk: çocuğun, doğumundan 40 gün sonra yıkanılması işi" (8-33).

/-l-/>∅: *ğaktık* "kalktık" (5-41), *atmış* "(60) altmış" (9-32).

/-v-/>∅: *evelden* "(evvel, arapça bir kelime) önceden, eskiden" (3-914), *ğuvatlı* "kuvvetli" (6-271), *evelkiymiş* "(evvelkiymiş) evvel: (arapça bir kelime) ilk, başlangıç, önce" (8-41).

/-ğ-/>∅: *baımız* "bağımız" (1-21).

/-y-/>∅: *söleme* "söyleme" (3-575).

2.1.2.8.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi

Bölge ağzında son seste ünsüz düşmesini şu örneklerde görüyoruz:

/-r/>∅: *bi* "bir" (3-31), *variğelirdim* "(varır gelirdim) gider gelirdim anlamında" (9-28), *ğadā* "kadar" (3-8), *cezalandırıyo* "cezalandırıyor" (3-540), *gizliyollā* "gizliyorlar" (3-585).

/-n/>∅: *ğılarkā* "kılarken" (6-49), *geliyorkā* "geliyorken" (6-93).

/-l/>∅: *nası* "nasıl" (6-271).

/-t/>∅: *serbeS* "serbest" (3-61).

2.1.2.9. Ünsüz Türemesi

Belkaya ağzında iç seste ve son seste ünsüz türemesini görüyoruz.

2.1.2.9.1. İç Seste Ünsüz Türemesi

Bölge ağzında iç seste /-y-/ türemesi en çok gördüğümüz ünsüz türemesidir.

Ø>/-y-/: *neyse* "ne ise (bağlaç) önemi yok, uzatmaya değmez anlamında" (1-2), *fasilleyidi* "fasulye idi" (3-914), *böyleyidi* "böyle idi" (3-916), *iyiydi* "iyi idi" (3-918), *ayit* "ait" (3-952), *reyis* "reis" (5-6), *yaşlıydım* "yaşlı idim" (7-52), *neyderdi* "ne ederdi" (7-54), *çocuğuyusa* "çocuğu ise" (8-40), *evelkiymiş* "(evvelki imiş) evvel: (arapça bir kelime) ilk, başlangıç, önce" (8-41), *murtezeyniñ* "Murtaza'nın" (11-49), *ismayla* "İsmail'e" (11-153).

Ø>/-v-/: *yağmır duvasına* "yağmur duasına" (3-959), *duva* "dua" (11-169).

2.1.2.9.2. Son Seste Ünsüz Türemesi

Belkaya ağzında son seste ünsüz türemesine çok sık rastlamıyoruz.

Ø>/-y/: *ney itdiler* "ne ettiler" (8-39).

Ø>/-n/: *turuziminen* "turizm ile" (11-48).

2.1.2.10. Göçüşme (Yer Değiştirme)

Bir kelime içindeki iki ünsüzün yer değiştirmesi olayına göçüşme diyoruz. Belkaya ağzında /l/ ve /n/ ünsüzlerinin yer değiştirdiğini görüyoruz. Bölge ağzında iki kelimedede yakın yer değiştirme, bir kelime de ise uzak yer değiştirme olayına rastlıyoruz.

2.1.2.10.1. Yakın Yer Değişirme

Bir kelimedede yan yana bulunan iki ünsüzün birbiriyle yer değiştirmesi olayına diyoruz: *melmekete* "memlekete" (6-90), *tehne* "tenha" (11-153).

2.1.2.10.2. Uzak Yer Değişirme

Birbirinden uzak iki ünsüzün birkaç ses atlayarak yer değiştirmesine uzak yer değiştirme diyoruz: *dinayatıñ* "diyanetin" (11-49).

2.1.2.11. Hece Kaynaşması

Erimeye elverişli ünsüzler yanlarındaki ünlülerle kaynaşırlar. Hece sayısının azaldığı bu olaya hece kaynaşması denilmektedir (Silahşör, 2010: 63). Belkaya ağzında gördüğümüz bu olay, ekleşme sırasında ve ünlü sesin düşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır: *ğaynatası* "kayın babası" (1-2), *orda* "orada" (2-5), *hēcanla* "heyecanla" (2-8), *hastaneye* "hastahaneye" (3-138), *ğaysıdan* "kayısıdan" (3-914), *postane* "postahane" (3-956), *nirden* "nereden" (4-61), *mağradağı* "mağaradaki" (6-272), *burdan* "buradan" (9-28), *seniğnen* "senin ile" (11-50).

2.1.2.12. Hece Düşmesi

Belkaya ağzında kolay söyleyiş ve dilin tasarruf eğilimi neticesinde hece düşmesi olayına rastlıyoruz: *ğollarıdı* "koyarlar idi" (3-916), *ıçık* "azıcık" (3-917), *ğalabası* "kalabalığı" (3-917), *kitlerdik* "kilitlerdik" (7-53), *uşağıkı* "(uşağının) uşak: çocuk" (8-34).

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. İsimler

2.2.1.1. Yapım Ekleri

Yapım ekleri, sözcüklerin kök veya gövdelerine gelerek yeni sözcükler türeten eklerdir. Türkiye Türkçesinde kullanılan yapım eklerinin büyük bir çoğunluğu Belkaya ağzında da kullanılmaktadır. Ayrıca çeşitli ses olayları/değişimleri sonucunda bölgenin ağız özelliklerini yansıtan ekler de görülür. Bölge ağzında tespit edebildiğimiz yapım ekleri şunlardır:

2.2.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsimlerin kök veya gövdelerine eklenerek yeni isimler türeten eklerdir. Bölge ağzında görülen isimden isim yapma ekleri şunlardır:

/-cA/:

alaca "yer adı" (3-335), *boyunca* "boyunca" (7-64), *ğaraca* "karaca" (7-80), *alaca* "elaca, ela renkli" (10-211), *şiyce* "şeyce" (3-450), *irkence* "erkence" (3-175), *iyce* "iyice" (7-83).

/-cı; -ci; -cu; -cü/:

pambıkçı "pamukçu" (10-32), *pevrancı* "kervancı" (10-192), *kevrancı* "kervancı" (11-234), *yimci* "yemci, yem satan kimse" (3-905), *ğoyuncu* "koyuncu (küçükbaş hayvan işi yapan kimse)" (6-147), *furuncu* "fırıncı" (6-281), *soyğuncu* "soyuncu" (3-984), *sütçü* "sütçü" (11-170).

/-^oncı; -^onci; -^oncu; -^oncü/:

altıncı "altıncı" (3-118), *birinci* "birinci" (4-12), *doğuzuncu* "dokuzuncu" (11-34), *dördüncü* "dördüncü" (5-15).

/-çı; -çi; -çu; -çü/:

saşçı "sazcı" (3-923), *yalançı* "yalancı" (9-51), *değirmençi* "değirmenci" (10-122), *ğamyonçu* "kamyoncu" (5-54).

/-cık/:

ıcık "azıcık" (3-101), *ızıcık* "küçücük" (11-154), *acıık* "azıcık" (5-82), *acıık* "azıcık, biraz" (6-317) .

/-duruk/:

boyunduruık "boyunduruk" (7-64).

/-dAş/:

ğardaş "kardeş" (3-367), *arğadaş* (3-375), *ğardeş* "kardeş" (4-80).

/-gil/:

emmimgil "amcamgil" (6-83), *boğamgil* "babamgil" (8-19).

/-layın/:

Sabahlayın "sabahleyin" (3-43), *ğuşluğlayın* "Sabah ile öğle arası" (3-89).

/-lı; -li; -lu; -lü/:

daTlı "tatlı" (1-4), *ğıymatlı* "kıymetli" (6-91), *ğuvatlı* "kuvvetli" (6-271), *çamırlı* "çamurlu" (3-821), *ğılışlı* "kılıçlı" (11-228), *yirli* "sürekli, devamlı" (11-363), *çilleli* "çileli, sıkıntılı" (10-35), *ğutlu* "kutlu" (1-3), *duzlu* "tuzlu" (3-97), *ğuzulu* "kuzulu, çocuklu anlamında" (7-42), *burgulu* "ağrılı" (7-155), *ğüjlü* "güçlü" (11-26).

/-nı; -ni/:

osmannı "Osmanlı" (3-356), *nişannı* "nişanlı" (6-163), *sabınnı* "sabunlu" (11-144), *ğalkannı* "kalkanlı" (11-228), *mersinni* "Mersinli" (5-83), *ğuterenni* "Kutörenli" (11-75), *kefenni* "kefenli" (11-96).

/-lık; -lik; -luık; -lük/:

huvardalık "(hovardalık) çapkınlık" (11-9), *ırahatlık* "rahatlık" (3-183), *ajlık* "açlık" (4-19), *irezillik* "rezillik" (6-88), *ırāmetlik* "rahmetlik" (2-3), *ğitellik* "katillik" (6-343),

cāsusluk "casusluk" (3-850), *ğamyonçuluk* "kamyonculuk, taşımacılık" (5-54), *göğlük* "göklük, mavilik, mavi renkli olan nesne" (7-79), *namıkörlük* "nankörlük" (6-87).

/-nık/:

perişannık "perişanlık" (4-33), *pirişannık* "perişanlık" (6-91), *ğışğannık* "kıskançlık" (11-148), *müslümannık* "müslümanlık" (11-262), *piştannık* "piştan (entari, elbise)" (3-621).

/-sız; -siz; -suz; -süz/:

aşsız "yemeksiz" (1-11), *ğızsız* "kızsız" (1-11), *giygisiz* "elbisesiz" (3-432), *bellisiz* "belirsiz" (2-58), *dussuz* "tuzsuz" (10-71), *öğsüz* "öksüz" (5-106).

/-kı; -ki/:

soğnakı "sonraki" (11-72), *öteki* "(sıfat) öteki" (2-30), *beriki* "(sıfat) beriki" (3-272), *hinciki* "şimdiki" (7-75), *evelki* "evvelki" (9-27).

/-k/:

ortak "ortak" (5-3).

/-cene/:

evvelicene "önceden, ilk önce" (1-30), *irkencene* "erkenden" (3-175).

2.2.1.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

İsimlerin kök veya gövdelerine eklenerek yeni fiiller yapan eklerdir. Bölge ağzında kullanılan isimden fiil yapma ekleri şunlardır:

/+IA-/:

ğonakla- "konaklamak" (3-72), *niķahla-* "nikah kıymak, evlendirmek" (3-498), *ğuzula-* "kuzulamak, doğurmak" (4-44), *ğözle-* "beklemek" 11-341, *kötüle-* "kötülemek, bir kişi hakkında kötü şeyler söylemek" (11-197).

/+al-/:

boşal- "boşalmak" (11-130), *çoğal-* "çoğalmak" (3-8).

/+ne-/:

ünne- "ünlemek, seslenmek" (6-70).

/+ik-/:

birik- "birikmek, toplanmak" (11-151), *gicik-* "gecikmek" (2-36).

2.2.1.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiillerin kök veya gövdelerine eklenerek yeni isimler türetmeye yarayan eklerdir.

Belkaya ağızında kullanılan başlıca fiilden isim yapma ekleri şunlardır:

/-ç/:

inanç "inanç" (3-468).

/-gi/:

giygi "elbise" (3-433).

/-ğın; -gin; -ğun; -gün/:

şaşğın "şaşkın" (11-314), *yangın* "yangın" (3-82), *soyğun* "soygun" (3-14).

/-ı; -i; -u; -ü/:

yazıdan "ovadan, otlaktan" (7-54), *koğu* "koku" (3-564), *görku* "korku" (3-168).

/-ıcı; -ici; -ucu; -ücü/:

yazıcı "yazıcı" (2-24), *sorucu* "sorgulayan kimse, sorgu meleği" (10-169).

/-^oğ/:

uzak "uzak" (7-122), *darak* "tarak" (7-79), *açık* "açık" (5-34), *ğarışık* "karişik" (5-93), *yanaşık* "yanaşık (ortak)" (3-421), *yıkık* "yıkık" (3-844).

/-ak/:

buçaķ "bıçak" (11-160), *ķonaķ* "konak" (11-188), *yataķ* "yatak" (5-40).

/-⁰m/:

doğum "doğum" (9-20), *ölüm* "ölüm" (6-110).

/-mAk/:

yimek "yemek" (5-22).

/-mAn/:

öğretmen "öğretmen" (2-17).

/-mır; -mir; -mur; -mür/:

yağmır "yağmur" (3-45).

/-An/:

yaradan "yaratán" (3-454).

/-⁰r/:

yadır "ermiş kişi, ermiş kişi mezarı" (3-315), *yarar* "yarar, fayda" (6-231), *değeri* "değeri, kıymeti" (3-897).

/-⁰ř/:

ęuruluřu "kuruluşu" (3-1), *yaradılış* "yaratılış" (3-777).

/-⁰t/:

ęurT "yoğurt" (3-174), *yoğurT* "yoğurt" (4-47).

/-tı; -ti; -tu; -tü/:

yaşantı "yaşantı, hayat" (3-945).

2.2.1.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiillerin kök veya gövdelerine eklenerek yeni fiiller türeten eklerdir. Bölge ağzında görülen başlıca fiilden fiil yapma ekleri şunlardır:

/-ma-/:

Olumsuzluk yapma ekidir.

ğonma- "kon-ma-mak" (1-8), *yaPma-* "yap-ma-mak" (4-33), *ğonuşma-* "konuş-ma-mak" (6-289).

/-n-/:

sağlan- "sakla-n-" (8-56), *yuvallan-* "yuvarla-n-" (3-662), *dinnen-* "dinle-n-" (3-305).

/-l-/:

yumul- "yum-u-l-(yumulmak, üzeri kapatılmak)" (3-940), *ğurul-* "kur-u-l-" (4-57), *ğırıl-* "kır-ı-l-" (3-460), *yinil-* "yen-i-l-" (11-253).

/-ş-/:

bölüş- "böl-ü-ş- (paylaşmak)" (10-12), *ğucağlaş-* "kucakla-ş-" (11-375), *ağlaş-* "ağla-ş" (3-251).

/-d-; -t-; -T-/:

oTlad- "otla-t-" (3-5), *yükled-* "yükle-t-" (3-502), *ğaynat-* "kayna-t-" (3-816), *parlaT* "parla-t-" (3-106).

/-r-/:

çıkār- "çık-a-r-" (3-227).

/-ır-; -ir-/:

yatır "yat-ır-" (11-158), *geçir* "geç-ir-" (11-292), *bitir* "bit-ir-" (4-11).

/-dir-; -dır-; -Tir-/:

emdir- "em-zir-" (11-173), *giydir*- "giy-dir-" (3-29), *añdır*- "an-dır- (anımsatmak, belli etmek" (3-927), *ğazdır*- "kaz-dır-" (9-34), *yirleşTir*- "yerleş-tir-" (3-293).

/-y-/:

ğoy "ko-y-" (3-24), *ğuy* "ko-y-" (8-6).

2.2.1.2. Çokluk Eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Belkaya ağzında da çokluk eki */-lAr/* şeklindedir. Ayrıca bazı ses olayları/değişimleri sonucunda bölge ağzında farklı söyleyiş biçimleri ve şekilleri de karşımıza çıkmaktadır. Başlıca örnekleri şunlardır:

/-lAr/:

aşğıyalar "eşkiyalar" (3-490), *ğomşular* "komşular" (4-54), *ğuşlar* "kuşlar" (6-137), *daşlar* "taşlar" (1-25), *asgerler* "askerler" (3-674), *ğardeşler* "kardeşler" (4-80), *gözeller* "güzeller" (6-357), *irkekler* "erkekler" (6-218).

/-lĀ/:

ğışğanmışlā "kıskanmışlar" (3-522), *bağallā* "bakarlar" (3-587), *ğişilē* "kişiler" (3-7), *virillē* "verirler" (3-536).

/-nAr/:

onnar "onlar" (3-6), *hayvannar* "hayvanlar" (3-795), *zamannar* "zamanlar" (7-82), *dükğannar* "dükkanlar" (10-115), *şonnarı* "şunları" (11-138), *zenginner* "zenginler" (3-166), *ğünner* "günler" (4-65), *girenner* "girenler" (5-24), *gelinner* "gelinler" (6-114), *disinner* "desinler" (11-76).

2.2.1.3. Hal Ekleri

2.2.1.3.1. İlgî Hâli

İlgî hâli eki, isim veya isim görevindeki kelimelere eklenerek bu kelimelerin gösterdiği anlatımın başka bir anlama bağlanmasını, tamlamasını sağlar (Gülensoy, 1988: 79). Bölge ağzında görülen ilgî hâli ekleri şunlardır:

/-iñ; -iñ; -uñ; -üñ/:

Genellikle ünsüz harf ile biten kelimelerden sonra kullanılan ilgî hâli ekleridir.

İpra'amiñ "İbrahim'in" (3-445), *ğomşulariñ* "komşuların" (4-53), *dinayatiñ* "diyanetin" (11-47), *bekdiklileriñ* "Bekdikliler'in" (3-107), *memmediñ* "Mehmet'in" (11-39), *ineyiñ* "ineğin" (10-124), *çocuyuñ* "çocuğun" (3-23), *ğoyunuñ* "koyunun" (3-179), *otabuzuñ* "otobüsün" (11-54), *köyüñ* "köyün" (3-47), *öküzüñ* "öküzün" (7-64).

/-niñ; -niñ; -nuñ; -nüñ/:

Genellikle ünlü harf ile biten kelimelerden sonra kullanılan ilgî hâli ekleridir.

pambıkcınıñ "pamukçunun" (10-32), *durnanıñ* "turnanın" (10-92), *arsamanıñ* "Arsama'nın" (11-105), *diyzesiniñ* "teyzesinin" (11-188), *ğaleniñ* "kalenin" (3-19), *depeniñ* "tepenin" (3-207), *ğomşunuñ* "komşunun" (4-33), *onuñ* "onun" (6-309), *koroğlunuñ* "Koroğlu'nun" (9-3), *gözünüñ* "gözünün" (10-181).

2.2.1.3.2. Yükleme Hâli

/-ı; -i; -u; -ü/:

şorbasını "çorbasını" (1-30), *duvasını* "duasını" (3-962), *ğapısını* "kapısını" (5-18), *piynirini* "peynirini" (3-197), *fasillesini* "fasulyesini" (1-30), *yimini* "yemini" (6-93), *ğuyusunu* "kuyusunu" (11-215), *betunu* "betonu" (11-277), *ğoyunu* "koyunu" (3-917), *südünü* "sütünü" (3-832), *düğünü* "düğünü" (8-13), *özünü* "özünü, yağını" (7-17).

/-yı; -yi; -yu; -yü/:

ğınayı "kınayı" (1-1), *duvayı* "duayı" (3-144), *zahrayı* "buğdayı" (6-116), *çilleyi* "çile, sıkıntı" (7-137), *geçiyi* "keçiyi" (10-130), *ğaleyi* "kaleyi" (3-680), *ğuzuyu* "kuzuyu" (6-93), *sürüyü* "koyun sürüsü" (3-827).

2.2.1.3.3. Yönelme Hâli

/-A/:

ıstanbula "İstanbul'a" (2-36), *ğıza* "kıza" (6-310), *otabuSa* "otobüse" (3-74), *asgere* "askere" (2-14), *ibraime* "İbrahim'e" (3-501), *yire* "yere" (4-62).

/-yA/:

ğoñşuya "komşuya" (1-33), *darlaya* "tarlaya" (3-10), *ğuyuya* "kuyuya" (10-183), *depeye* "tepeye" (11-105), *mekgeye* "Mekke'ye" (5-68), *seccedeye* "seccadeye" (7-83).

Ünsüz ikizleşmesiyle **/-na/:**

o yanna "o yana" (6-221).

2.2.1.3.4. Bulunma Hâli

/-dA/:

anğarada "Ankara'da" (3-380), *ğanadında* "kanadında" (6-38), *otabuzda* "otobüste" (11-56), *hüdüdde* "hudutta" (11-54), *asgerde* "askerde" (2-19), *ğalede* "kalede" (3-13).

/-Te; -te/:

bişşikTe "beşikte" (3-66), *hapiste* "hapiste" (3-547).

2.2.1.3.5. Ayrılma Hâli

/-dAn/:

zabağdan "sabahtan" (7-53), *ğazandan* "kazandan" (8-6), *ğoñşudan* "komşudan" (9-19), *asgerden* "askerden" (9-33), *melmekeTden* "memleketten" (3-39), *ütelden* "otelden" (11-91).

/-tAn/:

topraktan "topraktan" (3-727), *sicağtan* "sıcaktan" (4-60), *ağçeketten* "Akçakent'ten" (4-79), *gökten* "gökten, gökyüzünden" (3-816).

/-TAn/:

edirafTan "etraftan" (3-7), *zabağTan* "sabahtan" (3-175), *öksüzlükTen* "öksüzlükten" (2-43).

2.2.1.3.6. Eşitlik Hâli

/-cA/:

alaca "elaca, (iki veya daha çok renkli)" (10-211), *fazlaca* "fazlaca" (5-69), *gizlice* "gizlice" (3-445), *iyce* "iyice" (7-98), *böylece* "böylece" (9-42).

/-cek/:

Asıl işlevi küçültme ve sevgi ifade etmek olan bu ek Belkaya Ağzında "bütün; birlikte" anlamlarını taşımakta ve *-ca,-ce* eki gibi "eşitlik" görevinde kullanılmaktadır. *köycek* "bütün köy halkı" (11-499).

2.2.1.3.7. Vasıta Hâli

/-IA/:

hēcanla "heyecanla" (2-8), *şöforluğla* "şöförle" (4-3).

/-nAn/: Belkaya ağzında yaygın olarak kullanılan vasıta hâli ekidir.

ğızıynan "kızı ile" (1-24), *otabuSunan* "otobüs ile" (3-154), *ğarısıynan* "karısı ile" (4-50), *dabancaynan* "tabanca ile" (6-320), *mekgeynen medineniñ arası* "Mekke ile Medine'nin arası" (3-116), *benimnen* "benim ile" (5-24), *helkeynen* "helke ile, kova ile" (6-189), *deveynen* "deve ile" (8-7).

/-nAñ/:

at_arabasıynañ "at arabası ile" (4-66), *düvenneñ* "düven ile" (4-65).

/-ınan; -inen; -ınañ; -ineñ/:

ğatırınan "katır ile" (3-466), *atınan* "at ile" (8-8), *daşınan* "taş ile" (11-41), *turuziminen* "turizm ile" (11-48), *niyetinen* "niyet ile" (3-57), *ğoyunnarınañ* "koyunlar ile" (4-24), *ayranınañ* "ayran ile" (7-4), *gözelineñ* "güzel ile" (10-59), *ğardeşimineñ* "kardeşim ile" (4-19).

2.2.1.3.8. Yön gösterme eki

/-r/:

orda "orada" (2-5), *burda* "burada" (3-910), *şurda* "şurada" (11-116), *şorda* "şurada" (6-248), *nirde* "nerede" (6-171).

/-rA; -na/:

burada "burada" (4-78), *şoraya* "şuraya" (1-30), *nireye* "nereye" (3-133), *horaya* "şuraya" (1-30), *sonra* "sonra" (5-4), *soğna* "sonra" (7-81).

/-Ar/:

dışarda "dışarıda" (11-70), *yoğarda* "yukarıda" (11-82), *ilerde* "ileride" (3-50), *içerde* "içeride" (11-242).

/-arı; -eri/:

dışarıya "dışarıya" (9-16), *yoğarı* "yukarı" (6-70), *içeri* "içeri" (3-684), *içeriye* "içeriye" (7-7), *ileri* "ileri" (3-940).

2.2.1.3.9. Sebep gösterme eki

/-çun; -çün/:

onuçun "onun için" (3-875), *bunuçun* "bunun için" (11-353), *olduğuçün* "olduğu için" (3-521).

/-uçu/:

paranıñ uçu " paranın için, para için" (6-222), *ürüşet uçu mu* "rüşvet için mi?" (11-22).

/-uçun; -üçün; -üçun/:

hanım bulmanıñ uçun "hanım bulmanın için, (hanım bulmak için)" (11-73), *neğuçun* "ne için, niçin" (11-318), *affınıñ uçun* "affedilmesi için, bağışlanması için" (3-757), *ğark iTmeğ, üçün* "gark etmek için" (2-54), *olduğu üçun* "olduğu için" (4-63), *su üçun* "su için" (11-151).

2.2.1.4. İyelik Ekleri

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa ya da bir nesneye ait olduğunu belirten eklerdir (Gülensoy: 1988: 86). Bölge ağızında kullanılan iyelik ekleri şunlardır:

Teklik

- 1. Şahıs:** -m, -ım, -im, -um, -üm
- 2. Şahıs:** -n, -ın, -in, -un, -ün, -ñ, -iñ, -iñ, -uñ, -üñ, -yiñ
- 3. Şahıs:** -ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü

Çokluk

- 1. Şahıs:** -mız, -miz, -muz, -müz
- 2. Şahıs:** -ñız, -ñiz, -ñuz, -ñüz
- 3. Şahıs:** -ları, -leri, -narı, -neri

Teklik 1. Şahıs:

anam "annem" (1-16), *ebem* "ninem" (5-106), *ğızım* "kızım" (3-969), *ğardaşım* "kardeşim" (5-109), *erim* "kocam" (6-219), *nödebim* "sıram" (6-340), *yussufum* "Yusuŕum" (10-180), *ğoyunum* "koyunum" (6-236), *gözüm* "gözüm" (7-83), *sözüm* "sözüm" (10-35).

Teklik 2. Şahıs:

deden "deden" (6-259), *şañsın* "şansın" (6-271), *dostun* "dostun" (6-114), *ömrün* "ömrün" (3-289), *ğınañ* "kınan" (1-3), *yoldaşın* "yoldaşın" (1-4), *işşin* "işin" (1-3), *ğonşuñ* "komşun" (3-885), *gözün* "gözün" (3-699), *ebeyiñ bacısı* "ninenin bacısı (ninenin kız kardeşi)" (2-4).

Teklik 3. Şahıs:

ğızını "kızını" (3-971), *yimini* "yemini (hayvan için yiyecek)" (6-93), *paşaportunu* "pasaportunu" (11-59), *südünü* "sütünü" (3-832), *ğarısı* "karısı" (6-52), *sümesini* "yününü (süme: koyun yünü)" (7-79), *ğuzusu* "kuzusu" (10-153), *mevzüsü* "mevzusu" (3-859).

Çokluk 1. Şahıs:

anamız "annemiz" (2-43), *ğızımız* "kızımız" (6-303), *asgerimiz* "askerimiz" (11-262), *piyganberimiz* "peygamberimiz" (11-169), *ğoyunumuz* "koyunumuz" (6-306), *ğonşumuz* "komşumuz" (7-106), *köyümüz* "köyümüz" (1-20), *ünümüz* "ünümüz" (6-24).

Çokluk 2. Şahıs:

ğardaşınız "kardeşiniz" (3-556), *ğazanınız* "kazanınız" (4-44), *ebeñiz* "nineniz" (8-38), *iliñizden* "ilinizden" (1-7), *hüdüdüñüz* "hududunuz, sınırınız" (3-336), *gölüñüze* "gölünüze" (1-8).

Çokluk 3. Şahıs:

ğarıları "karıları" (3-107), *ğızları* "kızları" (6-217), *asgerleri* "askerleri" (11-132), *gelinleri* "gelinleri" (6-217), *ekinnerine* "ekinlerine" (4-33).

2.2.1.5. İlgı (aitlik) eki

-*ki* eki, hem yapım eki hem de çekim eki olarak kullanılmaktadır.

/-ki; -kı/:

seniki "seninki" (11-338), *esgiki* "eskiki" (3-795), *medineniñki* "Medine'ninki" (10-111), *çocukdaki* "çocuktaki" (3-273), *soğnağı* "sonraki" (11-72), *zındandaki* "zındandaki" (3-542), *ordaki* "oradaki" (3-795).

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ilgi eki -*ki*, Belkaya ağızında ünlü uyumuna uyarak - *kı* şeklinde de görülmektedir.

Bunların dışında, Belkaya ağızında çeşitli ses değişimlerine uğramış örnekler şunlardır:

burdağı "buradaki" (6-353), *burdağa* "buradaki" (6-359), *ordağı* "oradaki" (3-262), *ordağı* "oradaki" (3-268), *şordağı* "şuradaki" (3-870).

2.2.1.6. Soru eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Belkaya ağızında da soru eki *mı*, *mi*, *mu*, *mü* şeklindedir. Başlıca örnekleri şunlardır:

/-mı; -mi; -mu; -mü/:

añadıñ mı "anladın mı?" (2-42), *aldıñ mı* "aldın mı?" (7-35), *biliñ mi* "biliyor musun?" (3-332), *dimedim mi* "demedim mi?" (3-871), *biter mi* "biter mi?" (9-61), *inanmıyoñ mu* "inanmıyon mu?" (9-23), *olur mu* "olur mu?" (11-76), *gördüñüz mü* "gördünüz mü?" (4-40), *ölür mü* "ölür mü?" (9-23).

2.2.1.7. İsimlerde küçültme eki

/-cık/:

ıcık "azıcık" (6-148), *ızıcık* "azıcık" (11-155), *acıık* "azıcık" (3-184), *ufacıık* "ufacık" (11-252).

2.2.2. Zamirler

İsimlerin, varlıkların yerini tutan kelimelere zamir denir.

2.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Şahısların yerlerine kullanılan zamirlerdir.

Teklik 1. Şahıs Zamiri:

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Belkaya ağzında da teklik 1. şahıs zamiri olarak "ben" zamiri kullanılmaktadır.

ben "ben" (2-40), *benim* "benim" (2-18), *beni* "beni" (5-19), *benden* "benden" (6-98).

Teklik 1. şahıs zamiri Türkiye Türkçesindeki şeklini korumakla beraber Belkaya ağzında yönelme hâli ekiyle kullanımında Eski Türkçedeki nazal "ñ" sesini korumuştur. Bu ses Belkaya ağzında oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

baña "bana" (2-31), *baña* "bana" (3-667), *baña* "bana" 11-29.

Teklik 2. Şahıs Zamiri:

Belkaya ağzında, Türkiye Türkçesinde olduğu gibi teklik 2. şahıs zamiri olarak "sen" zamiri kullanılmaktadır.

sen (2-30), *seni* "seni" (3-35), *senden* "senden" (7-12).

Teklik 2. şahıs zamiri "sen" Türkiye Türkçesindeki şeklini korumakla beraber Belkaya ağzında yönelme hâli ekiyle kullanımında Eski Türkçedeki nazal "ñ" sesini korumuştur. Bu ses Belkaya ağzında oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

saña "sana" (3-40), *saña* "sana" (5-109), *saña* "sana" (6-67).

Teklik 3. Şahıs Zamiri:

Yazı dilimizde olduğu gibi Belkaya ağzında da teklik 3. şahıs zamiri olarak "o" zamiri kullanılmaktadır.

o "o" (2-71), onu "onu" (3-522), onda "onda" (6-232).

Teklik 3. şahıs zamiri yazı dilimizdeki şeklini korumakla beraber, Belkaya ağzında ilgi hâli çekiminde Eski Türkçedeki nazal "ñ" sesini korumaktadır. Bu ses bölge ağzında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

onuñ "onun" (6-232), onuñ "onun" (7-56), onuñ "onun" (9-1).

Çokluk 1. Şahıs Zamiri:

Çokluk 1. şahıs zamiri yazı dilimizde olduğu gibi Belkaya ağzında da "biz" şeklindedir. *biz "biz" (2-4), bize "bize" (3-287), bizden "bizden" (11-318).*

Çokluk 2. Şahıs Zamiri:

Yazı dilimizde olduğu gibi Belkaya ağzında da çokluk 2. şahıs zamiri "siz" şeklindedir. *siz "siz" (2-32), sizden "sizden" (3-723), sizi "sizi" (7-131).*

Çokluk 2. şahıs zamiri yazı dilimizdeki şeklini korumakla beraber, bölge ağzında ilgi hâli çekiminde Eski Türkçedeki nazal "ñ" sesini korumaktadır. Bu ses Belkaya ağzında yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

siziñ "sizin" (3-337), siziñ "sizin" (10-37), siziñ "sizin" (11-309).

Çokluk 3. Şahıs Zamiri:

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Belkaya ağzında da çokluk 3. şahıs zamiri "onlar" şeklindedir fakat aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi Belkaya ağzında ilerleyici benzeşme sonucunda /l/ ünsüzü /n/ ünsüzüne dönüşmüştür.

onlar "onlar" (3-536), onnar "onlar" (3-105), onnar "onlar" (6-275), onnara "onlara" (7-109), onnarı "onları" (11-56), onnardan "onlardan" (4-81).

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi çokluk 3. şahıs zamiri Belkaya ağzında "onnar" şeklinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Çokluk 3. Şahıs zamiri yazı dilimizdeki şeklini korumakla beraber Belkaya ağzında ilgi hâli çekiminde Eski Türkçedeki nazal "ñ" sesini korumaktadır. Bu ses Belkaya ağzında yaygın bir şekilde görülmektedir.

onnarın "onların" (3-670), *onnarıñ* "onların" (3-473), *onnarıñ* "onların" (11-253), *onnarıñ* "onların" (5-79), *onnarıñ* "onların" (7-128).

Şahıs Zamirleri

Yalın Hal	İlgi Hâli	Yükleme Hâli	Yönelme Hâli	Bulunma Hâli	Ayrılma Hâli
ben	benim	beni	bana baña	bende	benden
sen	senin seniñ	seni	sana saña	sende	senden
o	onun onuñ	onu	ona	onda	ondan
biz	bizim	bizi	bize	bizde	bizden
siz	sizin siziñ	sizi	size	sizde	sizden
onlar onnar	onnarın onnarıñ	onları onnarı	onnara	onnarda	onnardan

2.2.2.2. Dönüşlülük Zamiri

Belkaya ağzında dönüşlülük zamiri "kendi" kelimesi ile karşılanmaktadır.

Teklik 1. Şahıs:

gendim "kendim" (4-9), *gendim* "kendim" (11-119).

Teklik 2. Şahıs:

gendiñi "kendini" (6-183), *gendiñ* "kendin" (11-294).

Teklik 3. Şahıs:

gendi "kendi" (3-559), *gendi* "kendi" (11-81), *gendine* "kendine" (11-30), *gendini* "kendini" (3-675), *gendisi* "kendisi" (3-49).

Çokluk 1. Şahıs:

gendimiz "kendimiz" (3-146), *gendimizden* "kendimizden" (3-905), *gendimiziñ* "kendimizin" (7-120).

Çokluk 2. Şahıs:

Çokluk 3. Şahıs:

gendileri "kendileri" (3-557), *gendileri* "kendileri" (8-41), *gendilerini* "kendilerini" (3-102).

Belkaya ağzında dönüşlülük zamirinin tekrarlanmasıyla oluşmuş *kendi kendine* yapısı görülmektedir.

gendi gendine "kendi kendine" (3-264), *gendi gendilerine* "kendi kendilerine" (3-273).

2.2.2.3. İşaret Zamirleri

Belkaya ağzında işaret zamirleri ve işaret zamirlerinin hâl ekleriyle çekimleri şöyledir:

Yalın Hal	İlgi Hâli	Yükleme Hâli	Yönelme Hâli	Bulunma Hâli	Ayrılma Hâli
bu	bunun bunuñ	bunu	buna	bunda	bundan
şu şo	şunuñ şonun	şunu	şuna		şundan
o	onun onuñ	onu	ona	onda	ondan

bunnar	bunnarın bunnarıñ	bunnarı	bunnara	bunnarda	bunnardan
şunnar	şunnarıñ	şonnarı			
onnar	onnarın onnarıñ	onnarı	onnara		onnardan

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Belkaya ağzında şahıs zamirlerinin çokluk çekimlerinde olduğu gibi, işaret zamirlerinin çokluk çekimlerinde de ilerleyici benzeşme ile *bunnar*, *şunnar*, *onnar* şekilleri karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca /u/>/o/ ses değişimi ile *şo*, *şonun*, *şonnarı* şekilleri de görülmektedir.

2.2.2.4. Soru Zamirleri

Soru zamirleri, isimlerin yerlerini soru yoluyla tutan kelimelerdir. Belkaya ağzında Türkiye Türkçesinde kullanılan soru zamirlerinin yanı sıra çeşitli ses değişiklikleri ile farklı söyleyiş şekilleri de görülmektedir.

kim "kim" (5-63), *kimi* "kimi" (3-135), *kimiñ* "kimin" (68-357), *hangı* "hangi" (7-48), *hangısı* "hangisi" (7-83), *ğaç* "kaç" (5-72), *neden* "neden" (3-771), *ne* "ne" (9-20), *nirde* "nerede" (11-367), *nirden* "nerden" (3-334), *nerelisin* "nerelisin" (11-41), *nireye* "nereye" (3-400).

2.2.2.5. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir. Belkaya ağzında Türkiye Türkçesinde kullanılan belirsizlik zamirlerinin yanı sıra çeşitli ses değişiklikleri ile farklı söyleyiş şekilleri de karşımıza çıkmaktadır.

biri "biri" (5-32), *bazısı* "bazısı" (3-738), *birisi* "birisi" (4-61), *hepiSi* "hepsi" (3-565), *herkeS* "herkes" (5-82), *herkeS* "herkes" (3-115), *kimisine* "kimisine" (4-53), *kimisi* "kimisi" (6-146), *kimisini* "kimisini" (4-75), *kimse* "kimse" (6-321), *hepSi* "hepsi" (3-924), *berikinner* "berikiler" (3-522), *ötekinner* "ötekiler" (6-281).

2.2.3. Sıfatlar

Varlıkları, nesnelere niteleyen veya belirten kelimelere sıfat denir. Sıfatlar, niteleme ve belirtme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılır.

2.2.3.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları varlıkların, nesnelere renk, durum, biçim gibi vasıflarını bildiren sıfatlardır. Belkaya ağzında görülen başlıca niteleme sıfatı örnekleri şunlardır:

böyük salon "büyük salon" (3-940), *böyük gazan* "büyük kazan" (9-19), *güçcük şeytan* "küçük şeytan" (11-154), *göğ boncuk* "gök, mavi boncuk" (8-36), *ğara duman* "kara, siyah duman" (2-55), *al duvağ* "kırmızı duvak" (7-35), *ğoca mezer* "koca, büyük mezar" (10-195), *yişil başlı ördek* "yeşil başlı ördek" (1-8), *dişi deve* "dişi deve" (3-272).

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları, nesnelere, varlıkların sayılarını, yerlerini, soru ve belirsizlik durumlarını bildiren sıfatlardır. Belirtme sıfatları kendi içerisinde işaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları, belirsizlik sıfatları olmak üzere dörde ayrılır.

2.2.3.2.1. İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları, nesnelere, varlıkların yerini işaret yoluyla bildiren sıfatlardır. Belkaya ağzında görülen başlıca işaret sıfatları şunlardır:

bu eşşek "bu eşek" (4-39), *bu elbise* "bu elbise" (3-689), *şu damda* "şu odada" (6-103), *şo hoturaf* "şu fotoğraf" (11-139), *o daş* "o taş" (11-90), *öteki ğarısı* "öteki karısı" (3-254).

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

Nesnelere, varlıkların sayılarını bildiren sıfatlardır. Belkaya ağzında kullanılan sayı sıfatları, Türkiye Türkçesinde kullanılan şekillerinin yanında, çeşitli ses olaylarına

bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Belkaya ağzında görülen başlıca sayı sıfatları şunlardır:

bi gece "bir gece" (3-72), *iki sene* "iki sene, yıl" (3-363), *üş dene* "üç tane" (3-938), *dörT ay* "dört ay" (5-9), *yidi seFer* "yedi sefer" (11-78), *beş göyun* "beş koyun" (7-146), *doğuz metre* "dokuz metre" (11-263), *doğuzuncu bataryada* "dokuzuncu bataryada" (11-34), yimbeş sene "yigirmi beş sene, yıl" (6-194), kırk kişi "kırk kişi" (5-43), yüz elli dene "yüz elli tane" (11-47), *om bir çile* "on bir çile" (7-80).

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

Soru sıfatları, nesnelere, varlıkları soru yoluyla belirten sıfatlardır. Belkaya ağzında görülen başlıca soru sıfatları şunlardır:

ğaç sefer "kaç sefer, defa" (3-651), *hangı nakışdan* "hangi nakıştan, şekilden" (7-83), *ne unu* "ne unu" (10-123), *nası atalık* "nasıl babalık" (6-244).

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Belirsizlik sıfatları, varlıkları, nesnelere belirsiz bir şekilde bildiren sıfatlardır. Belkaya ağzında kullanılan başlıca belirsizlik sıfatları şunlardır:

hiç bi mal "hiçbir mal, hayvan" (3-753), *hiç bi şey* "hiçbir şey" (3-750), *hiç bir kelime* "hiçbir kelime, laf" (6-219), *hiç kimSe* "hiç kimse" (4-51), *çok zaman* "çok, çoğu zaman" (4-6), *her guş* "her kuş" (3-861), *felan yirde* "falan yerde" (3-210), *bi gün* "bir gün" (3-17), *başğa çare* "başka çare" (11-364), *bütüm melekler* "bütün melekler" (3-771), *filan yire* "falan yere" (11-325).

2.2.4. Zarflar

Fiillerin anlamlarını zaman, durum, yön, yer, miktar ve soru yönünden etkileyen kelimelere zarf denir. Belkaya ağzında kullanılan zarflar, Türkiye Türkçesinde kullanılan şekillerinin yanı sıra çeşitli ses olaylarına bağlı olarak farklı söyleyiş biçimleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

2.2.4.1. Yer ve Yön Zarfları

Yer ve yön zarfları, fiilleri yer ve yön bakımından etkileyen kelimelerdir. Belkaya ağzında görülen başlıca yer ve yön zarfları şunlardır:

ileri "ileri" (3-940), *öte* "öte, (ileri)" (11-82), *beri* "beri" (6-142), *dışarı* "dışarı" (1-20), *bura* "buraya" (11-340), *ora* "oraya" (11-130), *aşşağı* "aşağı" (3-950), *aşşāda* "aşağıda" (11-260), *içeri* "içeri" (3-584), *yokarı* "yukarı" (6-70).

2.2.4.2. Zaman Zarfları

Zaman zarfları, fiilleri zaman bakımından etkileyen kelimelerdir. Belkaya ağzında Türkiye Türkçesinde kullanılan zaman zarflarının yanı sıra çeşitli ses değişiklikleri ile farklı söyleyiş şekilleri de kullanılmaktadır. Belkaya ağzında zaman zarfı için pek çok örnek bulunmaktadır. Kullanılan başlıca zaman zarfları şunlardır:

hep "hep" (3-963), *hemen* "hemen" (11-53), *şimci* "şimdi" (5-53), *şimdik* "şimdi" (4-66), *şinci* "şimdi" (7-78), *şindi* "şimdi" (8-37), *şindik* "şimdi" (4-31), *soğna* "sonra" (6-317), *eveli* "evveli, önceden" (8-16), *boyuna* "daima, ara vermeden" (9-30), *evel* "önce" (6-310), *gine* "yine" (3-559), *giri* "geri, tekrar" (11-19), *ğışın* "kışın, kış vakti" (3-172), *hale* "hâlen, şu anda" (5-12), *hinci* "şimdi" (7-78), *öñce* "önce" (3-884), *öylen* "öğlen" (1-33).

2.2.4.3. Niteleme ve Durum Zarfları

Niteleme ve durum zarfları, fiilin, sıfatın ya da başka bir zarfın anlamını nitelik bakımından etkileyen zarflardır. Belkaya ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır:

iyce "iyice" (7-98), *iyi* "iyi" (6-91), *aynı* "aynı" (3-914), *anca* "ancak, sadece" (8-3), *barabar* "beraber, birlikte" (11-316), *böyle* "böyle" (3-349), *öyle* "öyle" (4-27), *şöyle* "şöyle" (6-93), *yayan* "yürüyerek" (5-59).

2.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

Azlık-çokluk zarfları, fiilleri derece ve miktar bakımından etkileyen zarflardır. Bölge ağzında görülen başlıca örnekler şunlardır:

çok "çok" (3-88), *biraz* "biraz" (2-25), *birez* "biraz" (11-116), *tamamen* "tamamen, (3-815), *az* "az" (3-906), *ız* "az, yetersiz" (6-243), *ippiyi* "epey, bayağı" (6-56), *pek* "pek, oldukça çok" (6-177).

2.2.4.5. Soru Zarfları

Soru zarfları, fiilleri soru yoluyla etkileyen zarflardır. Bölge ağzında görülen başlıca örnekler şunlardır:

nası bilelim "nasıl bilelim" (6-295), *neden daşlallar* "neden taşlarlar" (5-12), *nireye gidiyon* "nereye gidiyorsun" (3-504).

2.2.5. Fiiller

2.2.5.1. Şahıs Ekleri

Çekimli fiillerde eylemi, eylemi yapan ya da eyleme konu olan şahsı bildiren fiil çekim eklerine şahıs ekleri denilmektedir. Türkçede zamir kökenli ve iyelik kökenli olmak üzere iki çeşit şahıs ekleri kullanılmaktadır. Belkaya ağzında da zamir kökenli ve iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır.

2.2.5.1.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri

Birinci tip şahıs ekleri, şahıs zamiri kökenli olup, yazı dilimizde geçmiş zaman, şart ve emir dışındaki çekimlerde, yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir (Gülensoy, 1988: 98-99). Bölgeden derlenen metinlerde kullanılan birinci tip şahıs ekleri şunlardır:

Teklik

1. **Şahıs:** -⁰m, -⁰n, -⁰ñ, -⁰yun
2. **Şahıs:** -sın, -sin, -sün, -sıñ, -siñ
3. **Şahıs:** Ø

Çokluk

1. Şahıs: -^oz
2. Şahıs: -siñiz, -siñiz, -suñuz, -ñiz
3. Şahıs: -lar, -ler, -lā, -lē

Teklik 1. Şahıs:

bilmiyom "bilmiyorum" (3-924), *gonuşuyom* "konuşuyorum" (6-338), *olurun* "olurum" (3-867), *yorulurun* "yorulurum" (11-116), *bilmeyoruñ* "bilmiyorum" (6-200), *idiyoruruñ* "ediyorum" (3-662), *doğmussuyun* "doğmuşum" (2-1), *olmussuyun* "olmuşum, doğmuşum" (11-15).

Teklik 2. Şahıs:

olacağsın "olacaksın" (3-544), *vireceksin* "vereceksin" (3-729), *dönmüssün* "dönmüşsün" (10-144), *olacağsiñ* "olacaksın" (11-190), *gideceksiñ* "gideceksin" (2-54).

Teklik 3. Şahıs:

olacak "olacak" (3-786), *dimiş* "demiş" (4-41), *dir* "der" (11-163).

Çokluk 1. Şahıs:

varıyoz "varıyoruz" (3-126), *sorarız* "sorarız" (3-134), *bişiririz* "pişiririz" (1-32), *goruz* "koyarız" (1-30), *gorķuyoruz* "korkuyoruz" (3-193).

Çokluk 2. Şahıs:

utanırsiñiz "utanırsınız" (11-355), *yapacağsiñiz* "yapacaksınız" (3-470), *ideceksiñiz* "edeceksiniz" (3-726), *yıyeceğsiñiz* "yiyeceksiniz" (2-32), *yüklediyorsuñuz* "yükletiyorsunuz" (2-32), *virmiyorsuñuz* "vermiyorsunuz" (11-221), *gideceñiz* "gideceksiniz" (5-68), *göçeceyiñiz* "göçeceksiniz" (6-167).

Çokluk 3. Şahıs:

goymuşlar "koymuşlar" (3-557), *yaçalallar* "yakalarlar" (11-142), *dimişler* "demişler" (3-107), *evlenmişler* "evlenmişler" (8-17), *gizliyollā* "gizliyorlar" (3-585), *çıkarıllā* "çıkarırlar" (3-600), *virillē* "verirler" (3-536).

2.2.5.1.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri

İkinci tip şahıs ekleri, iyelik eki kökenli şahıs ekleridir. Belkaya ağzında da *görülen geçmiş zaman* ve *şart* çekimlerinde kullanılan eklerdir. Bölge ağzında kullanılan ikinci tip şahıs ekleri şunlardır:

Teklik

1. Şahıs: -⁰m

2. Şahıs: -⁰n, -⁰ñ

3. Şahıs: Ø

Çokluk

1. Şahıs: -⁰k, -⁰k

2. Şahıs: -⁰ñiz, -⁰ñiz, -⁰ñuz, -⁰ñüz

3. Şahıs: -lar, -ler

Teklik 1. Şahıs:

didim "dedim" (3-845), *yaPdım* "yaptım" (4-2), *oldum* "oldum" (2-38), *ossam* "olsam" (1-8).

Teklik 2. Şahıs:

inandın "inandın" (9-23), *unudursan* "unutursan" (11-96), *didiñ* "dedin" (3-973), *azdiñ* "azdın, kayboldun" (11-105), *dolanırsañ* "dolanırsan" (11-78), *düşseñ* "düşsen" (6-285).

Teklik 3. Şahıs:

götüremedi "götüremedi" (3-25), *görmedi* "görmedi" (11-347), *didi* "dedi" (6-208).

Çokluk 1. Şahıs:

gittik "gittik" (10-110), *göşdük* "göçtük, taşındık" (2-2), *yiñersek* "yenersek" (11-253), *bağdıķ* "baktık" (3-74), *yurduķ* "yıkardık" (7-78), *varisaķ* "varırsak" (3-852).

Çokluk 2. Şahıs:

yatırdıñız "yatardınız" (3-348), *yapdıñız* "yaptınız" (11-243), *itdiñiz* "ettiniz" (11-110), *geldiñiz* "geldiniz" (3-616), *tapıyordıñuz* "tapıyordunuz" (3-462), *gördüñüz* "gördünüz" (3-651).

Çokluk 3. Şahıs:

daşıldılar "taşıldılar" (3-945), *baķsalar* "baksalar" (3-531), *didiler* "dediler" (5-31), *seĀdiler* "seĀtiler" (5-43).

2.2.5.2. Şekil ve Zaman Ekleri

Fiil kök veya gövdesinin yapmış olduğu eylemi şekle ve zamana bağlayan eklerle şekil ve zaman ekleri denilmektedir. Bölge ağızında kullanılan şekil ve zaman ekleri şunlardır:

2.2.5.2.1. Geniş Zaman Ekleri

Bölge ağızında kullanılan geniş zaman ekleri şunlardır:

/-r/:

dir "der" (6-231), *söyler* "söyler" (6-222), *gözler* "bekler" (11-340).

/-ır; -ir; -ur; -ür/:

ğaldırır "kaldırır" (3-239), *virir* "verir" (7-157), *oturur* "oturur" (9-1), *götürür* "götürür" (11-137).

/-ar; -er/:

burar "çevirir" (8-42), *girer* "girer" (9-4).

/-al=-ar/, /-il=-ir/, /-ıl=-ır/:

Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi /r/ ünsüzü gerileyici benzeşme yoluyla /l/ ünsüzüne dönüşmüştür.

atallā "atarlar" (3-525), *virillē* "verirler" (3-536), *çıkarıllā* "çıkarırlar" (3-600).

/-ı=-ır/, /-i=-ir/, /-u=-ur/, /-ü=-ür/:

Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi bölge ağızında bazı durumlarda sadece -r ünsüzünün düşmesi sonucunda geride geniş zamanı karşılayacak bir ünlü kalmıştır.

çağır "çağırır" (3-286), *varı* "varır" (3-613), *viri* "verir" (3-608), *kesdiri mi?* "kestirir mi?" (11-158), *bişiri* "pişirir" (1-30), *oturu* "oturur" (3-962), *doyuru* "doyurur" (6-178), *götürü* "götürür" (4-73), *öldürü* "öldürür" (11-235).

Belkaya ağızında geniş zamanın olumsuzu Türkiye Türkçesinde olduğu gibi *maz*, *mez* ekiyle yapılır.

seslenmez "seslenmez" (4-51), *ğonuşmaz* "konuşmaz" (11-78), *yitişmez* "yetişmez" (3-2899).

Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi geniş zamanın olumsuzu bölge ağızında gerileyici benzeşme yoluyla *mas*, *mes* şeklinde de görülmektedir. Başlıca örnekleri şunlardır:

çıkmassañ "çıkılmazsan" (11-104), *olamassıñız* "olamazsınız" (11-110), *bilmessiñiz* "bilmezsiniz" (7-61), *öldürmesse* "öldürmezse" (11-183).

2.2.5.2.2. Şimdiki Zaman Eki

Bilindiği gibi, -yor şimdiki zaman eki *yorı-* "yürümek" fiilinin *yorı-r* geniş zaman şeklinden çıkmıştır (Gülensoy, 1988: 102). Şimdiki zaman eki, Türkiye Türkçesinde kullanılan şeklinin yanı sıra bölge ağızında çeşitli ses olayları ve değişimleri sonucunda farklı şekillerde de karşımıza çıkmaktadır. Belkaya ağızında kullanılan şimdiki zaman ekleri şunlardır:

/-yor/:

yitiyor "yetiyor" (2-31), *gidiyoruz* "gidiyoruz" (3-68), *bisleniyor* "besleniyor" (3-181), *gorkuyoruz* "korkuyoruz" (5-36).

/-yoru/:

duruyorumuş "duruyormuş" (3-263), *satıyorumuş* "satıyormuş" (9-25).

/-yorur/:

gidiyorurun "gidiyorum" (3-376), *idiyoruruñ* "ediyorum" (3-662).

/-yo/:

varıyoz "varıyoruz" (3-126), *cezalandırıyo* "cezalandırıyor" (3-540), *alıyom* "alıyorum" (2-31), *gidiyon* "gidiyorsun" (3-504), *ğonuşuyom* "konuşuyorum" (6-338), *almıyoñ* "almıyorsun" (2-30).

/-yol=-yor/:

basıyollā "basıyorlar" (3-585), *viriyollar* "veriyorlar" (3-923), *viriyollar* "veriyorlar" (11-68), *dolanıyollar* "dolanıyorlar" (5-70).

/-yoğor=-yor/, /-yoğol=-yor/:

diyoğor "diyor" (6-146), *okuyoğollar* "okuyorlar" (7-76).

/-ğoru=-yor/:

variğoru "varıyor" (10-29), *giriğoru* "giriyor" (6-199).

2.2.5.2.3. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, Belkaya ağızında da *görülen geçmiş zaman eki -dı, -di, -du, -dü* şeklindedir. Bölge ağızında bu ekin *-t* ünsüzü ile kullanımı nadir olarak görülmektedir. Belkaya ağızında kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

/-dı; -di; -du; -dü/:

ğaldırdım "kaldırdım" (6-204), *yapdık* "yaptık" (7-8), *ğaldırdılar* "kaldırdılar" (11-144), *giTdi* "gitti" (3-142), *didim* "dedim" (5-62), *seçdiler* "seçtiler" (5-43), *ğonuşduñ* "konuştun" (6-209), *ğurtuldu* "kurtuldu" (6-214), *ğurtulduğ* "kurtulduk" (11-131), *böyüdü* "büyüdü" (5-53), *ğötürdüm* "götürdüm" (5-85), *ğöşdü* "göçtü" (6-169).

/-tı; -ti; -tu; -tü/:

yaPTık "yaptık" (2-40), *bağTım* "baktım" (3-402), *geşTik* "geçtik" (3-71), *ğoşTuğ* "koştuk (Koşmak: Hayvanı çekeceği şeye bağlamak.)" (3-370), *öpTük* "öptük" (3-67), *dökTüm* "döktüm" (3-106).

/-tı; -ti; -tu; -tü/:

ğaktık "kalktık" (5-41), *çalışTım* "çalıştım" (2-24), *siçTiler* "seçtiler" (3-409), *ğoktım* "korktum" (6-257), *düşTü* "düştü" (3-898).

2.2.5.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, bölge ağzında da *öğrenilen geçmiş zaman eki -miş, -miş, -muş, -müş* şeklindedir. Başlıca örnekleri şunlardır:

/-miş; -miş; -muş; -müş/:

ğalmış "kalmış" (3-261), *ğılmış* "kılmış" (11-129), *dimiş* "demiş" (3-454), *itmişler* "etmişler" (6-304), *dutmuş* "tutmuş" (11-206), *ğorkmuşlar* "korkmuşlar" (11-227), *ölmüş* "ölmüş" (8-22), *sürmüşler* "sürmüşler" (9-59).

Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, *öğrenilen geçmiş zaman eki*, Belkaya ağzında çeşitli ses olayları/değişimleri sonucunda farklı söyleyiş şekilleriyle de karşımıza çıkmaktadır.

yatmışsız "yatmışız" (6-227), *yimissiyin* "yemişim" (3-346), *gelmissiyiz* "gelmişiz" (5-95), *virmissiñ* "vermişsin" (11-56), *doğmussuyun* "doğmuşum" (2-1),

doğmussuyun "doğmuşum" (4-1), *olmussuyun* "olmuşum" (11-15), *dönmüssün* "dönmüşsün" (10-144).

/-ğın; -gin; -ğun; -gün/:

Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi bölge ağzında *-ğın, -gin, -ğun, -gün* ekleri öğrenilen geçmiş zamanı karşılamaktadır. Belkaya ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır.

algın "almış" (10-24), *çıkğın* "çıkılmış" (11-152), *gitgin* "gitmiş" (10-120), *gelgin* "gelmiş" (11-159), *olğun* "olmuş" (11-354), *olğun* "olmuş" (11-693), *ğodurğun* "koydurmuş" (11-267), *dökğün* "dökmüş" (6-133), *ölgün* "ölmüş" (10-24).

2.2.5.2.5. Gelecek Zaman Eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, Belkaya ağzında da *gelecek zaman eki -AcAk* şeklinde kullanılmaktadır. Bölge ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır:

/-acak; -ecek/:

yatacağız "yatacağız" (3-81), *yapacağsıñız* "yapacaksınız" (3-469), *vuracağ* "vuracak" (6-27), *darayacağ* "tarayacak" (8-40), *gidecekler* "gidecekler" (6-274), *sürecek* "sürecek" (9-60), *virecek* "verecek" (10-127), *gideceksiñ* "gideceksin" (2-54).

Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, *gelecek zaman eki*, bölge ağzında çeşitli ses olayları/değişimleri sonucunda farklı söyleyiş ve şekillerde de görülmektedir.

/-aca=-acak/, /-acā=-acak/:

çıkacacān "çıkacaksın" (3-118), *yaradacān* "yaratacağım" (3-722).

/-ece=-ecek/:

gideceñiz "gideceksiniz" (5-68).

/-eçeğ=-ecek/:

yiyeceğsiñiz "yiyeceksiniz" (2-32).

/-acağ=-acak/:

alacağ, olmuş "alacak olmuş" (10-12).

/-acay=-acak/, /-ecey=-ecek/:

yapacayın "yapacaksınız" (6-245), *göçeceyiniz* "göçeceksiniz" (6-167), *diyeceyiniz* "diyeceksiniz" (6-201), *göçeceyiniz* "göçeceksiniz" (6-168).

2.2.5.2.6. Emir Ekleri

Belkaya ağzında kullanılan emir ekleri, Türkiye Türkçesinde kullanılan şekillerinin yanı sıra, çeşitli ses olayları/değişimleri sonucunda farklı söyleyiş şekilleriyle de kullanılmaktadır. Bölge ağzında emir eklerinin şahıslara göre çekimleri şu şekildedir:

Teklik 1. şahıs:

/-ayım; -eyim/:

yapayım "yapayım" (3-596), *diyeyim* "diyeyim" (4-6).

/-ayın; -eyin/:

ğurtulayın "kurtulayım" (1-7), *bakayın* "bakayım" (3-26), *geleyin* "geleyim" (3-26), *vireyin* "vereyim" (5-109).

Teklik 2. şahıs:

bağ "bak" (3-420), *helal it* "helal et" (3-980), *git* "git" (11-267), *al* "al" (2-54), *getir* "getir" (6-280).

Teklik 3. şahıs:

/-sın; -sin; -sun; -sün/:

assın "alsın" (2-53), *gessin* "gelsin" (11-229), *ossun* "olsun" (3-300), *dönsün* "dönsün" (11-199).

/-sıñ; -suñ/:

ayrıssıñ "ayrılısın" (5-33), *ossuñ* "olsun" (6-340).

Çokluk 1. şahıs:

/-alım; -elim/:

çalalım "sürelim" (3-97), *baçalım* "bakalım" (5-101), *gidelim* "gidelim" (5-81), *dönelim* "dönelim" (3-859).

Çokluk 2. şahıs:

/-ñ/:

goruñ "koruyun" (3-268), *gorqmañ* "korkmayın" (3-346), *dimeñ* "demeyin" (6-237).

/-^oñ/:

ğılıñ "kılın" (10-168), *alıñ* "alın" (5-115), *içiñ* "için" (3-732), *dutuñ* "tutun" (10-168), *göçüñ* "göçün" (4-61).

Çokluk 3. şahıs:

/-sınnar; -sinner; -sunnar/:

alıssınnar "hesaplaşsınlar" (6-294), *disinner* "desinler" (11-76), *iyossunnar* "iyi olsunlar" (3-926).

2.2.5.2.7. Şart Eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, bölge ağzında da *şart eki* -sa, -se şeklindedir. Başlıca örnekleri şunlardır:

/-sA/:

ossam "olsam" (9-50), *ğonuşsaķ* "konuşsak" (3-39), *ğıssalar* "kılsalar" (11-332), *itseme* "etsem" (3-804), *yiñersek* "yenersek" (11-253), *düşseñ* "düşsen" (6-285).

2.2.5.2.8. İstek Eki

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, bölge ağzında da *istek eki* -a, -e şeklindedir. Başlıca örnekleri şunlardır:

/-A/:

varayım "varayım" (3-631), *getireyim* "getireyim" (4-61), *diyelim* "diyelim" (4-35).

2.2.5.2.9. Gereklilik Eki

/-malı; -meli/: Derlemiş olduğumuz metinlerde örneğine rastlanılmamıştır.

2.2.5.3. Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri

2.2.5.3.1. Hikâye Birleşik Zaman: */-dl/*

2.2.5.3.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

alırdık "alırdık" (3-961), *viridik* "verirdik" (4-74), *oturuduk* "otururduk" (7-65), *bişiridik* "pişirirdik" (7-53), *giderdik* "giderdik" (5-53), *dokurdık* "dokurduk" (4-72).

2.2.5.3.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

liyordu "liyordu" (2-30), *görüüyorduk* "görüüyorduk" (3-395), *geliyorduk* "geliyorduk" (5-62).

2.2.5.3.1.3. Öğrenilen Zamanın Hikâyesi

Derlemiş olduğumuz metinlerde örneğine rastlanılmamıştır.

2.2.5.3.1.4. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

ğalmadıydı "kalmadıydı" (6-240), *viridiydi* "verdiydi" (3-311), *getirdiydi* "getirdiydi" (7-120).

2.2.5.3.1.5. Gelecek Zamanın Hikâyesi

affolacağıdı "affolacaktı" (3-649), *olacağıdı* "olacaktı" (3-930), *çarpacağıdı* "çarpacaktı" (5-63), *göreceğidik* "görecektik" (3-172), *ideceğidi* "edecekti" (6-82), *keseceğidi* "kesecekti" (11-160).

2.2.5.3.1.6. Şartın Hikâyesi

dutsaydı "tutsaydı" (9-26), *sürseydim* "sürseydim" (6-215).

2.2.5.3.2. Rivayet Birleşik Zaman: /mıŝ/

2.2.5.3.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

değiştirimış "değiştirmış" (3-688), *yağmazımış* "yağmazmış" (3-688), *uyurumuş* "uyurmış" (6-284), *oğurumuş* "oğurmış" (11-226), *götürürümüş* "götürürmüş" (11-49), *bilmezımış* "bilmezmiş" (5-116).

2.2.5.3.2.2. Şimdiki Zamanın Rivayeti

duruyorumuş "duruyormış" (3-263), *satıyorumuş* "satıyormış" (9-25), *đorkuyorumuř* "korkuyormış" (3-581).

2.2.5.3.2.3. Öğrenilen Zamanın Rivayeti

almışımış "almış imiş" (6-192), *vermişımış* "vermiş imiş" (7-126), *isallamışımış* "ishallemiş imiş" (3-139), *oğumuşumuş* "oğumuşmuş" (3-262).

2.2.5.3.2.4. Gelecek Zamanın Rivayeti

gideceklerımış "gideceklermiş" (11-242), *đıracaklarımıř* "kıracaklarımış, öldüreceklermiş" (6-142), *inanacağımış* "inanacakmış" (3-483), *olacağımış* "olacakmış" (5-44).

2.2.5.3.3. Şart Birleşik Zaman: /-SA/

2.2.5.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı

bulamazsañ "bulamazsan" (11-78), *itmezse* "etmezse" (11-76), *çıkarısam* "çıkarısam" (11-325), *vurusam* "vurursam" (6-9), *dirsem* "dersem, söylersem" (3-514), *yiñersek* "yenersek" (11-253).

2.2.5.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

aldıysa "aldıysa" (3-832), *getirdiyseñiz* "getirdiyseñiz" (4-61), *virdiyse* "verdiyse" (3-717).

2.2.5.3.3.3. Gelecek Zamanın Şartı

geleceğsen "geleceksen" (3-501), *ideceğiseñ* "edeceksen" (6-244).

2.2.5.4. Ek Fiil

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, Belkaya ağzında da *isim* türünden sözcüklerin fiilleştirilmesinde ve *fiillerin* birleşik zamanlı duruma getirilmesinde *er-* > *i-* şeklinde değişikliğe uğramış olan *i-* yardımcı fiili kullanılmaktadır.

2.2.5.4.1. İsimleri Fiilleştirme

i- yardımcı fiili, bölge ağzında *isim* türünden sözcüklerin fiilleştirilmesinde kullanılmaktadır. Başlıca örnekleri şunlardır:

köroğluydum "köroğlu+i-dim" (10-18), *yaşlıydım* "yaşlı+i-dim" (7-52), *varısa* "var i-se" (4-56), *ğızımış* "kız+i-miş" (3-627), *zıtımış* "zıt+i-miş" (3-681), *ğurdumuş* "kurt+i-miş" (6-53), *köyümüş* "köy+i-miş" (2-47).

2.2.5.4.2. Fiilleri Birleşik Zamanlı Yapma

Belkaya ağzında *i-* yardımcı fiili, *fiillerin* birleşik zamanlı hale getirilmesinde kullanılmaktadır. Bölge ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır:

bişiridik "pişir-ir-i-dik" (7-53), *virdiydi* "ver-di-i-di" (3-311), *dutsaydı* "tut-sa-i-di" (9-26), *oğurumuş* "oku-r-i-miş" (11-226), *olacağımış* "ol-acak-i-miş" (5-44), *itmezse* "et-mez-i-se" (11-76), *virdiyse* "ver-di-i-se" (3-717).

2.2.5.5. Yardımcı Fiiller

Belkaya ağzında kullanılan yardımcı fiiller, isimler ile kullanılan yardımcı fiiller ve fiiller ile kullanılan yardımcı fiiller olmak üzere ikiye ayrılır.

2.2.5.5.1. İsimler İle Kullanılan Yardımcı Fiiller

Bölge ağzında isimler ile *et-*, *eyle-*, *kıl-*, *ol-* yardımcı fiilleri kullanılır. Başlıca örnekleri şunlardır:

/et-/:

tehris iTdi "terhis etti" (2-17), *şikayaT iTdiler* "şikayet ettiler" (2-26), *mefat iTdi* "vefat etti" (3-234), *ğavga itdik* "kavga ettik" (4-18).

/eyle-/:

irāmet iylesin "rahmet eylesin" (6-86), *ğabul eyle* "kabul eyle" (3-297), *ğullardan iylesin* "kullardan eylesin" (6-122).

/ğıl-/:

namaz ğıldık "namaz kıldık" (3-68), *namaz ğılmış* "namaz kılmış" (11-129).

/ol-/:

pirişan oldu "perişan oldu" (11-109), *tehris oldum* "terhis oldum" (2-38), *ğıtlık olmuş* "kıtık olmuş" (3-9), *rāzı olmadım* "razı olmadım" (2-21).

2.2.5.5.2. Fiiller İle Kullanılan Yardımcı Fiiller

Bölge ağzında fiiller ile kullanılan yardımcı fiillerin türleri ve kullanılışları şu şekildedir:

2.2.5.5.2.1. Yeterlilik Fiili

/-A+bil-/:

ğılabilirsen "kılabilirsen" (10-111), *yapabilirin* "yapabilirim" (3-290), *gelebilirin* "gelebilirim" (3-794).

2.2.5.5.2.2. Tezlik Fiili

/-I+vir/:

bırakıverdiler "bırakıverdiler" (3-25), *dakıvirmiş* "takıvermiş" (11-161), *gelivirir* "geliverir" (8-25), *çekivirince* "çekiverince" (10-132).

2.2.5.5.2.3. Yaklaşma Fiili

/-A+yaz-/: Derlemiş olduğumuz metinlerde örneğine rastlanılmamıştır.

2.2.5.5.2.4. Süreklilik Fiili

/-p+dur-/: Derlemiş olduğumuz metinlerde herhangi bir örneğine rastlanılmamıştır.

2.2.5.6. Sıfat-fiiller

Sıfat-fiil ekleri, fiillerin kök veya gövdelerine gelerek geçici isim yapmaya yarayan eklerdir. Bölge ağzında görülen başlıca sıfat-fiil ekleri ve örnekleri şunlardır:

/-An/:

ğılınan namaz "kılınan namaz" (3-808), *yayılan ekin* "yayılan ekin" (3-832), *olan gomşular* "olan komşular" (4-54), *gelen moturu* "gelen traktörü" (6-262), *giden ğız* "giden kız" (10-78), *diyen kişiler* "söyleyen kişiler" (3-953).

/-dIK/:

ğıldığımız yirlerde "kıldığımız yerlerde" (10-112), *serdiğim daşlar* "serdiğim taşlar, döşediğim taşlar" (1-25), *oturduğu köşğü* "oturduğu köşkü" (3-858), *sürdüğü öküzü* "sürdüğü öküzü" (11-28).

/-Asl/:

Bu ek, aşaşıdaki örneklerde de grldği gibi bölge ağzında genellikle beddualarda kullanılır.

ęaybet olası "kayıp olasıca" (11-116), *ocağı batasıca* "ocağı batasıca" (6-320), *cannar viresice* "canlar veresice" (11-370).

/-acak; -ecek/:

ęark yapacak peygamber "gark edecek/yapacak peygamber" (2-50), *bibirini ęiracak şekilde* "birbirini kırarak, öldürecek şekilde" (3-83), *yaşanacak devir* "yaşanacak devir, zaman" (9-60), *zecek kağınlar* "zecek kahinler" (3-286), *görülecek yerler* "görülecek yerler" (10-119).

2.2.5.7. Zarf-fiiller

Zarf olarak kullanılan fiil soylu kelimelere zarf-fiil adı verilir (Gülensoy, 1988: 112). Belkaya ağzında kullanılan zarf-fiil ekleri, bazı ses değişimleri dışında Türkiye Türkçesinde kullanılan eklerden pek farklı değildir. Bölge ağzında kullanılan başlıca zarf-fiil ekleri ve örnekleri şunlardır:

/-A/:

vura vura "vura vura" (11-19), *adım ata ata yürür* "adım ata ata yürür" (8-32), *ide ide* "ede ede" (11-89), *ıldızı süre süre gelmiş* "yıldızı izleye izleye gelmiş" (8-57).

/-^ob; -^op; -^oP/:

alıb alıb atıyor "alıp alıp atıyor" (3-674), *sözüne bakıb* "sözüne bakıp" (864), *atıp gidecek* "atıp gidecek" (11-300), *binip gideceklerimiş* "binip gideceklerimiş" (11-242), *ıkıP gider* "ıkıp gider" (5-54), *ęoyuP gitme* "koyup, bırakıp gitme" (5-83).

/-arak; -erek/:

ęayıarak "kayıarak" (6-290), *ęalarak* "kalarak" (11-63), *grerek* "grerek" (11-78), *oğterek* "oğreterek" (4-11).

/-қан; -кен; -қана; -кене; -қа; -ке/:

açarқан "açarken" (3-309), *ғıларқан* "kılarken" (11-236), *ғонушуркен* "konuşurken" (3-435), *gelirken* "gelirken" (5-88), *çıқарқана* "çıkarken" (4-51), *yatırқана* "yatırken" (6-349), *giderkene* "giderken" (6-274), *inerkene* "inerken" (11-294), *бақарқа* "bakarken" (6-91), *oturuқа* "otururken" (11-74), *yüzerke* "yüzerken" (11-28).

/-ınca; -ince; -unca; -ünce/:

ғалınca "kalınca" (3-262), *diyince* "deyince" (5-51), *olunca* "olunca" (11-147), *görünce* "görünce" (6-357).

/-ıncaқ; -inceк; -uncaқ; -ünceк/:

sıқışıncaқ "sıkışınca" (11-145), *diyinceк* "deyince" (6-142), *oluncaқ* "olunca" (11-173), *öldürünceк* "öldürünce" (11-19).

/-mAdAn/:

ғақмадан "kalkmadan" (6-104), *дақмадан* "takmadan" (8-37), *ünnemedен* "seslenmeden, haber vermeden" (11-317), *görmeden* "görmeden" (3-560).

2.2.6. Edatlar

Edatlar yalnız başlarına anlamları olmayan, yalnız gramer görevleri bulunan sözcüklerdir (Gülensoy, 1988: 114). Edatların, cümleler ve kelime grupları arasında ilişki kurmak gibi işlevleri de vardır. Bölge ağızında kullanılan edatlar şunlardır:

2.2.6.1. Ünlem Edatları

Ünlem edatları mutluluk, neşe, üzüntü, öfke, heyecan gibi duyguları; seslenme ve tabiat sesleri; onay, kabul, red, sorma, işaret etme gibi durumları ifade eden edatlardır. Bölgemiz ağızında kullanılan ünlem edatları şunlardır:

2.2.6.1.1. Ünlemler

Belkaya ağzında kullanılan başlıca ünlemler şunlardır:

a "a" (3-373), *e* "e" (3-905), *ē* "e" (3-171), *ah* "ah" (7-51), *amanın* "amanın" (6-233), *ha* "haydi" (3-176), *hā* "ha" (3-785), *yav* "ya" (3-4), *yav* "yahu" (9-23), *yā* "ya" (11-358), *ya* "ya" (3-520), *ulen* "ulan" (6-321).

2.2.6.1.2. Seslenme Edatları

Seslenmek, hitap etmek maksadıyla kullanılan edatlardır. Bölge ağzında kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

aman "aman" (5-83), *ulen hemşerim* "ulan hemşerim" (11-380), *yav* "yahu" (3-197), *evet* "evet" (3-193), *bağ bi* "bak bir" (6-268), *len veli* "ulan veli" (11-330), *hey* "hey" (10-8), *yahu* "yahu" (9-25).

2.2.6.1.3. Sorma Edatları

Bölge ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır:

aceba "acaba" (3-506), *acaba* "acaba" (3-134), *ha* "ha" (11-162), *hı* "hı" (3-333).

2.2.6.1.4. Gösterme Edatları

Bir şahsı, eşyayı veya herhangi bir nesneyi işaret etmek, göstermek amacıyla kullanılan edatlardır. Bölge ağzında kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

işTe "işte" (3-27), *dē* "işte" (7-98).

2.2.6.1.5. Cevap Edatları

Onaylamak veya reddetmek maksadıyla kullanılan edatlardır. Bölge ağzında kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

tabi "tabi" (2-39), *tamam* "tamam" (3-6), *temam* "tamam" (6-102), *yok* "yok, hayır" (11-29), *değil* "değil" (3-442), *deyil* "değil" (4-39).

2.2.6.2. Bağlama Edatları

Sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri biçim ve anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Bölge ağzında kullanılan bağlama edatları şunlardır:

2.2.6.2.1. Sıralama Edatları

Peş peşe gelen öğeleri, sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan edatlara sıralama edatı denir. "ile, ve" edatları kullanılmaktadır. Belkaya ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır:

merve ile safa "merve ile sefa" (3-506), *bünyamin ve yusuf* "Bünyamin ve Yusuf" (3-521), *iki seFer hacı murtozo ğuyusu yaylasında gütdüm bin dokuz yüz atmış üç ve atmış dokuzda* "iki defa Hacı Murtaza Kuyusu yaylasında güttüm bin dokuz yüz altmış üç ve altmış dokuzda" (4-14/15).

2.2.6.2.2. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk olan, birbirinin yerini tutabilecek olan iki unsuru birbirine bağlayan, birbiriyle karşılaştıran edatlardır (Gülensoy, 1988: 116).

ağrı dağının depesineden diyelim veyavit da cüdi dağının depesine ğadar yükselmiş "Ağrı dağının tepesinden diyelim veyahut da Cudi dağının tepesine kadar yükselmiş" (3-819).

2.2.6.2.3. Karşılaştırma Edatları

Bu edatlar karşılaştırılan iki veya daha çok unsuru, dil birliğini birbirine bağlayan edatlardır (Gülensoy, 1988: 116). Bölge ağzında kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

ya yiriñ aña gitdi ya semäya çekildi "ya yerin dibine gitti ya semaya çekildi/yükseldi" (11-246), *ne balık yaşıyor ne de adam giriyor oraya* "ne balık yaşıyor ne de adam giriyor oraya" (2-60), *ne biñi ne iki biñi* "ne bini ne iki bini" (3-955), *o bina hem cami hem ziyaret yiri* "o bina hem cami hem ziyaret yeri" (5-90), *kimi biliriz dir kimi bilmeyiz* "kimi biliriz der kimi bilmeyiz" (3-135).

2.2.6.2.4. Cümle Başı Edatları

Cümle başı edatları, anlam bakımından cümleleri birbirine bağlarlar. Bölge ağzında kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

böyle işTe üç beş yaşında varımış çocuk da heralda "böyle işte üç beş yaşında varımış çocuk da herhalde" (3-30), *ama bazı yerleri göçmüş geçilmez* "ama bazı yerleri göçmüş/yıkılmış geçilmez" (3-943), *gine ediraf köylere bakınca gine iyi bura* "yine etraftaki köylere bakınca yine iyi bura" (5-57), *amma çok göyun gütdüm, çok perişannık çekdim* "ama çok koyun güttüm, çok perişanlık çektim" (4-33), *eğer on iki saat ne galırsa* "eğer on iki saat falan kalırsa" (11-96), *yalnız götüne bakmadan gideceksiñ* "yalnız arkana bakmadan gideceksin" (2-54).

2.2.6.2.5. Sona Gelen Edatlar

Belkaya ağzında görülen başlıca örnekleri şunlardır:

ordan da "oradan da" (3-95), *yaşadım da* "yaşadım da" (6-239), *ekin de* "ekin de" (7-121), *biz de* "biz de" (8-7), *bakmış ki* "bakmış ki" (2-55), *dimiş ki* "demiş ki" (3-857), *ğılıñi bile* "kılını bile" (11-98), *yitiyor artıyor bile* "yetiyor artıyor bile" (2-31).

2.2.6.3. Son Çekim Edatları

Bölge ağzında yaygın bir şekilde kullanılan edatlardır. Türkiye Türkçesinde kullanılan şekillerinin yanı sıra çeşitli ses olayları ve değişimleri sonucunda farklı şekillerde de karşımıza çıkmaktadır. Belkaya ağzında kullanılan son çekim edatları ve örnekleri şunlardır:

"beri" edatı:

az beri "az beri" (6-199), *doğduğum günden belli* "doğduğum günden beri" (3-21), *esgiden belli* "eskiden beri" (3-494), *ondan belli* "ondan beri" (7-138), *esgiden belli* "eskiden beri" (11-361).

"gibi" edatı:

güleş gibi "güreş gibi" (3-672), irkek gibi "erkek gibi" (6-117), didiyiñ gibi "dediğin gibi" (10-35), benim gibi "benim gibi" (9-16), ğıyamet gibi "kıyamet gibi" (11-79).

"göre" edatı:

gendine göre "kendine göre" (3-917), duyduğumuza göre "duyduğumuza göre" (4-57), bir rivayete göre "bir rivayete göre" (3-511), gücüyüñ yitdiğine göre "gücünün yettiğine göre" (10-115).

"ile=la, ilen, nan, nen, nañ, neñ" edatı:

laf para ile satın alınmaz "laf, para ile satın alınmaz" (3-424), ihlas ile suyuñ üstüne "ihlas ile suyun üstüne" (10-179), hēcanla "heyecan ile" (2-8), lafla "laf ile" (3-440), su dökmeyilen sulanmaz "su dökmek ile sulanmaz" (3-439), ğızıynan "kızı ile" (1-24), otabuSunan "otobüs ile" (3-154), deveynen "deve ile" (3-163), ğişiynen "kişi ile" (11-253), nektubunañ "mektup ile" (7-12), düvenneñ "düven ile" (4-65).

"için=çun, çün, uçu, üçu, üçün, üçun, uçun" edatı:

sağlamak için "sağlamak için" (4-70), onuğçun ğollar "onun için koyarlar" (3-926), onuçun "onun için" (11-323), olduğüçün "olduğu için" (3-521), ürüşet uçu mu "rüşvet için mi" (11-22), görmediğí üçu "görmediği için" (6-174), iTmeğ üçün "etmek için" (2-54), su üçun "su için" (11-151), affınıñ uçun "affedilmesi için, bağışlanması için" (3-757).

"kadar=ğadar, ğadā, ğadağ, ğadan" edatı:

uluğışlaya ğadar "Ulukışla'ya kadar" (3-69), ğıyamete ğadar "kıyamete kadar" (3-729), yeTmiş dörde ğadar "yetmiş dörde kadar" (5-5), bu güne ğadā "bu güne kadar" (3-8), ekin yetişene ğadağ "ekin yetişene/büyüyene kadar" (3-832), zabaha ğadan "sabaha kadar" (3-310).

"karşı=ğarşı" edatı:

ikize ğarşı "ikize karşı" (3-762).

"sonra=soğna" edatı:

altı yidi yaşından soğna "altı yedi yaşından sonra" (2-2), *giTdikden soğna* "gittikten sonra" (3-45), *ondan soğna* "ondan sonra" (7-13), *bi hafda soğna* "bir hafta sonra" (9-21).

2.2.6.4. *ki* edatı:

ki edatı Farsça asıllı olup Türkçeye çok eskiden geçmiştir. Tipik bir bağlama ve kuvvetlendirme edatıdır (Gülensoy, 1988: 118). Bölge ağızında *kine* biçiminde genişletilmiş şekli de kullanılmaktadır. Başlıca örnekleri şunlardır:

didi ki "dedi ki" (2-31), *bağsa ki* "baksa ki" (3-26), *didikine* "dedi ki" (3-988), *bilmeyizkine* "bilmeyiz ki" (7-51), *didikine* "dedi ki" (6-207), *dikine* "de ki" (3-607).

SONUÇ

Ses Bilgisi

Belkaya ağzında görülen önemli ses bilgisi özellikleri şunlardır:

1. Belkaya ağzında Türkiye Türkçesinde bulunan sekiz ünlü sesin yanında *è, í, ú* ünlülerinin kullanıldığını görüyoruz. Yine Türkiye Türkçesinde bulunan 21 ünsüzün yanında */ğ/, /k/, /ñ/, /h/, Ç, F, P, S, T* ünsüzlerinin kullanıldığını görüyoruz.
2. Belkaya ağzında */i/>í* değişimi oldukça yaygın bir şekilde gördüğümüz ünlü değişimidir. Bu değişimi genellikle */ğ/* ünsüzün artılaştırıcı etkisi sonucunda görmekteyiz: *beğîñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32), *girmedîğimize* "girmedüğimize" (5-42), *değîl* "değil" (6-91), *ekmeğî* "ekmeği" (7-53).
3. */e/>i/* değişimi, Belkaya ağzında sistemli bir şekilde gördüğümüz ünlü değişimidir: *sil* "sel" (4-52), *pirişannık* "perişanlık" (6-91), *yiñi* "(yeni) biraz önce anlamında" (7-52), *irkek* "erkek" (8-40), *viridi* "verdi" (9-34), *yir* "yer" (10-111), *didi* "dedi" (11-49).
4. Belkaya ağzında alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin normal süreli ünlüye dönüştüğünü görülmektedir: *barabar* "berâber" (11-385), *dene* "tâne" (11-10).
5. Bölge ağzında önlük-artlık (incelik-kalınlık) bakımından ünlü benzeşmelerinin varlığını görüyoruz: *habarım* "haberim" (6-161), *dene* "tâne" (11-10).
6. Belkaya ağzında ünlü düşmesi, genellikle vurgusuz orta hecenin dar ünlüsünde görülür: *avcuna* "avucuna" (1-1), *ğaynatası* "kayın babası" (1-2), *göğnü* "gönülü" (1-5), *ğaynanası* "kayın annesi" (7-160), *iyce* "iyice" (5-55).
7. Belkaya ağzında çeşitli ses olayları sonucunda ünlü türemesi olduğunu görüyoruz. Belkaya ağzında ön seste, iç seste, ve son seste olmak üzere üç şekilde karşımıza çıkmaktadır: *irezillik* "rezillik" (6-88), *masırağ* "masraf" (11-117), *giriğoru* "giriyor" (6-199).
8. Belkaya ağzında */ñ/* ünsüzünü, şahıs zamirlerinde, ilgi halinde, iyelik çekiminin ikinci şahsında, fiil çekimlerinin ikinci şahsında ve bazı kelime köklerinde görmekteyiz: *işşîñ* "(senin) işin" (1-3), *gölüñüze* "gölünüze" (1-8), *biñ* "1000" (2-1), *beğîñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32), *baña* "bana" (4-54), *göçüñ* "göçün" (4-61), *aşırıñ* "(Aşır'ın) erkek adı" (6-90), *yiñi* "(yeni) biraz önce anlamında" (7-52).

9. Belkaya ağzında yaygın bir şekilde görülen /ğ/ ünsüzü /k/>/ğ/ değişmesiyle karşımıza çıkar. Değişme genellikle ön seste görülür: *ğız* "kız" (1-1), *ğınayı* "kınayı" (1-1), *ğoyun* "koyun" (2-2), *ğarısı* "karısı" (3-34), *ğuyu* "kuyu" (4-59).

10. Ön ünlülerle ön damak ünsüzlerinin, art ünlülerle art damak ünsüzlerinin yan yana bulunması olayına ünlü-ünsüz uyumu diyoruz. Belkaya ağzında /ğ/ ünsüzünün artılaştırıcı etkisi sonucunda ön sıradan ünlü bulunduran kelimelerde ünlü-ünsüz uyumunun bozulduğunu görmekteyiz: *beğîñ* "(bey'in) nüfuzlu, ileri gelen kişi" (3-32), *düğünün* "düğünün" (3-916), *girmedîğimize* "girmediğimize" (5-42), *değîl* "değil" (6-91).

11. Belkaya ağzında sızıcılışmayı /-k-/>/-ğ-/ değişiminde görülmektedir: *yıyeceğşiñiz* "yiyeceksiniz" (2-32), *ordahı* "ordaki" (3-268), *ağçeye* "akçeye" (3-535).

12. Belkaya ağzında ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler mevcuttur. Belkaya ağzında kelime içinde -nl->-nn-, -rl->-ll-, -ls->-ss- benzeşmeleriyle sıkça karşılaşmaktayız.

13. Belkaya ağzında türeme yolu ile oluşan -şş- ikizleşmesine sıkça rastlıyoruz: *işşiñ* "(senin) işin" (1-3), *bişşikTe* "beşikte" (3-66), *aşşağa* "aşağı" (3-101), *başşak* "başak" (3-543), *eşşek* "eşek" (4-38), *keşşif* "keşif" (6-329), *işşiği* "eşiği" (10-74).

14. Bölge ağzında ikiz ünsüzlerin tekleşmesi olayına rastlıyoruz. Bu olayı daha çok yabancı kökenli kelimelerde görmekteyiz: *evelden* "(evvel, arapça bir kelime) önceden, eskiden" (3-914), *ğuvatlı* "kuvvetli" (6-271).

15. Belkaya ağzında ön seste, iç seste ve son seste ünsüz düşmesi olduğunu görüyoruz. Aynı zamanda Belkaya ağzında iç seste ve son seste ünsüz türemesini de görüyoruz.

16. Belkaya ağzında /l/ ve /n/ ünsüzlerinin yer değiştirdiğini görüyoruz. Bölge ağzında iki kelimedede yakın yer değiştirme, bir kelime de ise uzak yer değiştirme olayı görülmektedir: *melmekete* "memlekete" (6-90), *tehne* "tenha" (11-153), *dinayatiñ* "diyanetin" (11-49).

17. Belkaya ağzında hece kaynaşması olayına rastlıyoruz. Belkaya ağzında gördüğümüz bu olay, ekleşme sırasında ve ünlü sesin düşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır: *ğaynatası* "kayın babası" (1-2), *orda* "orada" (2-5), *hēcanla* "heyecanla" (2-8), *hastaneye* "hastahaneye" (3-138).

18. Belkaya ağzında kolay söyleyiş ve dilin tasarruf eğilimi neticesinde hece düşmesi olayı görülmektedir: *kitlerdik* "kilitlerdik" (7-53).

Şekil Bilgisi

Bölgemiz ağzında görülen önemli şekil bilgisi özellikleri şunlardır:

1. Bölgemiz ağzında Türkiye Türkçesinde kullandığımız *-lar, -ler* çokluk ekinin yanı sıra çeşitli ses olayları ve değişimleri sonucunda *-lā, -lē, -nar, -ner* şekilleri de kullanılmaktadır.

ğışğanmışlā "kıskanmışlar" (3-522), *virillē* "verirler" (3-536), *zenginner* "zenginler" (3-166), *hayvannar* "hayvanlar" (3-795).

2. Bölge ağzında ilgi hâli eki ünsüz harf ile biten kelimelerden sonra *-iñ, -iñ, -uñ, -üñ*; ünlü harf ile biten kelimelerden sonra ise *-niñ, -niñ, -nuñ, -nüñ* şeklinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

ğoyunuñ "koyunun" (3-179), *ğomşulariñ* "komşuların" (4-53), *diyzesiniñ* "teyzesinin" (11-188), *ğomşunuñ* "komşunun" (4-33).

3. Belkaya ağzında yönelme hâli eki Türkiye Türkçesinde olduğu gibi *-a, -e* şeklindedir fakat bunun yanında aşağıdaki örnekte olduğu gibi ünsüz ikizleşmesi olayı ile *-na* şeklinde de görülmektedir.

o yanna "o yana" (6-221).

4. Belkaya ağzında Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eşitlik hâli eki *-ca, -ce'* dir. Ayrıca asıl işlevi küçültme ve sevgi ifade etmek olan *-cek* eki Belkaya Ağzında "bütün; birlikte" anlamlarını taşımakta ve *-ca, -ce* eki gibi "eşitlik" görevinde kullanılmaktadır. *köycek* "bütün köy halkı" (11-499).

5. Bölge ağzında vasıta hâli eki olarak kullanılan *-la, -le* eklerinin yanında *-nan, -nen, -nañ, -neñ, -inan, -inen, -inañ, -ineñ* şekilleri de oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

hēcanla "heyecanla" (2-8), *ğızıynan* "kızı ile" (1-24), *at, arabasınañ* "at arabası ile" (4-66), *ğardeşimineñ* "kardeşim ile" (4-19).

6. İlgi (aitilik) eki *-ki*, Belkaya ağzında ünlü uyumuna uyarak *-kı* şeklinde de görülmektedir.

zındandağı "zindandaki" (3-542), *ordağı* "oradaki" (3-795).

7. Belkaya ağzında teklik 1. ve 2. şahıs zamirleri yönelme hâli ekiyle kullanımında; teklik 3. şahıs zamiri ile çokluk 2. ve 3. şahıs zamirleri ise ilgi hâli çekiminde Eski Türkçedeki nazal "ñ" sesini korumuştur.

baña "bana" (2-31), *saña* "sana" (3-40), *onuñ* "onun" (6-232), *siziñ* "sizin" (3-337), *onnarıñ* "onların" (7-128).

8. Bölge ağzında çokluk 3. şahıs zamiri ilerleyici benzeşme olayı ile *onnar* şeklinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

onnar "onlar" (6-275), *onnara* "onlara" (7-109).

9. Belkaya ağzında şahıs zamirlerinin çokluk çekimlerinde olduğu gibi, işaret zamirlerinin çokluk çekimlerinde de ilerleyici benzeşme yoluyla *bunnar*, *şunnar*, *onnar* şekilleri karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca /u/>/o/ ses değişimi ile *şo*, *şonun*, *şonnarı* şekilleri de görülmektedir.

10. Bölge ağzında bazı durumlarda sadece -r ünsüzünün düşmesi sonucunda geride geniş zamanı karşılayacak bir ünlü kalmıştır.

çağırı "çağırır" (3-286), *varı* "varır" (3-613).

11. Belkaya ağzında geniş zamanın olumsuzu Türkiye Türkçesinde olduğu gibi *maz*, *mez* ekiyle yapılır. Ayrıca geniş zamanın olumsuzu bölge ağzında gerileyici benzeşme yoluyla *mas*, *mes* şeklinde de görülmektedir.

olamassiñiz "olamazsınız" (11-110), *bilmessiñiz* "bilmezsiniz" (7-61).

12. Şimdiki zaman eki, Türkiye Türkçesinde kullanılan şeklinin yanı sıra bölge ağzında çeşitli ses olayları ve değişimleri sonucunda -*yoru*, -*yorur*, -*yo*, -*yol*, -*yoğor*, -*yoğol*, -*ğoru* gibi farklı şekillerde de karşımıza çıkmaktadır.

duruyorumuş "duruyormuş" (3-263), *gidiyorurun* "gidiyorum" (3-376), *varıyoz* "varıyorsunuz" (3-126), *basıyollā* "basıyorlar" (3-585), *diyogor* "diyor" (6-146), *okuyogollar* "okuyorlar" (7-76), *varığoru* "varıyor" (10-29).

13. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bölge ağzında da gelecek zaman eki -*AcAk* şeklindedir fakat bölge ağzında çeşitli ses olayları/değişimleri sonucunda -*aca*, -*acā*, -*ece*, -*eceğ*, -*acağ*, -*acay*, -*ecey* gibi farklı söyleyiş ve şekillerde de görülmektedir.

çıkacacān "çıkacaksın" (3-118), *yaradacān* "yaratacağım" (3-722), *gideceñiz* "gideceksiniz" (5-68), *yıyeceħsiñiz* "yiyeceksiniz" (2-32), *alacağ olmuş* "alacak olmuş" (10-12), *yapacayıñ* "yapacaksın" (6-245), *göçeceyiñiz* "göçeceksiniz" (6-167).

14. Belkaya ağzında öğrenilen geçmiş zaman eki Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -miş, -miş, -muş, -müş şeklindedir. Fakat çeşitli ses olayları/değişimleri sonucunda farklı söyleyiş şekilleriyle de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bölge ağzında -ğın, -gin, -ğün, -gün ekleri öğrenilen geçmiş zamanı karşılamaktadır.

yatmışsınız "yatmışız" (6-227), *yimissiyin* "yemişim" (3-346), *algın* "almış" (10-24), *gitgin* "gitmiş" (10-120), *olğun* "olmuş" (11-693), *ölgün* "ölmüş" (10-24).

15. Belkaya ağzında -ki edatının yanı sıra *kine* biçiminde genişletilmiş şekli de kullanılmaktadır.

didi ki "dedi ki" (2-31), *bilmeyizkine* "bilmeyiz ki" (7-51), *didikine* "dedi ki" (6-207).

16. -ası, -esi sıfat-fiil eki bölge ağzında genellikle beddualarda kullanılır.

ğaybet olası "kayıp olasıca" (11-116), *ocağı batasıca* "ocağı batasıca" (6-320).

17. Bölge ağzında Türkiye Türkçesinde kullanılan zarf-fiil eklerinin yanı sıra çeşitli ses olayları ve ses değişimleri sonucunda -kan, -kana, -kene, -ka, -ke, -ınca, -incek, -unca, -ünce gibi farklı şekiller de karşımıza çıkmaktadır.

açarkan "açarken" (3-309), *çıkarkana* "çıkarken" (4-51), *inerkene* "inerken" (11-294), *bakarka* "bakarken" (6-91), *yüzerke* "yüzerken" (11-28), *sıkışınca* "sıkışınca" (11-145), *diyincek* "deyince" (6-142), *olunca* "olunca" (11-173), *öldürünce* "öldürünce" (11-19).

Belkaya ağzı, Leylâ KARAHAN'ın *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* adlı çalışmasına göre Batı Grubu Ağızlarının 7. alt grubunun karakteristik özelliklerini taşımaktadır.

METİNLER

Metinler Listesi

1. Metin: Belkaya Kasabası, Hatice DEMİRTAŞ, 73 yaşında.
2. Metin: Belkaya Kasabası, Ahmet ALKAÇ, 71 yaşında.
3. Metin: Belkaya Kasabası, Ahmet DEMİRTAŞ, 67 yaşında.
4. Metin: Belkaya Kasabası, Mazaffer OK, 69 yaşında.
5. Metin: Belkaya Kasabası, Hakkı YAŞA, 73 yaşında.
6. Metin: Belkaya Kasabası Balcalı Yaylası, Fadime ALTINKAYA, 80 yaşında.
7. Metin: Belkaya Kasabası Gümüleyik Yaylası, Raziye ÖĞER, 78 yaşında.
8. Metin: Belkaya Kasabası Osman Kuyusu Yaylası, Ayşe KILIÇER, 79 yaşında.
9. Metin: Belkaya Kasabası Sarallı Yaylası, İbrahim YENER, 69 yaşında.
10. Metin: Belkaya Kasabası Sarallı Yaylası, Emine YENER, 75 yaşında.
11. Metin: Belkaya Kasabası Tümen Yaylası, Mehmet TEKİN, 81 yaşında.

1. METİN

Tarih: 03.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası

Anlatan: Hatice DEMİRTAŞ, 73 yaşında, ev hanımı, okur yazar değil, yağabey (yakup evi)

Konu: a) kına geleneği, b) kına türküsü, c) düğün yemeği

a) kına geleneği

(1) ğızı öğerkene ğız elini açar ğınayı süreriz, avcuna para ister. (2) ğaynatası beşyüz neyse her neyse virir avcuna ondällim ğızı öğmeye dururuz.

b) kına türküsü

(3) ğız işşiñ işşiñ de ğınañ ğuTlu ossun
yareniñ yoldaşıñ ağziñ daTlı ossun
ğavağ dibi ğarınçalı ğızın göğnü çifte görümceli
ğız anası ğız anası ağlamasın ğız anası
(7) gideyin iliñizden de ğurtulayın diliñizden
yişil başlı ördek ossam bir daha ğoñmam gölüñüze
kenerden gideyin de yol siziñ ossun
ağular içeyin de bal siziñ ossun
(11) depe depe geldiler anam havlımıza doldular
güçcüğ_ evimizi aşsız ğodular
böyüğ_ evimizi ğızsız ğodular
deperin deperin de depe delinmez
(15) çıkar baqarın da sila görünmez
silam görünür de anam görünmez
dışarı çıkarın da il beni küser
içeri ğirerin de dam beni basar
(19) içeri ğirerin de evimiz değil
dışarı çıkarın da köyümüz değil
güllü gülüstanlı bamız değil

ğıratım kişnesin de anam ağlasın
(23) anamın ğızı var beni neylesin
en güçcük ğızıynan da göñül eğlesin
asvat serdiğim daşlar kölgelendiğim ağaşlar
gidiğoruruñ hoşçağalın arkadaşlar
(27) Tarlaya iz basar gider
yad ile ğız giden batar gider
anayı babayı terk ider gider

c) düğün yemeğı

(30) evvelicene ğoyunu keseriz, etini bişiri ğoruz şoraya ondālliceğizimine fasillesini bişiririz, fasillenin tasından şorbasını bişiririz, horaya ağzını örter ğoruz. (31) ondāllim pilav bişiririz. (32) hoşaf öñde bi ğün ağşamdan ğaynadır ğoruz, ağzını örteriz, pilavı bişiririz hazırlarız. (33) oğata öylen olur yimek açılma zamanı açarız ğoñşuya suhralara dağıdırız. (34) düğün yimeğı böyle olur.

2. METİN

Tarih: 04.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası

Anlatan: Ahmet ALKAÇ, 71 yaşında, duvar ustası, ilkokul mezunu, hacı mağistey (hacı mağistey evi)

Konu: a) hayat hikâyesi, b) askerlik anıları, c) acıgöl efsanesi

a) hayat hikâyesi

(1) biñ dokuz yüz kırık ikide doğmussuyun. (2) ondan soğna ğuzu güderdik, ğoyun güderdik, altı yidi yaşından soğna elli birde eğriğuyuya göşdü. (3) eğriğuyuda elli birde ayşā ırāmetlik öldü. (4) diyzeñ olurdu, ebeyiñ bacısı ondan soğna biz eğriğuyudan göşdü. (5) orda ğoyun gütdük, ben ğuzu gütdüm, bizim bilader de ğoyun güderdi, ordan anam elli ikide öldü, elli ikide öldük. (6) mustafa ırāmetlik evlendi, evlendikten soğna gelinlerin yanında ğaldık. (7) elli birde ben okula geldim. (8) burda ilkoğulda hēcanla okudum. (9) okuduğtan soğna giri sülük oğlunuñ obasına göşdü. (10) orda deve gütdük, ekin dirdik, ırgatlarımız vardı ırgat getirdik ekin dirdik. (11) orda bi devemiz öldü. (12) babam ırametlik elli sekizde öldü. (13) elli dokuzda da işte nişannılandık, nişannılandıkten soğna evlendik. (14) atmış birde ondan soñu da asgere ğitdik. (15) çok pirişan olduk yani yiğen öksüzlüğün şiyinde burda işte okuldaykan tek başıma ğaldım. (16) evde arkadaşlarının dedeğiñenne beraber okuduk. (17) öğretmenimiz vardı nuh kibar diyi, o bizi şiy itdi tehriS itdi ondan diPlomayı aldık oñdan soğna da işte çalış bu başka bi şiy yok

b) askerlik anıları

(18) biñ dokuz yüz kırık üç tevelletim benim kırık üçde atmış dörtde ben asgere ğitdim. (19) asgerde birinci ayiñ yiğirmi dörtünde asgere ğitdim izmir narlıdereye ğitdim. (20) orda kırık beş gün ğaldık. (21) acemi birliğıñde kırık beş gün ğaldıkten soğna talimat talimgahasgerliğıne şiyē ğitdik bölüğüne ğitdik orda çavış olmaya diyi çavışlığa da ben şiy itmedim rāzı olmadım, ordan çıktık. (22) istanbil davıtpaşaya tayinim çıktı. (23) tayin çıktıkdan soñu istanbil davıtpaşada levazime girdim. (24)

levazimde çalıştım, yazıcı olduk, yazıcı oldukTan soğna bizim bi yüzbaşımız vardı hıdır çetinkaya dirleridi, canavarıdı. (25) o biraz işTe alır giderdi yirdi. (26) bunu şıkayaT iTdiler. (27) şıkayaT itdikTen soğna bunun tayini çıktı erzuruma oñdan soğna huPcu haliliğibi bi yüzbaşım dā geldi. (28) beni yazaneye aldı yazıcı, olarak girdim. (29) yüzbaşıya bir ay iki ay geçTikden soğna yüzbaşıya sordum. (30) yüzbaşım öteki hıdır çetinkaya yiyordu içiyordu sen neden ağziña bi şiy almıyoñ filan ne didim. (31) bu didi ki āmeT yavrım didi, benim seküz yüz lira ma'aş alıyom, bi çocuğum var, bi de ğarım var baña yitiyor artıyor bile bu dünyanıñ üstü varısa altıda var didi. (32) yüzbaşı siz mecbur yiyeceğsiñiz işTe yüklediyoñuz yıkiyoñuz şudur budur bi sene bi buçuk sene de bunuñ yanında asgerliğe ğaldım. (33) beni izine gönderdi, bir ay izine gönderdi. (34) biz burda ğırk beş gün ğaldık. (35) ğış günüydü şincikiğibi otabüs nirdeydi ayda bi sefer otabüs giderdi. (36) ıstanbıla vardım neye gicikdiñ āmeT didi. (37) ben de şöyle şöyle ğış geldi benim şiyimi öldürmedi. (38) izinimi öldürmedi aynı günümde tehriSimi iTdi tehriS oldum geldim. (39) geldikten soğna tabi burda çalışdık çabaladık. (40) ali acarınan beraber ustalığa başladık, devam iTdik otuz sene işçilik yaPTık yapı ustası olduk yaPTık ondan soğna doksañ üş doksañ üşTe mi doksañ üşTe ben hastaladım. (41) hastaladıktan soğna yapı işini bitirdik. (42) şinci de işTe hastalığınan uğraşiyoruz allaha çok şükür şinci de bi sorunum yok yiğen āñadıñ mı işte böyle asgerlik. (43) öksüzlükTen çok öksüzlük çekdik anamız öldü, anam benim elli birde öldü. (44) babam elli sekizde öldü. (45) fakirlik çekdik soğna işTe bunu aldık geldik horanta iTdik āñadıñ mı. (46) şinci de allaha çok şükür iyiyin işte böyle yani.

c) acıgöl efsanesi

(47) yiğen acıgöl dinilen bi köyümüş. (48) orda üş beş köyde Sorba varımış, köyü işte düğer söğer şöyle de böyle de buna allah tāleden emir gelmiş peygamberlere. (49) o köyü gidiñ ğarğ idiñ. (50) peygamber, ğarğ yapacak peygamber gelmiş bakmış namaz ğıllarlar camide giri giTmiş. (51) giri gidince sormuşlar, neye ğarğ iTmediñ. (52) namaz ğıllarlardı ğarğ iTmedim köyü. (53) sen git ğarğ iT yalıñız orda bi gelin var, o geline söyle çocuyuñu sırtına assın köyü terkitsin. (54) gelmiş peygamber ğarğ iTmeğ jüçün, o geline söylemiş, sen çocuyuñu sırtıña al köyü terkit, yalıñız götüñe

bağmadan gideceksin demiş. (55) köyden iki üç kilometre aralaştıktan gelin bi
bakmış ki köyün içine gara duman kitlenmiş, köy garç olmuş. (56) oraya gelin omuzu
çocuklu gara daş olmuş. (57) orada deñiz olmuş, şiy acıgöl olmuş. (58) şinci o acıgöle
ne inen var ne de şiyden var, onun dabanı belliSizimiş. (59) nağadar derinniği
varıldığı belliSizimiş. (60) orada bi adam öldü taşiyenen düşmüş, delice dillerimiş
adamın adına deligeçi dillerimiş o adam öldükden soğna bi da'a da kimse ne balık
yaşiyor ne de adam giriyor oraya giremiyorlar hiç kimse giremez. (61) o köy işTe o üç
beş kişinin şiyinden garç olmuş. (62) işTe böyle duyduğ yavrım.

3. METİN

Tarih: 04.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası

Anlatan: Ahmet DEMİRTAŞ, 67 yaşında, duvar ustası, ilkokul mezunu, yağabey (yakup evi)

Konu: a) köyün kuruluşu, b) hac yolculuğu ve anıları, c) gelenek, ç) kara oğlan dede hikâyesi, d) çeşitli dini hikâyeler, e) Aksaraydaki anısı, f) aile kökeni, g) askerlik anıları, ğ) atasözleri, h) dini hikâyeler, ı) dokumacılık, i) düğün geleneği ve düğün yemekleri, j) gizli yeraltı evleri, k) ören yerleri, l) yağmur duası, m) imam-ı azam'ın kıssası, n) Abdul Kadir Geylani kıssası.

a) köyün kuruluşu

(1) bu köyüñ ğuruluşu yiğen boşumuş bir yörük gelmiş sarıç ören diyi bir yir var bizim şinci ora esgi köyümüş. (2) oraya gelmiş ğoyun oTlaTmaya. (3) ğoyun oTlaTmaya geliñce ğarabıñarın adı sultanıyeymiş. (4) oradan duyulmuş yav bir ğişi gelgin bizim hüdüde yirleşmiş. (5) duyulunca ordan zaptıyaları salmışlar şıye bizim buraya o sarıç ören didiğımız yire gelmiş ki, bir yörük ğoyun oTladiyor bakmış kimseye zararı yok varınca burdan dutanağ duTmuş almış varmış. (6) bir yörük ğoyun oTladiyor hiç bi şıye zararı yok onuğnan tamam dursun onnar orda ğalsın dimişler, o öyle ğalmış. (7) köyüñ en ğuruluş şekli benim duyduğuma eñ ilk gelen o ğişilē oñdan soğna işTe edirafTan gelen yörükler bütün yörük buraya gelen başğa bi şiy yok. (8) yörükler gelmiş, bi birine bi birine ordan burdan çoğalmış bu güne ğadā böyle ğalmış. (9) oñdan soğna yedi sene bi ğıtlık olmuş. (10) yedi sene imirgazi dinen bi ğasaba varya ora bütün terkıtmış şıyi köyü yedi sene ğıtlı k ekin hiç yağmamış hiç darlaya ekilen tohum hiç ğuru durmuş hiç göğermemiş . (11) göğermeyince orda da bi bunnar göç_ıtmiş. (12) bi de beğ varımış ramazan adlı beğ. (13) o beğ de çatağ dinen o ğale, ğalede yaşarımış. (14) işTe soyğuncu, beğ oluP da hemi beğ işTe gendi hükümdar hemi de geleni geçeni soyarımış. (15) goñyadan bağdaT yolu var bizim armuTlu hüdüdüynen bizim orda daş döşeli ordan kervan geçerimış. (16) o çatayıñ üstüne çıkar, o kervanları görür, gider onnarı soyarımış. (17) bi gün bakmış ki kervan gidiyor, burdan ata binmiş kervanıñ öñüne geçmiş. (18) şıyin incesuy armuTlu toprağınıñ o

hızalarda soyunca orda bi geş bi deliğanlı varımış içinde dimiş ki, ben seni gördümüdüm ya dimiş, ğartal belledimidim dimiş. (19) ğaleniñ başından ğalk şiydince dimiş. (20) sen nası gördüñ beni dimiş. (21) benim anam demiş ayağıma, ayağımı çıplatmadı da'a doğduğum günden belli ayağımda çorap çıkarmadı dimiş. (22) orda çocuyuñ şiy gencin ayağından çorabı çıkarı, çocuyu yalıñ ayak ğor. (23) çocuyuñ gözleri kör olağarır. (24) ta'am oñdan soğna bu gelir aradan yidi sekiz sene geçtikden soğna imirgazınıñ birisi dir ki, giderken bi taze ğız çocuğu ğoymuşlar gitmişler. (25) o terk idince köyü, fakir miydi götüremedi çocuk hasta mıydı bırakıverdiler, ölür diyimi kemeri ağıl diyi dinen bir yir var, çocuğu orda ine ğoyuvirmişler, gitmişler. (26) yidi seneden soğna o dönmüş gelmiş yā bi gideyin baķayın geleyin nası oldu melmeket diyi gelir işTe, bi çocuğa da baķayın işTe öldü mü ğaldı mı, baķsa ki çocuk sağ. (27) çocuk sağ işTe vücudu bi şiy olmuş, ğıl olmuş yabani azıP ne olacak o çocuğa ins misin cins misin dimiş. (28) ben bi iñsañın dimiş. (29) çocuğa işTe pırtı virmiş üzerine giydirmiş işTe ğonuşmuşlar. (30) böyle işTe üç beş yaşında varımış çocuk da heralda beş altı yaşında varımıştır za'ar, yidi sene gelmedi. (31) oñdan soğna imirgaziye bi de köye baķayın geleyin. (32) bu oğlan o beğiñ ğalesine çıkar, beğiñ ğalesine çıkar ğarısı varmış beğiñ. (33) beğ de şiyе gitmiş geziye gitmiş. (34) ğarısı neyse misafire şiy itmiş. (35) ğarısı dimiş ki, beğ görürse seni öldürür dimiş. (36) ben seni saklayayın dimiş. (37) neyse ağşam olmuş bunu saklamış işTe bi tarafa. (38) orayı ben çıkdım gördüm çok evler var bi birine delik kemerli hiç şiyisiz hanıya bir ğarınca yuvasığıbi ordan ora gider. (39) oğlanı neyse ora saklamış, beğ gelmiş ağşam ekmeğini yimiş işTe ğayvesini içmiş şöyle çekilmiş beğ dimiş ki, hanım dimiş, melmeketden adam ossa da bu gün bi ğonuşsaķ. (40) öyle diyince ğarısı dimiş ki, öldürmeyeceyiñe söz vir dimiş, ben saña bi adam bulacağın dimiş. (41) tamam söz viriyom dimiş. (42) neyse geñci işTe gelen adamı çağırmış ğonuşmuşlar, hal, haspañıl eTmişler hanı bi şiy de yapmamış oñdan soğna inmiş gitmiş. (43) oğlan işTe yarın Sabahlayın şiyе köye varmış baķmış tohumlar duru da 'a ğuru duru. (44) yidi sene. (45) oñdan soğna bir işTe gitdikden soğna bi yağmır yağmış bi ekin olmuş işTe giri dönmüşler köyelerine . (46) bura böyle bi hikaye evelden belli böyle añladılıyor, böyle yiğen. (47) köyüñ ismi işTe esgiden emrulgazi varımış, burdan o selçuklu zamanında şiyе giden burdan ğonya haTdı burdan şiyden orta

asyadan gelirken selçuklular devamlı bu bizim bu yöreden geçellerimiş. (48) işTe burdan asger giderken emrul gaziymiş işTe gazi ölmüş hâlen türbede işTe yatıyor. (49) gendisi ora ğonunan onuñ ismini emrulgazi, emirgazi dinen emrulgazi aslında o emrul, gaziymiş o gazi ölmüş onuñ ismini de ona virmişler. (50) o ilerde yağmada da işTe selçuklunuñ zamanında yapılan bi cami var, orda o da cami selçukludan ğalma onuñ örneği de işTe bizim caminin örneği de o caminin örneği. (51) bizim buraya oñdan soğna da ümmeteyi işTe esaS şiyden soğna da ümmetey buraya ilk öñce gelenlerden oñlarımış. (52) işTe birbirlerine işTe öyle aQTara aQTara, imamlar birbirine çoğalmış gelmiş. (53) bizim köyüñ de şiyi böyle.

b) hac yolculuğu ve anıları

(54) hacıya giTdiğimiz işTe gencidik de meraklıydık genciken gidelik görelilik da'a iyolur, yaşlanınca zorumuza gider her yañaya gidemeyiz, gelemeyiz diyi böyle bi şiy aldık. (55) bizi bi heyecan aldı, varlığımız da varıdı. (56) hanı para varıdı, bi eksik yoğudu, ama gencidik işTe çocuklar varıdı ufağıdı didik çocuklar nası ossa allaha amanet iderin bi şiy olmaz, burda amcaları var şiyleri var didik. (57) o niyetinen biñ doKuz yüz seksen yedide ğırK bir yaşında ğırK yaşında niyetlendik burdan yazıldık. (58) şiy memmeT şahin var, ğafa oğlu dinilen onuğnan beraber ikimiz yazıldık. (59) bu köyde o sene ikiğişi giTdik. (60) o zamanlar hacıya çıkma şiyi yoğudu. (61) yazılan giderdi, serbeS giderdi. (62) doğsan yedi biñ ğişi giTdi türkiyeden o sene hacıya. (63) biz de yazıldık giTdik, eregliye yazıldık. (64) eregliden ğonyadan müfTülükden paşaportumuzu aldık. (65) gün geldi temmuSuñ oñ beşinde gidilecek. (66) burdan neyse çocuyuñ birisi bişşikTe yatıyor. (67) ötekinler işTe eñ böyüğu on_iki yaşında neyse zabaKdan oldu işTe çocuklarıñ hepsi uřaklarıñ çocuklarıñ hepsi çocuklarıñan şiy iTdik, o güççük bişşikdeği çocuğu da öpTük şiy iTdik yola giTdik, vardık eregliye. (68) ereglide işTe öylen camide namaz ğıldık otabuSları hazırladılar, otabuSlara bindik gidiyoruz. (69) işTe giTdik tē uluğışlaya ğadar ağladık. (70) şiy bir şiylik geldi gözümüzden yaş eğsilmedi. (71) oñdan soğna uluğışlayı geşTik işTe hePsi biTdi işTe yolculuk devam iTdik. (72) oralarda giderken adanada ğonaKladık bi gice ordan giTdik bi gice urfada ğonaKladık. (73) urfayı geçTikden soğna ođun giderken ipra'am aleysselamiñ mancılıđınıñ atılan yirleri gezdik vardık. (74) o aTdıkları yire mancılıđıñ

olduğu yire çıktık, bakdık ordan eyüp aleysselamiñ hastalayıp mağarada ğaldığı, yaTdığı oraları gezdik, oradan gezdikden soğna gine otabuSa bindik. (75) orda bi ikindin namazı ğıldık, yola devam iTdik. (76) şiy e ğadar şiy diyarbakırın bir giderken bir tesiS var adını bilmiyom da bi tesiS çok sosyeti bi tesiS orda ğonaqladık. (77) orda zabağTan oldu işTe orda ğaldık yaTdık zabağTan oldu ğayvaltı yaPdık, çay içerdik bi amca geldi yaşlı bizim gibi o da boruñ kemerhisardanımış. (78) şurdan burdan yā biz de hemşeriyiz didi. (79) borluyun ben didi, çay içdik, ğonuşduk. (80) ğapıya vardık, ğapıda ğaldık. (81) o ğün ğapıda yatacağız yatakları yaPdık. (82) yatırıkın otabuSuñ birinden bi yangın çıktı, şase yapmış. (83) o müllet varya nası birbirini ğıracağ şekilde üst üstüne ğaçışma yaPdı . (84) neyse söndürdüler zabağ oldu ğapıda muameleyi yaPdılar, ırak ğapısından girdik. (85) ilk vardık, musula vardık. (86) musulda yonuz aleysselamiñ ğaPrine vardık, oralarda ziyaret yirleri vardı oraları ziyareT iTdik, devam iTdik gitdik. (87) bağdaTa varmadan bi yirde bi da'a ğonaqladık. (88) gece len suy sorunu çok oldu gece biliñmedik bi yirlere ğiTdik tesiSlerimiş. (89) acab hinci diyor düşünüyorum, nası girdik yav orda adamı vururlar, icabında bekçiler vururdu diye işTe ğiTdik o akılınan neyse zabağTan oldu, ğuşluğlayın bağdaTa vardık. (90) bağdaTda abdülğadir şiy imamı azamiñ türbesini camisini oñları ziyaret iTdik. (91) orda öyle soñunadan ğaldık, namazı ğıldık, ordan da kerbelaya ğiTdik. (92) kerbelayada öylene vardık. (93) kerbelada da üseyin hazreti aliniñ oğlu üseyin aleysselamiñ şeyine vardık, ğaPriniñ o kesTikleri, ğafasını kesTikleri yire orda bi işTe türbesi var, mezeri var orayı ziyaret iTdik. (94) ğafasını kesilen yire vardık, bakdık, burda kesildi didiler. (95) orda şiy iTdik ikindin olmadan ordan da hareket iTdik, yörüdük o didiğim nut gölü dinen göle vardık, o göle vardık, gölüñ içine daldık. (96) acaba gölüñ deriñ mi yuğa mı o aklımıza da gelmedi. (97) duzlu bir göl, göle girince de didik, yav göl şöyle sabın ne çalalım gice giderken bütün devamlı yaz günü terliyoruz şiy olmasın, o da duz olduğundan sabın doña ğaldı. (98) soğna tursil bulduk, tursilinen sabın doñu şiy oldu. (99) ordan da o gicede orda ğaldık, ağşam vātı yaklaşTıydı ğaldık. (100) orda zabağTanda ordan bindik otabuSa şiy e ğiTdik, mekgeniñ şiy arabistaniñ toprağına girdik. (101) girdik işTe giderken yolda bir öylen ğonaqladık, ğonağlayınca işTe bekdiyın adamı bizi ıcık aşşağa görüyorlardı. (102) hanı aşşağa görmeleri şöyle, kör bunnar bi şiy görmedi bellerler, yavıT da gendilerini

daha bilgili iyi görüyorlardı. (103) öyle ben şeyleri tavırları öyle gösteriyordu. (104) neyse orda yemek yedik. (105) su yok gapları yıkamaya şeyderiz su yok, olduğumuz yerde gum onnar bütün bulaşıklı gapları bütün çantalarına goydular, bekdikliler. (106) ben de gumu gabiñ içine doldurdum, eliminen sürdürdüm sürdürdüm bi da'a dökTüm, bi da'a doldurdum bi da'a dökTüm, gum parlaTdı çıktı, yıkanmışa döndü. (107) bekdiklilerin garıları bakmışlar, benim o şekil yaPdığima ona da dimişler soğna baña didiler bırava didiler. (108) biz sizi şey görüyorduk, hanı kör görüyorduk. (109) yav öyle her gördüyüñüzü öyle görmeñ, neye öyle idersiñiz, ben de böyle didim. (110) vallağa bırava didiler. (111) biz bulaşıklı göduk, sen temizlediñ goyduñ didiler . (112) ordan yola devamıTdik medineye vardı k. (113) öylen oğarada medineye vardık. (114) orda İramı giyilecek didiler. (115) öylen oldu işTe herkeS giTdi, biz tehada ırıklarıyan su vardı, bi hamam yaPdık, İramı giydik . (116) ordan da öylen soñu yürüdük, mekgeyner medineniñ arası beş yüz , dörT yüz elli kilometre arasında giTdik. (117) yarın taşığün gece oñ ikide şeye vardı k, mekgeye otele vardık. (118) bize didiler, sen geçsin, altıncı gata çıkacan didiler. (119) seniñ yatacayıñ yir orda didiler. (120) iyi olsun didim, nire olursa olsun farkitmez. (121) neyse biz altıncı gata çıktık. (122) dörT arkadaş ordan soğna bu gün galacağız didiler. (123) yarın ağşama gadar beytullağa anca varacağız didiler. (124) iyi galdık, oğün dinlendik, yarın taşığün eline gafiye başkanı bi filama aldı, herkes birbirinden ayrılmasın didi. (125) neyse herkes birbirinden ayrılmadı, ağşam he'ecan var. (126) beytullağa varıyoz, da'a görmedik. (127) lePbeyk duvasıyan, tekbirinen vardık. (128) ağşam namazı gapıdan girerken bölünmeyeceğiz didiğdik, gapıdan girerken ezen okunuvirdi. (129) bölüñdük, ıcığımız girdi, ıcığımız dışarıda galdı. (130) neyse didik, orda gaybolan altına oluyuñ altına geçsin diñdi. (131) neyse iki yüz gişiden kırk elli gişi galdı, girisi ne oldu bilemedik, gayboldu. (132) gayboluP da herkes darmadağın oldu, bilemedi. (133) höçcesiñ içinde kimiñ ne nireye giTdiğini bilemeñ. (134) neyse sa'at oñ ikiyi geçdi , oñ iki oñ ikiden soğna toplandı k, yimbeşotuz kişi acaba evi bilirmisiñiz geldiğimiz evi diyi birbirimize sorarız. (135) kimi biliriz dir kimi bilmeyiz işTe yola düşdük, eve geldik. (136) o yolda bi bekir emmiydi, borluydu, kemerhisarlıydı ya o, hasta yok didiler. (137) yarın taşığün yav bekir emmi nireğiTmiş, goya paşağibi adam, guvetli adam ne olmuş yav. (138) gafiye başkanı aramaya başlar, hastaneye giTmiş. (139) bekir emmi

düşmüş, çinnemişler, bağırsıkları isallamışımı, bağırsıkları ölmüş. (140) bekir emmi dimiş, aman yavrum beni türk hastanesine ğaldır dimiş, ğafile başganına. (141) ğaldırmış, amma doktor dimiş ki, biTmiş bağırsıkları çürümü. (142) yarın tasığün bekir emmi öldü, orda ğaldı giTdi o adam. (143) ordan soğna işTe yedi sekiz gün orda ğaldık, oñdan soğna da arafata çıkdık. (144) arafaTda duvayı yaPdık, ordan soğna da müjderife geldik. (145) gece zabaha yakın müjderifde ğaldık. (146) ordan da giTdik, hacı memmedinen gendimiz ğurban aldık, gendimiz kesdik. (147) ordan soğna da şeytan daşlamaya geldik. (148) ağşam şeytanı daşladık, teyne olur didiler, ağşam şeytanı daşladık, ordan soğna da şıye geldik, mekgeye geldik. (149) tavaf yaPdık, tıraş olduk, ĩramdan çıkdık. (150) oñdan soğna serbeSt işTe şıyin yok, yasaklıyıñ ğalmaz. (151) ĩramdan çıkdıñmı. (152) hacı da böyle ordan soğna da yiĝen biTdikden soğna medineye geldik. (153) sekiz gün de orda ğaldık, ğırk vakıt namaz ğıldık. (154) peyganber efendimiziñ şıyinde mescidinde sekiz gün biTdikden soğna da otabuSunan türkiyeye üç günde geldik. (155) giderken yediĝünde vardık, gelirken üç günde geldik. (156) işTe böyle oldu hacı yolculuĝumuzda yiĝen.

c) gelenek

(157) geleneĝimiz evelden belli böyüĝümüze saygımız çok şıyidi. (158) güççük böyüĝün yanına gidemezdi , iziñ virmeyince . (159) ğadıñ,ossun, erkeĝ,ossun bir şıye varamazıdı. (160) bizim ilk başladıĝımız zamanlar deveynen deve zamanıydı. (161) oñdan soğna deveynen işTe bilemediñ iki yüz kilo gelir bi dē bi sıraçakıldan sap geTiridik buraya. (162) iki yüz kilo geTiridi deve getirse. (163) işTe bir ay ekini direrdik, bir ay oñ beş günde de deveynen sap çekilirdi. (164) öküzünen düĝeñ sürülürdü, işTe tınas yapılırdı. (165) tınası da yabaynan atardık. (166) işTe yüz elli iki yüz zenginner çok ğaldırısa yidi seküz yüz biñ avay ğaldırıdı. (167) eñ çok ğaldıran öyle ğaldırıdı. (168) geçim darıdı da şıy daTlıydı hanı yaşantı daTlıydı, bi biriñe hürmet ğorku yoĝudu bi biriñden ğorku şıy ğorkusu yoĝudu. (169) öyleyinen iyiydi ğoñşular bi birlerine iyiydi. (170) herkeS çeki düzen, yamalıklı giyerdi, esgi hanı şıy ossa da yamalıklı giyerdi. (171) bi birine şıy iTmezle ridi, hor görmezleridi, ama şinci yamalıklı giyseñ, ē oĝ yamalıklı giymiş diller , lafını ideller , öyle deĝil. (172) işTe şıy beriki SePze ĝışın nirde göreceĝidik , bulgur pilavı, işTe hamur, aşı dē deñde düşde bi

şeyire gider de ordan pırasa , turp biriki yiyecek getirillerse o gelirdi. (173) yaşantımız da böyleydi amma sağlıklıydık. (174) birçay ekin dire rdik, bir yourT ayrınan, bir bulgur pilavınan başğa bi şiy bi şiy yimezdik . (175) elinen birçay zabağTan irkencene gağardık, gün inene ğadar ekin direrdik. (176) ha onu şinci yapamayız. (177) şinci hiç kimse yapamaz, dayantısı yok. (178) o günkü vücuTuñ dayantısıyan bu günkü dayantısı bi birine dek deyil. (179) o gün mü yirdi, ğoyunuñ yağını yirdi, ğoyunuñ piynirini yirdi, ğoyunuñ etini yirdi. (180) o etler bütüm oTdan olurdu. (181) şinci yiminen bisleniyor , yiminen şiy olur . (182) bütüm sağlığı bozdu , adam ne ğadar şey iTse de sağlığı bozu k. (183) hanı öyle bi şiy yok, şinci evet irahatlık var, ama sağlık iyi deĝil. (184) yav şinci oñdan öküz biTdi, öküzden soğna at alındı, acık da'a şiylendi, at zamanı ekin de o zamannar bitiyordu. (185) sulama yoğdu, şiy yoğdu, atdan soğna da tırağtör almaya başladılar. (186) herkeS işTe ortak şiy ordan soğna da herkeS almaya başladı. (187) şinci herkeSin var. (188) herkeSin var, amma herkeS de borçlu, borçsuz adam yok, ama o günün beğrinde kimsede borç tasası yoğdu. (189) yav o günün beğrinde düğün yapallardı, üç gün düğün idelleridi, o yoğsulluk zamanda allayıñ bereketi tükenmez gine şiyli olurdu. (190) şinci işTe ikiğünde düğün yapallar, ikiğüne de varmıyor, bi buçuk günde onu da borcunan ideller. (191) borçlu müllet. (192) var iyi ıra'at şiyli, amma borcu çok, huzuru yok, ama esgiden huzurluydu borç yoğdu, evet yime içme şiyise de ama oğünkü yime içme şincikinden daha eftalıdı. (193) hastalık yapmazıdı, şinci ğorkuyoruz şunu yiyince tañsiyon yüğselir , şunu yiyince şiy olur , böyle, böyle bir zamandaydık evel şinciki zamana bağarsak o zaman evet yoğsulluk varısa da şiylik iyiyidi. (194) şinci bolluk var evet, amma vücuTda şiylik yok, ě böyle bu da böyle.

ç) kara oğlan dede hikâyesi

(195) yatırıñ mevzusu şöyle, ağası şiy giTmiş, hacıya giTmiş. (196) çobanıymış, ağasının çobanıymış adı memmedimiş, hacıya giTmiş. (197) hacıya gidince, ağası orda dimiş ki, yav dimiş, evde dimiş şorba ossa da bi içsem dimiş. (198) ya burdan aPlasına dimiş ki, ağam şinci dimiş, şorba ossa da içsem dimiş. (199) şorba bişir de ağama götüreyin dimiş. (200) len nağal götüreceyiñ dimiş, ğarısı. (201) ağanın ğarısı. (202) neyse bişirmişler şorbayı, almış varmış olduğu, sıcak gibi ağasının böğrüne al

buyur dimiş. (203) ordan gelince ağası dimiş ki, hacı ben deyilim dimiş, benim çoban memmed dimiş. (204) baña dimiş, aniden sıcak şorbayı evimdeği tasınan aldığeldi, buyurdu dimiş. (205) işTe o şiy mevzüsu da bu. (206) o yatır da bu mevzüyu işTe ehli takvayımış, çobanımış, amma ehli takvayımış bu böyle. (207) mezarı da şiyin başında depeniñ başında.

d) çeşitli dini hikâyeler

(208) dimiş yav ben bi ğuran okuyayın da siz bi dinnen dimiş. (209) nası olacak dimiş, hanı iyimi şiyimi. (210) işTe okumuş, cemâtiñ içinden biri dimiş ki, giT de dimiş, felan yirde at çobanı var dağın başında ona oğu dimiş, o bilir dimiş. (211) giTmiş at çobanının yanına varmış. (212) at çobanı da at sulamaya atları sulamaya getirmiş. (213) dimiş çobana ben bi ğuran okuyayında dimiş, sen bak dimiş nası. (214) çoban dimiş ki, ben ne bilirin dimiş. (215) yō sen biliñ dimiş bi okuyayın. (216) oğu baqalım dimiş, okumuş. (217) çoban ğafasını yoğarı ğaldırmış, bakmış haydı git da'a çok oğu dimiş, senin çok eğsiyiñ var dimiş. (218) orda çoban bağıTığı vakıt lefi mahfuz gözünüñ öñüne gelmiş. (219) bunuñ ğuran okuduğunu orda görmüş haydı git çok oğu dimiş. (220) çok eğsiyiñ var dimiş. (221) bu mevzü de böyle. (222) bi da'a mevzü var onu da diyeyin.

(223) musa kerimullayıñ zamanında köyüñ birinde bir zelame varımış. (224) hanı kötü hanı zelame dimenin şiyi kötü, kötü. (225) cenabı allahdan musa kerimullağa dimiş ki, yā musa bu ğuranı kerimde ayetinen geçer. (226) yā musa dir, o kötüyü o köyden çıkar dir, al git dir. (227) musa kerimullah da çıkarı o köyden alır gider, başğa bir köye. (228) gine bi da'a gelir cenabı allahdan yā musa dir onu o köyden de çıkar, al git yaban çöle at dir. (229) neyse o köyden de çıkarı çöle alır gider, atar. (230) çölde ıssız ğalır. (231) yiyecek yok içecek yok. (232) soñ ecel yatağına düşer. (233) düşünce cenabı allaha yalvarı orda yarabbi dir, beni evimden iTdiñ, çoluğumdan çocuğumdan iTdiñ, ıssız çöle aTdiñ, aTmañdağı muradın ne dir diyi yalvarınca cenabı allah dayanamaz dir. (234) ruhunu orda ezrail alır, aldığdan soğna dir ki cenabı allah musa kerimullağa, yā musa gel benim bi ğulum var, felan çölde mefat iTdi onu ğaldır dir. (235) musa kerimullah gider varır, bakar ki köyden çıkardığı adam. (236) yarabbi dir, buñdaki muradıñ neydi bunu baña şiy iTdin evinden köyüñden çı kardıñ, ıssız çöle

atdıñdın. (237) şinci de baña böyle bunu ğaldır diyi nida iTdin. (238) yā musa dir cenabı allah tekrarlamaz yā musa ğaldır onu dir. (239) ğaldırır defniTdikden soğna cenazesini ğıldıkdan, ayağının üstünde ğılar barnağınıñ üstünde bütüm gökteki melakeler hep cenazeye iner, o cenazeyi ğaldırdıkdan soğna tekrar dir ki, yarabbi buñdaki hikmet ney dir, diyi dir. (240) ne hikmet bu yarabbi dir. (241) yā musa dir, o baña öyle bi yaklaştı ki dir, sen bilmeñ dir, ben ona dayanamadım dir, affitdim dir. (242) bu da böyle bu da ayetinen şiyde ğurani kerimde böyle.

(243) bilāli habeşi rüyasında, bilāli habeşi fākirimış. (244) fākir olunca şama göçmüş, gelmiş. (245) geçim olacak, geçim, eveli ğolay değil. (246) ne ğadar ne ossa da ille geçim var, yaşanacak. (247) şama gelmiş işTe göçüP gelince, aradan bi ğaç sene geçmiş heralda geçince peyganber efendimiz rüyasında görür. (248) yā bilal dir, gelmez olduñ dir, neye gelmiyoñ diyince, bilal yarın taşığün gider şiy medineye gider, ziyaret ider. (249) gidiP varınca, ziyaret idince, orda bilalıñ sesi çok güzelimiş, herkeS bilalıñ sesini dinner, dinnemeye aşık olmuş. (250) bilalıñ ezenini duyunca herkeS halk yığılmış, yığılınca bilala dimişler, ya bilal bi da'a oku bu ezeni dimişler. (251) bilal bi da'a okumuş bütüm ağlaşmışlar. (252) bu şiy de böyle yiĝen.

(253) peyganber efendimiziñ ilk ğarısınıñ şiyiymiş, çırağıymış. (254) gencimiş, ufağıymış da öteki ğarısı da zenginimiş, öteki şiyçileri, kervancıları yitişirimiş. (255) peyganber efendimiz ufağıymış, gine şama, mekgeden şama şiy çekellerimiş işTe böyle kervancılık yapallarımış, alavre. (256) oraya gelmişler. (257) şama gelince deveyi bazar yirine yıkmışlar, yıkınca peyganber efendimiz ufağ ya, ona da dimişler, sen bunun başında ğal dimişler, biz şiy varalım. (258) ğıralıñ oraya ğıral bunnarı çağırTmış. (259) ğıralıñ oraya bunnar varmamış da ğıral dimiş, git soğ devecileri çağır gel dimiş, şiyine ordağı görevlisine. (260) görevlisi gelmiş, bunnarı çağırTmış. (261) peyganber efendimize dimiş, sen burda deveniñ yüküñ başında ğal dimişler, ğalmış. (262) ğalınca ordağı ğıral biliyormuş, eveli incilde okumuşumuş peyganber efendimiziñ sıfatını. (263) peyganber efendimiz orda ğaldığı vakıt üstüne bi buluT gelmiş kölge üstünde duruyorumuş. (264) onu da ğıral görmüş, bu olması lazım dimiş, gendi gendine. (265) tekrar şiyini görevliyi salmış, git dimiş, o çocuğu da al gel dimiş. (266) peyganber efendimizi almış gelmiş dalını soymuş, bakmış. (267) bakınca nübüvet mühürünü görünce tamam dimiş, bu benim şiy iTdiğim buyudu dimiş. (268)

ondan soğna ordağı adama işçilere dir ki, bu çocuğa muşoytolun bağ dir, bu çocuğu çok ğoruñ dir. (269) neyse bunnar yola düşeller, ordan işte şamdan almışlar, satmışlar yola geliller. (270) gelirken bunnarın yiyecekleri tükenir. (271) tükenince bunnar da şüpelenmiş. (272) peyganber efendimize bi yorğun deve virmişlerimiş, yorğun deve beriki dişi develeri geçermiş. (273) yolda onnar da gendi gendilerine huylanmışlar, bu deve nası olur, bu çocuğdaki deve bizi geçiyor diller. (274) ekmek tükenince sen git bize şiy ulaştır, yiyecek ulaştır. (275) peyganber efendimiz gelir, beriki hatice anamızın yanına gelince dir, işte yiyecek tükendi burdan yiyecek alayın ben onnara yetişdireyin, ğarşılayayın. (276) burdan ğün doğmadan salallar, ğün doğarkan giri getirir. (277) peyganber efendimiz şiyi onnara. (278) o mücüzede öyle. (279) neyse ondan soğna peyganber efendimiz gelir tabi ordan soğna da başlar şiyler, mücüzeler. (280) ğarısı da hatice de annamaya başlamış. (281) gendi gendine bundaki hikmeti görünce o da şiyleşmiş. (282) işte ilk inananlardan da ilk ğarısı hazreti hatice, erkeklerden de hazreti ali ilk inanan. (283) bu da böyle. (284) yemende bi kağın şiy vardı, gine padişah. (285) padişah incinde okumuş, dimiş ki, incilde bir şiy geçiyor, bir isim geçiyor. (286) bunu kim dir, kağınları çağırı oğün işte oğün beğrinde onu çözecek kağınlar varımış. (287) kağınlar dimiş ki, bize bir hafta müddeT vir, biz bunu çözelim. (288) bir hafta müddeT virirler, çözellere, bu adamın gelmesine dört yüz sene var. (289) bu ahir zaman peyganberi gelecek, dört yüz sene soğna gelecek, senin ömrün yitişmez diller, padişaha. (290) padişah içine aşkı düşmüş, ben ne yapabilirin buna dir. (291) ben ulaşamam, amma üç oğlu varımış, ikimi üçmü oğlu varımış. (292) oğlunun birine dimiş ki, oğlum dimiş, malımı mülkümü saña vireyin. (293) birine de dir ki, oğlum saña medineden bi mülk alayın, seni medineye yirleşTireyin dir. (294) medineden işte mülk alır medineye yirleşdiri . (295) bir yazı yazar, nağme yazar, o oğluna virir. (296) oğlum bu nağmeyi o, elden ele o adama yetişecek. (297) yazar nağmeyi yā muhammed dir, beni de ümmetinden ğabul eyle dir. (298) yazar bi yeşil şiy sarar, bir sandık içine ğoyar, dir oğluna, oğlum bunu elden ele ona ulaşsın. (299) peyganber efendimiz mekgeden medineye göçtiğinde ilk müsafir ğaldı. (300) deve herkeS devenin öñüne şiy ğoymuşlar, işte bizim eve müsafir olsun diye yiyecek deve hiçbirine şiy itmez. (301) deve gitmiş, işte o didiğim padişayın oğlunuñ evinin öñüne oturur. (302) orada

müsafir olur. (303) müsafir olunca akşam oturmuşlar, oturmuşlar işTe. (304) şinci de öyle müsafir olan yirde aslında çok oturulmaz. (305) müsafir yorgun olur, müsafir dinnenmesi lazım, yatacak olur. (306) oturmuşlar, oturmuşlar işTe ondan soğna dağılmışlar. (307) dağılınca dimişler ki, müsafir o müsafiri alan ev iki gatlıymış evi. (308) peyganber efendimiz alt gâtda müsafir oturullarımız, orda gâlnca bunnar üst gâta çıkmış gârsıynan gocası. (309) çıkınca gâpiyi açarķan dimişler, bu hazreti muhammed daban gâtda yatırķan biz üst gâtda nası yatacağız. (310) onnar zabaha gâdan öyle gâlmışlar. (311) gâlnca peyganber efendimiz o da'almadan evel dimiş ki, o sarılı şiyi baña bi getirin, amaneti dir, o hanı padişah bir virdiydi ya nağme. (312) nağmeyi getiriller, köşede bi yirde gönuluymuş, çıkarıllar, geliller viriller oğur. (313) peyganber efendimiz orda peyganber efendimiz onu da ümmetinden gâbul ider. (314) ondan soğna işTe zabağdan olur. (315) o evin sağbı şinci istanbıldaki şiy orda yatır var ya, eyüp sultan, eyüp sultan o adamıñ, o yemendeki adamıñ neslinden gelen gişiymiş. (316) o evin sağıbı da onnarımız, ondan soğna da o islam diyarına diyor giTdi diyor. (317) peyganber efendimizin sancaķcı olarak gelmişimiş şiy istanbıla fetine işTe orda gâlmış. (318) bu da böyle yiğen. (319) anası oğluna çok şiy iderimiş, hürmeT iderimiş, severimiş, evlaT deyilmi evlaT hep her evlaT, her mâluķaT evladını sever. (320) işTe anası oğlunu severimiş. (321) işTe gidince, evlenince de gelin, oğlanın gârsı işTe anasıynan horlaşmaya başlamış. (322) işTe oğlan anasını öldürüp, ondan soğna da ciğeri ni çıkarıP yiyeceksin diyor, gelin. (323) oğlan da çıkarıyor. (324) giderken elinde ciğer varya gâdn didi, ciğeri ni al gel didiydi ya. (325) oğlanın ayağına daş daķılır, düşer, vay anam dir. (326) ciğer, orda seslenir, vay yavrum dir. (327) onuğnan da bu hikâye de böyle yiğen.

e) Aksaraydaki anısı

(328) evel biz bi guyu açdık, guyunuñ şiyi için bi motur almaya giTdik. (329) ağsarayıñ güneşli köyüne giTdik, oraya vardık, o köye motura bakmaya. (330) ordan bi adam çıkdı, tam doğsan yaşında, paltulu, iri yarı külfanbeyli şöyle yanımıza geldi didi, ulen nirelisiñiz didi. (331) ben de arısamalıyın didim. (332) ulen arısamalı didi, hüdüdünü biliñ mi didi. (333) bilirin hı didim, duyarım esgiden. (334) nirden didi ne bileyin didim, işTe dikili daş nebileyin nire. (335) ağsarayıñ şiy neydi o alacanın bu

yandağı ordan didim, böyle böyle diyollar didim. (336) oğlum daha didi biziminen hddnz beraber yazılı duru didi. (337) siziñ hddnz t burayadan geliyordu didi. (338) adam orda bi Şiy annatdı. (339) siziñ kervancılarının didi, kervan yapıyorduk didi. (340) eregliye ağsaraydan yk çekerdik didi. (341) siziñ bi kervan başı varıdı didi, giTdik eregliye didi. (342) kervan başı parayı alırdı didi, paraları o dağırdı didi. (343) biz ordan didi, ileri geldik, o geride ğaldı kervan başı didi. (344) parayı almış didi, ağşam olmuş didi. (345) esgiden kemer gibi Şal varıdı, Őalıñ araya parayı desTeyinen sođmuŐ, ekmeğide böğrüne sođmuŐ didi, gelirken didi, ağşam acıkrıkan didi, ekmeğinen parayı bilmiŐ bilmiŐ didi yimiş didi. (346) Şiyinen yiyince gelince didi, didi, ulen uŐađlar ben parayı yimissiyin parañızı derin ğorkmañ adam didi paramızı dedi didi. (347) siziñ odalarınız varıdı didi, sađlamıdıñız didi, çok güzel Őiyiñiz varıdı didi. (348) eveliki odalarda yatırdıñız, sizin adamlarınız da sağlamıdı didi. (349) lafı da böyle annaTdı, baña böyle işTe yiĝen.

f) aile kökeni

(350) bizim geçmiŐimiz de esaŐ hacı ismayıl uşağı diller de hacı halil ilk dedemiz, hacı halil  yüz sene üzerinde olĝun geleli. (351) dedemiñ dedesi oluyor, o da hinciki mezerliyiñ ğıPlayanıda orda evlikde olduĝu yirdeymiŐ işTe hacı ismayıl dedem de kllahalda orda ğalıyor. (352) yaĝap dedem de burda. (353) esaŐ bekir dedem de esaŐ benim birinci dedem de yemende asgerden gelirken orda ğalmış. (354) bizim de geçmiŐimiz  yüz sene, tam  yüz olĝun buraya geleli. (355) bu Şiyden hisaPladığımıza ğore. (356) bu esgi osmannı tapılarında isimleri geçiyor. (357) bizim de Őiyimiz bu ğadar yiĝen geçmiŐimiz.

g) askerlik anıları

(358) hinci yiĝen bizim asgerlik biñ doğuz yüz, ben aslında ğırk altılıyın da biñ doğuz yüz ğık yidi tevelletimiz. (359) işTe burda emirgazıda muayne oldu k. (360) ilk muayne bi sene eveli olurdu . (361) ikinci muayneyi de oldu k. (362) bizim Şiy birinci ayda, on birinci ayda ıkarıdı bizim buralar. (363) bizim bilader bekir de giTdi biz de altı ay soñu yoĝo, bi buçuk iki sene yapılrđı asgerlik, bi buçuk sene soĝna biziki de ıTı. (364) evde kimse yok bi anam var, bi de bekirin ğarısı var. (365) ikimiz de asger

olduk. (366) ekini topladık, harmanı biriktirdik, gün geldi, asgere gideceğiz. (367) atlı arabamız vardı, şinci ismayıl şahinin gardaşının arabası vardı orayağadan gideceğiz o da aynı anğaraya gidiyor. (368) altı gişiyiz anğaraya gidecek. (369) orayağadan anam arabaynan gidiyoruz. (370) arabayı goştuk, annem ağlıyor, ağlıyor ki nası gözünden yaş dökülüyor. (371) arabaynan onnar da beni almaya diyi arabayı gamyonunan geliyollarımış. (372) orda mezerin orda garsılaşdık. (373) biz bindik, ordan anamı dönderdik, a anam uğunuyor ağlıyor. (374) biz arabaya bindik, gitdik, eğriğuyuya vardık. (375) ordan turgudu aldık, argadaş beş altı oldu k. (376) ben mamağa gidiyorurun, muabir o kuluna onnar da etamuSa gidiyor. (377) öylene şiyeye vardık, goçhesera öylen soñu da ikindine de şiyeye vardık, anğaraya vardık. (378) o argadaşların gideceği, biz didi bu gün teslim olmuyoruz. (379) ben gideceğim didim. (380) bizim bilader de bizim orda şiyeye anğarada benim varacağım yirin böğründeymiş. (381) ona da anam burdan iki hedaye gönderdi. (382) yağ, guymak çaldı şiy tasınan biz vardık, aldık vardık. (383) nizamiyeden onun oraya bulduk, ona virdik, onu çağırıldılar geldiler bekiri. (384) o guymağı virdik, ben de ordan guymağı virdik, görüşTükden soğna birliğime geldim, teslim oldum. (385) ben üç gün sivil gezdik. (386) beşaltı sivil birikecek elbise giydirecekler, birikdiler giyindik. (387) ondan soğna işte eğitim başladı, gık beş gün eğitim yaptık. (388) gık beş günden soğna didiler, yav dağıtım var. (389) bizi ihtisaS gursuna alıgoydular. (390) oñbaşı gursuna galdık, oñbaşı gursunda galdık, galdıktan soğna on birinci ayın içinde gıpris garişdi. (391) biz tüfeği teslim itdik. (392) şiyi teslim itdik, buğöl de çavuş gursuna gideceğiz. (393) bi da'a didiler ki, yav gıpris garişmiş, herkeS tüfek, teSiSat teslim assın didiler. (394) ulen ne lavı neyse böyle aldık, aldıktan soğna bizi götürmediler de işte teTbir asgeriyenin teTbiri. (395) bizim bilader vardı onuğnan görüşüyorduk. (396) o gık beş gün içinde o da görüşmez olduk, o da gitdi didik. (397) burda ev ıssız galdı. (398) düven, ekin, harman o gafamızda öyle. (399) aradan iki ay geçdi, iki aydan soğna gıpris ıçık dölekleşdi, bekir bilader bi gün geldi benim oraya o ordaymış görüşTük ordan soğna biz orda galdık. (400) çavuş gursunda, çavuş gursunda galdık, çavuşluğu gazanamadık oñbaşı olarak bi da'a bakdık dağıtım çıktı, nireye işte herkeS gura çekdi, bizim gura erzuruma çıktı. (401) erzuruma çıktı, bilader de gayrın teSkereyi almış, o da eve geldi. (402) bi da'a bakTım ki, bizim dokuz on gün şiy

viridiler, mola viridiler, dağıtım gideceklere. (403) bilader bi gün geldi ziyarete görüşdük, ondan soğna da bi gün tiren geldi, erzuruma otabuSunan götürdüler tirene bindik erzuruma vardık. (404) biz burda dokuzun içiydi anğaradan giTdiğimiz. (405) bahar bayağı iyiydi. (406) erzuruma vardık ki zabağınan çatır çatır buz ulen ne lavı. (407) biz orda baharıdı, bura gış. (408) neySe ordan da bölüklere dağıTdılar orda galdık. (409) bölükde onıkiğün galdı k ondan soğna haber merkezi varımış erzurumun ortu yirinde havuzbaşı diller , siÇtiler bizi işTe oğat ilkokul şiy lisene nirdeydi öyle yoğudu fazla patsat gişiydi , neySe bizi muabire şiy haber merkezine seÇtiler beş on gişi, aşşağı havuzbaşına geldik. (410) orda işTe evrağınan o on ıaltı ay varya evrağı işledik. (411) evrağınan işledik, dışarı nöbeT duTmadık, eğitim yaPmadık, yegane işTe orda bi vardıye varıdı alır getirdi, gece alır giderdi. (412) asgerliğimiz böyle oldu. (413) asgerliğimiz çok ırağat geÇti. (414) o ğadar subaylar gibi, subaylarda ordaydı ğiripdon merkezi varıdı, haberleri getiridik işTe onnar ğiripdosunu çözelleredi. (415) işTe asgerliğimiz de böyle geÇti yiğen çok iyi geÇti asgerliğimiz.

ğ) atasözleri

(416) yiğidi öldür hağını yeme
sağla sarı samanı gelir onuñ zamanı
oğlum büyük söyleme
oğlum su gibi ol temiz ol
(420) oğlum yalan yire yalan söyleme diñden olun
yanaşık yanaşığı dutmazsa bağ öküzüyün buynuzuna
dağlar ğadar malın ossa neye yarar
bu günkü işiñi yarına goyma
(424) laf para ile satın alınmaz
oğlum yeme vakıf malını çıkar acı acı
ne olduğ ne olacağız düşün
ağ ğoyun ğara ğoyuna bağa bağa kararır
(428) atı yazın al deveyi güzün al avradı geziñ al
muhanet için kan ağlanır

ölüm için yaş ağlanır

evladın akıllı niden malı

(432) evladın deli gine niden malı

kiş diye susuz gitme yola, yaz günü diye giygisiz gitme yola

dibi görünmedik suya girme

toplumda konuşurken sözünü mütela yaP öyle konuş

(436) çok dinne az konuş

işin yoksa ağa gapısına var

delinin rüzgarına harman bozulmaz

susuz kuyu su dökmeyilen sulanmaz

(440) lafla peynir gemisi yürümez

bilirseñ de bi bilmeze danış

akıl yaşda değil, başda olur

h) dini hikâyeler

(443) ipra'am aleysselam babası urfa dolaylarında yaşallarmış. (444) ipra'amın annesi hâmile ğalmış, hâmile ğalınca nemrut bütüm doğan çocukları kestirirmiş.

(445) ipra'amın anası gizlice hâmile oñdan nemrutdan habersiz günü gelmiş, doğum

yaPmiş, gitmiş mağraya, mağrada doğum yaPmiş. (446) işTe orda çocuğu gizlemiş,

bir hayli zaman gizlemiş. (447) çocuk şöyle beş altı yaşına ğadar gizlemiş, nemruTun

haberi olmamış. (448) beş altı yaşından soğna çocuk miydana çıkmış. (449) babası da

ha za'ar şiy yaparmış, put yaparmış kiliselere, şiyelere tapanaklara. (450) hazreti

ipra'am putu oynarmış şiycesine ğırma şeklinde öyle esirgeme şeklinde oynarmış

devamlı zıddına. (451) hazreti ibraim ay doğmuş dimiş ki, bu benim tanrım dimiş aya,

bakmış ay inmiş gitmiş, bu benim tanrım değil dimiş. (452) güneş doğmuş, güneşe

dimiş, bu benim tanrım. (453) güneş de batınca ona da dimiş, bu benim tanrım değil.

(454) hâ bunnarı yaradan, bu benim tanrım dimiş. (455) hazreti ipra'am bayakı on

yidi, on beş, on yidi on sekiz yaşlarına geleneden devamlı bunnarınan zıd geçmiş.

(456) nemrudun bi bayramı varmış milli bayramları bütüm bi sahya gideller, orda

bayram yapallarmış. (457) bütüm gitmişler, herkeS gitmiş, o şiydeki bulunan kişiler ,

hiç kimse ğalmamış, ipra'am ğalmış. (458) ibraim gitmiş, putları, o tapanaklarındağı

putları bütüm paltaynan úğütmiş. (459) paltayı da büyük putun boynuna asmış. (460) bayramdan döndükden soğna nemrut baksa ki bütüm putlar gırılmış , dağılmış darma dağın hışır olmuş , yav bunu kim yaPdı yaPtıysa ipra'am yaPdı. (461) ipra'amı çağırılar. (462) ipra'am dir ki, madem siz puta tapıyordunuz putlarıñızı, putlarıñız gırmış bak boynunada paltayı asmış. (463) ya put gırar mı canı yok. (464) ē canı yok da neye tapıyorsuñuz dimiş, ondan soğna ipra'amı şıye almışlar sorguya. (465) işTe ipra'amıñ cezası ne ipra'amı cezalandırmışlar. (466) urfanın şinci balıklı göl var, o gölüñ üstünde yüksek uçurum, bi sırt var, o sırtta mancılık gürmuşlar, mancılığda ibraimi aşşağa gölüñ olduğu yir ya , ateş yakmışlar, bütüm odunları yığmışlar , gatarınan getirmişler , hāle gatar da işTe yavru yaPmadiğı ondan galmış . (467) mancılığa bağlamışlar , ibraimi aşşağa gıcı layacaklar en aşşağa iki yüz metre üç yüz metre var, ben vardım, oraya bakdım, ordan sallamışlar mancılık boşanmamış. (468) o halde boşanmamış inanç varya. (469) boşanmayınca bir şeytan gelmiş, dimiş ki, bunu boşanmak için ne yapacaşıñız. (470) iki gardaş gelecek biri gadın biri erkek burda alemiñ ortu yirinde yapacaşıñız. (471) iki gardaş gelecek, biri gadın biri erkek burda alemiñ ortu yirinde zina yapacaklar, ondan soğna boşalır bu mancılık diller. (472) iki gardaş gelmiş, biri gız biri oğlan orda zina yaPmışlar. (473) onnarıñ ismine de birinin ismine gan birinin ismi cinimiş, cingān meselesi de ordan galmış. (474) cingān kelimesi ondan galmış. (475) ondan soğna onnar öyle yapınca mancılık boşalmış. (476) o arada boşanınca, cePrail aleysselam o mancılık ateşi yanyor, gürül gürül. (477) ibraim o ateşe düşeceğı vağit cePrail aleysselam çok şıylemiş, endişede galmış. (478) ipra'am ateşe düşer yanarsa diyi pek hanı şıyde galmış. (479) cenabı allah ateşe su ol, bir gül bahçesinden bi bahçe ol dimiş, ipra'am o şıyin güllerin, bahçenin içine düşer. (480) hiçbir yañı hiçbi şıy olmadan. (481) nemrut bakar, bu işe bak ibraim yanmıyor, bi bahçe içinde ibraim gine orda bu şıyden nemrut vazgeçiyor . (482) ibraimi çağırıyor huzuruna . (483) nemrut inanacağımış ibraimiñ dinine . (484) veziri oğünkü onun böğründeğı yardımcısı dimiş ki , şimciye gadar mülleti böyle ben töbe tanrıyın diyi şıy itdin aldatdıñ , şinciden soğna sen dönerseñ müllet seni öldürü . (485) ondan soğna ipraim aleysselama nemrut dir ki , ibraim di r, sen burdan terkit dir. (486) bu ülkeyi terkit . (487) ipraim aleysselam ordan gerek veziriñ gızı gerek nemrudun gızı sahriye isminde onuğnan beraber o inanıyor, o gızınan beraber

gidiyollar. (488) kenan ili, kenan ili dinen yirde şinci heral da benim duyduğuma göre irak yavıt da şu israilinen olan şiy varya oranın ismini aklıma getiremiyom ya filistin, filistin o mıntıklar oluyor. (489) benim şiyime göre oraya geliyor. (490) oraya gelirken ibraiminen sahriye gelirken, aşğıyalar öñlerine geçiyor. (491) ipraımın elinden sahriyeyi almak istiyollar, isteyince ipraım diyor ki , ipraım orda ipraım aleysselam yalan söylüyor, bu benim bacım diyor. (492) bacım diyince onnar da vazgeçiyollar. (493) diyor ki, ipra'am aleysselam ondan soğna sahriyeyinen evleniyor. (494) evlendikten soğna bi de cariyeye alıllar, esgiden belli cariyeye bir yardımcı, bi hizmetçi gibi işTe cariyeye diniyor, bu gelenek te esgiden belli de var. (495) osmannı zamanında da varımış böyle şiy. (496) haceri almışlar, hazreti haceri cariyeye. (497) hazreti sahriyeden çocuk olmamış, ippiyi olmamış, bayakı doğsan yaşına ğadar ne olmamış. (498) hacer cariyeydi ya cariyeyi aldıkları vakıt niğahlallarımış. (499) hacerden soğna bir çocuk oluyor, hazreti ismayıl oluyor. (500) bu ğisğanç kelimesi bu iki evlilikde ovatdan belli varımış . (501) sahriye diyor ki , sen haceri, ğariñi da al , çocuyuñu da al , hazreti ibraime al git nireye ğoyup geleceğsen ğoy gel, dir. (502) hazreti ibraim deveye yüklediıyor, haceri, ismayılı alıp gidiyor. (503) mekgenin olduğu yire ıssız, mekgenin olduğu yir ıssızmış , hiçkimse bi şiy yoğumuş . (504) bi çöl şeklinde oraya ğoyuyor, oraya ğoyup giri dönerken, hazreti hacer diyor ki ibraime, yā ibraim bizi buraya ğodun nireye gidiyon , ıssız çöle su yök, ekmek yök, şiy yok. (505) ya sizi allaha teslim idip , gidiyom diyor. (506) ibraim ondan soğna ibraim dönüyor, işTe hazreti hacer susoyollar çocuk var, çocuğu ğoyuyor merve ile safa arasında iki tepe ora, ikisinin arasında aceba ordan ordan su var mı diyi ikisinin arasında varıp gelirken, çocuk olduğu yirde ayakla depinirken orda abı zezem çıkıyor. (507) abı zezem çıkıyor, geliyor ki hazreti hacer suyuñ öñünü önlüyor. (508) yā mübarek açma diyor. (509) işTe orda suyu görünce hazreti ismayıl da çocuk depdiği şiyden işTe cenabı allayın hikmetiyle su çıkıyor. (510) buraya ğadar böyle . (511) ondan soğna hazreti sariyeden bir rivayete göre yüz on iki bir şiyeye göre doğsan yaşında diyor hāmile oldu diyor. (512) ondan hāmile olduğdan soğna diyor ki cenabı allah, ayetinen diyor, zalti hazreti ibraime sariyeden çocu ğ olacağını belli idiyor. (513) yarabbi diyor, bize doğsan yaşından soğna bu iş nası oldu. (514) ben ol dirsem herşiy olur diyor. (515) sariyeden de isağ aleysselam olur, isağ aleysselam olur. (516)

işTe ondan da yakup aleysselam, yakubiñ ğardeşi var, ona da bi şekilde ikiz doğmuşlar. (517) ğardaşının biri pek birbirlerine bağdaşmamışlar. (518) yakıp aleysselamiñ nesli devamıtdi geliyor . (519) ordan soğna yakıp aleysselamdan da üç evlenmiş, birinden iki evladı olmuş, ötekinden de işTe on tane evladı olmuş. (520) ona dimin de söyledim ya ğısğaçlık her yirde o günde varımış. (521) öteki ğardeşleri bünyamin ve yusuf bi anadan olduğuçün yusufu hazreti yakıp çok severimiş, çok da güzelimiş hanı ğuranı kerimde sünbül geçer, sünbül her yirde güzel manasında geçer. (522) onu çok sevdiğinden berikinner ğısğanmışlâ. (523) bi gün babalarına dimişler ki, baba biz ava gideceğiz, yusufuda alır gideriz, babası diyor, yav yusufu götürmeñ yusufa bi hîle olur dir, diyi diyor. (524) diyince ısrar itmişler, baba ğardaşımıza biz hîle idermiyiz diye alıllar gideller. (525) yusufu bir yire uzun bir yire gideller, orda orda yusufu ğuya atallâ. (526) ğardaşlarının bir ikisi ırza olmamış, olmaz neye atalım ğardaşımızı ne dillerse de ileri iki fazla gelenleri atacağız dimişler. (527) yusufu ğuya indiriller, atallar, hanı ölmeyecek şekilde indiriller, yadeğisse gine de cenabı allah esirgerdi de oraya atallar, geliller, gelirken de bi ğuş ğanı süreller, yusufun göyneğine getiriller babasına. (528) baba yusufu ğurt yidi. (529) babası inanmıyor, amma neyse onnar ısrarda bulunuyor, işTe ğurt yidi. (530) zaman geliyor geçiyor, bi kervancı geliyor, o mintıkada kervancılar oraya ğonaqlıyor, o ğuydan su almak istiyollar. (531) içine baqsalar bi çocuk var. (532) bunnar çocuğu çıkarıyollar. (533) o anda o orada onnar gözlemcimiydi gayrı onnar nası gördülerise ğardaşları geliller, kervancılara diller , bu bizim ğardaşımız . (534) kervancılar diller , bize bunu sat. (535) yusufu on iki a hçeye satallar, o kervancılara, kervancılar alıllar gideller. (536) mısırdaki mısıriñ hükümdarını, hükümdarın evladı yoğumuş ona evladlık olarak onnar da onu oraya virillē paraynan, viriller. (537) işTe zaman gelir, zaman geçer, cenabı allayın ğitliği tükenmez, bolluğu da tükenmez de ğitlik gelmiş. (538) bunnar kenan ilindeleridi ya, bunnar ğitlik olunca, mısırdaki zahra almaya gideller. (539) zahra almaya gitmeden evvel yusuf işTe orda şiydiyor, o ağanıñ ğarısı yusufa tebelleşe oluyor. (540) tebelleşe olunca işTe o, orda yusufu şiydiyollar cezalandırıyo, ğadın gendine yanaşmayınca yusuf. (541) yusufu cezalandırıyor, zıdana atıyollar yusufu. (542) yusufunda orda yatan zındandaki yatan ceza evinde yatanlarının şiyderiken birisi, ikisi rüya görüyor. (543) yusufa diyollar ki, ben bu gün bi rüya gördüm, böyle

böyle, iki başşak bibirini ğuru başşak, bi yaş başşak o diyor, yussuf diyor ki, ğitlik gelecek diyor. (544) biri de diyor, bi semiz öküz bibirini yidi, senin de dir, idam olacağsın, celladınan neyse bu onnar padişah da bi rüya görüyor. (545) rüya görünce, onnarıñ o birisi o af olan ğuru başşak şey olan birisi af olmuşumuş. (546) o dimiş, padişah ya, rüya gördüm, rüyayı tabir idecek bi kimse varmı dir. (547) biri dir ki, hapisten çıkarıñ, hapiste yusuf aTlı bir ceza evinde yatan bi kişi var, o bu rüyayı çözer. (548) yusufu çıkarıllar, geliller. (549) padişayıñ rüyasını annadır. (550) yusuf padişayıñ rüyasını çözer, yusufu serbeS alır, çıkarıllar, şeyden zındandan çıktıktan soğna yusufu hazinedar memuru olarak hazinenin başına getirir. (551) padişah ondan soğna işTe ğitlik devamı diyor. (552) bunnarın ğardaşları oraya zahra almaya geliyollar, şeye yakıbıñ öteki bunu ğuya atannar, mısıra. (553) bunnara biliyor yusuf ğardaşları olduğunu, amma ğardaşları bilmiyor. (554) yusuf bunnara şey virdikleri haşlıkları da giri çuvallarının içine ğoyuyor onnar görmeden. (555) onnarı yolluyor, da'a evde yusufun öz ğardaşı varıdı bünyāmin o da evdeymiş. (556) ges sefer ğardaşıñız ne varsa getirıñ hep onun hisdesini de vireyin. (557) işTe getiriller, babaları oraya zahrayı şey idince içine parayı da ğoyuyor , allah,allah diyollar , gendileri parayı da içine ğoymuşlar diyollar, seviniyollar. (558) ges sefer bünyāmini de alıp geliyollar. (559) mısıra gelince bünyāmini yusuf gendi odasına alıp varıyor, öz ğardaşlarıdı ya o hikayeyi bütüm bünyāmine annadıyor orda, gine onnarın zahralarını dolduruyor. (560) bünyāminiñ çuvalınıñ içine zahra ölçeğini de ğoyduruyor, kimse görmeden. (561) bunnar giri yola düşüyor, yola düştükten soğna zahra ölçeğini yolda hazinedarın memurlarına diyor ki, yav zahranın ölçeği varıdı, bu ölçek ne oldu, bunu şeyden gelenler yakıbın oğulları bunu çalğınlar, gidiñ bunu şeydin, araşdırıñ işTe bünyāminiñ çuvalının içindeydi ya bulullar, bünyāmini alığollar. (562) buğel getiri dir, işTe dir ges sefer babañızı da getirin dir. (563) yakıp aleysselam da ağlayı, ağlayı gözleri kör, olmuş , şeyim yusufum diyı. (564) yusuf orda elbisesiniñ birisini viriyor şeye ğardaşına babañıza virin , bunu yardımı idin şeklinde , getiriller, ya bunda diyor, yakıp aleysselam, yusufumuñ kokuşu var diyor. (565) şeyde neyse babalarını da alıllar geliller, işTe babası da gelince aynı yire hepiSi babasını da şeydiyor, babasına annadıyor şeyleri başından geçen olayları, işTe böyle böyle oldu baba diyor. (566) yusufuñ hikayesi de bu, buraya ğadar.

(567) ğara davuT diyi bi kişi ğarısıynan işTe gecenin bi yarısından soğna ğarısı ğakar, giderimiş. (568) denizin ortu yirinde bi ada , bi iki ğurt gelirimiş, ğadını götürüllerimiş. (569) bu bi ğaç ğün devamıder , bakıyor adam, yatağda ğarı yok, yarın taşığün gine aynı şiye bakıyor, ğarısı ğakıyor, bu da arkasından bakıyor. (570) gayrın iki tane ğurt geliyor. (571) gayrı alıp gidiyor. (572) deniziñ ortu yirine geçiyollar, adada ibadet idiyor, bakıyor, bu ğarısına ğörüñmeden giri geliyor. (573) ğarısı da giri gelip, yatağana yatıyor. (574) bu iki üç ğün bunu taķıp idiyor, itdikten soğna bi ğün ğarısına diyor, bu mertebeyi nirden aldın diyor. (575) ğarısı diyor ki, demek istiyor ya, bi şiy didirmiyor, melakeler sen söyleme diyor. (576) onnar israrda bulunuyor, ğocası. (577) onnar diyor melakeler böyle böyle diyor. (578) ona iki yüz seksen yedi mi seksen sekiz mi selati şerif var, onu belleirse ondan soğna söyle. (579) ğocasına diyor, böyle böyle diyor, bunu belleyeceğimiřiñ ondan soğna ben saña söyleyeceğim. (580) bunu da böyle bir şiyi var, ğara davuT şiyinin o taķvaya o da irişiyor, ğarısı da ğocası da.

(581) musa aleyssalam oğat firavunuñ zamanı o da firavun řiy o tevatda yazarımış ğorkuyormuş firavun. (582) doğan çocukları cellat iderimiş, her çocuğu cellat iderimiş. (583) bu musanıñ anası da işTe hămileymiş, ğadınar doğum yaptığı vaķıt, ordan zapıtalrı salar o çocuğu getiridiri, oğlan çocuklarını bütün kestiririmiş. (584) musanıñ anası da işTe gizlice bi ğün baķar ki, doğum ānı geliyor, ebe geliyor, içeri giriyollar, ebe doğum yapıdırıyor. (585) cellatlar şiyler geliyor, zapıtalrı, zapıtalrı gelince doğum yapan ebeler diyor ki, bi anağalıymış, boşumuş diyor, gizliyollā, çocuk oldu dimiyollā, tekrar gine basıyollā anası diyor ki, musa kerimullayıñ anası, evel ekmek evlerde de mi varıdı, ekmek furunu varımış ateşli, zapıtalrı gelirken çocuğu furuna atın yansın, hanı furuna ğoyun yansın diyor anası. (586) o ebeler alıllar, varıllar furuna ğollar çocuğu. (587) geliller, baķallā, bi řiy yok. (588) zapıtalrı gelmişler, baķmışlar, oğünün beĝrinde şiyleri yok. (589) řiy diyor ki, anası onnar gitdikden soğna çocuğuma bi baķayın diyor, yandı ne oldu diyor, baķar ki, musa kerimullah furunun içinde oynuyor, imekliyor, şiydiyor hiķbiřiy olmamış. (590) şiyderken musa kerimullayıñ anası işTe ğardaşı varısa da anası, yavıt da ğocası bir marangoza gidiyor. (591) řiy yapıdıracak, biz bişşik diyelim yavıt da sandal işTe böyle bi řiy çocuk için yapıdırmaya varıyor. (592) o marangoz bunu řiye firavuna haber

viriyor, şöyle şöyle diyi varıyor, marangoz oraya müzevirlik yapacak ya, varıkan dili dutuluyor, tat oluyor, söyleyemiyor. (593) yav söyle, neydi söyle, ya orda bunu döğeller. (594) nedir nediñ tat şiy ney didiğini de bilmiyoñ, giri geliyor, giri geldimi dili gonusuyor. (595) iki sefer böyle idiyor, itdikden soğna diyor gendi bunda bi şiy var. (596) marangoz soñu tāmında diyor, bu çocuğa ben bir şiy yapayım diyor, sandal diyor. (597) yapıyor, işTe musa kerimullağa. (598) bu çocuğu görseler gine cellat olacak, musa kerimullağı şiyin içine işTe tapıt diyelim, yavit da bir sandık diyelim, onun içine gıyallar, çocuğu gollar, denize bırakıllar. (599) deniz de şiyin, firavunun köşkü de denizin üstüne gibiymiş, sandal vara vara, şiy tapıt şiy sandık firavunun sarayının öñüne varı. (600) diller, yav bu sandıkdağı neymiş, çıkarıllā bi çocuk. (601) firavunuñ da bi gızı varımış, oğlu yoğumuş. (602) gırasının adı da assiyaymış. (603) çocuğu çıkarıllar, oğ assiya dir ki, bu çocuğu biz evladlık alalım, gızı da dir, iyi. (604) alıllar çocuğu şiydeller, ama taze çocuk süt çocuğu buna bir süt annesi bulalım dir. (605) bütüm şiyi çağırılıā, halkı ordağı gıadınları. (606) toplanıllar, emzikli gıadınlara viriller musa kerimullağı, musa kerimullah biciğı dutmuyor, emmiyor. (607) musa kerimullayıñ bacısı varımış, anası dimiş ki, gızım git dikine dimiş, bizde bi gıadın var, çok sütlü, her şiy e süt viri di dimiş. (608) bacısı geliyor, orda diyor ki, ya bizde bi gıadın var, her şiy e südü çok iyi viri, neyse getirillē anasını getiriller. (609) anası gelince şapıladan biciğı dutar, emer, anasını emiyor, şiy idiyor, işTe ondan soğna böyüyor. (610) şöyle şiyleşince firavun gucağına aldımı şakalını yolarımış. (611) ordan başlamış mücadele. (612) da'a böyüdükçe böyüdükçe assiya da zatı firavundan şiyisiz müslüman ya böyüdükten soğna işTe firavununan zıdlaşıyollar. (613) firavun ondan soğna musa kerimullah çıkıyor, ordan firavunuñ ordan şiy itdikden soğna gidiyormuş, giderken bi yire varmış, bütüm sürüler orada gıoyun sürüleri sulanırmış, oraya varı iki üç gız çocuğu işTe bekliyor. (614) erkek olanlar sulayıP çekilecek de biz de sulayacağız, diyi. (615) gızlara diyor ki, siz neye bekliyorsunuz diyor, gayri bunnar erkekler sulayıP çekilecek de biz ondan soğna bi de o gıuyu varımış, o gıuyu açıyollar. (616) musa kerimullah o davarı orda suluyor, şiy itdikden soğna gızlar annadiyor, işTe babam yaşlı, haydı gızlarıñ biri gidiyor varıyor, diyor, neye irken geldiñiz, diyor. (617) musa kerimullah şiy şıayib aleysselam. (618) baba bi deliğanlı geldi bizim gıoyunlarımızı suladı. (619) gidiñ, o deliğanlıyı getiriñ dir.

(620) bunnar üçü de gidiyollar ya, giderken birinin piştanı açılmış, bacağı görünmüş.
(621) piştannık esgiden entäri dilleridi ya, enterisi açılmış, baldırını şiyi musa kerimullah görmüş. (622) görünce dimiş ki, ben öñden gideyin, siz arkamdan geliñ, tarif idiñdir. (623) babasının ora varıllar, şuayib aleysselamiñ yanına, şuayib aleysselam annadıyor mevzüyü, şu işTe olan şiyi şuayib aleysselamiñ bir yirde gizli yirde bi äsası varımış, äsa ondan ğalma, ordan gelmeymiş. (624) musa kerimullağı biliyor eyli takva herkeS onnar bütüm allayıñ şiyine bibirini bilme mi. (625) o äsayı ona hediye viriyor, ğızlarıñ da birini viriyor, diyor ki, büyük ğızı al. (626) ben büyüğü almam, ben enterisi açıldı, bacağıñı gördüm, şiy tenini gördüm, o ğızı alırım diyor. (627) en güççük ğızımış, o ğızı alır. (628) işTe musa kerimullah da onuğnan evlenir. (629) mısırdada da gine musa kerimullah işTe bu olaylar olunca mısırdada iki ğışı bi biriynen döğüşürümüş, bunnarı aralamaya varmış, varıllarķan, varıllarķan işTe orada bi daş aTmış ğarşıdağı zulum olan ğışinin ölmüş, ölünce orada zapıtarlar şiyler dimişler, bu aranıyor. (630) musa kerimullağa dimişler, sen ğaç musa kerimullah orada kişileriynen, gendi adamlarıynan mısırdan çıkar. (631) giderken bi yirde ateş görüyor, beriki kişilerdir ki, ateşin yanına ben varayım diyor, neymiş diyor. (632) oraya ateşin yanına varıyor, ondan soğna geliyollar. (633) gine bi döğüş da'a raslıyor, ya diyor, dimin girdim diyor, döğüşe diyor, ğatiğ oldum diyor, bi da'a ben döğüşe girmem diyor, öteğı adam yardım istiyor da ben döğüşe girmem diyor. (634) ben ğatiğ oldum diyor. (635) oğarada cenabı allah, o yolda giderken cenabı allahdan nida geliyor. (636) yā musa diyor, tur dağına gel diyor. (637) tur dağının eteğinde tevratı al diyor. (638) tevrat gökten inmiş, öyle peyganber efendimize gelen gibi gelmemiş, doğru kitap halinde inmiş. (639) diyor, yā musa git diyor, tevratı tur dağınıñ böğründe tevratı al diyor. (640) işTe bunda bu ğadar aklımda ğalan, bura da bu ğadā ğaldı.

(641) veysel ğarani işTe annesi bunun hastaymış. (642) hasta olduğundan soğna peyganber efendimiziñ oraya ziyarete geliyor, işTe peyganber efendimizi bulamayınca giri dönüyor. (643) annesiynen giri dönüyollar, annesinin yanına. (644) peyganber efendimiz öldükden soğna diyor, hırķasını ğoyuyor, diyor ki, şunu veysel ğaraniye diyor hedaye idiñ diyor, vasiyet idiyor. (645) hazreti ömer, hazreti ali o hedaye ittiğı hırķayı veysel ğaraniye virmeye gidiyollar. (646) şiyeye varıyollar,

yemene, yemene varyollar, işTe yemenin, köyüñ ismini de biliyordum ya aklımda galmadı bak, işTe felan köyde yav bi mecmun bi çoban. (647) ne yapacaksınız diyollar, ossun diyollar, biz onu göreceğiz diyollar. (648) veysel ğarani bi çölde deve güdüyorumuş, bunnar varillar, işTe veysel ğarani namaz ğılıyorumuş, bunnar varıyor, işTe namaz ğılarken, namazı iki reketini mi ğılğın, bunnar varınca selam virmiş. (649) gelmeyeğidiñiz hazreti muammediñ, ümmetiñ tümünün günahı affolacağdı diyor, veysel ğarani. (650) neyse vardıktan soğna hoşbeş ideller, peyganber efendimiziñ hırkasını ona viriller . (651) virince diyor ki , orda hazreti aliynen , hazreti ömere , siz hazreti muammedi ğaç sefer gördüñüz diyor . (652) onnar her gün böğründe, yaşadılar beraber. (653) hazreti ali diyor ki, ben diyor, iki sefer gördüm diyor, hazreti muhammedi diyor. (654) hazreti ömer diyor, ben görmedim diyor. (655) onnar manevi şeyini görü, ruhani şeyini hanı gördüklerini söylüyor. (656) hazreti ali iki yerde gördüm, bir ne harbinde birini de nirde gördüm diyor, iki sefer gördüm diyor. (657) o veysel ğarani çok o şekil manevi durumunu, ruhani şeklini, hani nur peyganber efendimizi nur halindeki görmeyi. (658) o mesela āsapları görgün deyil. (659) bi hazreti ali iki sefer gördüm diyor, ben diyor, o halini diyor, o ruh halini, şeyini diyor. (660) bu mevzü de bu ğadar.

(661) hazreti ali gidiyorumuş, atınan gidiyorumuş, giderken birisi nodaya, noda gibi bi yükseğe çıkmış, yuvallanırımış. (662) işTe yuvallanmış neye yuvallanın, ben ibadet idiyoruruñ dimiş. (663) ibadet iderin diyince, ibadet böyle olmaz dimiş, namazı öğretmiş ona. (664) hazreti ali bayakı gitmiş, gitdikden soğna o arkadaşığı öğrettiği adam dimiş, tasından giri ulaşmış, ulaşacak bi zaman değıl, ippiyi gitmiş. (665) ya senin söylediyiñi ben unuttum dimiş. (666) bi da'a teklalla, haydı sen bildiyiñ gibi ğıl dimiş. (667) hā dimiş ki, benim atınan geldiğim yire bu nası geldi de ulaşdı baña, hazreti ali o şeyde söylemiş. (668) hanı senin ibadetin da'a tağva şeyinde öyle dimiş.

(669) giriyor silahşorüm diyor, ben bir diyor. (670) silah öğredeceğim diyor, onnar da o ğıral da bunu alıyor alırkan, işTe bu diyor, birisi ordağı onnarın ileri gelenleri öğ diyor, ben diyor, hazreti aliynen diyor, şey yıkarım diyor. (671) güleş gibi yavıt da cekde diyor. (672) hazreti ali de orda onu olduğı mevzuda böyle şeyderken hazreti aliynen, görseñ biliñ mi diyor, bilmem diyor, neyse bu arada bu diyor, hazreti ali orda haydı diyor, seninen cek yapalım diyor, şey yapalım diyor, işTe güleş gibi cek.

(673) bunnar meydana bütüm ğiral şeyleri çıkarıyor, aşşağa hanı asgeriyenin tahtada şiy itdiği bi millet bütüm oraya yığılıyor. (674) o didiği, öğ öğ alıb alıb atıyor. (675) onun yirine bi da'a geliyor, onu da atıyor, onu da atıyor dirken, hazreti ali orda gendini açıklıyor, ben hazreti aliyim diyor. (676) ondan soğna bunnar bütüm asgerleri ğiral şiydiyor, bütüm geleni bütüm doğruyor. (677) bütüm doğruyor, ğalede padişah buğöl özel asgerlerini hazırlamış, asgerler de dirken soñu zamanda ğiralın gendine geliyor. (678) ğiral şiy ne idiyor ya itse de boş. (679) diyor, ömüğüne çöküyor ya dön dine diyor, ya da diyor iki parça iderim diyor. (680) ğiral döner mi, iki parça idiyor, işTe ğaleyi de öyle zapt idiyor.(681) hazreti ömeriñ ilk şiyi işTe müslümannara zıtımış, peyganber efendimizin zıtımış. (682) bi gün peyganber efendimiziñ zamanında hazreti ömeriñ bacısı ğocasıynan gizlice ğuran oğullarımış. (683) hazreti ömer gelmiş, bacadan dinnemiş, dinneyince bunnar hemen şiyi ğaldırmışlar ğorkularından. (684) hazreti ömer içeri girmiş neydi onu söyleyeceksiñiz, bunnarı zorla sizi öldüreceğiñ yadeyse, bunnar söylüyollar. (685) ordan okun diyollar, ben de bi dinneyin, okuyollar, ondan soğna orda İmana geliyor, hazreti ömer diyor, ben de diyor, döneceğim bu dine gayrın diyor . (686) onuğnan işTe peyganber efendimize bizim dine dönüyor , hazreti muammedin dinine . (687) hazreti ömeriñ adaleti hiçbir peyganberde, hiçbir şiyde geçmemiş, hazreti ömerin adaleti gibi hiçbir yirde adalet ğullanan olmamış, peyganberimizden hãriç. (688) bir mumu yakmazımış gendi namındaykan devletin bi şiyinde gendi mumunu değıştirimış. (689) ğarısı elbise giymiş, ğarisına sormuş, bu elbise, acar elbiseyi nirden aldıñ. (690) hazreti ömere dimiş ki ğarısı, seniñ aylıkdan baña virdiyiñ hanı şiyinden emeyindeñ virdiyiñden, ucundan birikdirdim onuğnan aldım. (691) eger ben şiyden aldım diseymiş, hanı elbiseyi giydirmeyeceğimiş. (692) o ğadar bi adalet o ğadar kimi hale dimiş ya, firat boynunda ğoyunu canavar yise, o da benden sorulur, o ğadar hanı şiyimiş. (693) cami konusu da şöyle, onuñ zamanında mı, peyganber efendimiziñ zamanında mı olğun cami işi. (694) onu da iyice bilmiyom da cami şiyeye yaPdıracağ olmuş, yapmış mı, iyice de bilmiyom da ora bir yahudinin arazisiymiş. (695) yahudiniñ gendi ırzası olmadıkça şiy,olmaz , onu peyganber efendimiz dingin, onun zamanında olğun.

(696) gece ağşam bir şiy geziyor, sokaqları, evleri, geziyor ki, bir ev yanıyor. (697) gece vakit da geçmiş bayakı. (698) iki yitim varımış, yitimler aç, ajlıklarından ağlallarımış, ğarı da tencerenin içine iki daş atmış , suyunan ğarışdırımış, çocukları uyudacağın diyi. (699) ilā ömer, ilā halife dimiş, bizden haberin yok gözün kör, ossun diyi ğarı böyle diyorumuş, hazreti ömer de dinnemiş, oraya raslamış, böyle kelimeyi dinneyince içeri giriyor, bakıyor, ne yapıyoñ diyor. (700) ya yitimler uyumadı da dimiş, onnara çencerenin içinde iki daş var, su dökTüm onnar uyana ğadar, onnarı şiydiyom uyudacağın diyi şiyderim ac onnar. (701) hazreti ömer ordan gidiyor hazineden un alıp geliyor, dalıynan alıp geliyor, gendi dalıynan, viriyor. (702) çocuklara şorba şiydiyom. (703) ondan soğna diyor ğarıya zabağtan gel diyor, hazineye diyor, bütün iāşeyi ordan getir diyor. (704) bu konu da böyle.

(705) babasınıñ adı imran, imran ğızı şiy meryem. (706) anası yetim ğalmış, şiy hazreti meryem, yetim ğalınca anası vād itmiş, ğızım çocuk böyürse kiliseye hizmetçi vireceğın diyi. (707) zekeriya aleyssalam da iniştesiymiş. (708) şiy meryem şiyin annesiniñ diyzesiniñ ğocası olurumuş. (709) böyünce oraya virmiş, şiy annesi hizmetçi, hizmetçi virince, kiliseniñ heyetleriniñ arasında da çok bi şiyli geçmiş, meryemiñ ordağı kilisede görevli olması şiyi pek endişeli geçmiş. (710) hanı birbirleri itda'alı geçmiş, cenabı allah meryem şiy e vardığı vakit akıl balı olduğtan soğna meryem suya giriyor. (711) apdes, boy apdesine giriyor. (712) cePrail aleyssalam geliyor, işTe üfürüyor, görüyor meryem diyor ki, ben bir şiyim ıssızım, bi yirde sen burda nesiñ diyor, ordan üfürüyor, onuğnan hāmile ğalıyor. (713) hāmile ğaldığtan soğna bütüm gine kilise heyetleri arasında endişe bu neydir, bu şiy kim bu zekeriya aleysselamiñ iftiralar atıyollar, işTe şiyli diyi. (714) neySe olduğdan soğna isa aleyssalam olunca gine şiy devam idiyor, ğavga aralarında. (715) isa aleyssalam bişşikdeyken onnara fetva viriyor, durum böyle böyle bi de meryem bir yemek yirken zekeriya aleyssalam görüyor ki, o yemek dünyada misli yok, hiç dadı şiyi yok. (716) meryem diyor, bu yemek nirden geldi, saña buraya diyor. (717) meryem diyor ki, cevabını virdiyse de hanı virmemiş gibi olğun. (718) cennetden gelmiş o yemek ona, kitaPda öyle söylüyor, cennetden geldi o yemek diyor. (719) zekeriya aleyssalam sordu, amma diyor, cevabını da diyor, cennetden geldiğini söyledi diyor. (720) isa aleyssalam ondan soğna anasınıñ ğarından şiy itdikden soğna bişşikde

bütüm cevabı viriyor. (721) işTe bu ğadar bunun da yaşadığını, ya bunnar bütüm hiristiyannar soğna bunu isayı öldürme şiyine gidiyor, cenabı allah ondan soğna isayı öldürmüyor, göĝe çekiyor.

(722) cenabı allah melakelerine diyor ki , ilkin bem bir diyor , bi şiy yaradacân sizden üstün diyor . (723) onnar melakeler diyor ki , yarabbi bizden üstün ne olabilir diyor, böyle şiyderken sizden üstün o diyor . (724) cenabı allah tabi melakeye buyuruyor, her yirden birer toprak getiriyor cePrail aleysselam. (725) getirdikten soğna çamuru yuĝuruyor, şiy halinde ğavanoz halinde içi boş toprakda hani ceset halinde cenabı allah öyle yaratıyor şiyi. (726) melakelere de diyor, ben buna can vireceğim, siz de sejde ideceksiñiz diyor. (727) iplisden girisi tamam sejde itmeyi ğabul itdiler, iplis hayır ben topraĝtan üstünün, ben ateşim. (728) iplis sejde itmiyor, öteki melakeler idiyor, itdikden soğna iplis diyor ki, ben diyor, onnara diyor, ğarşiyım diyor. (729) onnara ebedi ğiyamete ğadar onnarı azdıracaĝım, baña bu mühletide sen vireceksin diyor. (730) cenabı allah ona da o mühledi viriyor, işTe bütüm melakeler sejde itdikden soğna cenabı allah ademi cennete, cennete almadan evel, öyle o şiyden de sol eĝenkisi diyor, havayı da diyor, sol eĝenkisinden yaratdı diyor. (731) ondan soğna yaratdıĝdan soğna bunnarı cennete alıyor. (732) cenabı allah cennete aldıĝtan soğna yiyiñ içiñ, işTe şu ağaca dokunmañ, bundan yimeñ, hepsi serbeS sizin için bütüm bu olaylar bu olacak da cenabı allah öyle ona öyle bi deneme tabi yiller, içeller. (733) şeytaniñ şiyeye girmesi de yasaĝımış, cennete. (734) işTe yılan ğapıda bekci o şiyinen ordan yılan da işTe o ayaĝsız sürünmesiniñ sebebi de ordan gelmiş. (735) o ordan şeytan aldadiyor, cennete giriyor. (736) âdeme diyor, ya şu çok şiyli diyor, şundan yi iş diyor. (737) onnarı şiyeye getiriyor hileye. (738) o ağaşdan yiller, bazısı buĝday ağacı dir, bazısı gayrın bilmem bi meyve ağacı diller, neyse orayı da allah bilir, ondan yiller, içeller. (739) allah yasaĝladıydı ya o ağacı cenabı allah bunnara cezâ viriyor. (740) âdeminen havaya ceza verdikden soğna bunnarıñ üstünde cennetden elbise giymişlerimiş, cenabı allah o elbiseyi soyar bunnardan, anadan doğma ğalıllar. (741) anadan doğma ğalınca incir ağacının yapraĝı büyük, palaz palaz, bunnarıñ sırları açılıyor ya, o incir ağacı bunnara yapraĝını viriyollar. (742) işTe sırlarını şiylerini ğapadiyollar. (743) ondan soğna cenabı allah bunnarı cezalandırıyor, yiryüzüne indiriyollar. (744) biri serendik, biri de cudi daĝına. (745)

serendik hindistanın bi yerinde, cudi de işTe şiy tarafında arabistan bir bi beldesinde. (746) indikden soğna yaprak virdi şiy ya, yemiş ağacı ya, yemiş ağacını cenabı allah şiyeye çekiyor, sorguya çekiyor. (747) neden diyor, ben onnarı cezalandırdım, sen neden onnara yaprak virdiñ diyi, diyor. (748) yemiş ağacı diyor ki, yarabbi diyor, hazreti muhammediñ nuru alemi ondaydı da diyor, ādemiñ şiyindeydi de onun hürmetine virdim diyor. (749) o yaprağı onnara diyor, ha ona da ceza viriyor. (750) yemiş ağacı daliñ hiç bi şiy olmasın, hiç bi işde ğullanmasın, daliñ diyor. (751) yaprağını da mal, hiç bi şiy yimesin diyor. (752) senin cezañ da bu diyor. (753) yemiş ağacınıñ ortu yiri boş ğamış gibi delik, bi şiyde ğullanılmıyor, yaprağını da hiç bi mal yimiyor. (754) benim var arķada şiygilden getirip dikdiydim, dutdu da bi şiy virmez de yaprağını yimiyor iyi bi mal. (755) acımı, öyle intizarlı cenabı allahdan öylemi yemiş ağacına böyle viriyor. (756) ondan soğna ğık yıl bunnar bir araya gelmemişler, ādeminen hava. (757) gelmeyince işTe cenabı allaha ādem duva itmiş, yarab biz ğunağını affiniñ uçun affit, hava da ikisi de bunnar arafatda birleşiller. (758) arafatda birleştikden soğna işTe ğunahlar orda hinci arafata çıkıyor ya, ğunahlar affoluyor. (759) ondan soğna bunnar dünya yüzünde geçim şiyine başliyollar. (760) ādem diyor, yatdıydı diyor, göbeğiniñ olduğu yerden bi şiy ğurdandı diyor, havaynan birleşmesi, hanı şiyi ordan ğaķmış, öyle ya birleşecekler, şera'at evine girecekler ya, öyle diyi göbeğiniñ ordan bi ğurdanma miydana geldi, şiyeye geldi diyor, şera'at şiyine diyor, şera'at evine girdiler diyor. (761) ondan soğna bunnariñ evlatları ikişer ikişer, ikişer ikişer, ikiz ikiz olmuşlar, ikizler ğarşılıklı birbirlerini değişik yapmışlar, almışlar. (762) soñ zamanda iki ğardaş , iki ikiz olmuş , ikize ğarşı da ikiz varya öteki ikiz dimiş ki, gendisiyner doğanı ben alacağın dimiş. (763) yav o ıcıķ da'a şiylimiydi, yaķışıklımıydı, gözel miydi neyse öyle bi şiy yapmışlar, müda'ale yapmışlar, bazıılar diyor, işTe kafirlerin şiyi onnar ordan gelme diyor . (764) gayrı orayı allah bilir de ondan soğna da işTe ğurban kesme şiy te ādemden belli devamı diyor . (765) habilinen ğabil ğardaşlar ikisi o ğurban kesiyollar. (766) işTe senin ğurban ğabil oldu, benim ğurban ğabil oldu, iddağı idiyollar, ğardaşını öldürüyor. (767) biri birini öldürünce işTe cenaze duruyor ya, cenaze duruķan neydeceğini bilememiş, ölmüş orda öyle ya koķtum, şiyleşdimi, ne yapacağını bilemeyince, bi ğarga gelmiş, bi ölü ğarga getirmiş, ğarga deşmiş deşmiş, ölü ğargayı gömmüş. (768) onu gömünce hā

dimiş, tamam dimiş, onu mezer deşiyor, o da ğardaşını şiydiyor. (769) ādemiñ de şiy çok da ğısa olarak bu mevzüsü. (770) ādem aleysselamiñ ilk yaradılışında şiyindeymiş, arnınıñ çatındayımış , arnıñdayımış şiy peyganber efendimiziñ nurıalemi. (771) bütüm melekler gelir , bunun ğarşısında sejde idellerimiş . (772) ādemin ğarşısında , ādem sormuş , neden bu . (773) melakeler dimiş ki , hazreti muammediñ nuru senin arnıñda , şaķında diyince, allaha tekrar nida ider. (774) yarabbi diyor, ben de sejde ideyin olurmu, benim şiyime, hale diyor ki, baş barmağına getirdi diyor, o nuru diyor. (775) ādem de sejde itdiği vakıt diyor, o nur sejde itdiğini şiy diyor. (776) ondan soğna da şit aleysselama naklı diyor bütüm peyganber efendimiziñ her ğul üzerinde, inanan ğul üzerinde onuñ nuru alemi var. (777) zaltı ilk yaradılış, cenabı allayıñ kitapda ben okudum orayı, hazreti muhammediñ nuru aleminden yaradılmış her şiy.

(778) hazreti hacer işTe, gine o haceri o didiğdik dimin ya , hacer evel bi haceri aldığında zaltı dimişimiş , yarabbi dimiş , bir oğlum olursa ğurban keseceğin . (779) hazreti ipraımiñ ço k devesi varımış, çok da atı varımış, çok da malı varımış, zenginimiş. (780) hazreti ismayıl olunca allağa şiyde bulundu ya, dilekte bulundu ya, onnan bunu unutmuş, bu şiyi vād söylediyidi ya rüyasında diyor, yā ipra'am hanı sen vādiñi yiriñe getirmediñ. (781) hazreti ipra'am dutuyor, yüz atı varımış, yüz atını tümüsünü ğurban kesmiş. (782) gine dimiş cenabı allah , yā ipra 'am vādiñi yiriñe getir. (783) yüz devesi varımış , yüz diyelim de develeri de ğurban itmiş . (784) gine dimiş, vādiñi yiriñe getirmediñ , hanı sen sevgiliñi ğurban keseceğidiñ . (785) ğoyunu varımış nağadar onu da ğurbanı itmiş , olmaz gine soñunda diyor ki, hā diyor, eñ sevgiliñ kimidi hazreti ismayıl. (786) ismayılı şiydiyor, hanı aķlına düşüyor, ismayıl ğurban olacak. (787) ğurban keseceğini şiydiyor, bi gün diyor ki hacere, hacere diyor, ismayılñ elini ğınala, gözlerini sürmele diyor, biz oduna gideceğiz diyor. (788) hacere de şiydiyor ya, arada şeytan müzevirlik yapıyor. (789) bi hacere yapıyor, bi ismayıla yapıyor. (790) tabi hinci şeytan daşlanan yire oraya mekgeye yakın ora fazla değil, burdan tozluğuyu ğadar ne var yok, yavıt da icilē ğadar neyse şiydiyor . (791) hazreti hacere diyor ki , oğlunu keser mi diyor , neye kesecek ğurbanı idecek , şiyecek. (792) ismayıla geliyor müzevirleniyor babañ seni şöyle idecek, neyse alıp gidiyor, hazreti ipra'am, ismayılı oraya varıyor, ismayıla diyor, oğlum ben seni ğurban, allağa adadım

keseceđiñ. (793) neySe elini gözünü sarıyor, baba diyor, ellerimi de bağla diyor. (794) ben şiyderin de saña äsi gelebilirin can şiyiyen, işTe ellerini de şiyiyor, şeytan bu arada hızlı varıp geliyor, ismayıl oğarada bi daş alıyor, atıyor o da şeytanın gözüne değiyor, kör şeytan mevzüsü de burdan ğalma. (795) oğarada cePrail geliyor, bıçağı hazreti ibraim yatırıp da bıçağı eline aldığı va kıt ordağı ğurtlar, canavar, ğurtlar, canavarlar diyelim esgiki tabirle, canavarlar şiyler bütüm o allayıñ şiyini bilen hayvannar bütüm ağlıyollar. (796) cePrail geliyor, o da o anda endişe idiyor, ağlama şiyine geliyor. (797) kesilecek, ipra'am o anda diyor, biriki yirde diyor , cePrail şiy çektim diyor, biri nirdeydi biri ibraimi atılırkan diyor, ibraimi ateşe atacakları vağıt, bi de ismayılı boğazlayacakları vağıt diyor, pek şiyde ğaldım diyor. (798) bıçağı çalıyor, ipra'am aleysselam şiy e ismayılıñ boynuna, bıçağ keser mi, cenabı allahdan emir geldi ona, bıçağa, kesme yā ismayılı diyor. (799) tekrar daşa vuruyor, işTe masatlar gibi daşı ikiye biliyor, bıçağ kesmiyor, o anda cePrail alıp geliyor. (800) cenabı allah ğoçu emir viriyor, aynı anda ğoçu indiriyor. (801) bunnar mücüz e äyandır, hanı bunnar bir hikaye değil, bunnar allayıñ äyan mücüzesi, hanı her peyganber, peyganber olđun, amma bütüm mücüzeler äyan mücüzeler oldu. (802) bunu indiriyor, işTe ğoçu ğurban idiyor, ismayılı orda ğaldırıyor, bu mevzü de böyle oluyor. (803) imamınan alınan tekbir konusunda, hazreti ömer demiş ki, ne ğadar düşmanı ğılışlasam, imamınan alınan tekbire ğadar sevabına erişemem. (804) hazreti osmana demiş, hazreti osman ıcık zenginimiş, ne ğadar malım varsa hep tasavvur itsem, imamınan alınan ihtizat tekbirine sevabına erişemem. (805) hazreti ebubekir demiş ki, mekgeynen medinenin arası kervanim ossa, bütüm müceffer yüklü ossa da imamınan alınan tekbir ğadar sevabına erişemem. (806) hazreti ali de demiş ki, ne ğadar şiy hani düşmanı ğılışdan geçirsem ondan aldığım ganimetleri bütüm şiy yapsam gine ben imamınan alınan tekbirin sevabına erişemem demiş. (807) hanı imamınan alınan ilk tekbir eñ sevap, camiya gitmenin mevzüsünün şiyi de bu. (808) ilk imamınan ğılınan namaz.

(809) nuh aleysselamiñ zamanında zaltı ikinci ädem diyor, bi şiyde şiydiyollar ya, nuh aleysselamiñ zamanında ailesiyen çok şiyde ğalmış, hanı inanç geliñ inanın diyi çok şiyde bulunmuş. (810) oğlu da inanmamış, neySe gayrın inanmayınca cenabı allağa şiyde bulunmuş, hanı bunnarın ğahrine gibi şiyde bulununca cenabı allahdan gemi

konusunda, cenabı allah gemiyi, onnarı cenabı allah emritdi. (811) yapılamasını nuh ne bilecek, ne şekil olacağını ona göre melakeleri indirdi, onuñ şeyini gösterdi. (812) tamam bu tuvan olacak, şeyini virince gemi yapıyorumuş. (813) gemi yapılmış, bunnar eğlence de iden olmuş , şeylerden o günün beğrinin inanmayannardan. (814) bi ğarı varımış, ğarı da o işcilere ayran getiririmiş, gemi yapılmış, cenabı allah emritmiş, her hayvandan birer çift alacayıñ, erkekli dişili her hayvandan. (815) her hayvandan almış, işTe onuğnan gelmişler, şeyler onnar inançsızlar, içine geminin pislemişler, şey itmişler, birisi gelmiş, hastamıymış aynı eliyzü ne yaralı muralı geminin içine düşüyor, düşünce bulaşınca bunun hastalığı iyolunca, gemi temizlenecek ya herkeS gelmişler, şifa var diyi, geminin içini tamamen silmişler, yıkamışlar, yıkadıktan soğna işte tuvan başlamış. (816) cenabı allah dimiş ki, göğe emritmiş, gökten dökmüş, yire emritmiş yirden ğaynatmış, iki taraflı yer gök suyunan dolmuş, tamamen dağların depesine çıkmış. (817) gemi işTe yükselmiş o çift alınan hayvan mālukatlarının barabar, oğluna dimiş, gel oğlum vazgeç şeyden, oğlan da vazgeçmemiş, inanmamış, oğlan da ğăfillerden olmuş. (818) gemi, bir cudi dağı diyor, bir şeye göre bilim adamları da ağır dağı diyollar. (819) ağır dağının depesineden diyelim veyavit da cüdi dağının depesine ğadar yükselmiş , su o oraya çıkmış, o yüksekliğe. (820) ordan ğarada suyun çekilmesini bilmek için şeyi salmış, güğercin ya da ğarğanın birisi, bi ğuş salmış, ğuş gelmiş, gitmiş, gelmeyivirmiş, gelmeyince dimiş, ğarada su çekilgin. (821) gemiden geldikten soğna ğarı dimiş, bu şeyin olduğunu duyunca hā dimiş, benim dimiş, ineyiñ dimiş, bi gün ayağı çamırlı geldiyidi dimiş, o gün mü olduyudu dimiş, tuvan. (822) ğarı da o gün ondan soğna ordağı çiftlerden giri şeylerden giri çoğalmış, dünyada varlık olanlar. (823) nuhu çok işkence yapmışlar.

(824) davuT aleysselamiñ oğlu da davuT aleysselam bir vakıt bir mahkuma da şöyle dimiş. (825) birinin ğoyunu birinin ekini yayılmış, yayılınca ekin sağıbı dava itmiş ğoyuncuyu. (826) davuT aleysselamiñ huzuruna varmışlar, davuT aleysselam ekin sağıbına yayılan ğoyunun bütün ekin sağıbına virmiş. (827) işTe ekini yayıldı ya, ğoyunu, sürüyü ona virmiş. (828) süleyman aleysselam dimiş ki, mahkemedan çıkarğan çocuğumuş, on yaşında ne. (829) olmadı, o mahkeme dimiş, giriñ yeniden yapsın dimiş, olmadı, babası oluyor hemi de. (830) giri giriyollar, yeniden, olmadı bu

mahkeme didi diyi, mahkemeden çıkarılan çocuğuymuş, on yaşında ne, olmaz, o mahkeme dimiş, giri yeniden yapsın dimiş, olmadı, babası oluyor, hemide. (831) giri giriyollar, yeniden olmadı, bu mahkeme didi diyi, giri giriyollar. (832) mahkeme buğöl diyor ki süleyman aleysselam, o ekin göğ ekin, yayılan ekin, yetişene ğadar ğoyun, ekin sağibinde duracak, ekin yetiştikten soğna orda südünü, yuñunu, neyse ne aldıysa ekin yetişene ğadağ ekin sağibi alacak, ondan soğna ğoyunu gine ğoyun sağibine virecek. (833) hā bu hükümü söyleyince, davuT aleysselam da orda o hükümü ğullanıyor. (834) süleyman aleysselam bu hükümü ğullanmış, böyle olacak dimiş. (835) böyle olur dimiş, zır ğoyun alıp da ona virdiñ, o ekin de böyüyecek, giri ekin de direcek, ğoyun da alacak, olmaz bu hüküm dimiş. (836) bu hüküm öyle. (837) ondan soğna davuT aleysselam bi ğaç da oğlu varımış, gendi şiyden geştikten soğna hemi hükümdarlığı , hemi de peyganberlik zati süleyman aleysselamda peyganberlik şiyi belillenmiş . (838) ona hemi hükümdarlığı da devç idiyor , süleyman aleysselam bir meşcid yapıdırıyor, işTe o günün beğrinde neyse ibadetane diyelim, cinnileri var ya, altı ay çalıştırmış. (839) gendi ölmüş, şiyin üstünde ölmüş, süleyman aleysselam, basdunuñ üstünde ayakta çürümemiş, altı ay öyle durmuş. (840) durunca cinniler bunuñ emrinden çıkmazlarımış, diyneğini ğurt yiyince, basdununu ğurt yiyince, şiy yıkılmış düşmüş, cenaze. (841) yıkılınca şeytanlar , cinniler dağılvirmiş. (842) işçiyidi, çalışıyollarıdı ya , o, cinnileri çalıştırmış , onuñ zamanı onnar aynı iysan gibi çalıştırmış . (843) birç ikide babil ğıralı varımış , belkis babilñ ğıralıymış. (844) biz onu hacıya giderken o şeyhre de uğradık, o şeyir bi yıkık vèrane ğalmış. (845) orda bi adamın birine ben sordum, yaşlı bi zayıf bi ğoca herif oturu, bura nire didim, hanı tarifen babil, eski babil şeyhri bura didi. (846) hanı ondan biliyom da orda babil ğıralını zenginnerimış, babil ğıralı, süleyman aleysselam da zenginimış, babil ıcığ da onnar müslüman deyillerimış, harpçilerimış de süleyman aleysselam bütüm ğuşları toplamış, ğuşları toplayınca, hüTüt ğuşu gelmemiş. (847) hüTüt ğuşu gelmeyince, hüTüt ğuşuna dimiş ceza vireceğın dimiş. (848) gelmedi, herkeS geldi de o gelmedi dimiş. (849) gelmedi diyince, hüTüt ğuşu da gelmiş. (850) ilerden gelince hüTüt ğuşu da o babil ğıralının orda cāsusluk yapıyormuş, ordan ne dineni süleyman aleysselama getiri ben saña şiy getirdim dimiş, gine affitmiş. (851) onuğnan ondan soğna o babil ğıralından ne bilgi aldı geldiyse, süleyman aleysselama

haber virmiş, süleyman aleysselam burdan babil ğıralına harp Şiyi gibi orayı kinneŐmiş, Şeytan Şiy dimiş, cinniler dimiş, ben dimiş, babilin köŐgünü Şiyini alayın geleyin dimiş, mektup salınmış, Şiye babil ğıralına böyle böyle diyi. (852) işTe varısak size topyökün yok ideriz diyi. (853) o belķis dimiş, ben gideyin dimiş, süleyman aleysselamiñ Şiyine gelmiş. (854) süleyman aleysselamiñ sarayı da üstünde camınan döŐeliiymiŐ, altında su varımış. (855) belķis paçalarını sığamıŐ, hanı suya batmayayın, suyun içinden geçecek gibi görünmüş. (856) sığama sığama, o camınan sarayıñ altı camınanımiŐ, altından da su gidiyormuş. (857) ondan soğna Şiy dimiş ki cinni, ben sarayını, köŐgünü belķisiñ buraya alayın da geleyin dimiş. (858) Şiy de orda bi ğaç dane melakelerde dimiş, sarayını getireyin, gayrın melakeler sarayını almış gelmiş, belķisinin süleyman aleysselam oturuķan öñlerine ğoyuvirmiş, oturduğu köŐgü. (859) bu yav bizim köŐk dimiş, Şiy belķis, onuğnan varmış, belķis halkına dimiş, tamam dimiş, biz de dönelim dimiş, bizi helak ideller dimiş, bu konu da böyle süleyman aleysselamiñ mevzüsü. (860) süleyman aleysselam bütüm ğuşları toparlamıŐ, gine hüTüt ğuşu gelmemiş, gelmeyince ğarısı dimiş ki süleyman aleysselama, ğuş tüyünden baña yatak yapacaķsıñ dimiş. (861) her ğuş gelmiş, Şiyini tüyünü döküvirmiş, yarasanıñ da tüyü siyreğimiŐ, olan tüyü o da döküvirmiş. (862) zavallı, dökünce, hüTüt ğuşu gelince, süleyman aleysselam sormuş, erkek mi çok dünyada ğadın mı çok dimiş. (863) hüTüt ğuşu dimiş ki, ğadın çok dimiş, neye dimiş. (864) senin gibi dimiş, ğadının sözüne bakıb da ğuŐların tüyünü çıpdırıp da yarasayı tüysüz ğoyan, ğoyduyuñ uçun dimiş. (865) yarasanıñ tüyü yoğumuş, cıplak tek tük ğılı var, gördüm ben o da öyle bi mevzüsü var.

(866) hızır aleysselamınan, musa kerimullağ arkadaş olmuŐlā, olunca hızır aleysselam dimiş ki, ya musa dimiş, beniminen arkadaş olamañ dimiş. (867) yav olurum, benim yapığıma ırız olmañ dimiş, yav olun dimiş. (868) neySe bunnar yola çıkmıŐlar, gidiyollarımıŐ, yolda giderken bi ğaç çocuk oynallar. (869) oynayan çocuk görüller, ufaķ çocuk, hızır aleysselam dutmuş, çocuyuñ birini bacaklarını ayırivirmiş. (870) musa kerimullah dimiş ki, ya neye yapıdın, Şordağı çocuyuñ bacaklarını ayırdın dimiş. (871) ben saña dimedim mi sen beniminen arkadaş olamañ. (872) ireli gitmiŐleriŐ işTe bi köye varmışlar, köyde neySe köyde varmışlar, köyden çıkıp giderken bi harābe var, harābeyi yapmaya çalıŐıllar, İmar itmeye, ha

yıkık duvar diyor, ya bu yıkık duvarı biz neye yaparız, işimiz ne bu yıkık yıkıntıyan burda. (873) yav ben saña dimedim mi musa, beniminen, yapığıma tāmün itmeñ arkadaş olamañ. (874) neyse yapmış, yapmışlar, yapığdan soğna diyor ya annadıyor, musa kerimullağa şiy hızır aleysselam. (875) o çocuk dimiş, zalame bir hükümdar olacağıdı dimiş, onuğun ben dimiş, şiy yaptım dimiş. (876) o hayat da neyidi dimiş. (877) iki yitim dimiş anası babası öldüler gitdiler, onun temelinde hazinesi vardı babasından galgın giri onnara nasip ossun diyi orayı İmarıtdik, bunnar gelip onu alacak, o da odur. (878) onuğnan böyle bi şiydiyor. (879) bi de musa kerimullah devamlı dirimiş ki, yarabbi dimiş, benim cennetde, ahretde gomşum kim diyi duva ider, şiy ider. (880) cenabı allahda felan köyde, felan yirde bir ğasap dir. (881) gider musa kerimullah o köye o yiri bulur. (882) o ğasabiñ oraya varı, ğasap dükğanında işTe etini darta, ağşam olur, müsafiri alır, musa kerimullağı, eve döneller. (883) zembilde yatır annesi varımış ğasabiñ, sesi de çok az çıkarımış, o şiy gelmiş. (884) ğasap neyse müsafiri göyüyor, öñce anasını doyluyor, altını üstünü temizliyor, zembile göyüyor. (885) yidiriyor, içiriyor, anası diyor ki, yav oğlum diyor, ahiretde musa kerimullah gonşuñ ossun diyor, duva idiyor, anası. (886) musa kerimullah bu kelimeyi duyunca hā tamam diyor. (887) anasının duvasıñı o ğasaba yaptığı duvayı hā seniğnen bizim ahiretde gomşumuz olacağını ordan biliyor.

ı) dokumacılık

(888) ilk önceler bizim aqlımız irdiği, şiyimizin zamanı geşliğımızde daşbıñarıñ halısınıñ iyolduğunu söyleleridi. (889) soğna bizim bu yörenin halısı, bizim arsamaniñ halısı, türkiye genelinde birinciye çıktı, arsama halısı diyi. (890) çok da değerli satıldı, ama şinci de şu seneler de halıcılığı bitirdiler. (891) laylon halı çıktı, halı filikis, halıcılık da bu şiyde ucuzladı. (892) olan yirde ossa da bi emeğini gorutmaz, çok da iyi halılar. (893) dē dünyanıñ gurusundan belli halı, ip halıyan geldi idi, işTe hinciden soğna da bitirdiler. (894) halı sattığımızda iyi paraynan satılırdı, boğün bi halı satan, bi bir eve oğünün beğrinde bi millar iki millar o paraynan öyle giderdi. (895) şinci ordan geçimini, çok ev geçimini bunuğnan dönderiyordu. (896) sekiz_on halı sattımı bi tra ktör alırdı, şinci o yok, hinci ne bir aylık geçimiñ olamaz. (897) sekiz_on halı satsañ iyiydi o zamannar , ama şinci

değeri düşdü. (898) yuñun değeri düştü, yuñun on millona alınan yuñ, bi millona düştü. (899) yuñun hinci herif alıp gidiyor, yazıya döküp geliyor. (900) yıķama parası değil diyor, şiy eğirme parası deyil diyor. (901) hanı bu ğadar aŗŗaęılandı, çok aŗŗaęıya indi, değeri düştü gayrın yeni çıkan laylon halbiysem laylon, şiy ğışın oturuķan laylonun üstünde oturamañ ayazı çeker, yazın da gine öyle yaķar, oturamañ, ama ona düşmüşler yeni geşler. (902) zatı da halı dokumadan ğaçındılar, işTe ona düştüler. (903) ğamyonçular, bizim eveli aķlımız irdiğinde ğamyonçu yoğudu ya, soğna atmış yetmiş yıllarında arabacılık devamı itdi, ğamyonçuluk, iyi de geçim sağladılar arabacılıķdan. (904) ondan soğna da işTe evel ğoyun varıdı, ğoyun para iderdi, ğoyunun yuñu para iderdi, ğuzusu para iderdi, onuğnan geçim saęlardıķ. (905) e ğoyunun yimi şiyide gendimizden olduğundan para iderdi, bi haşlık olurdu, geçim sağlardı, şinci ğoyunnar bitdi, ğoyun bitdi, inekçiliğe bitildi, inekcilik de ilden, yimciden para alıyoruz, ondan da bi şiy annamıyoruz. (906) eveli bi de ekine ğüpre atmazdıķ, masıraf az olurdu, ğaķarsa da gendimize ğalırdı. (907) şinci ğüpreye gidiyor, ilaca gidiyor, işTe biçere gidiyor, mazuda gidiyor. (908) bahalı ekinden de bi randıman alamaz olduķ, böyle geçim, işTe gine bi emeklilik miydana geldi, onuğnan geçim sağlıyoruz. (909) işTe o şekilde gidiyoruz, baķalım ilerde nireye varacağız orayı da allah bilir, bu da böyle.

i) düğün geleneği ve düğün yemekleri

(910) bizim burda düğün bařlarķan, eveli, evel üç ğün başlarıdı. (911) ilk ğün işTe beğ oturudu, ikinciğün geliñ çıkar, üçüncüğün de seğmen ekmeği idilirdi, beęe para atılırdı. (912) giri gelirdi davatlılar, beęe para atallardı. (913) onu dudtular, düğünü ikiğüne bindirdiler, birincisiğün beğ oturup, ikinciğün geliñ çıktı, parayı atallar, iş biter.

(914) yemekler de işTe evelden şorba varıdı, patetis varıdı, fasilleydi o varıdı, üzüm de hoşaF yapallarıdı, ğaysıdan da aynı ğaysı hoşaF gibi bişerdi. (915) bulgur pilavı bişerdi. (916) bi de helva ğollarıdı datlı olarak da böyle olurdu düğünün yemekleri de böyleydi. (917) et gine aynı etde varıdı, işTe ğoyun kesellerdi, üç beş neyse düğünün ağanın ağa düğünü olursa ıcıķ fazla olurdu ğalabası, ğoyunu fazla kesellerdi, fâkir olursa onun da gendine göre o da gendine göre keserdi. (918) düğün

yemekleri de böyleydi, iyiydi, çok hanı yemek, üç gün yemek yinirdi. (919) yemek tükenir diyi hanı gökmazlardı, geleni ağırlarlardı, allahdan mı bereketi tükenmezdi, düğünner de böyle olurdu. (920) atınan düğüne gidellerdi, gelini götürmeye gidellerdi. (921) at arabası varıdı, da'a bizden evel de atınan, ata bindiriller, elleriyen çekeller gelillerimiş. (922) bizim zamanımızda da işTe tıraktör çıktı, tıraktörünen, ondan soğna da hinci de taksiyen böyle gidiyor, bağalım nireye varacak soñu bilmeyiz. (923) düğünner böyle oluyor, ama esgi düğünner da'a iyiydi, gırlanğış gurallardı, eğlence yapallardı, şinci de işTe saŞçıya viriyollar, büssürü saŞçı götürüyor, dakılan parayı da saŞcı alıp gidiyor, böyleylen gidiyor. (924) işTe yav gelenek üzerine işTe çölmek gıralardı, gayrın usulüñ ne olduğunu bilmiyom, bide arkasından sulu bardak atallar, geliñ giderken, taksinin arkasından hanı şiy olmasın diyi diyollar ya, hepSi allayñ didiğine varı. (925) hepiSi onnar beктаşi geleneği. (926) ayna, aydınlık ossun diyi gollar, hanı iyossunnar, lamba da işTe bunnar ebedi işTe çıraları yansın hikayesinde oluyor, onu da onuğçun gollar. (927) bayrağı da hanı bi şeref olarak türk bayrağı dikilir, şerefli türk bayrağı, türk düğünü olduğunu añdırmak için de bayrağı dikeller.

j) gizli yeraltı evleri

(928) camiye şadırvan, camınıñ şiyi yetgililer didiler bize, camınıñ su şadırvanı yapılacak diyi, neySe biz de yapalık didik. (929) biriki yire de uğramışlar , fiyet konusunda işTe bizi de acık ingin gördüler, bize virdiler. (930) sekiz metre yüksekliğinde olacağıdı , bunnar malzemeleri de az olduğundan az aşşağı oldu , o sekiz metreden aşşağı oniki metre mi öyle düşürüldü , ona annaşdı. (931) onun temelini deşerdik, benim oğlan, bizim yiğen memmed deşerken bi buçuk metre ne temel deşdik, orda bi daş çıktı. (932) bizim oğlan gurdar kan bir delik açıldı, daşñ goğuşundan bahtılarıdı, bi guyu var, burda didiler, vardım bahtım, ben de vardım bahtım, daşı aşdı, guyu altı, yidi, sekiz metre derinniğinde ben bi gaSte, çimonta kağıdını yakdım atdım. (933) içine yakınca, ateşi bi yanna sümürdü. (934) sümürünce ben didim ki, çocuklar burda mağara var, didim. (935) neySe daşı aşdı, guyuyu ağzını aşdı, birini indirdik, bizim yiğen memmedi. (936) dayı didi, mağara var burda didi. (937) yiğen gitdi öteye giri geldi, tasından ben de gitdim. (938) ben de indim,

doğru mağara, ğuyunun edirafında üş dene mağara, yol var mağaraya gider, üş tarafa mayille. (939) ğuyu sağlamımış su gelmiş, ğuyu doldurmuş, o yollardan geliller suyunu alıllar, o evlerine gidellerimiş. (940) gitdik, ileri bağdım, geşdik bir ev var, üç ev üç şiyliğinde ileri vardık, bi da'a var, bazı yirleri yumulmuş eğilerekden geşdik, sürünerekten ileri vardım ki on metre uzunluğunda, bir üç metre ininde, üç metre de yüксеkliđinde bir büyük salon. (941) içinde bacalar var, adımladım öşdüm, varınca hiç değisse habar vireyin diyi, çok bi oturma ğırķ, elli ğişi alır, da'a fazla ğişi alır, o şekilde bağdım. (942) toprağdan, toprağı düz ğazmamış, kemer şeklinde ğazmışlar, yıķılmasın, ğuvetli olsun. (943) ileriye bağdım, ileri gidiyor, ama bazı yirleri ğöçmüş geçilmez, öyle üş ğoldan gidiyor, üç mayille. (944) geliller, ğorkudan suyu alıllar, evlerine çekililler, gidellerimiş. (945) böyle bi yaşantı yaşanmış, ğorkudan yaşanmış, ama bunu içindeği toprağı neyinen boşatdı, şinci bir az bi çukur ğazıyoruz, toprağı bitiremeyiz, amma o toprağı neyinen daşıdılar çıķdılar, ben de ağnayamadım. (946) öyle bi ğavim yaşamış, ğorkudan yaşamış, öyle bi geçmiş, orayı da öyle bi ğördük.

k) ören yerleri

(947) orda iki ğardaş ölmüş. (948) ağıç iki tane, iki ağıç da bi gibi ğörünür. (949) iki ğardaş orda ölmüşler, şehid olmuşlar, onun şiyi diyollar, bir yazılı bi şiy yok da dinen öyle. (950) orda bi işTe bizim esaS belķayanıñ ilk yirleşim yiri ora ya, ordan işTe ondan soğna susuzluğdan aşşağı inmişler. (951) ilkin orda yaşamışlar, ğayrın elli yüz sene yaşadılar, daha fazla mı yaşadılar orda yaşamışlar. (952) müslüman, bizim köyümüze ayit ğabirlik var, orda eñ aşşağı elli senelik bi ğabir sağlam var. (953) orda, evinin olduğu yiri bilen esgi ğarılardan varıdı, bizim evimiz şurdaydı diyen kişiler biliyor, orda öyle yaşamışlar. (954) ha orda müslüman da evelde çok yaşamış, çok bir orda biñ iki biñ sene yaşantı yaşanmış, çok bir ğabir var, esgi ğabirler. (955) sarnıçlar var, bir dinene ğöre biñ küsür sarıç diniyor, ne biñi ne iki biñi hiç bellisiz hãle sarıç çıķıyor, hiç ğörünmedik yirde çok. (956) ğalenin edirafı yapılyımış, yapısını işTe bilmezlikden varya hinciki şiy bilassa yıķılırmı da yıķılmaz, tarihi şiy ğöçürmüşler, kiracınan yapılyımış her yanı, hãle ğalenin biz bir şiyini de bulduķ postane mühürünü. (957) o ğünün beğrinde postane şiy giderimiş, evraķ giderimiş, orda

bulduğ mühürü basılmış, iki delikli ğurşun postanenin parası şiyi bulunurdu. (958) orda, o postanenin olduğunu evrayıñ gitdiğini, o mühürleri biz soğna gösterdik, bu didik, postane mühürü d iki biñ sene, biñ senelik bi mühür.

l) yağmur duası

(959) ğıtlık geldiği sene, yađmırıñ az dşdğ sene, yağmır duvasına ıkarđık. (960) bzi varlıklı kişiler virise bir ğoyun, ğuzu, geçi mii ne virillerse onu alır giderdik. (961) virmezlerse ğomşulardan virenlerden haşlık toplar, bir ğoyun yavıt da bir ğuzu her neyse bi şiy alırdık, köyden toplanırdık giderdik, dedeler didiğimiz yirde keserdik. (962) orda yağmır duası yapılırdı, şiy et bişerdi, pilavlı et, oturu orda ğompile yirdik, duvasını ider, yağmur duvasından soğna da gelirdik. (963) ocuk çoluk hep giderdik, hanı iyolurdu, bi geleneğidi hemi de bi işTe bi ondan soğna da yağmur da yağardı. (964) şeyin duva itdikden soğna bziğn hemen yağardı, bziğn bir iki gün soğna yağardı . (965) o şeyden de ğurtulurduğ, yağmırsızlığdan, yağmır duası da böyleydi.

m) imam-ı azam'ın kıssası

(966) imamı azamıñ babası ilim tahsil itmeye gitmiş, ilmi yapıdığdan soğna dönmüş geliyorumuş, gelirken bir şiy birine hanı ıraslamış, işTe gelirken dimiş ki, ilim tahsilinden geliyorum dimiş. (967) ilimiñ, ilmiñ başı ne dimiş, sormuş, ilmiñ başı ne dimiş, bilememiş. (968) o, dimiş ki, bende bi sene ğoyunumu gderseñ dimiş, ben syleyeceđiñ dimiş, tamam dimiş, söyle de dimiş, bi sene öyle ya, ilim tahsil itdi, ilimi bilmiyor, ilmiñ başı sabır dimiş. (969) ondan soğna bi sene ğoyun gütmüş, ğoyun gtdkden soğna dimiş ki, gine izin virmemiş, benim beş ağzadan sağat ğızım var dimiş, bunu alırsañ dimiş. (970) neyse alayın dimiş, onu da alayın dimiş. (971) tabi bi sene da'a orda ğoyun gütmüş , ğoyun gtdkden soğna bunun beş ağza ğızını almış . (972) alınca düğünü olmuş , gerdeğe girince beş ağzadan sağat didiydi ya, yav ne sağadı dünya güzeli bi ğadın, ğız. (973) gerdeğe girmiyor, çıkıyor, yav sen baña söyle didiñ beş ağza, bu ağzadan değil. (974) onun gözü haram görmedi bir dimiş, eliyen haram almadı iki, ayağıynan harama gitmedi ř, diliylen haram yimedi, ağziynan dimiş. (975) beş ağzadan mahrum ondan dimiş. (976) senin helaliñ dimiş, haydı

dimiş, onu almış, ondan soğna onuğnan evlenmiş. (977) gine gidiyormuş, bi yirde su kenerinde bi elma bulmuş, elmayı ağzına dişlemiş, hemen düşmüş aklına, bu elmanıñ sağibi kim helal ider mi. (978) ileri gidiyor, su boyuna elma asılı suyuñ üstüne böyle uzanmış, ondan düşmüş. (979) o elma bahçesine işTe esaS şiyin başı ordan olmaydı ya, biz beriden ıçıķ şiyli gitdik. (980) elmanıñ sağibini bulmuş , işTe böyle böyle ben elmayı helal it dimiş , o da evlenme mevzüsü burdan, ileri geldi iyidi ya, biz onu yannış didik. (981) elmayı helal iderin ya benim bi şiyim var, ağza gızım var, o konu oraya geliyordu, biz onu baştan annatdık da o öyle bi haram, baķ elmanıñ ağzına dişleyip de suyunun geldiği. (982) helal o kişiden imamı azam babasıymış, o ondan gelmiş, herşiy. (983) baķ bizim burda helalı haramı bilir mi adam, bi elmanıñ dişleyib, suyunuñ şiyi helal itdireceğin diyi, adamı bulmuş, bu da böyle imamı azamıñ babaSıymış.

n) Abdulkadir Geylani kıssası

(984) soyğuncular gidiyormuş, aptilğadir ceylaniniñ anası da çocuğu kervana, o kervancıya ğatmış , işTe o şiy tahsil itmeye gidiyormuş , ilim tahsil itmeye , haşlık ğoymuş, haşlığı da ceķadınıñ bi yanına şiy itmiş , dikmiş, oğlum hayatda yalan söyleme dimiş. (985) giderken kervancıları aşđıyalar soymuş , önlemiş, hepiSini soymuş. (986) çocuğa gelmiş sıra , senin neyiñ var len dimiş , benim de beşyüzelli liram var, ceķatımıñ şiyinde. (987) neye söylüyön ya dimiş. (988) anam didikine dimiş, oğlum hayatda yalan söyleme didi, onuğçun söylüyöm dimiş. (989) aşđıyanıñ başı dimiş ki, bi çocuk allahdan ğorķtuđu uçun yalan söylemiyorsa, biz yapığımıza neydeceğiz dimiş, ondan soğna onnar da dine dönüyollar. (990) bu mevzü de aşđıya öyle olmuş.

4. METİN

Tarih: 17.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası

Anlatan: Muzaffer OK, 69 yaşında, çiftçilik ve çobancılık, ilkokul mezunu, gaşgey (kaşka evi)

Konu: a) askerlik anıları, b) çobancılık anıları, c) Nasreddin hoca fıkraları, ç) sel felaketi, d) köyün kuruluşu ve geçim kaynakları, e) aile kökeni.

a) askerlik anıları

(1) bin dokuz yüz gık dörTde doğmussuyun. (2) bin dokuz yüz atmış beşde evlendim, asgere gitdim, iki sene asgerlik yaPdım. (3) asger hayatımı şöforluqla başıtdım. (4) asgerden döndükden soğna tekrar çiftcilik yaPdım, çobancılık yaPdım. (5) göyununan geşdi ömrüm, işTe öyle yaşayıP gideriz. (6) göyununan uğraşdım, çok zaman çiftciliğinen, şimdik de yaşlandım, yaşlılık hayatımda ne diyeyim saña. (7) bin dokuz yüz atmış beşde, birinci ayıñ yığırmi altısında edremide gitdim, asgere. (8) acemi birliğimi iki ay orda gurs gördükden soğna şöfor eğitimi, şöfor şiyine ayırdılar, çorluya gitdim. (9) çorluda iki ay şöfor gursu gördüm, ondan soğna acemi öğretdim, gendim şöfor olarak, şiyıtdım. (10) iki devre orda acemi öğretdim. (11) ondan soğna lüleburgaza dağıtım çıktı, lüleburgazda gine şöfor olarak acemi oğüterek, asgerliğimi bitirdim. (12) atmış bir tümen, birinci oto bölüğünde asgerliğimi bitirdim.

b) çobancılık anıları

(13) ondan soğna memleketime döndüm, memleketde de gine çiftcilik, çobancılık bunnarınan uğraşdım, yaşım şindik yeTmişe vardı, gine de hāla çiftçilik, çobancılıqla uğraşıyorum. (14) iki seFer hacı murtozo gıyusu yaylasında gütdüm. (15) bin dokuz yüz atmış üç ve atmış dokuzda arkadaşlarım apdılla, neyidi apdıllanıñ soyadı ya, kel apdıllayınañ arkadaşlık itdik, ali cavgaynañ arkadaşlık itdik, ondan soğna yağbeyiniñ aliynen arkadaşlık itdik, işTe göyunnarı gütdük, iliñ memleketinde yaşadık, y1 toprağına giderdik, bir gün göyunu gaybitdik, göyunu canavara gırdırdık, saim aktürküneñ. (16) ondan soğna göyunnarı bulduk. (17) dağlarda siğirttik, bulamayıvırdık göyunnarı, soğna hacı murtozo gıyusu yaylasına gitmiş göyun, oraya

vardık, on bir oniki göyünü telev, itmiş , ğurt. (18) ğale boğazında gezdik, y1 topraklarında y1lerineñ ğavga itdik, bekçiler geldi göyünü vermedim. (19) işTe arkadaşlarım çok benim, ğardeşimineñ göyün güderkene ğık sekiz sa'at inniğalede dipide ğaldık, ajlık çekdik, gelemeyivirdik, āmad irametliğıneñ ğardeşimineñ. (20) ondan soğna dipi kesildikten soğna göyünneri getiremedik. (21) bu seFer de müllet bütün yol aşdı, çavır aşdı, göyunnarı getirdik, e1 orda bize ğar ayıtladacağan didi, ben ayıtlamadım. (22) moturunan e2 irametlik yürüyemedi, motura küfreddi, bu motur bi şiye yaramazımış diyi, leylatı varıdı. (23) ondan soğna geldik, göyunnarı şişdik, eve geldik. (24) ğık sekiz sa'at bir inde aç susuz ğaldık, ğık sekiz sa'at, göyunnarınañ ama hiçbir mal da telev olmadı. (25) elli doğuzda babam mefat, itdi , sizlere ömür. (26) dört kişi ğaldık, fākirlik varıdı, bin doğuz yüz elli doğuzda yıl ğitlik geldi, ondan soğna saman bulamayivirdik, zahra bulamayivirdik, illerden topladık, derledik perişan halde göyün gütdük gine işTe çocukları bisledik. (27) iki tane ğiz ğardeşim varıdı, anam bibirimize yamılanarağ öyle yaşadığ. (28) ondan soğna işTe asgerliğım geldi, asgere gitdik, evlendik, bin doğuz yüz atmış beşde evlendim. (29) ğara arifiñ ğızı diyi durdu oğunan, durduynañ. (30) ondan soğna on tane çocuğumuz oldu. (31) çocuklar everdik, ayırdık, şindik de hiç başımıza kimse ğalmadı, ikimiz iki kişi olarak, iki kişi başladık, iki kişi olarak ğaldık. (32) çocuklarım bütüm dağıldı gitdiler. (33) hırsızlık yaPmadım, kimsenin malını yemedim, amma çok göyün gütdüm, çok perişanlık çekdim, ama bir, iki ğomşunuñ ekinnerine göyunnarımız vardı, gurbetçilere ne bir, iki yalan söyledik , göyün ekine varmadı diyi ya vardı, ama orda bi yalan söyledik. (34) pek yalan da hayatda yalan da söylemedim, hayatda yalançılık da yaPmadım, pek de kimseyen ğavga itmedim, işTe arkadaşlarımınañ iyi halde geçindim gitdim. (35) bin doğuz yüz atmış ğaçıdı, yeTmiş diyelim yav, bin doğuz yüz yeTmişde tevik ağıtürkünen dağa gitdik, ot ğitliğı varıdı yavrım, orda dağda eğleşdik iki ay hıdırillezeğadar orda göyunnarı atlarinan su çıkardık, suladık, orda yatdık, y1ler bizi ğovaladılar, toprağımıza iletmeyivirdiler, bizi. (36) y1lerinden bi bazan ğavga itdik, bazan arkadaş olduk, hayatımız böyle geldi geşdi, gitdi. (37) yeTmiş kūsür yaşına vardım şimdik de.

c) Nasreddin hoca fıkraları

(38) nasreddin hoca unı öğütmeye gitmiş, unu  ğ tm ş, ben değirmenniği dutmadım diyi, unu savurmuş, unu savurunca da eşşek bu seFer đıra dönmüş. (39) bu eşşek benim deyil diyi, đomuř varmiş gitmiş. (40) birisine sormuş, benim eşşeği gördünüz m  diyi, seniň eşşek nevşehire vali oldu dimiş. (41) ondan oraya nevşehire gitmiş , valiniň yanına girerkene eline bi yeşil oğalmış , kırı          diyi valiye dutunca, yeşil otu görünce sırtardın dimiş, eşşeğe halbı ki vali đarřındađı, eşşek deyil ya. (42) bu nasreddin hoca đarřındađı.

(43) nasreddin hoca bir đomřuya đazan virmiř. (44) nasreddin hoca đazanı virince đomřu getirince, đomřuya dimiř ki, đomřudan đazan almıř gelmiř đomřudan da, đazanıňız đuzuladı diyi içine bi tencere đoymuř, đomřuya iletmiř, ya đazanıňız đuzuladı diyi. (45) olurmu đuzular, tekrar đazana varmiř, đazanı getiriP de řiydince đomřu đazanı isteyince đazanıňız öldü dimiř, yav đazan ölür m . (46) đuzuladıđına inandıň da öldüđüne inanman mı dimiř đoca.

(47) nasreddin hoca g le yoğurT  almış. (48) hoca dutar mı dimişler. (49) ya dutarsa, herkeS bol yoğurT yir dimiş.

(50) nasreddin hoca đarısıynan iddaya gitmiş, boğ n kim đonuřursa afidersin, eşşeğe samanı o dökecek dimişler. (51) hiç kimSe seslenmez hırsız gelmiş, hocanıň evini toplayıP  ıkarđana đarısı dimiş ki, vay evimi hırsız toplayıP gider diyince, nasreddin hoca hah eşşeğe samanı sen d keceksiň dimiş.

 ) sel felaketi

(52) bi sene köyümüzü sil bastı, onda evimize biz suyu đoymadık. (53) đomřulariň evlerine su girdi, iřte devlet bir  ki yardım itdi , kimisine yardım itdi , ama fakat ben bir yardım almadım . (54) o gün için sel bastıđında benim malım mařadım tüm evimde olduđu için baňa sordular , senin ne zaiyatıň var , hiçbir zaiyetim yo k didim, ama zaiyatı olan đomřular oldu çok . (55) selden evlerine çok kiřilerin sel bastı. (56) đomřulariň evine girdi , ununu, yarmasını her ne varisa ıslatdı bütüm , ama ona da devlet bir  ki yardım itdi , elinden geldikçe.

d) köyün kuruluşu ve geçim kaynakları

(57) köyümüzün kuruluşu duyduğumuza göre üç yörükden kurulmuş . (58) sarınc örende yaşamışlar. (59) orda susuzluk çekmişler, susuzluk çekince burda uç güyu diyi bir güyu varmış, ordan çıkırıklarınañ su çekeller, alıllar, gidellerimiş. (60) ordan soğna bi oraya asger gâçağı gelmiş, asger gâçağı da orda sicağtan ölüllerimiş, sicağ alır, ölüllerimiş. (61) o asger gâçağına birisi demiş ki, ben saña uç güyu suyu getireyim demiş, getirmiş içmiş, o asger gâçağı ağıllımıydı, bu suyu nirden getirdiyseñiz oraya göçüñ gidin demiş . (62) ondan soğna o sarınc örenden köyümüz şimdiki belkaya olan yire inmişler. (63) memleketimiz, köyümüz, iç anadolu bölgesinde olduğı uçun çok gıraqlık çekdik, köyümüzün gıraqlığı hiç gitmedi gıtlık, hiç gitmedi yavrım. (64) çok zaman ektiğimiz ekinneriñ yarısını deyil tohumunu da alamadığımız zamanlar oldu. (65) ellerimizden ekinneri bişdik, düvenneñ sürdük, yabalarınan atdık, şimdikiğibi deyildi ki zor günner yaşadık. (66) biz o zamannar , mesale bir ay ekin dirdiğimiz oldu , deveynen sap çekdik , öküzüneñ sürdük , atınan sürdük, soğna at arabası çı kıdı, at arabasıynañ sapları çekdik, şimdik de motur çı kıdı, moturunañ da bir iki çekdik mükdük , şinci de döğer biçer çı kıdı, ekini diriyor, elimizden zahrayı alıyor, samanı bize g alıyor, işTe böyle yaşayıP gideriz. (67) mesale halıcılık yaPıldı, halılarımız belkayaniñ halıları esaS köyümüzün adı arsamayıdı ya soğna belkayaya döndü. (68) halıları biz borda pazarlardık, belkayaniñ halıları çok iyiyidi. (69) işTe zamana göre üç yüz liradan halı başı metre karesi altı metre kare olan halıları üç yüz liraya dört yüz liraya satardık, geçimimizi onnardan sağlardık. (70) mesale buğdaylarımızıñ çoğunu borda satardık biz, borda goñşular götürüdü, orda satılırdı, böyle işTe ticari amaçlı satan da varıdı, geçimini sağlamağ için satan da varıdı. (71) böyle geçimlerimizi sağladık, gitdik. (72) şimdik göyunnarı çoğunu aқsarayda satardık, göyunnarıñ yuñundan zatan halıların göyünün yuñundan doқurduқ halılarımızı. (73) onnariñ göyunnarıñ çoğunu aқsaray ve ereğliye götürü satardık. (74) bazan burda tüccarlara viridik. (75) işTe güzuları kimisini şimdik de şu an için de besleniP satılıyor, beslenmeden satan da var. (76) işTe geçim şartları da zor olarak yaşanıP gidiyor yavrım.

e) aile kökeni

(77) duyduğuma göre bizim kökümüz hotamışdan gelmiş. (78) bize şimdik ğaşgey diyollar ya, orda heral da duyduğuma göre ğaşık yapallarımız, ondan soğna burada ğaşgey olmuşlar. (79) ondan soğna bir burda onnar geldikten soğna ağceketten bir kişiyen yanda bi bacısı varımış , gelmişimiş, onnan değişirtmişler , bir yanımız da ağcekete çıkıyor. (80) ğumcular dillerimiş, ağcekette ondan soğna işTe babamgil türemiş, babamgil üç ğardeşler bunnar amca uşaklarıymış mesale dedelerim ğasım , mahmud, mehmed, hasan bunnar dört ğardeşlerimiş . (81) onnardan da işTe babamgiller olmuşlar , babamgil üç ğardeş , mustafa, ipraim, ahmed varımış en büyükleri, harPde ölmüş, haymana habinde, duyduğuma göre ben bilmem de öyle didiler babamgil . (82) bir oğlu varımış , o da bağan olmamış , çumraya gitmiş , çumrada evlenmiş , orda da sizlere ömür mefatıtmiş , aslımız kökümüz işTe böyle duyduğuma göre pek de iyice bilemiyorum. (83) babam da bin doğuz yüz elli doğuzda mefatı etdi, sizlere ömür, aslımız böyle.

5. METİN

Tarih: 17.08.2013

Derleme Yeri: Belkaya Kasabası

Anlatan: Hakkı YAŞA, 73 yaşında, petrolcu, ilkokul mezunu, gır ismayley (kır ismail evi)

Konu: a) hayat hikâyesi, b) askerlik anıları, c) başından geçen olaylar, ç) hac anıları, d) aile kökeni.

a) hayat hikâyesi

(1) ilkokula gitdiğimi biliyorum, ilkokuldan bitirdikdeñ soğna nişan yaPdılar, biñ doğuz yüz elli altıda evlendim, on beş yaşında. (2) ondan soğna atmışda asgere gitdim. (3) atmış ikiniñ onuncu ayında asgerden geldim, ondan soğna biriynen ortak bi bađđal aşdığ. (4) ondan sonra bađđaldan soğna ayrıldım, ordan. (5) tozluğuyuya ufağ bi bađđal aşdığ, onuğnan devamı itdim, yeTmiş dörde đadar. (6) yeTmiş dörT on doğuz mayısın da belediyeye reyis olduk. (7) yeTmiş yedi de ikinci seğim oldu, gine adaylığımızı goyduğ, đazandıđ. (8) ce'epeden ikisinde de yeTmiş yedi, seksen devriminde görevden aldılar. (9) devrimden soğna Şikeyat oldum, dörT ay hapis yatdım. (10) đarapınarda dörT ay hapis yatdığdan soğna geldim, petrolu đapatmışlar, petrol aşdıdımdım , petrolu đapatmışlar , yiñiden muracat itdim , petroluñ bayılığını aldım devamı itdik , Őimdiye đadar. (11) đaçıdı, yeTmiş seksenden soğna, Őimdiye đadar işTe bu petrolda geliP geçeriz. (12) hale Őikeyatınan uğraşllar, benimnen neden daşlallar, bilmiyorum. (13) bu gazı aşdığ, gazı đapattırdılar, işTe durum böyle.

b) askerlik anıları

(14) acemi birliğine kütahyaya gitdim. (15) dördüncü ayın yíđirmi yedisi biñ doğuz yüz atmışda. (16) kütahyada bir aylı đ asgeriken devrim oldu. (17) devrimde çarşıya işTe silah virdiler , mermi virdiler , bir aylığ asgere. (18) bi hafTa ceze evinin đapısını bekledim, kütahyada. (19) ondan soğna altı aydan soğna dağıtım oldu, dağıtıma göndermediler beni, çavuş đursuna alığodular. (20) bizi, bi üs çavuş varıdı, Őiylı uluğışlalı o bizi đaçırdı, bi dağ varıdı önce vatan diyi böyle. (21) sen đaş dıdı, đursa girme, ikinci seFer dağıtım oluñ dıdı. (22) đaşdıđ, hađđıođlu rametlik, đasaP varıdı ya,

biliñ mi o baña yimek ne getirdi, oraya akşam geldim, geldikten soğna benim yirime birisi girmiş, ğursa girmedik ğaşdık. (23) ondan soğna dutduk bi sene da'a ğaldım. (24) orda yanımdağı arkadaşlar, benimnen girenner çavuş oldu, ben olamadım. (25) ben ondan soğna işTe altı ay, bi sene ğaldık, yiñiden dağıtım oldu. (26) dağıtım oldu, nire, yığirmi ikinci seyar jandarma, yığirmi üçüncü seyar jandarma tugayı mardin didi. (27) ğurayı orayı çekmissiyiz. (28) vardık oraya, tugaya, mardiniñ tugaya vardık, gice masaların üstünde böyle oraya yatdık. (29) zabağınan ğaktık, bizi dağıtımdiler. (30) yüz on yidinci, yüz on do kuz, yüz on yidi şiy ğ ızıltepe, yüz on dokuz cizre. (31) bize didiler ki, yüz on yediye düşersen rağat olun, ğonyalı alay ğumandanı didiler. (32) biz ilkin yüz on yidiye ayırdılar, seviniyoruz, bundan soğna olmaz biri didi, geldi. (33) ilkokul mezunu, orta, lise mezunu ayrısıñ ayrıldık, bu seFer düşdük yüz on dokuz. (34) açık arabanın arkasına bindik, cizreye gidiyoruz. (35) didiler ki y2ler, ğurbannıklar gidiyor didiler. (36) ğorkuyoruz, ğurbannıklar gidiyor, didimi. (37) idile vardık, idilimiş, ora durduğı, idile indirdiler bizi, indik nirelisiñ, nirelisiñ ğonyalıyız, beşimiz mi ğonyalıydık. (38) ğonyalıyız, ğonyanıñ niresinden, ğarapınar, ğarapınarıñ belkayadanız. (39) üseyin geştürkünen ömer ali yardımcıyı tanıñ mı? tanırım köylüm olur dedim. (40) baña yoğarı ğatdan yatağ virdiler, o çavuşlar torpil yaPmiş oldu. (41) yoğarı ğatdan virdiler, ondan soğna devam itdik, zabağınan ğaktık, herkeSiñ elinde bi balyoz daş ğırılır. (42) sürgün taburuymuş ora bilmeyiz ya, daş ğırılıyor, ulen eyvah didik, amma orda kütahyada ğursa girmediğimize pişman olduk. (43) eğitime götürüller, ğırk kişi ne varız, acemi on iki aylığım ben acemi değiliñ, amma mejburun gider geliriz, bi gün çavuş ğursuna seÇdiler, gine bizi seÇmediler, eğsik ğaldı. (44) bizi de gönderdiler, imtjana gitdik, yığirmi dokuz çavuş olacağımış, yığirmi dokuzun birinci sırada ğazandım, imtjani yazılı. (45) gitdik, ondan soğna bizi cizreye şiy itdiler, cizrede ğurs gördük, devam itdik, ordan bi gün ğızıltepeye, ğızıltepe tugayıñ ğurs bölüğü seğseñ üç kişi olduk, ğızıltepede. (46) seğseñ üç kişi eğitim yapılıyor ğurs. (47) ordan bi emir geldi, diyarbakıra muafız alayı jandarma muafızalar olara ğ oraya gitdik. (48) orda ğursu bitirdik, seksen üç kişiden on yidisi ombaşı oldu, ötemiz çavuş olduk, onuğnan ğaroğullara dağıtım olduk. (49) ğaroğullarda da ğalan on iki ayda çavuş olara ğ

ğaroğulda eğleşdim, ğaroğulda bitirdik. (50) ondan soğna da işTe asgerden tehriS olduğ geldik.

c) başından geçen olaylar

(51) bağğal varıdı, işTe bağğal aşdığ, bağğallığı devam, itdik. (52) yeTmiş dörTde belediye ğuruldu, belediyeye reyis olduğ, ondan öte yanını da annatdım. (53) köyüñ esgiden yol yoğudu yiğen, yol yoğudu, çamırda okula gelir giderdik, tozluğuyudan buraya yayan çamır, soğna yeTmiş dörTde işTe belediye ğuruldu, belediye ğurunca bi kötü araba aldık, belediyeye bi kepce onuğnan çamır olan yirlere ğum dökerdik, yol şiy değıldi ya, işTe ufağ ufağ, ufağ ufağ işTe böyüdü gitdi, şimci yol oldu, asFat oldu, şiy oldu. (54) millet de ğamyoncu fazla köyüñ şiyi ğamyonculuğ, ğamyonculuğ da şimci sıfıra çıkıP gider. (55) şimdi de ğoyun bitdi, sı'ıra bindi, sı'ır ğıtlık geldimi, iyce kötü, saman geçen sene sekiz yüz dokuz yüz liraya saman alındı. (56) bu yıl da ekin bitdi, ıçığ yüz, yüz_elli liraya saman aldılar da zor durumda. (57) gine ediraf köylere bakınca gine iyi bura, lüzümsuz şiy yok, oğadar harcama.

(58) yola arabadan inerdik , onıkide. (59) ordan buraya yayan gelirdik, yolsuz öldürüller diyi. (60) yola girmezdik, yolsuz gelirdik. (61) işTe tozluğuyu ğadar, tozluğuyudan tırağtöre biner, buraya gelirdim, işTe buranıñ düzeni öyleyidi. (62) birinde de geliyorduk, e1inen ikimiz, e2 ırametlik bize ğızgınıdı hanı köy meselesinden şiyden e1 emmi yola doğru yanaşdı, e1 emmi yola ğamyon ışığ geliyor, yola yanaşma, bizi vurullar şiydeller, didim, çaptırılar, gideller. (63) ulen bi şarampıla doğru indi araba çarpacağıdı, adam yav, onuğnan biz ğaşdım, ben biliyorum, e2 olduğunu bilmiyom da kim dek gesse yapardı. (64) neticesi öyle oldu, e1 emmi ölmedi, sağ şu anda biliyor.

ç) hac anıları

(65) doksan sekizde hacıya gitdik, ğarı rametlik hastaydı. (66) hasta gidemez ne diñildi, eñ soğna götürdük, gitdi. (67) orda da direldi, hasta ğadın iyoldu, gitdik geldik. (68) bi ğün medineden mekgeye geldik, mekgede didiler ki, hastalar, yaşlılar otabuS götürsün, öteñiz yayan gideceñiz didiler. (69) biz de ğarıyı, rametliğı bindirdik, bir hoca şiydiyor, ğadınnar fazlaca gitdiler. (70) biz kabeye vardık, onnar

saf dinir, şiy dolanıyollar kabeniñ edirafını. (71) ğarıyı gördük, biz de dolanıyoruz, öldüm didi, ğarı hocanıñ şiyinden dutğuñ kemerinden, ğarınıñ şiyi de beş altı ğadın var, ğarınıñ şiyinden dutğuñ ğarı dolanıyor öyle. (72) ğaç ğaldı didim, iki ğaldı didi. (73) yedi dolanılabacak ya, iki ğalğıñ didi. (74) bitiriñ de otur oraya, biz de baş idelim, ondan soğna gideriz. (75) bitirdik şiy itdik, aradık, ğarı yok. (76) ulen bi bizim ğarı değıl, yani dolu ğarılar gitdi. (77) geldik otele ğarı, ğarı yok. (78) şiyiñ fandili varıdı, şiyiñ ğarısı haciminiñ o da yok. (79) bu ereğliler varıdı, onnariñ ğarısı yok. (80) tüm para da ğarıda bende hiç haşlık yok. (81) hiç para yok hiç, tamamını ğarıya bırakğınız parayı, ulen nöğreceğız bende para yok didim, ereğlili bi arkadaş varıdı, para bende var, gidelim didi. (82) gitdik, zabah namazı olmadan oraya vardık, atlayıp atlayıp gidiyon, dē yazlar namaz vaqti yaklaşıyor, herkeS hazırlanıñ şiyiñ oraya ğapınıñ oraya yaklaşıdı, kabeniñ ğapınıñ oraya vardık, ha acık boşluk ğalmış bi da'a bağıdı, bizim ğarı, fandili, bi ağceketli, şiy çukurketli, geliyollar. (83) ondan eveli de iki ğarı gördüm, şiyli mersinni onnar da beni biliyollarımıŞ, onnar aman bizi ğoyuP gitme diyollar, siz oturuñ burda, şiy itdik geldik, ğarı neyse apdesiñiz var mı var, oturuñ namaz zabah namazı. (84) bizim ğarı bize bi şöyle yaPdı, beni atdıñ gitdiñ diyi. (85) ordan namaz, zabah namazını ğıldık, eve götürdüm bu mersinnileri, bizim ğarıları, bi da'a bırakmadım ğarıyı. (86) tek başına oraya şiy itmedik, annadiñ mı. (87) öyle gitdik, adana uçağıyınan gitdik adanadan. (88) giri gelirken de aynı uçağınan geldik. (89) işTe otuz ikiğün mü eğıleşdik orda, durum öyle. (90) medinede sekiz gün ibadet yapıyor, sekiz gün ibadeti bitirdik, bitirdikten soğna da işTe medinede, medinede sekiz gün, sekiz gün de peyganberimiziñ yatdığı şiy, o bina hem cami hem ziyaret yiri, böğründe cenneti baki, mezarlık var. (91) oraya ğadınları ğuymazlar. (92) medinede erkek ğadın ayrı ayrı yirde ğılar namazı, bir araya getirmeZler. (93) mekgede ğadın erkek ğarışık tavap yapıyor ya, tavaf yapılırkan nirde ezen oldu, orda namazı ğılıyoñ, ğadın da var, erkek de var, ğarışık hiç şu şiyde mağamı varıdı, şu felanıdı yok herkeS ğarışık. (94) allah cümleye nasip_itsin.

d) aile kökeni

(95) kerbelādan gelmissiyiz, şiy e şu sarınc_örene. (96) sarınc_örende benim babamiñ ismi ipra'am hocaymış. (97) hoca ya, görünmüşler, işTe seniñ dimişler, malıña

olacak, çoğunuñ da canı gidecek dimişler. (98) hoca yatmış, zabah namazına hanı ğaķılacak, hoca Őiydecek ya ğaķmış, ezeni oķumuŐ, camiye gelen olmamış. (99) çok adam gelmemiş, eve gelmiş, hanım dimiş, bi baķ gel dimiş, Şu hayvannar durumu dimiş. (100) herif hayvannar ölmüş, dimiş. (101) Şu ğomŐuya baķalım dimiş, ğomŐuya baķmıŐlar, ğomŐu ölmüş. (102) öteki ğomŐu ölmüş, çoğu ölmüş, yani çok az ğalmış, böyle annadılar, ben hanı bilemem de orda dedem orda hocayımıŐ. (103) dedemiñ dedesi yani dedem deĝil. (104) esaŐ dedem ısmayıl. (105) dedem ölmüş, otuz sekiz yaşında mı ölmüş. (106) babamgil öĝsüz ğalmış, ebem dul ğalmış, otuz iki otuz üç yaŐındamıymıŐ, bi ğız, ondan soĝna üç oĝlan varımış. (107) babam bilekde ğalmış, çocuk. (108) aslı armitlılı ebem. (109) armitlıdan ğardaşı götürmeye gelmiş, ğardaşı götürmeye gelince demiş ki, ğardaşım zabah olsun da saña cevaP vireyin dimiş. (110) zabah olmuş, ğardaşım bem bunnarı kime ğoyayım gideyim, dimiş. (111) ayayıña daş deĝerse ben ğarışmam dimiş, çekmiŐ gitmiş. (112) ebem öyle ğalmış. (113) öŐür toplanırımıŐ zamanında burda. (114) öŐür toplanırķan biri dimiş ki, Şiyden dimiş, ğarıdan dimişler, ğırķ alalım dimişler. (115) yoĝo elli alıñ dirimiş, ğırķ çoĝ olur. (116) elliniñ ğırķıñ çoĝ olduĝunu bilmezimiŐ ebem . (117) elli alıñ diyi rica iderimiş. (118) ondan soĝna da ğırķı da almamıŐlar , az almışlar, otuz mu almışlar, öŐür zamanında öŐür toplallarımıŐ da. (119) ebem öyle, ben yanında büyüdüm, barabar ekin dirdik, o ğaraoĝlan didiyiñ yaķada, ırmaŐanıñ depeniñ başında oraĝınan arpa yolardıķ, öyle geliP geşdik. (120) soñu taminde elli altıda benim düĝün olmadan bir ay eveli öldü ebem.

6. METİN

Tarih: 20.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası Balcalı Yaylası

Anlatan: Fadime ALTINKAYA, 80 yaşında, ev hanımı, okur yazar değil, celebey (celep evi)

Konu: a) Köroğlu destanı, b) dini hikâyeler, c) hayat hikâyesi, ç) aile kökeni, d) yaylanın ismi hakkında, e) kurtuluş savaşı, f) geçmişte yaşadıkları olaylar, g) tak Yunus hikâyesi, ğ) yaşanmış olaylar, h) Hasan dede hikâyesi.

a) Köroğlu destanı

(1) köroğlunañ irmeni varımış, şiy götürürümüş, esgi kervannarınan yük, irmeni beğini soymaya kaçmış köroğlu, köroğlu irmeni beğini soymaya kaçınca, irmeni dimiş ki,

(2) baña irmeni diller, halebi hantebi ben de bilirin

ğutluyu ğumaşı deñge vururun

senin gibi köroğluna mal mı viririn

al git atıñı get git köroğlu dimiş

(6) köroğlu da dimiş,

(7) baña köroğlu diller dağda gezerin

esen ürüzgardan hile süzerin

vurusam demürü cop kelleñi ezerin

vir yoluñ bacını gec gid irmeni

(11) onda'allim boğöl de irmeni söylemiş, hanı virmeyecek ya. (12) böğründe de eyvaz varımış, köroğlunuñ yardımcısı eyvazımış. (13) bu dartışmaya durunca dimiş, irmeni,

(14) ulen eyvaz uyma köroğlunuñ sözüne

nail oldum ğaşıñınañ gözüñe

niķah iyleyeyin gendi ğızıma

üstüne de beş millonu vireyin

(18) şiy de dimiş, eyvaz.

(19) seniñ ğızıñ baña yarç olmaz

beş biñ nira baña mal_olmaz

döğdürsem ğıratıma bir tek nal_olmaz

vir yoluñ bacını gec gid irmeni.

(23) boğöl de köroğlu vurulmuş, köroğlu vurulunca, köroğlu boğöl şıye söylemiş, yanındağı oğlana.

(24) ulen eyvaz çıkdı şu aleme ünümüz

çayıra çimene akdı ğanımız

irmeniye de ğurban_oldu datlı canımız

(27) o boğöl irmeniye vuracak, haniya ya şıy vurulmuş köroğlu vurulmuş. (28) vuruldu köroğlu tağ boşandı diyor.

(29) ğırata binersem dizgiñ iylersem

göğler, yirler yırtılır

ğıratiñ elinden can mı ğurtulur

vir yoluñ bacını gec gid irmeni dir

(33) olmaz, boğöl köroğlunu vurur, vurur irmeni. (34) boğöl köroğlu dir,

(35) ulen eyvaz şu aleme çıkdı ünümüz

çayıra çimene akdı ğanımız

bir irmeniye de ğurban_oldu datlı canımız

(38) boğöl eyvaz vurur irmeniye. (39) vuru, seğseñ deve yükü arpaymış, urum arpası.

(40) çam_ağacı da köroğlunuñ arkası

seğseñ deve yükü urum arpası

biz gidelim siz atlara yidiriñ beğler dir, vurur.

(43) köroğlu, şıy vurulmuş irmeni. (44) irmeni vurulunca, köroğlu öyle dir, onda'alli geçeller. (45) seğseñ deve yükü urum arpasıymış. (46) bunu bilirin yarısı da aklımda ğalmaz. (47) bolu beği de var da bolu beğiyen şıyiñ hikayesini pek iyi bilemem, söylüyor bolu beği de var.

b) dini hikâyeler

(48) çok bir sabırlı ğana'atlı peyganberimizmiş (49) eyip peyganberiñ çocukları ölmüş, oğlunuñ ikisi namaz ğıllarğa, selam virike, ikisi bi yanna ikisi bi yanna ölmüş.

(50) sapridecek mi diyi cenabı allah sınamış, sapritmiş, sapritmiş, ağlamamış

sapritmiş, onda'allim bir buna hastalık virmiş, cenabı allah virmiş hastalığı, tenneri ulmaya başlamış, yaraları açılmış, bi hanimi varımış, çok güzel saçlıymış, ğadın bunu öylen bir köyden melmeketinden koğmuşlar, firengi kötü hastalık hepimize serpecek diyi koğmuşlar. (51) ağlayı sızılayı ğarısıynan bir dağ başına gitmiş, aç susuz. (52) ğarısı gider, bu melmekete gelir, şoğ dağdan benim işi görü yapar, senin ekmeği ider, ötekini ider, eyip piyganbere ekmek alır giderimiş, dağın başına. (53) teni ulmuş, koğmuş, allah bi ğurt virmiş, üş dene ğurdumuş. (54) biri yipek böcüsüymüş, biri bal böcüsüymüş, biri sülük. (55) evel aqarlardan gelir de yaraya yapışdırı, emer emer ğusardı, emerdi emerdi şoraya ğusardı, pis ğannarı. (56) onu virmiş, onu ğaç sene gayrı senesini ne bilmiyom, ippiyi uğraşmışlar. (57) ğadın bakmış, bislemiş, çok da sabırlıymış. (58) alır alır yazzık diyi ğorumuş ğurdu, yisin diyi. (59) ğoya ğoya bi gün iyolacak öyle ya. (60) bal böcüsü, balı çalarımış vücutundağı yaraya eyip bildiği yok da. (61) ipek böcüsü elbisenin üçü yipek virçal ğusar , yaparımış. (62) öteki de emer emer o da pis ğanı ğusarımış. (63) bi gün ğarısı gelememiş, biri virmemiş çalıştığını, virmeyince ğadın gıcikmiş, ğadın da saçını yirli ğuyarımış, hiç göstermezimiş, gelmiş. (64) dimiş ki ğadına, neye giciktin, nirdeydin ne yapardın neyçu söylenmiş. (65) o da virmediler, virinceyedar ğaldım, orda dimiş. (66) emeğimi virmediler. (67) saña dimiş, ğırk zopa vuracağın, allaha ben andiÇdim, cenabı allah seda itmiş, yā iyip vurma, ğırk buğday başsağını avcuña purmal it, onu vur tamam, seniñ añdın yirine varacak, añdı yirine varı. (68) ğadın gine gider, gider ğadın eyip iyolmuş, iyolmuş elbise böyle pırl pırl yaralar olmuş ki on beş yaşında bi deliğanlı, ğadın gitmiş gelmiş, eyip yirinde yok. (69) bağırırımış, dağda benim bir hastam varıdı, ğaç sene bakardım, ğaç senedir, yok, ğurt mu yidi, leyhalar mı yidi, ne oldu diyi. (70) eyip piyganber yoqarı çıkmış, büssürü ünnemiş, ben burdayım gel, varsa ki pırl pırl ne güzel adam olmuş. (71) ben bunu duydum, hepisini belleyemem ya. (72) eyip piyganber değıl allak, allahım iyip piyganberiñ saprından sabır virsin. (73) ak iyip piyganberiñ saprından, iyip piyganberiñ aldığı sevapdan da az az sevap virse, ne mutluyuz değıl mi yavrım, ne mutluyuz yavrım. (74) bunu duyardım babamdan, babam dirdi, annadırdı.

(75) hazreti ise anasından ğız doğıuñ. (76) hazreti meryemden. (77) o da öyle, neler itginner, bir mağaraya ğuygunnar, ğızı nirden aldıñ diyi. (78) gelgiñ ğız hamam

yaparğa bi melake üfürgün bakire ğız çocuğa ğalğıñ, olguñ. (79) göğde ya hinci kafirler la ilahe illallah ise surullah, babamgil dirdi. (80) hazreti piyganberıñ, beriki piyganberıñ adını añmazlar, o iseye tapallar. (81) böyle şeyler babam dirdi de ğafamda ğalmadı.

c) hayat hikâyesi

(82) benim anam yoğudu, öğsüzüdüm, analığdı kim soracağdı, kim seveceğdı, kim ideceğdı. (83) şoraya ğuzuyu ğütmeye giderdim, emmimgiliñ ğızlarınan, kötoğlanıñ ğadiriñ ğızıynan. (84) ordan gelirdik, bura gelince de ana sevgisi olmayınca babam severdi, babam analığa şey itmezdi, inanmazdı. (85) babam çok titiz adamıdı, analığımız da hinci celepciniñ mamıt var biliñ mi onun anasıydı, soğnadan babam alğınıdı. (86) allah ırâmet iylesin analığımız da iyiydi, gelince döğúp, çağırıp, bi şey iza itmezdi, iyiydi. (87) allah cennet mekanı itsin yavrım, hinci namıkörlük itmeyeyiñ. (88) analık oğulluk doğduk neyse, biz çiftçilik itdik, ekin ğaldırdık, ekin dirdim, orağınan harman ğaldırdık, çok irezillik, pirişannık çekdik, amma babam iyiydi, hiçbir ajlık, susuzluk, bir öyle bir pirişannık çekmedik, doğru ğonuşayın. (89) allah râmet iylesin, çok bi iyi geçdik, çok çalışdık, çok çalışdım ben. (90) onda'alli de o ahmada beni yamaç itdi babam, buraya geldik, aşırıñ memişe gelin olduk, bu melmekete bu balcalıya göçdük. (91) ğoyun, ğuzu pirişannık, gine mal baqdık, öğünmek gibi değıl malım birinci olurdu, iyi baqardım, malı ğıymatlı, hep malımdan ikrah itmedim, hiç malıma baqarğa zorlanmadım yavrım. (92) sanki canımıñ içiğibi baqardım ğoyuna, ğuzuya. (93) obadağı ğadınnar dirdi, nasıl seveñ ğuzuyu ğüter gelirdim, yimini samanını dökerdim, altını süpürüdüm, geliyorka da ğuyudan sulardım, şöyle çırpardım tüyünü. (94) şurda bi fetinin ğarısı varıdı, heral çekemez, nası yorulmañ da o ğuzuyu öyle çırpañ, hiç hiç kötü malıma baqmadım. (95) allah soracak, ben soal vireceğıñ. (96) baq çobanımdı geldi imameyinden çoluğum geldi, gelin geldi, ğız geldi, oğlum varıdı, ğocam varıdı, hiçbir ğarâmet, hiçbir kötülük, hiçbir hiyanetlik, hiçbir gözü dışardalık görmedim. (97) nası gelinim öyleyse ğızım onnarı da öyle saldım o ğoñşulara. (98) allah benden onu sormayacak öte dünyada. (99) hiçbi kimsenin ırzıynan, namısıynan uğraşmadım yavrım. (100) giri belki ağızımdan ğünah çocuklara işe gitmezlerdi, küvür iderdim. (101) onu sormayacak allah benden onu, iliñ

namısıyan, ırzıyan oynamayı sormayacak, allahım, evel allah o ğadar ğuvetliyin. (102) namazımı da ğıların, ğıldım, ğocanıñ titizidi, döğüviridi, kötüyüdü, ona da hiç ğarşılamazdım, alışdım o ne dirse o geliyorka neyse görülecek işi görür, tamam gelir oturdum. (103) ondan oğrun şu damda çok ğıldım. (104) o gelmeden zabahdan ğaķardım, o ğaķmadan ğıldım. (105) nur olğunsuñ başğa yok, yav işTe mala da baķarın ya işTe dirdim. (106) sen de ğıl mübarek adam sen de ğıl, onu dāvet iderdim. (107) ğıl ğünah zabah namazını ossuñ ğıl, diyi. (108) böyle geldik geçdik, böyle çalışdık. (109) şu yabaynan harman atılırdı, atardık, orağınan aķtarıdı aķtarıdım, düveninen sürölürdü, öküzünen sürdük, babam beni çifte salardı, öküzünen çok pulluğunan dağın yüzünde yirleri vardı, çok sürdüm oğlum iñsan bi şiy olmaz. (110) seğseñ yaşına, allah ömrümü bitireydi ölür giderdim, var bir hikmet allahım hayırlı ölüm virsin . (111) dininen, imaninan, ğuran nasip itsin ğurban_ olduğum yüce allahım, yavrım. (112) çok çalışdım, amma çok emek çekdim, çok çalışdım, hiç didiñmez hiç bunu ben neye çalışırın dimedim. (113) çalışdım, malımı da çok sevdim, hiçbi zaman malımı, çoğu küvür ider, ağzıñdan mala nemne şekil laflar hiç dimedim, hiç, canımıñ içiğibi sevdim. (114) bizim gelinner ineĝe baķardı, ineĝe aĝzından çıkanı ğulağı duymaz, ben dirin ki, yavrılarım dimen, mal gibi var mı, mal olmazsa yüzüñe baķallar mı, para olmazsa seniñ dostun olur mu, malıñ varlıyıñ, dostuñ. (115) yalıñız varlık olmadımıydı hiç seni tanımazlar, ben böyle düşündüm, böyle böyüdüm, böyle gördüm. (116) şoralarda harman ğaldırıldı, řō ğaraoğlan dede aşşağısında yanında sap saçdıķ, deveynen zahra getirdik, çukur ğazdıķ, ben çok emek çekdim, şuralarım patlardı, yirden çukur ğazar, oraya zahrayı gömerdik. (117) nöre viridim zahraya, irkek gibi gömerdim. (118) irkek mirkek aķlıma gelmezdi, şinci şoraya nodayı durdurudum, hiş nodam sararmazdı. (119) allah baķ üs yanımda, nodayı yumurtalardım, öyle bi getiridim ğafamınan aşşağıdan da daşlar, eveli laylon örtmezdik, toprağınan, o çürümezdi. (120) şinci laylon örteller, samanları saçları ğap ğara. (121) ben dirin, ne hikmet yav, bu ne bu dirin. (122) öyle emek çekdim yavrım, amma ğurban olduğum allahıñ ğatındayın, amma ğatında deĝilin, allahım ğatında itdiği ğullardan iylesin.

ç) aile kökeni

(123) altı ğardaşlarımış, biri analıkdanımiş, beři bir ğadındanımış. (124) kökleri gelmiş, kürt tarafından iyi bilmiyoriñ, kürdümüş esas kökleri, ğaşğalar dillerimiş babalarına. (125) ğaşğa mustoFasıymış, beş ğardaşlar ğasim, mustoFa, halil ondağım memmed, hasan beş ğardaşlarımış, bi bacılarımış, bir değil iki şehri, miyrem bunnar da öyleyimiş. (126) biri analıkdanımiş, emmilerinin ğarısı. (127) emmileri ölmüş, ğarisından mı olmuş biri almış, ğaşğa mustoFası almış, ğardaşının ğarisını. (128) babam onnarı ağnadırdı.

d) yaylanın ismi hakkında

(129) bir ali varımış, bal alır satarmış. (130) buraya ondan balcalı ğalmış. (131) balcı ali, aliymiş adamıñ adı onu bilirim.

e) kurtuluş savaşı

(132) ğalğıñ ıçıķ esir alğınnar orda, savaşda. (133) deñize dökgün atatürk mü gelgin, mustoFa kemal atatürk mü gelgin, orda emir virgin, asgeriye tüm onnarı deñize dökgün kötü almanyaları.

(134) anğaranın demir yolu
yonan aldı saçı solu
ulařdırıñ kemal şomutanı
anğaradan uçan ğuşlar
đanadında đan görmüşler.

(139) türküsü varıdı, söylellerdi de babam didi. (140) tüm kelp alvirginidi, deñizin içini, deñize didi bizimkinner dökdü didi. (141) şiy atatürk, kötü ismete, ismet ğafalıymış, atatürkten bilgisi çoğumuş da böyle bir dövlet işi yapılacağı vaķıt ismete danışmadan iş yapmazımış, ona danışırımış. (142) ğıracağlarımış da o ismet şu yoldan git, şu yoldan gir, diyincek, onda'alli beri çıķmıřlar. (143) çok ğırmışlar, bizim şiyimizi çok ğırgınnar, çok ğırgınnar boşatiye öyle ğırıl ğınnar. (144) allā itmeye şinci var mı, şimci de mi allā itmeye bi kötülük çıķsa bizim elde avuşda bi şiy yok. (145) iliñ atımı var diller, şunu var diller, bunu var diller, bilmem yavrım ya ocağlardan ırak.

(146) başbakanımız da iyi mi kötü mü, kimisi iyi diyoğor, kimisi kötü dir, iñsanıñ dilinin kemiği mi var ğuzum.

f) geçmişte yaşadıkları olaylar

(147) ğoyuncu varlıklıydı ya, öyle bi darlığa düşmedi. (148) bizim heriF gitdi, hapis yatdı, biz ıcık sıkışık olduk da pek sıkışmadık, malımız varıdı, benim ipra'am dinen oğlan ğoyunumuzu gütdü, ğuzumuzu ğoyunumuzu malımızı satıp da buraya, bunnara müytaç olmadık, gendi başımıza hör olduk, yalana ğulağ virme. (149) e1 yatdı, şu e2 meselesi, bu vurduyudu. (150) e2 onu vurmaya ğağğın çocuk da baña vuracak diyi, orda işTe olay çıkğın, o olayda niğdede yatdı, ağsarayda yatdı, ankaraya gitdi, orda yatdı, benim heriF yatdı. (151) yatdı da e3 yimiñ itdi. (152) biz itmedik, şu ecevitin arfiyinen çıkdı, e1 amcañ, biz e2 bura göçğün gelginidi, iyiydik, bal gibiydik yavrım hinci allaha can vireceğın. (153) e2yñen e1 nağal alışırda alışsın, oraya ben giremem, ğarışamam. (154) burdaydı, biz ğoyununu, gendi ğoyunumuzuñ içine ğatdık. (155) ğuzusunu da bizim çocuk oğlan güderdi, ğuzuya ğatdık. (156) bir oğlan çocuğı varıdı, bi ğarı varıdı, bi de bacısı varıdı, burda buraya ğuyduk adamı. (157) suyu varıdı, yiğirmiğadar ğoyunu varıdı, onu da biz gendi suyumuzuñ üstüne aldık. (158) kimi varacak, kimi çekecek, kim idecek balcalıdağı giri ğoñşu ibikleridi, e1 ağalık noğolacak, şuraya göçürdük geldik, bir iyi ğonuşurduk. (159) bu olay olacağı kimiñ aqlınıñ işi yavrım. (160) onuğnan gün geldi, gün gitdi, geşdi, bu e2gil burda oturdu. (161) bizim e 4, bacısı virgiliymiş , onu alacağı olmuş , bizim, benim ne habarım var, ne e1 ğocanıñ habarı var. (162) soğna habar oldu, böyle böyle olmuş diyi. (163) oğlan da asgerdeyidi, asgerden geldi, nişanni buraya geldi. (164) burda da bizim evlerde girili. (165) hiç haberimiz yok, o duyulmuş, izlemişler, duymuşlar, e1in habarı yok, benim de habarım yok. (166) ğarısına, burda ğarısı oturu, ğarısıyan iyi ğonuşurun, ğarısı didi ki, biz cici göçüp gideceğiz. (167) ekin öñü, ekine giriliğoru, neye göçeceyiñiz ğız didim. (168) k1 idi adı, k1 neye göçeceyiñ, şinci göçmek iyi bi bişiy saymazlar didim, hanı şordan biri bişiy dir. (169) neye göşdü geldi, avradınanı ğırık vardılar, bi bişiy mi itdiler, dir. (170) k1 ğafayı iyi toparla, iyi çalış. (171) nirde e5 didim, e5 rāmetlik obaya gitdi didi, y1e biz göçeceğiz, hayır, o izini virememe didim. (172) bağ malıñı sitir itdik, ğardaş gibiydik, yidiğimiz içtiğimiz, e1 salardı. (173)

iletirdim, ben olmaz didim. (174) avrat da bizden kötülük görmediği üçu hayır diyi iyce
ğakamadı.(175) onda'alli yavrım gün geldi, gün gitdi, güz geldi. (176) o sene de gıtlık,
iyi gıtlık var. (177) ortalık gıtlıkda çocuk aında, yirde oğlan bizim gendi güdüğünden
doyuru gelir, o da göyünü pek severdi irāmetlik, severdi bizim oğlan. (178) ulen ğara
oğlan, nağal doyuru gelir, bu diyi, aında, yirde doyuru gelirdi, batğıñ ekinde otda.
(179) onuğnan e3 oturur, e3de orda döğüş ğaldırı, biz de e3den ğız aldık, e7ye aldık
neyse, orda çekiş, döğüş ideller, birbirleriynen. (180) biri dirkene e8in e1 ölecek
diller. (181) neye, işTe burdan bi ğız aldığitdi de küvür itdi, küvür de nağal olmuş,
ğadınıñ biri dimişkine, birine ğakmış, e8in e1 seni ğullanır, siker dimiş, ğaba yavrım.
(182) bunuñ öñüne geçmiş, o ğadın da, ele ağzına dayadığımiñ oğlu neye beni nirde
siktiñ de baña ğaktıñ. (183) git bacım, dellenginmisin gendiñi bilmem mi de benim
atımıñ öñüne. (184) ordan da ora oturu, bunu şişiriller irāmetliğı. (185) irāmet, bir
ceza diyi bi dabanca çıkğınıdı, oğarada ondan alır. (186) e8in e1i vur sen diller,
vurgun ya. (187) gıtlığıdı, biz de bi motur aldığıdı, motur tağsidi yatırmaya
gidiğollarıdı ağsaraya. (188) sıkışımalarıdı da deklediler, ıçık göyundan, ğuzudan,
yatırmaya gitdiler. (189) ben de ekmek iderin, ğakdım ekmeyiñ başından şoğ
ğuyudan helkeynen su gelirdi , kepazeliğıdı, suya gitdim , şiy e 9, e10, şiyiñ e 11
onda'allim e 12 irāmetlik altı gişiler . (190) arabada at arabasıynan ğıpraşladılar , şu
yoldan gitdiler. (191) onnar da oraya susaya gider, oraya varıllar, e9 ne irāmetlik
varıllar, orda birbirine çatar, döğüş ğoparıllar. (192) e2 oğlu da zati dabanca
almışımış, vurusan sen vuruñ diyi, il aldatmış, cesursuñ. (193) dabancañiñ şiyi
değmez, tokmağı, şuraya şiye ğurşuna ızıcık değer patlatmaz, bu da e1de
yakınnarımış, götün götün çekilir, bayağa çekilmiş, çalar ona bir el atar , bir el değer ,
o orda ölür, bu olay öyle oldu, ya değılise ğardaş bacığıbiydik. (194) biz hiçbir didimiz
ğodumuz, bir kötülüğümüz, hatda bağ e1 cezayı çoğ aldı, yimin itdiler, yimbeş sene
cezā aldı irāmetlik. (195) bunnar avkat dutdu, bizimkinner ben çocuğunan güccük
üseyin diyi bir oğlan var, o çocuğudu onuğnan gider gelirdim. (196) bazı ğızlarıdı e1
isteridi, hapise gitgin, ben zorlanırdım, gitmeyi istemezdim, durdurmazdı, hinci ben
neden evimiñ muğayatyıñ evde işim gücüm, onuğnan yavrım bu yimbeş sene cezayı
virdiler. (197) beni çağırdılar, avkat dimiş, ğarısı gessin, cezā viriliyor, cezā az ne değıl
tüm yimini aşırıldardı. (198) burdan ben gitdim, vardım. (199) avkat dıkılı ya giriğoru

az beri yok, avkat da evel daqdilo gullanılırdı, hinci bilgisayar heral ya. (200) vardı, baña didi ki, gocañ çok büyük cezã alacak didi. (201) ne yapayın avkat beğ, sen uğraşdıñ iyi mi uğraşmadiñ, bilmeyoruñ didim, çocuk da var böğrümde sen didi, bi bişiyler diyeceyiñ, ne diyeceğimissiyiñ didim. (202) sen didi, diyeceyiñ ki, ölen adam ırzıma hümbüddü gocam ondan oldu. (203) gâk da bunu di, haydı di, haydı di, vijdanın allah rāzı olur mu. (204) hayır, şöyle ellerimi galdırdım, hayır avkat beğ didim, ben o lafı diyemem, imkanı yok, hem bir öyle gocamı asiñ sandığa deperin, o lafı dimem didim. (205) nası diñ, sen baña didim. (206) onda'alli avkat orda galdı, o eline daqdiloyu gayrın e4inen gitdik, hayır didim, amma bağırdım, hayır hem de öyle ben nağal diyeyin yavrum, ben bi kötülük görmedim adamdan, onu nağal heriFi gurtarmaya. (207) ben nağal diyeyin, onuğnan avkat didikine, ben hayır diyi ayağa gâkınca, ben dedi, şiyden didi, baralar başğanı avkat dutacağın didi. (208) ovat onu dutalım mı gızım didi. (209) hayır seni dutduğ, sen bu kelimeyi gonusduñ, avkatıka şu kelimeyi ağziña aldın, ney bu gaderinde ne varısa, cezãyı ne virese dövlet, ben ona irāziyın didim. (210) bi da'a avkat da dutdurmam, hem de öyle ne dutduracağın. (211) ulen avkat yavır, şöyle laf dir mi, avkat yavır değil mi yavır yav. (212) ben hinci avkat dindimi ya depemiñ tüyü çekilir, o gadar. (213) o avkat baña onu diyeli, o şiyi süreli, ben godum geldim gitdim. (214) heriF giydi cezãyı, af çıkdı, dövlete bi allah şiy virdi, adam dörT senede gurtuldu geldi. (215) ben ırzıma gara sürseydim, o noğolacağdı, ahretim, dünyam, ölen adam, ben,yav allah gurtarı, allayıñ elinde herşiy. (216) ben böyle gördüm, şiyi ağnadiñ mı, bunu gördüm, yaşadım. (217) geldiler, gızları da geldi, gelinleri de geldi, goyunumuzu tüm e3 gütdü, bir kötülük bir çit görmedim. (218) irkeklerinden de gadınlara da gara sürmedim. (219) aslan gibi oğlum varıdı, erim varıdı, gızlar varıdı, hiç bir kelime görmedim, ben o lafı nağal diyeyin. (220) ben bir bunu yaşadım ağnadiñ mı, bunu yaşadım, bunu yaşadım, amma avkat da pers oldu. (221) bi da'a da yönümü dönüp de o yanna bakmadım. (222) avkat lafı oldumu ben dirin, avkat yavır, avkat paraniñ uçu hepisini söyler yavrum, söylemeyeceğ ne yok. (223) hepsi öyleyse demek ki hepsi öyle. (224) ben bi bunu gördüm yavrum, bunu duydum, bunu gördüm. (225) e1de baña gurtarıdıñ neye dimediñ, dimedi irāmetlik. (226) bak geldi, hangısındanısa suç, alışsın, öte dünyası allak ginede cennet mekanı ossuñ, neye diyip de beni gurtarmadiñ dimedi,

hiç hiç neden, beni bilir. (227) neye diyeyin ben o lafı, dinir mi o laf, dinmez değil mi. (228) ben didim, göcamıñ sandığına deperin, hiç vız gelir baña didim, o kelimeyi gullanmam ben avkat beğ. (229) sen avkat mısın didim, avkatın didi, avkatisañ böyle avkatlık olmaz didim. (230) hanı benim gayın didi ki, amma da gadınımissin amma da cövap virdin. (231) ona o yarar didim, neye öyle dir didim. (232) avkat olmuş, neye öyle gonusur, o kelime gonusulur mu, adam benim dünya ahretlik gardaşım, bak benim öte dünyada onda alacağım yok, onuñ bende alacağı yok, amma e1inen hangısı çekdi, hangısı itdi, kimden macara gaynadı, alışsınar, oraya ben garişmam. (233) amanın göcamdan değılidi de dimem, amanı e2den değılidi diyi de dimem, alışsın orda allah üğütlüyor, biliyor. (234) e3, bak e3 yutdu, aşırı aşırıvirdi, ben aşiramam, gölay değil öyle, zor, çok zor. (235) allak kimsenin başına virmesin. (236) onda'alli de yavrım burda uşağımınan, malım varıdı, göyunum varıdı, oğlanı yiñi everdiğidik e3den gız aldığidık, e13in işTe aldığidık yavrım. (237) ne yöñümüzü döndük, ne e3e gitdik, şurda yir varıdı, avradı varıdı, avrat çocuklara da çatdı, ilendi, sıçdı, bişiy dimeñ, aman gaçıñ, bişiy dimeñ, bişiy dimeñ, dimeñ gözüne görünmeñ, dimeñ yavrım dimeñ acınır o, dimeñ diye diye garardım, ağnadiñ mı. (238) çoluğuma çocuğuma da allah bi da'a kötülük, acılık göstermesin. (239) ben böyle olay yaşadım, yaşadım da allah bilir, çocuğu salardık, kimsemiz yoğudu burda, akrabaları bizim batıp gitdiğimizi istedi, benim çocuklarınan geçindiğimi, ekin ekdiğimi, harman galdırdıgımı, moturum varıdı , moturum gitdi , satıldı. (240) heriF gelmeden dört senede yazıldım , giri motur , ecevit yardım itdi , biliñ mi babangile sorale, iz bir şiyinen dapiynan yapdı, adamlara yavı müllet şoraları dırtmık çekdi çekdi, samanı satdı, motur almadiğ adam galmadıydı yavrım, belki babangil, dedengil bilir. (241) motura yazıldım, göyunum varıdı, güzum varıdı, ıçık harmanım gağdı, yazıldım. (242) şu ciddaldan aldım, moturu, bi yazıldım, bak sen bi ciddaldan motur aldım, bi de gitdim dövletden yazıldım, vardım. (243) oğlum da yiñi şurdan ıçık yir algınıdı, şıye çıkdım, şu şıy olannar uzman çavuş var ya, oğlan orda, bizim garabiñarda, uzmanımış ben bilmem ya, vardık yazılacağız, şıy iz, dapı iz geldi, ıçık da'a ilazım. (244) vardık durmuşunan gitdim, gaynımınan vardım didim, şıye o oğlana sen boğün babağılık ideceyiñ baña nası atalık ideceğıseñ atalık it. (245) güldü, nası atalığ ideyiñ, bilmem, evladiña nasıl idersen öyle yapacayıñ başga yolu yok didim. (246) neñ eğısik, ne isten

şikayatiñ. (247) şikayatım didim, dapıyı saña getirdim, dapıyı hisapla, eğişik ğalanım ne yap yap, nirden it, burdan bunnarı altınkayalar ya nirde dekleyeceğisen dekle, ben motura yazılacağıın, ğocam hapisde, oğlum da asgerde üseyin mi, irbeyim mi, apdil de güççükden gitdi asgere, yaşını böyütdü de, e1 emmiñ, dedeñ yir aldıydı, bir bizim e1 ğoca aldıydı, bi de saminiñ babası hayrullah varıdı, o aldıydı. (248) onda'alli güldü, esgi e1 ğoca, e1in tā şorda döğüşüller de esgi ağçeketlinin orda yir varımış, ordağı yirden benim dapınıñ üstüne akdardı, doldurdu, güldü uğraşdı, haydı dedi, ben saña merhamete geldim, bi ğadınıñ didi. (249) şu bi buğrüynen muğrüynen gitdimidim, senin işiñi yapacağıın didi, haydı yapıdım didi, allah izin virise didi, ğonyadan biyaz çamırlıklı hort motur alacayıñ didi, baña. (250) bir ben aldım, bir de ğara irbeyimin mustaFa irāmetlik biyaz çamırlıklı hort motur. (251) burda da ciddaldan motur alğının, e1 dedeñ de hapiste, bi de arf çıkmasın mı oğarada bağ sen allayıñ işine neydelik nöğrelik, ben şurda ğuzu yayarın, ğuzuyu hiç ihmal gelmezdim. (252) yiñi didim ya öğünürsem vay. (253) ē ğurban olduğum, gice ğağardım, uyku bilmezdim, bastırığıımı, ğuzuyu doyuru gelir, gün doğmaya çırpınırdı. (254) ğuzuyu şoraya ıcık da çini daşını ezerdim, şiye duzuñ içine o iyolurdu. (255) onu da yaladırdım, duzladan gelir, malıma sağıbıdım, çocuğa. (256) baña didilerkine arf çıktı, büyük arf çıktı didiler. (257) benim ğayınımiñ ğızı varıdı, siğirdip gelir, noğa ğızım ne hayır didim, ben ğoğtum ölenmi oldu ne oldu, yoğ cicim didi, ölen olmadı, emmime arf vurdu ğurtuldu didi. (258) o ordağı ğalan çocuğlarıñ da babası varıdı, sevinmem haydı git didim, çocuğu yolladım, geldim. (259) ilden elliğün soğna geldi e1 deden. (260) ötekiner çıktı, elliğün soğna geldi, elliğün soğna. (261) biz burda ekine, harmanı ğaldırdık, ona buna ğaldırdım, moturum gitdi yavrım. (262) onda'alli o gelmeden o moturu aldım, birine yazıldım, o ciddaldan gelen moturu aldım. (263) ciddal da iyi adam, hinci dargınız biz, oy dargınnığı itdiler ya, hiç darılmam ğalben hiç, neye di, ğoyunuñu değerli sat, zahrañı değerli sat, halım varıdı, dokuz mu on mu halım varıdı, ğızınan gelinin dokuyup geldiği, değerli sat fadımı bacım düşük satma, maliñi değerlendir. (264) değerlendirdim, ona allah ırazı ossun dimemiyin ben, iy dimemiyin, felaniñ oysu baña ne. (265) o adam da öyle iyilik itdi, oraya da yazıldık e1 amcan geldi. (266) ciddaldan aldığıım motura, o hort araba aldı, bağ sen ğamyon, hortlar var, evelki ya şō, iyi gözel neğüz el acar aldı, acar cecit, ordağı moturu da

getirdi, girdiler, bindiler geldiler . (267) güçcük oğlumunan , ipraımanan, moturun biloñgu çatlağımıñ. (268) bağ bi sil gelir, bi sil gelir, buraya bi rahmet olur, şordan gelir. (269) geldiler, didiler, suyu ğuyarız, ağıp gider, suyu ğuyarız ağıp gider. (270) noğolacak, girdiler ğonyadan değişdiler, geldiler. (271) dimiş, ğonyadağı adam, iyi bir ulen şaınsın nağadar ğuvatlı, iyi bir biloğ varıdı, dimiş, nası şöyle dimiş, değişdirelim, değişdirdiler, geldi. (272) bağ biriynen allaha ğúven, ğoğma doğru ol, hanı mağradağı yatannarı biliyoñ mu, duyuyoñ mu.

g) tak Yunus hikâyesi

(273) dağ yonuzuñ zamanında bağ unuttum, dağ yonuz iza itmiş, dağ yonuzumuş. (274) neler itmişler, bunnar acız ğalmış kötülükden, dine zorlamışlar, dinini yavur ider mi, ordan adamlar üç ğişi mi dörT ğişi mi gidelik diyi ğarar almışlar, gidecekler melmeketlerinden giderkene bir köpek havlamış, biri çobanıñ beni ğoyup gitmeñ, nöğrüsün beni allah yaratmadı mı, len bunu da alalım gidelim. (275) almış, mağraya girginner ya, hinci esebi kefleri yatır, oraya hicazağiden ziyaret ider, burdan duva ider, onnar iyiyemiş, irişgin, evliya, onnar o mağraya girer, ğaçar, orda ğapanır mağra. (276) orda hinci yatıllar, nağadar yatdıklarını bilmez, oyanıllar, oyanıllar, şöyle doğrulup, yitiklerimiş, baba yíđidimiř, o zamanıñ adamı. (277) ippiyi de yatmışsıyız diller. (278) onda'al bağallar, köpek her sene tüyünü atar ya, ğaç sene olduğunu ordan bilmişler, nağadar zamanın. (279) burdan ğaçar, bu yıl ütüler, şoraya, ordan ğaçar oraya saymışlar. (280) biri dimiş ki, acıkdığ dimiş, birine git de şurdan bi ekmek getir furundan dimiş. (281) biri varmış, ekmeğe gitmiş, ötekinner ğalmış, şöyle bi bağmış furuncu ne zamanıñ adamı ne bu yav dimiş, parayı çıkarıp virince öhöđ dimiş, sen dağ yonuzuñ zamanıñ parası bu. (282) dağ yonuz parası nirdeyidin, nağarardı diyi dimiş. (283) aman biz serf gelmissiyiz, adam ğaçmış. (284) o mağraya girmişler, hale uyurumuş, babam habar viridi, o adamlar daha hale uyurumuş, uyđuda, ölgün değıller, uyđudayımıř ha. (285) neye getireceğidim yavrum, iyilik ğoğma, hiç iyilikden, bağ zaman gelir diñ, bir ğarıya vardım, iyiliği it, kötülüğu düşünme, hiçbir zaman kötülüğe girmeñ, deñize düřseñ de çıkarı allah ğıyıya, şiy deñizdeđi piyganberi ney itdi balığ yutdu değil mi, onda'al noğürdü ğıyıya aldı çıkdı ğustu, ikindin namazı. (286) ikindinin sünnetini o orda ğıldı, ađnadıñ mı. (287) yonuz

piyganber. (288) ğurtarı ğoğma, hiğ ğoğma, kötülükden kötülük gelir, iyilikden de allah unutmaz, iyilik gelir. (289) böyle ğün geçirdim yavrım, ben yalıñız hiğ eğri ğonuşmadım. (290) inşallah öte dünyada, oğluma da didim, yavrım ne gördün, babañı ğayırarak söyleme. (291) anne didi, babam didi şordan geliğoruduk didi, e9 ğurdu döğüşü, e9 ğaldırdı didi. (292) ğağan duran e5 ğağıvirdi, çömünüñ üstüneyidi ana didi, dabancayı çıkardı çaldı, şöyle çırpdı ateş itmeyince, atmamış, ölmeyecek ya. (293) babam birçel çaldı, adam ğürp gitdi didi, bağ başa geleceğe ha, soğna da arf geldi, çıktı. (294) öte dünya alışınnar, ben oraya ğarışmam yavrım, allah bilir. (295) yiñi ne didik, bilemeyiz habarımız yok, gözümüz görmedi, nası bilelim. (296) bağ burda ğarısı eğlendi, bi kötülük, e3 eğlendi bi kötülük, bi bişiy görmedik, o zaman ğulağ virme, amma olacağ mı varıdı, ğardaş bacığıbydik çekilecek mi varıdı, bu dünyada, öte dünyada. (297) hiğ bir darğınnığımız, ğırğınnığımız yoğudu adamınan, bal gibiydik, öyle dünyaya geldik geçirdik yavrım. (298) neler geldi, neler geçdi de unutuldu, unutuldu. (299) çok ben öteği dizliğiminen tohum ekdim, bunnar sağap çıkmadı, düşecek ğalacağ diyi.

ğ) yaşanmış olaylar

(300) o da buraya vurarıñ ğızıydı, e1 ğocarıñ ğızıydı. (301) bizim herivin emmisiniñ oğlunuñ ğızıydı, sığınacağ yir bulmayınca buraya geldi. (302) oğlan buraya göçelim gelelim, ğız burarıñ olunca, ben ıcığ az oldum, ölen ırāmetliğiñ e2nin ağzı az durudu. (303) ben sevmem öyle irkeği mirkeği, ben didim ki, doğru dur ğızımız gelinimiz var, o sağlam bişiy değil, nöğreceğiz getirip de didim. (304) neydelim didi, e1 ğocarıñ ğızı, orda matama itmişler, bi saçı kesik, göşdü geldi yavrım. (305) ben de ğuyuda su çekerin, geldiler, temizlediler, şoraya itdiler, yoruldum, oruç zamanı oruç ağzıda. (306) oruç suda bizim, nödeb ğuyu biz fazla çekerdik, ğoyunumuz çoğudu. (307) ırāmetlik buraya e3ün evine geldi. (308) benim de ağraba anam, babarıñ halasınıñ oğlu olur. (309) halası, onuñ anası bacısınıñ ğızı babarıñ, çok yakın, onuğnan yavrım geldi, o e4ünen, e5in oğlu e4 diller, o da biz görmedik, şurda tağ moturunan gitmiş, bu ırāmetlik görmüş, e2. (310) evel de bi didi ğodu itmişler, ğıza işTe bozukluk, orda bi iş ğaynatmışlarımış, bizim habarımız yok. (311) bu dimiş ki, avradına boğün e4 ekin dirmeye gidecek, gidelim oraya dimiş, gitmeye durmuş, gitmeye durunca

dabancası ne yoğumuş eli boş, e2 göcaniñ dabancasını git de dimiş, ğardaşıyıñ dabancasını al gel, eli boş gitmeyelim. (312) avrat gelir, burdan e6 göcaniñ habarı yoğukan, e2 in bacısı şu e7 nin avradı, e7 var, onuñ avradı virir dabancayı. (313) bunnar gideller, aşdılar gitdiler. (314) ikindin yav, hemen bir iftar telaşı girme zamanı gitdiler. (315) ben gördüm giderkede neye gidecek ne bileyin. (316) atınan e2, k1 ğarısınıñ adı, bi de ğız varıdı ç1 diyi gitdiler, aşdılar gitdiler, şoraya ekinnerine gitdi didik. (317) onda'alli acık soğna çocuk geldi, ğız çocuğu ağlayarak, bağırarak, neye bağırı bu didim. (318) gine ben ğoyun işim yalıñızıñ ya telaşe var , süt, yourT, çıktım, noğo yavrım noğoldu, didim. (319) babamı şiy e4 öldürdü ebe didi. (320) dime ğız ocağı batasica, ne ölmesi didim, neye didi, vurdu didi, dabancaynan vurdu didi. (321) ulen neydelik kimse de yok obada, neydelik, nöğrelik. (322) e1 gine yok, o torunu irāmetlik var . (323) üç dörT ğadın birç oldu k, o şuraya şurda, e8de ireyisimiş, ben bildiğim yoğun ilerküğün didiler, ğaş da bilmem. (324) aşdık gitdik, vardık, adam dereniñ ağızında ölmüş. (325) oruç ağızlı dodağı ocaqlardan ırak toprağa sokuluvirmiş. (326) oraya ğurşun ğapçıklar altı dene, üs yanına durmuş, saydırmış. (327) adamıñ burda parası varımış, onda'alli aynası varımış, delik deşik olmuş, adam ölmüş. (328) onda'alli neydelik geldik. (329) neydeceğiz, y1den geldiler, ordan geldiler, onda'alli keşşif geldi, dabanca e6ñıñıdı ya o dabancayı didirdiler. (330) gitdi o da yatdı, iküç ay o da cezā aldı, sen neye viridiñ diyi. (331) cöbünde ğurşun çıktı irāmetliyiñ. (332) ondan savucu pek fenayıdı, geldi savucu un eler gibieledi gitdi, öyle boş ne geçmedi. (333) o ğurşununan buldu dabancayı aldı, e6yıda ğapatdırdı, gitdi. (334) böyle bi olay oldu, ocaqlardan ırak, ağnadiñ mı ha. (335) e4de gitdi yatdı, ız aldı cezāyı da büyük almadı , irāmetlik ölgün şindi ya. (336) atdırmaya yuña gitdim, vardım bu var, vardım, nödeb istedim, virmem didi, ğitelin avradı didi, baña hemen direkmen. (337) ben de didim, k2 ne biçim ğonuşuñ yav, ayķırı ğonuşuñ. (338) hiç ayķırı değıl, doğru ğonuşuyom didi. (339) doğru böyle mi ğonuşulur didim, akırabayız biliyoruñ, böyle ğonuşulur didi. (340) iyi ossuñ didim, nödebim gelince alırım didim, ğavga mı ideceğın, nödeb geldi, atdım. (341) bu olay gelince ne dimiş, benim ğayınıñ avradına, ben bi kelime ğonuşdumudum, ulen allah dimiş, o ğadınıñ betdavası benim heriFi dutdu dimiş. (342) birden aniden yamacımdan didim, bağırı ne varıdı dimiş. (343) ben neyçu didimidim, baķ ğitellik adamıñ başına geldi, yokdan geldi.

(344) herif dimiş, ekin gezmeye geldi, ğarşısına e2 çıktı, e2 öldürdü dimiş, hinci de gitdi yatır, dimiş. (345) baña selamı geldi, benim iltiyen. (346) ğarı, ē küvür itme, saña bi selam, itmem neye ideyin, benim ğalbim hasan dağı itmem, neyimiş, böyle böyle didi, k2niñ selamı var saña. (347) büyük ğonuşdumudum bak, nireye vardı. (348) e4de dimiş, vurdum şöyle çıktım dimiş, ağrene ğaçacağıñ dimiş, e1 fususu öldürdü gitdi, burdan didimidim, fususu değılimiş dimiş. (349) torunu habar virmiş, orda yatırkana, bizim toruna dabancası gitdiyidi ya, o da yatdı, orda ğonuşmuşlar. (350) ulen büyük söyledimidim, ayağıma dolaşdı dimiş, yā da'a ben k2yi görmem ondan belli. (351) bi selamı geldi, oğlu da yatır heral yazzık.

h) Hasan dede hikâyesi

(352) orda hasan dede varımış, burda ağsarayda da ali dede tekke, dedeymiş. (353) ikisi birbiriynen dartışırımış, hasan dedeye dimiş ki, burdağı ali dede, hasan dağında dedelik itmek ğolay, gelde burdağı gözelleriñ giyimli yirleriñ. (354) hasan dağından hasan dede ğar çıkılamış mendile göndermiş. (355) ğar erimeden gelmiş, doñduğı gibi. (356) bu da burdan ateş çıkılamış, mendil yanmış, ateş çıkılayınca, onda'alli dimiş ki, burdağı, hani orda dedelik itme, buraya gel de burda it. (357) buraya gelip de o ğar çıkıladıydı ya, ğar gözelleri görünce erimeye başlamış, ha dimiş, kimiñ şiyi fazla, hasan dedenikine bu fazla gelmiş. (358) bi onu didiler, ali dede fazla gelmiş. (359) sen ıssız dağıñ başında dedelik itmede iş yok, buraya gel, burdağı ğadinnarı, burdağı mülletleri gör. (360) ne oldu, şırp şırp, şırp şırp, şiy erimiş ğar, onu bilirim, öyle diyi dillerdi. (361) hanı bazı temsil başına diller, hasan dağında dedelik itmede ne var, ğolay diyi.

7. METİN

Tarih: 20.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası Gümüleyik Yaylası

Anlatan: Raziye ÖĞER, 78 yaşında, ev hanımı, okur yazar değil, cısey (cıs evi)

Konu: a) hayat hikâyesi, b) aile kökeni, c) türkü, ç) ağıt, d) hayvancılık ve hasat işleri, e) kıtlık felaketi, f) geçmişte yaşanmış olaylar, g) çubuk yakma.

a) hayat hikâyesi

(1) şinci yavım anam öldü, babam evlendi, analık geldi. (2) çok bir döğüş ğavga itmedik, geldik geçdik, dünyadan. (3) ondan soğna birlik olduk, barışdık, itdik, görüşdük, iy olduk, kötü olduk. (4) ondan soğna ekin geldi , ekine gitdik, irine ekine , bir ay ekin dirdik , bir ay otuz gün ekin dirdik , bir ayranına , yourdunañ, bi pilavınañ, otuz gün ekin dirdik. (5) otuz gün ekin dirdik, otuz gün ekin dirdik geldik, o ekini dirdik, oñdan soñu dutduk, o ekini yükletdik, harman yirine getirdik, sürdürdük düğenineñ sürdürdük, malama itdik, malama itdikden soğna tınas oldu, yığdık. (6) yabaynan atdık, saman bi yanna, zahra bi yanna geldik, geçdik. (7) o zahrayı çekdik geldik, içeriye getirdik. (8) un yaptık, satılacağımızı satdık, geçindik, onuğnan geldik geçdik. (9) dörT sene ğocam esgerciliğ itdi , dörT sene şincikiğibi yoğudu dörT sene. (10) ğaldım geçdim, gelin oldum, altı aylık ğaldım. (11) dörT senelik itdi geldi adam, şincikiğibi değildi, nektup gelirdi. (12) nektup şiyde yatırdı, o nektubunañ ğonuşurduk, herivinen geldik gitdik, iyi günnerinen geldik geçdik, iyi saña selam saldık, senden kaçat geldi, bayramıñ mübareğ ossuñ , savol, ğovuşacağız, cenabil allah birleşdirecek, allayıñ iznine geleceksiñ ğavışacağız, çoluğ çocuk miydana getireceğiz, geldik geçdik . (13) ekin harman yolunan , ondan soğna düğün oldu , düğünnerden geldik geçdik, oynadık, debleğineñ, ğaşşığınañ oynadık, geldik geçdik. (14) oyun itdik, gelin gitdik, gelin getirdik, bunnarı yaptık. (15) okumuşluğum yok, anca bunnar ğafamda. (16) ondan soğna ğoyun sağdık, ğoyun getirdik, ğoyunu sağdık, ğoyunuñ südünü sağdık, makineye çekdik, özünü bi ayrı, piyniri bir ayrı. (17) pinbirini deriye basdık, özünü ğazana atdık, çekdik, öydük, satdık, onuğnan geçim geçindik. (18) pinbiri de yidiğimiz yir oldu, fazla olanı satdık, para itdik, geçindik onnarınan. (19) başğa ne diyeyin yavım.

b) aile kökeni

(20) hinci üç emmim, bi babam varıdı. (21) üç emmim varıdı, ismayıl, üseyin, hasan bunnar seFeribirlikde ğaldılar. (22) onnarı geşdik, ondan soñu babam evlendi, seFeribirlikden geldi, evlendi, dünyaya bizi getirdi, ana baba oldular. (23) babamgiliñ sülalesi seFeribirlikde bir ümmetey, bi biz ğalmıšımıssıyız, seFeribirlik toplamıš gitmiš. (24) ondan soğna babam evlendi, itdi, geldik geşdik, çocukluğumuzda üç yaşında ğaldık, böyüdük. (25) on beş, onı altı yaşında evlendik, çıkdık, baba günü de gördük, ana günü de gördük, geldik geşdik. (26) sülalemize cısey diller, cısey dimeniñ manesi de sen bilmeñ, devencilik de el yarılırmıš, zift akıdılırmıš, ondan birisi dimiškine, emmilerim babama dir, yav cıs dimişler, ondan cısey dimek ğalmıš, bu sülalemiz. (27) ümmeteyniñ de işTe sülalesi ikimiz bir aradaydı k, onnarınkı da aynı ümüsün ebem varıdı, o da öyle seFeribirlikde olmuš, onnarınkı. (28) gendimiz işTe böyle geldik geşdik. (29) yavrım sülalemiz üç ğardaşdı, babam, babamıñ adı ali, ismayıl emmim, üseyin emmim bunnar yisirde ğalmıšlar. (30) kökümüz ora, ondan bu yanna işTe geldik geşdik, evlendik, çıkdık, böyüdük bu hale geldik, okumuşluğum yok. (31) düğüne giderdik, oynardık, düğün yapardık gendimiz, başğa hikeya okumuşluğum yok yavrım, bunnarı biliriñ, gelip geçip işTe harman, ekin, ğoyun, ğuzunuñ pirişanniğini çekdik, ağnatdım onnarı.

c) türkü

(32) hasan dağı ğakmaz oldu tozdan dumandan
gelin geldi ğapıya allı duvağınan
hay gelin gelin geldiñ beğ ğucağına oturduñ mu
havası aldıñ mı al duvağ ğuşandıñ mı
(36) toz duman ossam da ğavrıssam ğapıña gessem

ç) ağıt

(37) o ğız öldü motur çinnedi.
(38) al duvağınan gelin getirdiğim ayşam
al duvağlı gelin getirdimidim
ğara yaslara ney itdiñ ayşam

ağsarayıñ hastanesinde bulduğum ğuzum, gelin ğuzum
(42) buruğu solmadan, arniñdağı altınıñ solmadan ğuzum
yidi ğuzulu da devre yazılı ayşam
ben seniñ şeyiñe, gelmedim ölüñe gelmedimidim
gezmeye geldimidim ğuzum ayşam

(46) böylemi ideceğidiñ

diyi ağladım, onnarı da. (47) ondan soğna da çok, benim o ölüm şeyine idecek olursañ çok. (48) hanğı bir onnar, bildiğim buğadar yavrım, o ağıda bakma sen. (49) ölgünüdü cicilerim de ilterim varıdı, ilterim de öyle uzun boylu öyle çok ğafaları yoğudu. (50) okumuşluğu olan yoğudu, biri bizim halılı görüñ, halılıñ anası zalha ğarı, biri de dudu, kazimiñ şeyi biliñ mi, kazimiñ bacısıydı. (51) onnarınan böyle işTe istarınan geçim taleşesiynen, okumuşluğumuz olmadığından şu istarı şöyle doğuyacağız, şu istarı böyle ideceğiz diyi, geçim taleşesi, okumuşluğum yok, okumuşluk ossa aq, hazreti piyganberiñ o şeylerini bilmeyizkine, ah onnarı bissek, onnarı bilmeyiz ciğerim.

d) hayvancılık ve hasat işleri

(52) ben yiñi didim ya, baq şinci ğoyunu olan nöğürü, zabahtan ekine giderdik, ekini direrdik, ekini dirdikden soğna mesele şöyle, gendiyiñ bir ekini ırgatçılık itmedik, gendimiziñ, ben yaşlıydım yavrım, ben köküm çok, malım da çoğudu ya hinci heriF öldü, oğlannar dağıldı. (53) ekine giderdik, zabağdan ekmeği alırdık, orda pilav bişiridik, çoluğumuz çocuğumuz toplar gider, ğapıyı kitlerdik. (54) mesele ğoyun çobanı da neyderdi, yiyeceğini ğoyundan geldimi yazıdan eve anatırı ğor giderdik, gelir, o ekmeğini yirdi. (55) orda ekini direrdik, çoluğ çocuk ağşam oldumu gelirdik. (56) ğoyunuñ da südünü gelemesek, bir ğışiniñ mesele iltim var değıl mi, yavıt gelinim var, onuñ birini giri salardık, o sağar iderdi, öyleynen geldik geşdik. (57) ekincilik hemi zor hemi ğolay. (58) ekini direrdik, o dirdikden soğna deveye yükledirdik. (59) deve gününde benim deve günü de gördüm, öküz günü de gördüm, motur günü de gördüm. (60) ondan soğna deveye yükledirdik. (61) sizler bilmessiñiz, sap palazı dinirdi, deve de deve, deveye yükledirdik. (62) sap palazı doğurduk, şunuñgibi. (63) teyek, eyek bunnar şeyde olurdu, hinci hizarda şö ğapı bacağıbi,

onnar sap palazı buralara dikedik, oraya dikedik, oraya dikedik, deve oturudu, devenin havıdı varıdı, havıdıñ üstüne o sap palazını sererdik, üstüne ğayardık bi yanna, şu deveniñ havıdı şu yanna ğayardık sapı şu yanna. (64) sap palazında orda hatap dinirdi, sen bilmezsiñiz, o hataba dayardık sap palazınıñ şiyini, ondan soñu iki kişi çekerdik yamaç yamaca, ğayardık deveniñ boyunca sapı ondan soñu o sapı o deve getiridi, harman yirine dökerdik, çeker gelirdik, nağadar ekin varısa, ondan soñu dutardık, iki öküz, öküze bi düğen varıdı, o düğeni böyle varıdı, bir til varıdı, tili dağardık boyunduruğ, öküzüñ boynuna boyunduruğ, ikizi öyle dağılırdı bura ipe bağılırdı. (65) iki öküz düğeni de dağardı sür, üstüne de oturuduğ, o sapı eridirdik, düğen dişinen sürerdik böyle, na zamanadan. (66) ondan soñu onu toplardık, toplardık, deveniñ üstünden yığardık, getiridik. (67) ondan soñu onnarı deveynen , ondan soğna o deveniñ günü geşdi , boğölde öküz . (68) öküze de sapı olan yavit öküzler başğa bir iş görmez darlayı sürerdi . (69) bi şiy var, disik başğa hinci pulluğ var, tek pulluğ, o tek pulluğunan iki öküzüñ arasına dağardı, irkeğ adam sürerdi , biz ev hanımı , ondan soğna o darla baş oldumu ya omuza heğbe atılırdı , zahra dökülürdü, onu adam şöyle öküzü durduruviridi, böyle saçılırdı. (70) darlaya zahra böyle saçardı , adam kim olursa ossuñ , babam ossuñ, öteki emmim ossuñ, dayım ossuñ, ğomşu ossuñ, böyleynen geldik geşdik. (71) ondan soñu o zahrayı satardık, zahranıñ parasını ihtaciñ yoğsa ğordun şoraya, ihtaciñ olmadımı ya, nöğrüdün satardın, arğaña başıña, böyle geldik geşdik, yavrım dünyadan. (72) piriřanıñ da itdik, gün de gördük, piriřanıñ da çekdik. (73) ben yiTmiş sekiz sene olmuş, ben bura geleli, on yidi yaşında geldim ben buraya. (74) dünden bi yaşlı var, bunuñ ğocasınıñ ğardaşı olur, çok günner geldik, iyi günde geldik geşdik, kötü günde geldik geşdik, yavrım başğa öteleri bilmem, biliriñ diyi yalan mı söyleyeyim. (75) böyleynen vağıt geşdi, amma hinciki gelinner, ğızlar dayanamaz, bizim çekdiğimiz günner. (76) hinciki gelinner ğızlar, okuyoğollar, mesele yav nolduñ anañı babañ var, ğaçığorullar, o düğün de yok, böyle bi masal da yok, yazık değıl mi, gendiñe de öyle ideñ, öyle de var. (77) bizler gördük, iyi gün de gördük, kötü gün de gördük yavrım hinci ne ağnadayıñ. (78) şinci ğoyunu ğırğardık, mesele heriF ğırğardı, o yuñu yurduğ, ondan soñu elimizinen süme iderdik, hinci darağ çığdı, süme iderdik yurduğ, yurduğ süme iderdik. (79) darağ dişi dinir, onun altına ğoñağı ğalır, çölü çöpü ğalır, onu

eğirdikşöyle haba doğurduğ, onun sümesini de eğirdik, şıye viridik, gelep dökerdik, allık, yeşillik, göğlük, tetirlik, tetiri de gendimiz ğaynadırdık, mor, tetir olurdu. (80) çeft ğaraca dağdan gelirdi, onuğnan halıyı çizerdik, neyse doğuyabildiııne göre om bir çile , onıiki çile , yalnız olan tek doğurdu. (81) ben tek de doğudum, soğna çocuklar yitişdi , onıiki onıüç çile do đurduđ. (82) mesele metru yoğudu o zamannar göz ğareri başıımızıñ saçağını düğlerdik, doğurduğ onu mesele boğün satacağ oluñ , giderdi heriF satar gelirdi. (83) oğlannar ossuñ, ğızlar ossuñ, onu doğurduğ, nağış mesele zor, bu ne bilmez ya, şunuñ şu nağışlar ben hinci ideriñ, ğafam varı da, gözüm görmez, bunnarı böyle iyce hanđı nağışdan iderdik, hanđısı yağışacak diyi, o nağışdan seccedeye vurduğ, ortasını bi şekil iderdik, seccede, seccede olurdu. (84) onnarı doğurduğ, satdığımızı satardık, ondan soñu da ğızlara doğuduğ, viridik. (85) kilimi de ayrı doğurduğ, kilimi de şıyinen doğunurdu, kirkidinen. (86) kilim ilerküğün bizim memiş satdı. (87) onu da al, yişil, göğ mesele onu da altı çileden erişi çizerdik, böyle ikiğişi oturu doğurduğ, kirkidinen. (88) öyleyinen geldik geşdik, amma halıcı, halıyı ben çok doğudum. (89) doğurduğ, satardık, ğızlara cehiz viridik, satardık, satardım, para iderdiñ, satardık, amma şinci şunnar halıyı öldürdü, şunnar çığdı, halıyı öldürdü. (90) öyleyinen geldik geşdik yavrım. (91) halıcılık da bilene iyi, bilmeyene de zor. (92) ben bilirdim, bu bilmezdi mesele, buna öđredirdiñ, ğafası varmayıviridimi ya, yav şunu ben iderkene gözüñ görmemi, gör diyi de, beni bilmez itdiğimiz halde gösterirdik bibirimize mesele. (93) öyleynen geldik geşdik yavrım, ondan soñu da işTe uşakları everdim, üseyini ireli everdik, benim heriF öleli yiğirmi iki sene olacak, şurda eylülde tam yiğirmi iki sene olacak. (94) ben geç ğalđınıdım, heriF de da'a gencidi. (95) üseyin sifdağı, ondan soñu da cennet var eğriğuyuda, ondan soñu haçca öldü, ğocası öldü, ğafam hinci allah bullah yavrım, bildiğim buğadar, öteleri bilmem. (96) biliriñ diyi neye şıydeyiñ bunnarınan geldik geşdik. (97) bunnarı ğafaña yazar da mesele şu zamanda şunu itmiş diyi, hincikinnere sor bađayıñ, çoğu bilmez ki. (98) debleği çekerdik, ğoyunuñ ğarnını yurduğ, börtlerdik, iyce yuğadırdık, ikiğişi de şonun gibi ğasnağ olurdu, o ğasnağı çekerdik, nağal öterdi, suluğuyuda ayşsa varıdı, imameyniñ durmuşuñ o fazlaca türkücüydü, öyleyinen geldik geşdik ciğerim, bildiğim buğadar.

e) kıtlık felaketi

(99) o olay başıma geldi, ekinden ötürü o çekildi, o başımıza geldi. (100) şinci o gıtlıkda yavrım gıtlıkda, hiç ekin bitmemiş, ekin bitmeyince, öğünüñ behrinde kepek vardı, ız gıt biliriñ ben kepeği babamıñ getirdiğini. (101) o kepeyiñ içine de yapık depe diller, sizin o yañda var, o yapık depeden şinci ne var yaşamaya, o yapık depeden acığıç olurdu ondām inne topu dinirdi ot, onnarı getiridik. (102) biz getirmedik de goñşuñ edirafımızda olmayannar, biz vaqıtlıydık. (103) onu kepeğineñ gatallardı, yuğurullardı, gıtlıkda onuğnan gıtlıkda vaqıt geçirdiler, öyle geldi geşdi gıtlık. (104) gıtlığı allah kimseniñ başına virmesin zor. (105) mesele çoluk çocuk da öldü birezi ajlıkdan. (106) e1 irametlik vardı, bizim goñşumuz o adanaya çalışmaya gitdi de, ajlığından adananiñ sıcağı vurdu da öldü geldi yavrım. (107) gıtlık ne allah kimseniñ başına virmesin, zor, öyle geldik geşdik. (108) onuğnañ o gıtlıkda çok adam ajlık çekdi, kepeğinen kepek o zaman hatde birinde beni babam alır giderdi, ben şiyidim de ağsaraydan kepek, babama kepek ısmalladılar. (109) ümmeteyniñ omar emmi ne vardı, sen bilmeñ, fakırlardı len, onnara babam kepek getiridi hayırna yavrım. (110) deveye atılır gelirdi kepek, bir çuval kepek onuğnan vaqıt geçirildi. (111) ben ız gıt oraları biliriñ, amma onnara gomasın, allah vucutuña sağık virsin, acı ölüm virmesin, bildiyiñi okuyacan, bildiyiñi hayır ideceyiñ yavrım, kimseniñ ırzına bakmayacayın. (112) o sil geldiğinde yavrım evler yoğarda olanları sil basmadı , aşşığıda mesele şura sil geldi , değıl mi benim şurayı sil aldı , gödu vardı gitdi, senin maliñi, meşadıñi, eviñi topladı gitdi. (113) harem diller, harem oldu diyi. (114) onnar oldu geşdi, uğrayana uğradı, uğramayan bişiy olmadı evi. (115) fakırlarıñ geldi geşdi, ona da nöğröldü yavrım, öğünüñ behrinde mesele şundan yorğan yoğusa, döşek, yasdık yoğusa hayır sağıbı virdi, onnarı gördük. (116) ben yiTmiş sekiz yaşındayımıssıyıñ ya, böyle ağnadırdı, dirdik, babam da ağnadırdı. (117) üseyin emmim, hasan emmim iyileridi yavrım.

f) geçmişte yaşanmış olaylar

(118) biz hinci y1, y1in, yarısıynan bilmeñ sen bi e1 dillerdi, bizim ekin vardı, say depede, adam gitdi, e2 gaynım olurdu. (119) adam ekini yayarımış, ordan habar geldi, y1den, bizim aqrabaniñ birinden ulen e 3 dayı, ekiñizi e1 gömadı. (120) bir gün

şu öte yañada dam yapıldı , göyunda adam göyunu da yüz elli davarı bir ay öñde getirdiydi, e2 dinen adam, ğaynım gendimiziñ göyun, üç ğardaşını. (121) orda say depe diyi orda otluğ varıdı, ekin de varıdı. (122) uzak bizim şiy yarısı şiyde say depede, ağmezerde tā bora giden susada bizim yirler dayalı sen bilmeñ yavrım. (123) ondan soñu burdan gitdi, bu atınan ğaynım. (124) ulen neye yayañ bu ekini dimiş, ben ekini yaymam ki dimiş, ğuzu siğirtmiş varmış evelden yaydığından, ulen işTe ekine siğirtti ya dimiş. (125) ondan soğna o virmem dimiş, e2 irahmetlik ben alacağıñ, silah gendi silağı, silayıñ da ağzına fişek virmiş gitmiş, allah oğünneri kimseye virmesin ciğirim zor, ondan soğna virmem dirkene e2, alacağın dimiş. (126) o virmem dirke, cipciyiñ ağzına da virmişimiş fişeğı, bu ğuvatlı gelince, e2 şöyle burğunca silah mavzeridi , mavzerimiş gendine değgin dimeğ olmasın buraya ölgün . (127) makemelere gitdik, neler çekdik yavrım, allah kimseniñ başına o zor, ekini yaydı, gendini de öldürttü, öyle başımıza, doğuz sene bu adam benim ğaynım, yatdı, doğuz sene. (128) o onnarıñ ğabileleri de dutdu akıbat, biz de dutduğ, sen bilmeñ, burda e4 dillerdi, e5 oğlunda hemi y1 ölen oğlanıñ evini yidi hem bizikini yidi . (129) yarma, yuñ, yağ, yourT saldı k, doğuz sene yatdı. (130) o çilleyi de çekdik yah, o başımıza geldi. (131) şinci y1den biz ğaç sene dolandık, tā nirelerden ağrı, y1in içinden geçmedik, şinci de y1in içinden geçeriz, gendi ğabileleri diller, işTe onun akrabaları varıdı, gendine de itdi, gendi öldü, sizi buldu didiler. (132) onun bunun ğapısına varı, sarķıntılık iderimiş, sizi buldu didiler. (133) öyle bi hayırsız oğlanımış, bizi buldu, o çilleyidi çekdik. (134) ğarabınara gider gelirdik, onun babası varıdı, babasıyan e6 ğoca ğardaşıydı. (135) e2 napize düşdü, bizim ğoca rahmetlik düşğünüdü gidemedi, e2nin babası. (136) birliğıdi oğat üç ğardaşlarıdı, e7, e6, e2 en güççüğüdü, o işTe e2 ekiniñ yüzünden gendini vurdurtdu oğlan. (137) onu kimseniñ başına, o çilleyi de çekdik, ğaç sene onnarı kimseye virmesin yavrım zor. (138) döğüş ğavga da ondan belli de itmedik. (139) bu obamızda çok iyiydi, bu gumüleyik döğüş ğavga bilmezlerdi hiçkimse de hinci de benim uşaklar, bunun işTe ahmat ğocanın üç oğlu var, biri hasan üseyin ereğlide , biri halil tır alğın, biri de bayram burda, bunuñ oğullukları, o gözlük didiyiñ halil bunun oğlu olur işTe oğulluğı. (140) ahmat ğocanıñ üç oğlu varıdı, bizim de üç oğlanıdı işTe bizimkinin biri tayır, biri memmet köyde, tayır da ereğlide, üseyin de burda. (141) çok iyiydi bizim obamızda döğüş çekiş

bilmezidik hiç, bi de heye bu şiy e1 ırahmetlik vurdu, o da vurduğu bacısınıñ ğocası. (142) o da hayırsızınñ biriydi, e1e itdi, e1 yatdı, k1 gelin ğız ğaldı, k1 öldükden soñu çok ğavlim geşdi. (143) onda bayram ğünü ırahmetlik y1e bayrama giderkene, bu da yir hağından. (144) bunnar üleşince babaları e2 dinirdi, e2 ğoca ölünce bunnar üleşdiler. (145) e1, e3, e4 böyle üleşdiler. (146) bu da ğız seyhmi ya, buna da beş ğoyun virilmiş, virildi, öğünün behrinde bunuñ içindeyiz. (147) saña oğlannar fazla didi, künde gelirdi k2 ırahmetlik bize, geçen sene öldü da'a. (148) emmioğlu, e5 beni mahi ider, e6 mahi ider, ıcık da'a virsin. (149) ya emmiğızı ne virecek ğardaşların, virdiği yok ben nöğreyin git diye diye. (150) sen vurdun diyi, e1i üstüne silahınan siğirtti de bu e1 ırahmetlik vurdu, bacısınıñ ğocasını ya. (151) bir ondan belli de yavrım döğüşümüz, ğavgamız yok, amma o da kötü iş. (152) neler geldi, neler gitdi, sen oralara bakma işTe nakiye bu oraları nideceyiñ. (153) işTe bunnara da yavrım bildiğim benim buğadar, ğıtlık da böyle.

g) çubuk yakma

(154) o şinci amel dutar, çocuğu amel dutarımış, o amelinen şiy itmeniñ uçun bi inne dēğ çıbıklar var, biri yakdırdı gitdi, zabağtan, şiyiñ avradı yakdırdı gitdi, başğanıñ gelini yakdırdı gitdi. (155) o çocuk hastaladı, toğturağitdi, toğturdan fayda olmadımı ya, benim elden dē çokdan belli yağarın ben, onu bi çıbığa inne dağarın, milangazda ğorun, niresi ağrırsa, burgulu, onu çatır çatır yağarın, göbeğiniñ edirafına, oturağınıñ edirafına, gözleriniñ buralarını yağarın geçer, onu öyle iderin. (156) çok gelen oldu, hatda bağzı çekişir üseyin, ana özüñ neye bayıvirin, ben bişiy olmam yavrım didim, yağarın ondan soñu gideller toğtura. (157) gider, toğtur bunu bilmez, toğtur da melham virir, inne viri fayda olmaz. (158) bu inne de ondan fayda olur, geçer. (159) ğadına behriz buyururun mesele çocuk zabahdan geline de didim, domatis, yaş üzüm, çay içmeyeceksiñ, on, on beş ğün behriz ideceksiñ, ondan soñu geçer didim. (160) birinikini yakdığım geşdi de ğaynanası geldi, ğız şiyin senin habarıñ olmadı, başğanıñ gelini, o da bizim şiyiñ ğızıyımış fidayınıñ, şiyde sarallıda onun ğardaşına virilgin ya.

8. METİN

Tarih: 28.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası Osman Kuyusu Yaylası

Anlatan: Ayşe KILIÇER, 79 yaşında, ev hanımı, okur yazar değil, hacey (haceli evi)

Konu: a) hasat işleri, b) düğün adetleri, c) aile kökeni, ç) kuşak kesme adeti, d) dokumacılık işleri, e) asker uğurlama, f) çiftbaşı geleneği.

a) hasat işleri

(1) o zamat bi ev işiydi bütüm gördüğümüz . (2) işTe yazın olurdu , öküz güderdik , şiy vağtı ekin vağtı , işTe su iletirdik itgatlara , ondam de düğen sürerdik , ekin hiş dirmedim, yavrım. (3) boğam benim ırgat dutardı, anca ben suyu iletirdim. (4) eviñ içinde bir benidim, su iletirdim, boğam da ırgat dutardı, yiğirmi, yimbeş gişi neyi dutardı, ağşamağadar su çeker, varıgelirdim, atınan, sözüm yabana eşşeginen su çekerdim. (5) ekini neyi nirde hiş ekin neyi dirmesini bilmem ben, sıra olmazdı ki hiç durağ olmazdı, obayınan ekinin arada varıgelirdim ağşamağadan , giceler yarısı da eve zor gelirdik , ondam de zabahtan ga kardık gün doğmadan giri ekinin başına su alır giderdim, başga bişiy bilmem. (6) göyünü goşardık, sağardık neyse üç dörT helke süt olurdu, alır gelir, mekineye çekerdik, dökerdik, çekerdim özünü bir,ayrı işTe piynir bir,ayrı yapardı k, onna'allim de çoğaldırdık, gazana güyardık, gazandan çıkarıdık deriye basardık, deriye basılırdı, başga yok. (7) o vakıtlar çok çille çekerdik, deveynen çekilirdi sap, onna'am babam çeker gelirdi deveynen , biz de anamınan sürerdik . (8) öküzünen düğeni onda 'am de soğna düğen , öküz boşlandı , atınan sürerdik . (9) atınan sürerdik, ondam de işTe sürer yığardı k, tınaslar, yalıñızdık anamınan atardık, babam da başga bir iş görüdü, çok harman atamazdı. (10) bir atardı şöyle bakardı, dene gitmedi ola samanın içine diyi . (11) işTe bi iki de goñşu gelirdi , yardımı ıderdi, atardı galdırdık, tınası onna'am de cezlerdik, onna'am de giri gömülürdü çukura. (12) anbar varıdı, bir anbara dökerdik, anbar varıdı, şu damıñ boyunca.

b) düğün adetleri

(13) getiriller, pırtı pırı, ğurallar işTe aşçı dutallar, ğurallar düğünü ideller. (14) gelini getiriller, başğa ne yapacak, yimek yinir, işTe üç gün olurdu ya, şinci hanı üç günemi ğaldığı var, bi buçuğ günde biter. (15) böğün beğ oturu, yarın da gelin çıkar, bitdi. (16) eveli üç gün olurdu, daha ezeli bir hafda ekmek yinirimiş, boğamiñ gününde, boğam evlendiği vakıt bir hafda ekmek yinmiş, bir hafda iysana ekmek yidirmişler , ondam gelin çıkmış, bitmiş. (17) boğamiñ düğününde bi de ğardaşı evlenmiş, apdilla emmim ikisi bir evlenmişler . (18) onıki davar kesmişler , bir hafda da ekmek yidirmişler, annadırdı boğam.

c) aile kökeni

(19) boğamgil, boğam üş ğardaşımış, üş de baciymış. (20) üç ğardaş, üç baciymış, biri apdilla emmim şiyde esgerde nazarınan ölmüş, ğalmış. (21) ğoca memmet emmim de boğamiñ güccüğüymüş, o apdilla böyüğüymüş de ğoca memmet emmim şinciki bekir ğoca var, sağ daha ya, tat ğoca öldü ya onun babası. (22) üç yüz davarımı ğırmış boğaz ağılda, ajlığından veram getirmiş, emmim ölmüş. (23) memmed emmim, bekir ğocaniñ babası üç yüz davar ğırılmış ajlığdan susuzluğdan. (24) ğar çok yağmış, yaylıma çıkmamış, emmim de almamış yim saman. (25) dedem dimiş, irbeyim dedem , memmet şiyal, yimıl, samanıl, belli olmaz ğış çok gelivirir, davar aç ğalır diyi, o da inadından almamış. (26) tek doğuz davar ğalmış üç yüz davardan ha, ölmüş gitmiş. (27) tüyelerini yimiş yimiş, ajlığdan susuzluğdan, ajlığdan böyle dillerdi. (28) tek biz benden ayrı iki bacım var, üç baciydık, üç ğızıldık, başğa olmamış, olmuş da ölmüş, döndü diyi, ayşa diyi, bi de oğlan irbeyim diyi olmuş, ölmüş onnar. (29) onnar ufağıka ölmüş, biz ğalmıssıyız bir işTe kürt iyibde var eşemena varıdı, şindi dursun var, kürt iyibiñ dursun var, onun anası bi de ıravık mustafasında var, döndü diyi. (30) şindi ıravık diyi oğlu var, ereğlide göçülü onun anası işTe üç baciydık, ötesi ölmüşler, güccüğüken o öldü, o ıravıyıñ anası döndü de öldü, ıravık mustafasındaydı. (31) kökten bir bekir ğoca, bir ben ğalğının, öteleri öldü gitdi.

ç) kuşak kesme âdeti

(32) çocuk yürüyeceği vağat ipi çotallar, ayağın ortadan kesdilermi ya, çocuk işTe bir iki adım ata ata yürür gider . (33) gık da, gık gün didimi ya, çıkarıllar. (34) oğlan uşağınıkî gık günde, gız uşağınıkî otuz yidi günde çıkarıllar, onu tiz çıkarıllardı, oğlan uşağını gık gün çıkarıllar. (35) biz öyle çıkarıdık, gayrı öteği goñşu nağal çıkarı. (36) fırladıllardı mesele şu aldan, şu göğden iki de göğ boncuğ dağallardı, onnarı ayağınin ikisine bağlallardı, ortadan kesivirillerdi. (37) şindi de hiç ip dağmadan gendi yürür. (38) belki sizleri neyim, şiy ebeñiz neyi nirden gıuşağ kesdi de cennet ebeñiz neyim , gendi başlarına yürüdüler . (39) nirden ney itdiler esgikinner çok bir. (40) işTe onnarın manası da o acaba darağ alırsa saçını darayacak, bıçağı alan ıstar dokuyacak, gız çocuğuyusa, saçını darayacak irkek uşağı, gız uşağı da ıstar dokumaya bıçağı alıllar. (41) hangısı öñde alırsa, ıstarıcı olur, işTe başını daramağ, onnarı gollardı ya, şindi kim itdiği var, onnar evelkiymiş, şindi kim itdiği var, ben sekiz uşak dünyaya getirdik, hiç gendileri yürüdü, ne darağ ne bıçağ ne filan, evelkinner işTe masal öyle idellerimiş.

d) dokumacılık işleri

(42) şiy işTe ıstarı çizeñ şiyeye , eveli çayan ağacı diyi ağaç vardı , bi sikgeyi buraya çağılırdı, bi sikge de şoraya çağar, öyle dolandırıldı, soğna da tezgah alındı, onu da öyle tezgah şiy ağaca şiyderdik, buruyunan burar burar, sarardık erişi. (43) dokuduk, ıstarı çok dokuduk. (44) biz senede beş neyi halı dokurduk, amma göca batırıldı, başğa. (45) alır alır gider, satardı ucuz ucuz, bahalı bahalı da iki ip getiridi, yuñ getiridi eğiridik giceğündüz dokunurdu, uşağınan. (46) göcanın batırmadığımı var, şindi eli dölek durdu, eveli işTe eli dölek durmazdı, anca batırıldı. (47) göyünü gırğallardı, gıkdık dağilli yurduk, elimizde şöyle şiyderdik o zamatlar, soğna çıkdıydı şiy ya darağınan darardık, süme iderdik. (48) o sümeden eğiridik, sümeden eğiridik, darağda çeker çeker, şindi o köydeği dağ mamıdının darağı işler mi, süme itdiriller, gine onun uşağımı şöyle za'ar iki oğlu varıdı. (49) halıyı şunnarın örneğine bağan bağan ileñ, örneğ olurdu, örneğe bağan bağan, ileñ. (50) çizen, on çile çizer, on bir çile çizen, herkeSin gücünün yitdiğince çizerdi.

e) asker uğurlama

(51) sıkımayı sıkıhallardı, onu bir ıstırıldardı, şiyiñ arasına gollardı, esgere giden oğlanın pırtısının şiyine gollardı, içine. (52) şindi onnar neyi boşlandı, o eveliydi, şindi kim ekmek ıstırması, kim, o eveliydi, o benim günümdeydi. (53) şindi nirde esgercilik ne şindi gölaya bindi ya, harb oluyor, şindi harbde durdumu noğoldu . (54) onnar eveliymiş, boğam onı iki senemi itmiş esgerciliği , onı iki sene itmiş , ğarısı ölmüş, o kürd iyibdeği eşemenaniñ anası ölmüş , evde bi ğarı varımış dağlığı ğarı diyi , boğamiñ analığı onun yanında ğalmış . (55) o eşemena boğam onı ki sene gelmemiş yisirde ğalmış, isir almış, yavırlar orda şiy ğazdırıllar, toprak ğazdırıllarımış, şöyle oraya gayrı neyçü ğazallardı, ğazallarımış ya. (56) saklanıllarmıydı, yavırıñ ğorqusuna oralara çukurlara dirdi, boğam onna'am ğaçmış mı, boğam gice tē nirden yavır şiyinden ıldızı süre süre, gice gelirimış. (57) gündüz bi yire yatırımış, görünmeziş bi yire saklanırımış, gice de ıldızı süre süre gelmiş buraya, çekdik dirdi.

f) çiftbaşı geleneği

(58) çiftbaşı, ne ağnadayın işTe tağgayı düzellerdi, ağzına bi şamşak virillerdi geliniñ, işTe biriki sa'at durudu onna'am bozallardı haydı. (59) eveli seğmen ekmeği idellerdi, sini çekellerdi, dört beş sini çekellerdi, şindi o sini ne nirde ğaldı, şiy nirde ğaldı. (60) eveli öyleymiş, boğam evlendiğinde ğaç gün sini çekilmiş, boğam ırametlik, tat ğocaniñ babası apdılla emmim ikisi, iki ğardaş bi günde evlenmişler, boğam öyle dirdi, nağadağ sini, on, onı iki sini çekilmiş, ıcık da zenginimiş ya, hatırlılarımış.

9. METİN

Tarih: 28.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası Sarallı Yaylası

Anlatan: İbrahim YENER, 69 yaşında, çiftçilik, ilkokul mezunu, deli irbeymey (deli İbrahim evi)

Konu: a) Köroğlu destanı, b) Nasreddin hoca fıkraları, c) hayat hikâyesi, ç) geçmişte başından geçenler, d) Döndü türküsü, e) ekin hasat işleri.

a) Köroğlu destanı

(1) köroğlu çamlıbelde oturur, onuñ babasını, at getir, at getir, padişah gözlerini oyar, seniñ bu atı beğenmedim diyi. (2) o at da ğıratımış, annadıñ mı. (3) köroğlu alır gelir, oğluna o atı verir, ğaç sene bakmış, içerde çamurlamış içerde, ata soğna bi biner, bakar ki at o biçimmiş ki ğır at ondan soñu diller ki, len bu kim diller öteğı ğayfede oturannar, köroğlunuñ oğlu diller, adı, ismi köroğlu, köroğlu ğalır. (4) işTe ondan soñu çamlıbele çekilir, adam orda şiyliğini yapar, padişahınan dartışmaya girer yani. (5) orda padişahınan boyuna dartışma. (6) tımar, babasını tımarını alır elinden, öteki orda yani padişahdan, laFı öyle olmuş. (7) işTe antepden biri mal alıp giderimiş, köroğlu çamlıbel ora oturunca ğoğukdan baksa ki ulen beş altı ğatır mıtır oturur orda ata binmiş sürmüş, köroğlu, bezirgana böyle oturumuş orda hiç hesaba almamış.

(8) yüce dağ başında gezerim

eser rüzgardan hile sezerim

vurur demir ğalğanı başıñ ezerim

ver yol başını gel geç bezirgan diyor.

(12) bezirgan gine seslenmiyor. (13) ondan soğna köroğlu gine aldırıyor, bezirgan diyor,

(14) köroğlu oturmuş postuñ üstüne

selam verdim almayor ğasdına diyor.

b) Nasreddin hoca fıkraları

(16) avradınan döğüşüllerimiş hoca, benim gibi yorganı alğın çıkğın dışarıya, yorganı biri almış ğaçmış. (17) hanım dimiş, hanı hoca nöğoldu ğavga, yorgan gitdi ğavga bitdi, dimiş. (18) ğavga yorganıñ başındaydı dimiş, ağnadıñ mı.

(19) ğoñşunun biri gelmiş, ğoñşudan gitmiş hoca, büyük bi ğazan getirmiş, büyük ğazan, ē işini, ihtiyacını görür, bir hafta soğna ğazanıñ yanına bi de ufağ ğazan alır, ikisini verirhoca. (20) bu ne dir, ğazanıñız doğum yapıdı dir. (21) bi hafda soğna giri ğazanı getiri, ğazan bu seFer gitmez, hoca götürmez, ğazanı. (22) on beş gün soğna çıkar gelir adam, hoca bizim ğazanı ney, itdin, ğazan öldü dir. (23) yā ğazan ölürmü, yav doğurduğuna inandın da öldüğüne inanmıyoñ mu sen dir, öyle gider o iş.

(24) unu indirmiş, çuvaldan unnuyuñ ağzını açmış, eşşeğı ğıplaya ğoymuş, hoyraz tarafa da geçmiş, unu savırmış savırmış, baksa o eşsek bembeyaz duruyor, bu eşsek benim değıl yav dimiş, ulen eşsek undan bembeyaz olmuş da.

(25) hoca bi gün de turşu satıyorumuş, eşşeğe ğoymuş, köyün içine turşu turşu diyi ünnerimiş hoca, eşsek añırırımış, bi da bi da dirkene yahu hoca dimiş, bir hayvan eşsek, sen mi satacayıñ turşuyu ben mi satacağañ, dava öyle bitmiş, o davada işTe.

(26) göle damızlığı atmış hoca, yav biri varmış, hoca dutar mı, dutsaydı, haydı dutarsa nöğolacak ya dimiş, haydı dutarsa nöğolacak damızlık burda dimiş, gölde dimiş, hocam gölde yourT olurmu, dutarsa ne olacak ya dimiş. (27) hoca evelki hocalar annadıyor, işTe bizler unuduyoruz.

c) hayat hikâyesi

(28) ğık dörTde doğdum, ellide okula başladım, köyde ilkoğulu burdan sarallıdan yayan varıgelirdim, köye tē perişanıdık o zaman. (29) elli beş, elli altı yılında mezun olduk, çıkdık okuldan. (30) ondan soğna boyuna ğoyun çobancılık yapıdık. (31) yapıdık, yapıdık, ondan soñu asgere gitdik. (32) atmış dörT tarihinde, bin doğuz yüz atmış dörT kısımiñ yiğirmi üçünde asgere gitdim. (33) bin doğuz yüz atmış altı tarihinde, kısımin yiğirmi üçünde asgerden tehriS oldum, geldim. (34) ondan soñu ordan çıkdım, bura ev yapıdım, ğuyu ğazdırdım, işTe ğomisyunda yeTmiş birde arazimizi, toprak virdi, bin doğuz yüz yeTmiş bir de ondan soñu reçberliğe başladık yiğen. (35) öyle sürdü, o dava yani, bi ğaç sene çobancılık yapıdık, iğrede yatdık

matdık, inde, mağrada yatırdık orda göyun güderdik. (36) şinci de göcadık boşladık. (37) her iş bitdi, göcadık, durum öyle. (38) çanağgalede dört ay galdım. (39) eğitim, jandarmaydım dört ay eğitimden soğna dağıtıldım, izmire geçdim. (40) işTe izmiriñ tirede galdım, yiğirmi ay. (41) iki sene, yiğirmi dört ay asgerlik yaptım, o zamata tehriSimi aldım, geldim. (42) jandarmaydım köylerde gezerdik, izmir tire gazasında galdım, bin dokuz yüz atmış altınıñ kısım yirmi üçünde mezuñ olduk, geldik, asgerlik böylece bitdi işTe yiğen.

ç) geçmişte başından geçenler

(43) döğüşdük, vuracak olduk, gitdik, yiğirmi gün hapis yatdık, geldik, garabiñarda o iş öyle bitdi. (44) e1 var, ereğlide e1 diller, onuğnan gavgaya gağdık, onu vuracak olduk dabancaynan, gitdik ondan soğna yiğirmi gün cezã aldık, bir ay cezã aldı k da yiğirmi gün yatdık, on günü tehzil, garabiñardan çıkdık, geldik.

d) Döndü türküsü

(45) giratı gemini almış da yolmu dayanır
nazlı yar da uykulardan uyur uyanır
benim döndüm de gelin olmuş gidiyor
aman allah buna canımı dayanır
(49) harmanıñda düğeniñe diş ossam
parmağında yüzzüyüñe gaş ossam
şu yalançı dünyada döndüm sana eş olsam
çayır çimen olsun döndüm meskenin
(53) dünya düşman olsun nedir aslanım
gelinike sevdimidim almadığıma pişmanım

e) ekin hasat işleri

(55) ekini girımınan direrdik, atınan, ondan soğna girım bitdikden soğna arabaynan sapı harmana çekerdik, tüm harmana yatırdık. (56) ata biner, düğeni goşardık, ağşamağadan bi sürüm olursa onu yiğardık ağşam, zabahdan giri samanı saç, sapı at ağşam, öyle öyle devamıderdi . (57) sap ondan soñu tınas ider, tınası rüzgarda

atardık. (58) böyle harman g akardı, zahrayı cezlerdiň, tınas olur, cezlerdiň, giri gorduň saman nodalar , pirişanniğıdı yiğen o günner yav , şinci ne var , bir ay iki ayda zor g akardı harman. (59) deli āmet dedeň galdıramamış da sapı gömmüş, gelmiş, bağarın giri sürmüşler, eğim tarafında gış basırmış o sırada. (60) öküzünen düğen sürececek, öküz saña ne düğeni sürececek, bu devir yaşanacak devir esaS yiğen de parañ olacak, parañ bol olacak, şinci parañ bol. (61) ümmet omarı öyle dimiş, ulen bu ekin biter mi dimiş, sangi niğdeniň saz dimiş, gardaşım biter mi dimiş.

10. METİN

Tarih: 28.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası Sarallı Yaylası

Anlatan: Emine YENER, 75 yaşında, ev hanımı, ilkokul mezunu, acar ağalar

Konu: a) Karaca oğlan türküsü, b) Köroğlu türküsü, c) aile kökeni, ç) dek deveci türküsü, d) kına geleneği ve türküsü, e) turna şiiri, f) umre anıları, g) tilkinin hikâyesi, ğ) pisi şiiri, h) yayla şiiri, ı) anadolu şiiri, i) ilahi, j) bilmece.

a) Karaca oğlan türküsü

(1) karacoğlan der ki konup geçersiñ

ecel şerbetini bir gün içersiñ

pinara vardım da pınar bulandı

benim yarım de şeker pınarıñı dolandı

(5) karacoğlan der ki kaşı ğaradan

hicap perdesini ğaldır aradan

seni beni bir mevladan yaradan

böyüklenme hey ğız sen de güzelim diye

(9) karacoğlan der ki ecel şerbetini işdiñ mi

bende buralardan sovuğ sular geçdiñ mi

(11) sazı eline almış , gitmiş. (12) ğızı alacağ olmuş , ğız şiy itmemiş , bir almayı bölüşmüşler, onu bölüşünce, birinden ğız olmuş, birinden oğlan olmuş, onu almış.

(13) alınca tā ertvana gitmiş, şiyeye dış devlete. (14) ordan geze geze, bütüm pınarları, bütüm suya şiyeye bütüm türkü söylengin. (15) algın ğızı, aldıkdağilli, gelini ğuyañ ya, şiyeye ya gerdeğe, gerdeğe girince ataş almış, yanmış. (16) ğız yidi sene beklemiş, şiyini süpürmüş külünü. (17) işTe ğaracaoğlanıñ şiyi böyle yavrım.

b) Köroğlu türküsü

(18) ben de köroğluydum dağda gezerdim

esen hoyrazlardan hile sizerdim

vuru paltayı da kelle ezerdim

köroğlu diller de düşer şanımdan

(22) ben de buralara geldim duşman ğanından
ondan ötesini unutğunuñ varıdı yavrım da unutğunuñ.

c) aile kökeni

(24) boğamıñ ğardaşı yok, ölgün, onnağıllım ğardaşınıñ gelin ğızını alğın, çatal dineniñ işTe ereğlide göçülü. (25) onu boğam alğın, ğardaşınıñ gelin ğızını onna'am aldığdağıllı, üç oğlan olğun, ikisi ölgün, biceğız memmet ğalğın işTe çatal diller , onuğnan iki evliydi , döğüş çekiş olmazdı , bir,arada geşdik . (26) oğulda oğuduk, altı sene köyde, köyde oturudu irāmetlik, bizim yanımızda. (27) ıcığ özürlyüdü, özürlü olduğundan bizim yanımızda oturudu, onnağım biz çığdık dağıllı de dörT sene soğna öldü irāmetlik, mefeyaıtıdı. (28) gümüleyikde meftası, onuğnan oğlu ereğliye göşdü gitdi, ereğlide şiy neydi çalıştırdı, ğız ğırma değirmeniñ şiyi şarfı çarpdı da ondan öldü. (29) dē yiğirmi iki seneye ne varığoru, öleli ya. (30) babam öldü, anam öldü, didiği hesap, ğardaşlarım ali öldü, apdılla öldü, işTe köyde fidayı var ya, fidayınıñ babasıydı ali işTe, o benim böyüğüm, dudunuñ böyüğüydü apdılla, ğızlarıñ böyüğüydü. (31) böyük bacım tā ibatlıdaydı, o da hemen çocuk üstüne bi ğaç seneliğike öldü, onnağıllım bacımıñ biri gine şiyde köseleriñ fereyiñ ağmatdaydı o da öldü. (32) onnağıllım hinci ikisi var, işTe veleyinde dudu, biri de pambığcınıñ oğlunda, şiy aşırıñ anası, bi de ben işTe üç ğız varız, hinci yavrım ya. (33) düğen sürüldü, onnağıllım ğoyun güdüldü, ğuzu güdüldü, çocuk böyüdüldü, telaşeynen hepisi işTe oldu, gitdi. (34) hinci de ğocadık, otururuz yavrım ya . (35) sap çekdik boğaz, ağıldan, harman ğaldırdık, senin didiyiñ gibi tınas yığıldı , ağ,araba varıdı , sözüm yabana eşşek varıdı , eşşegiñen oralarda işTe çilleli geldik , geşdik, gitdik yavrım. (36) atmış ikide gelin, oldu ğ biz, hesap it, atmış dörTde de işTe bu esgereğitdi, atmış altıda da geldi. (37) halil, böyük oğlum atmış dörT doğumlu, mustafa da yiTmiş birde oldu, ayşa atmış doğuz doğumlu, şengül atmış yidi doğumlu, işTe tas tasına zalti ikiğız, iki oğlan, dörT uşak, siziñ gibi ız yavrım.

ç) dek deveci türküsi

(38) dek deveci develeriñ ingini
raybetde gözelineñ zengini

deyüs babañ virememiş dengiñi
dek deveci develeriñ sulansın
(42) sulansın da dalga virsin dolansın
dek deveci develeriñ burnu ilvan cuvalı
cuvalı da gelin olmuş burnu gözü havalı
dek deveci develeriñ nemskiye
(46) siyah saçıñ atıvirmiş eñsiye
dek deveci develeriñ deñgine
raybetde gözelineñ zengine
deyüs babañ virememiş deñgine
(50) dek deveci develeriñ nemskiye
siyah saçıñ atıvirmiş eñsiye
yağmır yağar yilli yilli
sarığıñıñ ucu tilli
(54) yağmır yağar sepen atar
dost kepenekleri suya batar
yağmır yağar sana bana
yer su içer kına kına
(58) yağmır yağar ingine
raybetde gözelineñ zengine
yağmır yağar nemskiye
siyah saçıñ atıvirmiş eñsiye

d) kına geleneği ve türküsü

(62) ğınayı özeñ, onna'am parayı ğoñ, hinci şiy çıķıñıñ ya, çeyrek ya, yüzzük
onnağıllim ğızıñ şiyini örteñ.
(63) ğız işşim işşim anam ğınañ ğurtlu ossun
yareniñ yoldaşıñ ağıñıñ datlı ossun
hem oradağı hem buradağı ağıñıñ datlı ossun
ğız işşim işşim anam ayrılalım
(67) ayrıl işşim ayrılalım

zabah ossun da yad olalım

hanı bunuñ ğaynanası

işTe oturu öz anası

(71) büyüğ evimizi dussuz ğodular

güçcük evimizi ıssız ğodular

ğız anam ğınañ ğurtlu ossun

atladım çıkdım işşiĝi

(75) suğrada ğodum gümüş ğaşşıĝı

ğız da evleriñ yaqışıĝı

tarlaya basılan iz batar gider

illere giden ğız yiter gider

(79) ğız işşim işşim anam ğınañ ğurtlu ossun

yareniñ yoldaşıñ ağızıñ datlı ossun

barnağında hatem, aq saqallı atam

atam deĝil mi beni yad illere atan

(83) ğız işşim işşim anam ğınañ ğurtlu ossun

yareniñ yoldaşıñ ağızıñ datlı ossun

hanı bunuñ ğaynanası

işTe oturu öz anası

(87) ayrıl işşim ayrılalım

zabah ossun da yad olalım.

(89) ğızları da böyle öğerdik işTe yavrım

e) turna şiiri

(90) geş git bahar ilişdi

esgi derdim yiñisine ğarışdı

durnanıñ ğanedi bi ğarışdı

dilden çekelim ayrılık ne gelir elden

(94) aş git durnam aş git esgi yurTlara

derdimi dökeyin yişil otlara

ben de gelmeyeyin böyle yurTlara

aş git durnam aş git bahar ilişdi
(98) esgi derdim yiñisine ğarışdı
durnam sen de niredensin
ğoca maraşdan ğanadıñ ğırıldı yağmırdan yaşdan
durnanıñ ğanedi bi ğarış tilden
(102) çekelim ayrılık neğelir elden
durnam ne yatırsıñ ğara daş gibi
yavrılarıñ ğalmış melül ğuş gibi
durnam ne yatırsıñ ğapan yuvada
(106) yavrılarıñ ğalmış çukurovada
durnanıñ ğanedi zaltinden eğri
çekelim ayrılık neğelir elden

f) umre anıları

(109) ümreye gitdiğimizde ğonyadan bindik , onı ikide, beşde şiye indik, medineye.
(110) onnağam ordan herkeS ğayıtıni aldı, zabağdan oldu, şiye gitdik ütele. (111)
ütelini herkeS belledi, onnağıllim namaz ğılmaya işTe oranıñ şiyi zabah
namazınağıden, öyleneğıden, ikindiyeğıden, onnağıllim mekgeniñ, medineniñki daha
iyi, yişillik, direkleri bütüm şiyinen altın şiyinen ğaplı, onnağıllim cenneti anā var,
hemen bu bizim yir gibi ne uzun oraya gider, piyganber efendimiziñ şiyi var, şu onun
altında yişil seccedeniñ altında namaz ğılan ğılabılırsen, ğılamazsan ziyaret iden
geliñ. (112) onnağam dolanıñ, ğıldığımız yirlerde zemzem fıçılarda dolu bütüm,
basivirin şiyinen içeñ giri ğoñ, herkeS bilenler esgi yazıyı okur, okur, direkleriñ
üstüne ğor. (113) orda eğlendik on gün, on gün de mekgede eğlendik, yiğirmi ğünde
gitdik, geldik. (114) hacılık çıkmayınca hayrım yok diyi gitdim, geldim ya. (115) ne
alırsan zedef ossun, hakık ossun, onnağıllim şiy hurma ossun, onnağım batdane
ossun, şiy ossun satılır dükgannar, ne alabilirsen, gücüyüñ yitdiğine göre. (116)
ordan hemen ciddeye ağşam onda bindik, e oraya geldik. (117) ğaşda dört de
yörüdük, ğonyaya geldik, ğonyaya ikindin indik. (118) indikdeğılli buraya işTe
ağşama geldik, taksiyinen yav. (119) gidiliP görülecek yirler, gidiñ, görüñ
gencikeğıdiñ, dincikeğıdiñ. (120) bu yıl gitgin ē haçcana, mustaFaynan gitmiş.

g) tilkinin hikâyesi

(121) dilki deşmiş, deşmiş, onnağillim bir dene çıkmış, çağırcağı üfürmüş hinci laylon ya, üfürmüş almış varmış, değırmençiye virmiş. (122) benim unu uğüt diyi, değırmençi açsa gözüne atlamış çıkmış, körütmiş. (123) neyitdiñ benim unu , yav ne unu, ille unumuñ yirine un, unu almış, onnağillim bir eve varmış, bu inek dimiş, böğün benim unu yir ya, hele bakayın. (124) gice ğakmış, ineyiñ arnına unu dökmüş, ğasit, yatmış, uyumuş. (125) onnağam ille unumuñ yirine inek, un virelim, ıñı ineğı almış, bir eve varmış, ıstar doğullarımış eveli işTe ıstarı. (126) bu ğız benim ineğı böğün keser ya, hele bakalım. (127) gice ğakmış, ineğı kesmiş, ğızıñ eliyzüne ğanı sürmüş, başınıñ altına buçağı ğomuş yatmış, zabağdan olmuş, ille ineyiñ yirine ğız virecek, ğız da virilginimiş, gelin ğız, virmişler, çağırcağ ğuymuş. (128) varığorkana, iğreğıbi dağa vuru vuruvirmiş, seni dögeceğın seni, deliğine zor ğaçmış dilki. (129) onuğnan yarın taşığün gelmiş zabağdan, selam aleyküm, aleyküm selam dir , yav sen benim amaneti neyitdiñ , ben görmedim. (130) ille ğoç vireyin, geçi vireyin, geçiyi almaz, ğuzu vireyin, ğuzuyu almaz, emlik ğuzuyu almış, almış varmış, deliğine ğuymuş, dağlardan ot getiri, bislerimiş. (131) ğuzu sekmeye başlamış, canavar gelmiş, aç ğapıyı, bu böğöl açmamış, ğakmış, yimiş, ğıcı kellesi dökülmüş, ğalmış. (132) onu bişirmiş, öğöndireyi germiş, oğlankıyı germiş, üstüne, kepeneğı örtmüş, gel öğ arkadaş kelle kemik yiyelim, o benim elimiñ artığı da yiñimiñ yırtığı, gelmiş, onnağım suyum ekmeğimi ha za'ar çekivirince ğuya gitmiş, batmış, gitmiş, canavar, böyle işTe.

ğ) pisi şiiri

(133) pisi pisi gel pisi
var mı seniñ gibisi
gel cin gözlü meleğim
güzel kürklü bebeğim
(137) gel boynuña bakayın
mavi boncuğ dağayın
mırıl mırıl gözleriñ
pırıl pırıl sözleriñ

(141) eve neşe virisiñ

(142) beni eğlendirisiñ.

h) yayla şiiri

(143) yaylam yaylam sana vurmuş güneş rengi

dalında açılmış güle dönmüssün

dörT yanıñı almış çiğdem rengi

turnadan alınan tele dönmüssün

(147) taşlı yollarında ceylannar gezer

yeşil göllerinde ördekler yüzer

sularından içen ferahlık sezer

hanı yaylam hanı seniñ ezeliñ

(151) yaz gessin de yaylam seni gezelim

ğalem alıp ğaşıñ gözüñ yazalım

yaylanıñ ğuzusu ğoşdan siçilmez

otu yimlik su sovuğ içilmez

(155) anadan geçilir yaylam senden geçilmez.

ı) anadolu şiiri

(156) anadolu altıñ eli

eser ince serin yeli

ne güzeldir anadolu

ocağında yokdur aşlar

(160) meyva yüklü ağaşlar

ne güzeldir anadolu

kekik yavşan koğar dağda

ğaysı elma dolu bağda

(164) hele bi gün yeni çağda

(165) ne güzeldir anadolu.

i) ilahi

(166) iseyinen tur dağında musayınan
elindeki asayınan çağırılım allah seni
ğılıñ teraviyi dutuñ orucu
teravi ğılannara gelmez sorucu

(170) bu ayda ölenlere gelmez sorucu
on bir aylık yoldan dolandım geldim
dutana dutmayana bir geldim
mükmünnere mindan oldum

(174) ğarannığa zından oldum
ğılıñ teraviyi dutuñ orucu
teraviyi ğılannara yoğdur sorucu.
apdilla yussufu şeyit ğasdine

(178) cePrail yetişdi leyla dostuna
ihlas ile suyuñ üstüne
ağlar yakıp ağlar yussufum diyi
ağardı yakıbıñ gözünüñ yaşı

(182) ah itdikce erirdi dađlarıñ daşı
yussufu ğuyuya atdı on ğardaşı
götürüp yussufu bilmem nitdiler
alıp gidip kenan illerine atdılar

(186) ğurtlar yidi diyi beytañ itdiler
ağlar yakıp ağlar yussufum diyi
gitdi de gelmedi yussufum diyi.

(189) bağ oğlum bunu onı iki ğardaş istememişler . (190) on ğardaş birimiş, iki de bir, bünyamin. (191) almışlar, gitmişler, çöle atmışlar. (192) pevrancılar gesse, suyuñ üstünde yidi yaşındayımış, ben sağım diyi ünnemiş. (193) deveniñ zenciriynen, ğısıık ğovayınan ğuydan çıkarmış, almış gitmiş, mısıra virmiş, mısıra sultan olmuş. (194) böyle ilayisi var ya, bunnarı kitapdan değil de böyle hoca şeyderke işTe atlamalı öğrendik yavrım.

j) bilmece

(195) ğoca mezer dűnyayı gezer. (ayakğabı)

iki ğaşıık bi bulaşıık

duvara yapışıık. (ğaşıık)

ben giderin o gider. (kölge)

(199) ğünde dűrT seFer hamam yapar. (ğaşıık)

yirç altında yağlı ğayış. (ilan)

aĝ daşıık mor daşıık

bunu bilemeyen yavır eşıık. (batlıcan)

(203) metel metel beniki

oĝlu uşııı onı iki

metel başı baĝlamış

dűne dűne aĝlamış. (bekere)

(207) ğaĝıl ğaĝıl ğaz gider

ğaraltısı tiz gider

ayaĝı nallı ğider

boĝazı zilli ğider. (motur)

(211) alaca mezer dűnyayı gezer. (gűz)

il yatır illez oturu

şıyini suya batırır. (ırbık)

(214) tandıra ğonurdu ya eveli yavırım işTe bildiklerimiz bu, çocuklar varınca masĝara ider, ebem ebem masal aĝnat diyi, onnarı aĝnadırırñ böyle mustaFanıñ uşııı ereĝlide ya.

11. METİN

Tarih: 28.08.2013

Derleme yeri: Belkaya Kasabası Tümen Yaylası

Anlatan: Mehmet TEKİN, 81 yaşında, çiftçilik, ilkokul 1. sınıf terk, gülley (güllü evi)

Konu: a) aile kökeni, b) askerlik anıları, c) hac anıları ve hazreti Hüseyin'in Kerbelada şehit edilmesi.

a) aile kökeni

(1) deli āmat dillerimiş , hacı āmet dedem . (2) ondan iki ğardaşdan hıdırey ayrıldı , armitlıdağı süleymaniñ hasangil , ordan keļāmat ğocanıñ hacı memedimiş . (3) ondan tek,alı dedem , hacı salık , hacı āmet , ğır irbeyim , ipra'am çavuş bunnar ğardaşlar. (4) onnardan olan da işTe bizim bundan olan, mesele aliden olannağ, mustaFa emmim, ayşa halam varımış, üseyin emmim, babam, aziz, salık, fadıma bunnar da bunnardan olğun (5) onnardan olan, fatma oğlu diyi duyarmıdıñız, fatma halamdan bekteşosmanınıñ āmat vardı, o bir oldu işTe, onnandan uşakları, bizde azizden olandan işTe, mustaFa, āmet öldüler. (6) zarife varıdı, ayşa, bi biz ğaldık şinci. (7) salığ emmimden de beş, on , yidi sekiz , oğlu varıdı işTe , üseyin emmimden olan , o tek,ali dedemden olan t orunnar bunnar öyle, hacı salık dedemden dörT ğızı, bi oğlu varımış. (8) kürt gelmiş, burdan ğatillik mi itdi, onun bizim köyden evlenince, onun fadıma diyi ğızı varımış, kürt gözeliymiş onu alacağın almış, hacı salık dedem yamaç itmiş, kürt de yiminden ölmüş oğat, şiy zamanı esgiden şeriyat ğanında yimini gendiñe viririmiş, doğruysa burdan ğoyun ğuzu güderke, hacı salık dedemiñ yaylası bura, o zenginimiş, beriki dedem fakır da. (9) adamıñ biñ ğoyunu var , on,iki devesi var, zengin, atınan, yalnız huwardalık iderimiş, adam durmazımış. (10) dörT dene ğızı varıdı, ğaşgeynin hasan, musagil onnar külcüler, onun ğızından olma. (11) ğadı devrişiniñ uşakları, ğumuteyiniñ üseyin var, şu ğumute obasında, onnar da onun ğızlarından, torunnarından oldu. (12) işTe ğır dedemden de ağsarayda ğır salığı burda mihri oğluğil, ğır dedemiñ anası da uluğışladan gelmişimiş hasipgilden, hacı memmet dedem, kel hacı memmet iki evliyimiş, biri orda uluğışladan, biri de ğuterenden evlenmiş, işTe onnardan ğalan torun öyle sürüp gider. (13) dünyanıñ işi işTe biz de seğsen,iki yaşına varıdı , tevellitden seksen bir de ana yaşımından seksen üç

ne varız. (14) yirmi dokuzda doğmussuyuz, bu memmet emmimiñ uşağı, şu aliniñ babası, yiğirmi yidide ölmüş. (15) oğat esgi tarıh gırk_üş de yani gırk dörT gıtlıgımış, anam babamı almış, gırk beşde ben olmussuyun, tarık arası on_altı sene sürer , yiğirmi dokuzda geliyor yani. (16) onun gırk_altı, gırk beşine yiğirmi dokuzda geliyor yani. (17) o yirmi dokuzda, gırk beşe de işTe ordan süreğelme. (18) esgiden adam soytarılık iderimiş, kehilli ali osman diyi zalim, asgerden kaçınca, atatürkün gününde kaçanı vurullarımış. (19) soğna ali iksan dimiş, yav, vura vura tükenir, nire kaçar evine, evinden giri getiririz, öldürüncek nöğreceğiz dimiş, öyle ya kaçan öldürünce, evinden yakalar geliriz. (20) vurmaya galdırmışlar da işTe o zamannar da asger kaçır, ereğlide yüz başı döğerimiş. (21) o ali osman dinen, kehilli bisili adam, ona yüz diynek, normana seksen diynek, elli diynek yazar, veririmış. (22) anası gelmiş yavrım, emdirdiğimi halal itmeme, yüzbaşıya döğme, itmesen itme, yavır gelip ırziña geçecek, ürüşet uçu mu döğerin. (23) kaçallar hüdüdü yavır gelecek diyi de öyle dayağınan. (24) ali osman dinen soytarılık iderimiş, ekin direrdim, düğün olur, ekini bıraktım, eliñ başından geldim, kehilde imirgazıda güleş oldu, aldım aldım ğar kütüğüne sokdum dimiş. (25) hanı o zaman ekinde ğar kütüğü olur mu, martaval ğonuşurumuş. (26) eli bıraktım, ekin yazın temmusda dirilir, ekini bıraktım, düğün vardı geldim, hanı güjlüymüş, hanı aldım aldım, ğar kütüğüne sokdum, o zaman ğar kütüğü olur mu, olmaz. (27) işTe esgiden de bi yağmış, ğar, düğen sürülürke, dipiden herivin öküzü ölmüş, sıcakdan da düğeni kölge itmiş, yüzmüş diller yani, allah virince yazın da viri dipi esmiş. (28) adamıñ düğen sürdüğü öküzü öldürmüş, yüzerke de düğeni kölge itmiş, sıcakdan işTe dünyanıñ işi böyle. (29) iki ğoyun aldık satdık, halı aldık satdık, çitcilik işTe bi iki besi besledik, çardaqlarda ğoyun sata, altı oğlanı, beş ğızı everdik, soğna da hanım öldü, tek galdık, geçen gitdik, birisi sultan diyi bulmuş, didim baña gelmez, bu otuz yaşında yav, buna enerci ister, yok elli yaşındayın, enerci istemem, beş senedir ğocamdan ayrıldım diyor, para yiyecek. (30) ben diyor, dörT dörTlük saña bakarin, atmış atmış beş yaşındağı gendine bakmaz diyor. (31) ben saña dörT dörTlük bakarin, işTe ne idersen, pırtı ne istemem, başı açık kilolu seksen ne var.

b) askerlik anıları

(32) elli üçde üçüncü ayıñ yimmi doquzunda gitdik. (33) elli beşiñ üçünde ayıñ yimmi doquzunda geldik. (34) bursada yapıq, acemiliği de topçu alayında, altıncı moturlu topçu alayındaydıq, işTe doquzuncu bataryada aynı bursada ğaldıq, bursanıñ aşşağa yanında ğarağul acemiler ğarağulu dinir, atmış dörT piyade alayında da gitdik. (35) iki gişilik keşşif tiyyaresinde ne nöbet bekledik, orda ğaldıq. (36) topçuyuduk, moturlu toplardan, elli üçde gitdik, elli beşde geldik yâni. (37) iki sene de acemiliğimiz de orda geşdi, bursada ustalığimiz da iki sene asgerlik yapıq. (38) eli üçde gitdik, üçüncü ayıñ yimmi doquzunda, elli beşiñ yimmi doquzunda geldik. (39) bizim burdan da yanımızda hacı memmediñ oğlu vardı işTe, düverdeği arkadaşdı o ğaldı, biriki de ğarabiñardan ne varıdı , ğayalıdan da onnar öldü. (40) işTe orda geçirdik asgerliği, acemi birliğini de orda geçirdik. (41) menduf tağmaç diyi albayımız varıdı, hantebi italyannar itdiğinde, nerelisin len didi, bi asgerin birine, hantebliyim, hantebiñ yaman adamı var, yavurları didi, hantepten daşınan, diyneğinen, satırınan ğoğdu, çıqdı, hantebiñ yaman adamı, ben oğat yüzbaşıydım didi, soğna ğara ğuvetlerine geşdiyidi, soğna da öldü, menduf tağmaç diyi babayığit, uzun boylu bişiydi. (42) o hantebiñ harbinde didi, gazihantep oldu ya, onda didi, irkeği, ğadını satırınan, daşınan yavırı silağ yoğuşa, daşınan diyneğinen ğoğdular çıkdılar şeyirden, didiyiñ albay. (43) ben oğat yüzbaşıydım hantebiñ yaman adamı var didi, gördük de dünyanıñ işi öyle. (44) asgerliği de orda yapıq. (45) elli birde evlendik işTe, altı dene oğlan, beş dene ğız oldu, onnar everinceye ğadan da ğocandı, iş bitdi, işTe neğolacaq.

c) hac anıları ve hazreti Hüseyin'in Kerbelada şehit edilmesi

(46) doğsan doquzda gitdik yiğen . (47) biz dinayatiñ beş dene şirketi varımış ğonyada, onuğnan gidince , cemil, köydeği o pırtı ne alırdı , onnar da götürüller didi , adam da ümrüymüş, yüz elli dene ümrü var , rıza turuzimiñ ğartını virdiler, bizim veli didi ki, döğellerimiş didi, orda diyincek mazlımı ne, beş dene var, öyleyse soruñ gidiñ. (48) aziziye camısınıñ yanında rıza turuziminen gidiñ didi. (49) beş dene şirket götürürümüş, dinayatiñ artığıydıq, biz ğonyaya gitdik, ğonyadan neyse soğnadan berikine vardıq, adama parayı virdik, üç millon, üç biñ dolar, ereğliye geldik,

paşapordumuz var, bizim murtezeyniñ halil de gidecek, dayı didi, gâşşira yatırdıñ, üç millon yav. (50) ümre olmasın, seniğnen şirkete gidenner, üç millon doquz yüz dolar yatırdı yav. (51) o gidince burdan vardım, varınca didim yav yaşar, hacısıñ da yalan ne söyleñ. (52) beni yaqalallarsa yiTmiş yaşında, atmış doquz yaşında zor birikdirdim bu parayı. (53) bizim ordan didim, şu hacı mamıt gitdi, babamgilinen, atmış sekizde de adam öldü, ölünce paşaport hemen çıkar. (54) ğarabiñarlı didi, paşaport çıkartmayalım, seni hüdüdde otabuzuñ bagacına sararız geçeñ. (55) yav paramınan neye sarılacağın. (56) adam burdan gitdi, otabuzda yaqaldılar, kilisde durdum, mersinde ceze evinde yatır, burda aqrabaları didi, kilis hacısı diye, adamıñ halbikiyse babasınıñ parası var, burdan kilisdeğı ğaymaqam dimiş ki, ulen oğlum baña diyeñidin, o hacıları iküç gün durduru yıldırımınan senin paşaportuñu çıkardırdım, parayı virmissiñ, neye ğaçak gidiyoñ, babayıñ her şiyi virmissiñ, neye bagajda gideceyiñ, baña diseñidin beni şöyle şöyle götürü, onnarı üş dörT gün burda eğlerdim, seni yıldırımınan paşaportuñu çıkardırdım. (57) neye bagaca sarılıyoñ, parayı virginike. (58) yaqalandı geldi, adam soğna yiñiden gitdi de biz doğsan doquzda ordan idince vardık. (59) veli arkadaşımız fidayınıñ onun paşaportunu yav benden ayrılma okumuşluğumuz yok, adam böğöz bize didi ki , ötekinner didi , yüz beş gün gidecek , sizi iki ay ideyin , birçayını didi , paşaport şiyi çıkardayın, vize yapdırayın, on beş gün esas ümrüleriñ ne vizesi de on beş günde iki hoturaf olursa, parayı virirse, on beş gün daha, orda on beş gün daha çıkarayın birçay , birçayda ğalabalık olur, hacılar iki ay eğlenirsiñ. (60) öteğı arkadaşlar yüz beş gün, varı orucu orda dutdu. (61) iki yüz, üç yüz on beş gişi gitdi. (62) dörT gişi biz burda ğalğınız, veliyinen, iki de ğonyanıñ ğarqından altığışı ğaldık. (63) seksen gün ğalarak televon geldi, haydı ğakıyor, vardık, otabuza anğaradan bindik. (64) arap uçağına yidi yüz gişi. (65) iki sa'at yimbeş dakğada medineye vardık. (66) medineye türk uçağı inmez, ciddeye iner, arap uçağı medineye. (67) medineye indik, orucuñ yimbeşiydi, beş gün orda oruş dutduq. (68) orda medinede adamlar tabi sövap ğazanacağın, öküzünü keser, devesini, yimek çıkarı oruşda, ağşam namazı ne hanı yimeğı onnar viriyollar . (69) ravzaniñ orda, piyganberimiziñ olduğı büyük ravza , onun içinde şu çocuğunan bizim arağıbi böyle innilikde naylor uzun sereller , iki taraflı oturuñ yirden , hurma, öteberi yourT onn arı viriyor. (70) çoğı da dışarda yimek bişirmiş, dışarda da yinir.

(71) öyle beş gün de oruş dutduk, onda seksen gün ğaldık. (72) orda işTe şiyinen, soğnağı gitdiĝimizde de iki biñ dörTde de gitdim ben, onda da dinayatınan otuz bir gün ğaldık, öteĝinde seĝsen gün ğaldıĝıdık. (73) cılızeyniñ şurda memmet ne varıdı, öldü, şikoĝlu varıdı arkadaş o da öldü, bizim hanım da öldü, burda bi miyrem ğaldı, bi de şurda zengende bekir ĝılış diyi arkadaş televon ideriz, hanım bulmaniñ uçun. (74) burda ıssız oturuğa televon yüz ĝık lira ne televon parası virdim. (75) göndelende, zengende dek gelen ehaplara yav bize bi hanım buluñ atmış yaşında ne daķılırdık, böĝün geldi dimin dörT dene ĝuterenni ziyarete civciyoĝlu diyi , ipra'am diyi bi şiy var, televon iderin, len bi ĝadın ne varısa, daķılıyom, ıssız evde oturacayıña ceze evinde yatayın, dilemezse mecmur diler, filan diyi. (76) ulen olur mu yav hacı diller, disinner yav diyi, daķılırdık da, yiñi gelmişler, hanım da gitginidi, dünden yolladık, otabuza bindirdik, televon da itmedi, ĝayı televonu açsañ neydeceyiñ itmezse deĝil mi. (77) e1inki gitdi, işTe adam. (78) yidi seFer ĝabeyi dolanırsañ mesele bi tavap dinir, mesele o tavabiñ atmış sevabı var, ĝırķ sevap da altın oluyuñ altına orda yavit da yir bulamazsañ, ĝabeyi görerek ĝıldıñ mı, ĝık sevap da onda var, yiĝirmi de şiyde şöyle siyridersen ĝonuşmaz da ĝabeyi orda yüz yiĝirmi sevap var, tavap yapmada. (79) beytullayiñ edirafını dolanıyon, hacerele esveT daşına da bi zeFer gitdiĝimizde, teyneyidi, vardık üç dörT seFer, soĝna dinayattan şikoĝlu bi varalık, ĝalabalık yiĝen bizim hanımı şora ĝaķdıĝıtdı adam, bizi şoraya heriv ĝaķışlar gider, ĝiyamet gibi ora, mahşar yiri, eĝilir múĝúlürseñ yandın depeleller, ĝasit deĝil de öteĝi arkadaşığı basıp geliyor, sen ĝaķamañ çıĝner öldürü adam. (80) şiyde oĝat biz soĝnağı gitdiĝimiz de iki yüz ĝık ĝişi burda siyritmişler, gepçeyinen yüklendi, bizim aķsaraydan bi emekli pulis varıdı, bacısı, ĝarısı beriden ayrılmış, hoca dimiş ki, şinci ĝalabalıĝolur, ikindin git teyne. (81) gitmiş, vede mi yetdi, yussuf diyi bi arkadaşığı gördüm, ikinci bayram günü yarın gideceĝıdık, bizim aĝsaraydan didi, bacısı, ĝarısı, gendi, hoca gitme dirkene gitdi, ölüyü de göstermediler, bi çala gördüm didi. (82) oĝat iki yüz ĝık kişi öldü, depelendi de biliçsiz yiĝen, dikilen asger, bizim türkiyede ne ossa biri yapamaz, nası yapamaz asger ĝoyurmese, ordağı adam, daşlayan öte ĝındırsa ē biliç yok, yiĝılıyor adam şu daban ĝata gider, yoķarda betun biliñde, arkadaşığı yüklenince depe üstü gidiyoñ, ölüyoñ. (83) evet ĝasit deĝil de orda herkeS daş atacaĝın diyi, daş atar, ben ireldeyim benim ĝafaya deĝer, o şiytan dinene nirde

görecek adam yüzüğüylu gider, depeler. (84) orda şinci gelişi gidişi ayırmışlar. (85) hanı gelişi gidişi asger irelde hacereL esveT daşına dikilmiş bi asger ğorumuyor, varan itse de ğuyruğdan girdik, ğuyruğdan girilene öpen çıkar, öpen çıkar da diriyatları yok adam şiydiĝor, saĝıp çıkmıyor. (86) görseñ ğadınnar ğafası açılır, aĝzı köpürür, daş öpeceĝin, zorunan öpülen daşdan hayır çıkmaz yav deĝil mi. (87) misela onda üç ğulfü bi elam okuduñ mu avcuñu yalarsan, öpmüş yirine geçiyor. (88) daş oyulmuş gitmiş, şöyle. (89) bizim orbuğdaĝı ğüdük âmet didi, ora soĝulaniñ, biz eveli üş dörT seFer, kelleñi ğoparıllar, ben de kimseniñ kellesi ğalgın deĝil, daş ide ide şöyle oyulmuş, ğafañ girecekleyin. (90) edirafınıda şeyitmişler, millet o daşı işTe allakdan o daş oraya dikilmiş, hacereL esveT daşı. (91) ütelden gice birde gideñ, tavap yapañ ideñ, aĝşam ĝiç geliñ, gice birde ne ğaĝar, giderdik, tehne olurdu, onun içinde tavap yapañ, mesele say yapañ naĝadar tavap. (92) ümrüye gideñ, öte ümrü hacısı olarak, ihrama gireñ gideñ, burdan gitdiyiñde, zatı anĝaradan medineye gitdiĝimizde ihramı orda giydik. (93) burdan ğonyadan gitdiĝimizde ciddeye inersen seksen kilometre ğabe oraya ihramlı varacayıñ, yalıñız medineden giydik, hanı medine dörT yüzelli kilometre ya, mekgeynen ora seksen kilometre. (94) soĝnaĝında ĝış günüydü dipide, bizi ğonyada giydik, onda gidecek diyi gice birde oĝatadan ihramınan üşüdük. (95) ğadınnar, bizim hacı memmediñ oĝlu yalan söylemiş, ğadınnar da ihramı giyer. (96) ğadın nemahrim soyulur mu, ğadın pırtısıynan irkeyiñ de kefin yirini aşşāya bilinden dutma kemeri, saĝ omuzuñ açık, berikini ğapañ, ayayıñ toĝyada, bizim ordaĝı memmet ipinen baĝlanır, onu açık olacak didim, ğabil olmaz, ayakları şiyi toĝya ayaĝı yalıñayaĝ yāni kefenni mezerdesin, ölü sayılıyoñ, ğafañ çıplak, biceĝiz ot çöp yolarsañ, şiy olmaz, bi ilandan girisine bi şiy öldürmeyeceyin, ihramdayıĝana, ihramda kilot altıñda unudursan, iküç saat unudursan, bir millon iki millon para şiyden ikibiñ bir iki biñ, eĝer on iki saat ne ğalırsa kilot aşşāĝıyanında ğurban keseceyin, öyleyimiş. (97) kilodu çıkaracayıñ, ürüyan ölüsün. (98) bi ayakĝabın, ğafan çıplak, ot çöp yolmayacayıñ, ondan soñu ĝılıñı bile ğoparmayacan öyle şiy olmuş. (99) ihramdan arafata giden, böĝün bir gün eveli vardık, arafatda piyganber efendimiz arifeĝün öylen namazıynan ikindini bir ĝılmış, ordan da aĝşam namazı çıkan müjderif, yāni müjderif piyganber efendimiz, şiyiñ adem atamız cenabı allah cennetden sürünce, buĝday aĝacından yidiñ diyi, daĝan biriniñ arkasına ora atmış,

biriniñ arkasına da biri dir ki, canavar ne yir, yav cenabı allah yidiri mi yav canavara, soğna yoqlamaya cenabı allah orda görüncek, adem atamız lā ilahe illallah muhammeden rasulullah. (100) yā adem nirde gördüñ, yā allah yā resulullah benim cennetden çoğduyuñda ğapınıñ üstünde yazılı gördüm. (101) onun yüzü suyu hürmetine adem seni arf ideceğın. (102) o arafat dağı üstünde daş dikili, şöyle esgiden ağacımış da çürümüş, hanı şöyle betun dikili var ya, güççük bi dağ orda ğık gün ünnetmiş, bibirini halbikiyse on dağgada her yanını dolaşıñ, hava adem cezâyı azaldıyor ya. (103) onnağım müjderifde müjdelemişler, melekler bibirine, havaynan adem birleşdi, orda arafatda ğık günde, hava adem birbirine ünnedi ünnedi, birleşmiş, cezāsı arf olguñ. (104) arafatda piyganberleriñbirleşdiğı, arafat toprağına çıkmassañ hacı olamañ. (105) hoca didi ki, azdıñ, ğafileden ayrıldıñ, gendinde didi dağgaya bi duru doğa buyurduñ mu, arafat toprağına gireceyiñ, depeye varma hacat değıl, hüdüde şinci bizim arsamanıñ hüdüdü, ğuterenden bura mesela, kabeniñ arafat, arsamanıñ toprağına girdiñ mi arafatıñ hanı ğabil oluyor. (106) sağat ossañ da ğırık ossañ da arafata çıkmassañ, hacı olamıyoñ. (107) bi ğadın varıdı, otamandan giderke takşi vurdu, aşşadan, biz köprünün altdan geşdik, ordan geşdiler. (108) vurunca on metre atğın. (109) iki ay irkenidi, ğadınıñ ayağı şiy, hocayı tercimanı bussa, paturunu bulamañ, hocayı bulamañ pirişan oldu da hasta ossañ da arafata çıkacayıñ, ille arafat çıkmassañ, hacı olamañ. (110) şinci çoğu dir ki, ümrüye gidince hacı oldum, bizim damat da çağaleyniñ memmet dinir, böğün gelen ğuterenniye hacı olamassınız, ziyaret itdiñiz. (111) hacıya gideceğ adam ğurban keseceyiñ. (112) orda yav bi ğurban kesmedik, itmedik neye, oğat yiTmiş millet yığılıyor, gidiyoñ kabede orda şiydiyoñ, ğurban kesiyoñ, ihrama giriyoñ, o zamana itmiş, oğat herkeS gitse ümrüye, öteğine on millona gideñ, ümreye iki buçuk millona gideñ gideñ, geliñ. (113) hasılı da dünyanıñ işi öyle. (114) onu da soğnağında da gitdik ırāmetliğinen gice ğakar giderdik. (115) zabahdan geliñ, öylen giden. (116) orda şiyden bizim birez bu ğaybet olası, memmet, miyrem ütele ütele, yav neye geldik, baña eziyet iderlerdi, bizi şorda otabuz beş yüz metre bize, ilet, ben ora varıp, geleneğadan yorulurun yav, şurda otur, tevap yapalım da yok ütele gideceğın ütele, ğorğar, para harcamaya geldik, neye ütelde yimek yiyeceğımış, bişirip de diyi. (117) beriden bi tavuğ ne on niraya al, yav bi tavuğ assañ, bi de soğukluğunan yavit da ğavırma ne

alıñ beş liraya on nira, vir al ğarnını doyuru, amma işTe adam onu bişiy, oraya neye gitdik biz, masıraf itdik de. (118) işTe iki seFer gitdik, ırāmetliğinen de bunuğnan da bi ümrüye gidelik didik , söz virdik , yiñi sene mi gideriz , gayrı ğışın mı gideriz de gelirse. (119) ümrüye gendim gideceğdim , yazıldım, geçen sene oruşda da bizim şanbazğa, yanınada bizim kötü bekçi diriz, mihrioğlunuñ uşağından, darğınıdık, o da yanında olunca, belki de bi hanım ne alırsak, onuğnan gideriz diyi, geçen sene ipdal itdik, iki buçuğ millona da gideceğdik. (120) orda hediye ne almassañ, iki buçuğ millona yimeyiñi de viriyor, herşiyiñ senden, amma hediye alırsan, nöğürcek hediye ne işTe, işTe öyle dünyanıñ işi yiğen. (121) on gün medinede ğalıyoñ, peyganberimiziñ ravzada ğık vaķıt namaz ğılacayıñ, orada ğık vaķıt namazı doldurmazsañ olmaz. (122) sekiz gün ğalacayıñ ğık vaķıt. (123) adamıñ biri beri ütelde burda ğılacağız, yav hemşerim türkiyede de ğılañ, piyganberimiziñ ravzada ğılacayıñ, işTe adam gitmiyor, sen didim ne uçu geldiñ, ütelde ğılacayısañ türkiyede de ğılañ didim. (124) neye geldin buraya ravzada piyganberimiziñ orda ğılacayıñ. (125) bizim bu ğuru memmet gidincek, satın mı alacağız, yav kimiñ bizim geldik, bizim de haķımız değil mi, piyganberimize geldik, kimse ğoğamaz bizi. (126) yoķarı ravzada üstüne gezelik gel, piyganberimiziñ ğabriniñ yanına aldım vardım, mihrabınıñ oraya. (127) adam ğorķuyor, buralarda nöğreceğiz. (128) aziziñ memmet ikinci gitdi de göstermemiş diyi. (129) piyganberimiziñ ğabrine vardık, mihrabınıñ oraya, onnağam ayşā anamız atmış sevap yazıyor, şorda iki reket namaz ğılmış, herkeS ğılacak, heriv çoğu ğakmayıviri, biri didi babayıñ mı bura diyi sordu orada, ğuran ne oķumaya başlayınca, ğak iki reket ğıldıñ şora çekil, müllet bekliyor. (130) bir seFer sıkışdık, sifdağıkında arkadaşlarımızınan ayrıldık, piyganberimiziñ ora varacağız, ireyi asger dekledi, arkadaş şöyle canımız çıkacak, sıkışdık, arkadaşan hücüm idiyollar, öñden de ğoyurmayor, hitami piyganberimiziñ ğabrine doğru boşluğ vardı, o yanna hacılar ğurtulunca da doķuzadan orda boşalmadı, asger doķuz dañilli geldi, onnar da gelen arkadaşlar, bu hastaneyi ne yoķlayalık dillerimiz, geldim beñzim çapita döngünün şöyle, öyle olduk. (131) şiyden ne geşdik ya didim, zor ğurtulduk, orda iki ibadet itdik. (132) doķuz dañillim çıktım geldim de adam yükleniyor giriden, şiy değil de arkadaşan hücüm idiyor, yav asgerleri bilişsiz, öyle yirde asger arķayı sıkıştırırsa, alığosa da ıcığını öñden, öñünü neye eğliyoñ, adam çıkacak, öñü eğleme de ķabeniñ,

piyganberimiziñ ravzaniñ oraya yañaşdırmasan, yañaşdırma ğabire, çıksın gitsin adam. (133) öñü eĝlediñ, arķada yükleniyor, adam ölecek, öyle de öldürüller adamıda. (134) işTe gideñ ütelde yatıñ, ütelde otabuzlar daşır, buraya günde tevap itmeye. (135) gice ne gelirdik, oraya neye gitdiñ, gitmişleyin tabi bi sevap ğazanayın diyi, gice birde ne ğakar, giderdik. (136) işTe tavap yapacayıñ, say yapacayıñ, geliñ ütele, gice gideñ. (137) ümrü yapacayıñ, ümre meccidine gideñ, otabuzlar götürü, para viridiñ mi, beşşira, on nira viridiñ mi, götürür. (138) orda da hoturaf ne çekdirdik, veliyen, şurda hoturaf var, bizim ğanber ariFiniñ ğarisiniñ, veliniñ şo altı dene ğişiyyiz, ümrede çekdirdik, şonnarı. (139) şo hoturaf var ya güccük, şöğ eñ doğudaĝı benim, böğründeĝi bizim hanım, onun böğründe oturuĝıbi duran ğanber arifiniñ ğarısı fadimana, böğründeĝi arif, öldü, şu yandaĝı veli, eñ gün indideĝi de cemiliñ halası, veliniñ ğarısı ğanbir ayşsa var ya, köye gelir o, orda ümrüde çekdirdiĝidik. (140) o sifdaĝı gitdiĝimizde de, ĝir salıĝı ne de gitginidi. (141) oĝat ğanber arifi ne gitmişler, onnar yüz beş gün eĝlendi, biz seksen gün, soĝna da otuz bir günde geldik, dinayatınan. (142) evelkin de ĝoķduk biz, yimbeş gün gidemedik, yaķalallar diyi. (143) o gidenner, oĝatlar sıkı deĝilidi, soĝna yaķalamaya başladılar. (144) onda dinayat gelmeden eveli gitdik ya, oĝat tehneydi, halılar ne seriliydi, bunnar gelmeye ĝaldırdılar, sabınnı suyunan yıķadılar. (145) eveli halı seriliydi, dinayat gelmeye ĝaldırdı, çıĝnenecek, çoĝalıyor hacı, üç ĝat sıkışıncaķ şurdaķ tavap yapañ, onuñ üstünde de var, onuñ üstünde de hanı sıkışmasın millet diyi, üç ĝat. (146) say yapılan da üç ĝat, işTe vaĝtında ipra'am piyganberimiz, sahra diyi firovunuñ ĝızını almışımıñ, ĝisĝaçlık varımıñ, üstüne de hacer anamızı alĝıñ ismayılıñ anasını. (147) dimiş, çocuk olunca miydana hoca annadırdı ipra'am piyganberimiz de dimiş ki, bi çocuk virise cenabı allah ĝıymatlımı ĝurbañıdeceĝin dimiş . (148) bu ismayılı virince, ĝisĝannıķ firovunuñ ĝızı sahra bunu at git bi yanna. (149) allahdan bu eveli de odununan bunu mancılıĝınan atdılar, cenabı allah yaķmadı ya, yaķma didi ateşe oratasında su ĝurtuldu. (150) çocuk olunca dē öküzünü kesmiş , yā ipraim olmadı, hanı ĝıymatlısını ideceĝidi , devesini kesmiş olmadı . (151) bu hacerineñ dap gel diyince , cenabı allahdan hida gelmiş , yā ipraim kabe tarafına ķabenin ora issızımıñ, oraya alıp gidincek, iki biñ kilometre neyinen gitdiler, orda hacer anamız dimiş, yā ipraim bir ĝırbaç su dimiş , mataramı za'ar onuĝnan beni bura bıraķdıñ da

allayın emrimi, yā hacir dir, orda ğalır, ıssız yazıda çocuğuyun varınca su bulacağın diyi, allahdan say yapılan yire dörT gidip, üç gelirke, çocuyuñ başına ğuşlar birikmiş, depinince ayağından zezem çıkdı ya, ğuşlar su uçun birikdi, o da çocuğumu yiyecek, gesse suya dimiş yā zam, arapça dur demek, yā zam dur dimiş, su durunca edirafını böğemiş, değılse ırmağ gibi akacağımış. (152) ordan zezem çıkğın, soğna edirafdağı su olunca, ğoñşular göçmüş, gelmiş, bizim yaylağibi oraya birikmiş, on yiğirmi ğişi. (153) soğna sahradan izin almış, bi yoğlayayın, gitse herkeS birikgin hanı tehne değıl, soğnağ şiydince, cenabı allahdan ısmayıla ğıymatlıñı ğurbanı ideceyiñ diyi, deveyi, öküzü ğabil itmeyince gelir, kabeden ısmayılı alır, haceri alır, mineya kesmeye gidiyor, giderkene büyük şiytan öñüne geçmiş, yā ipraim kesme oğluñu onu daşlamış, şiytan daşlamak ondan ğalmış. (154) onuğnan hacere orta şiytan, hacir de ona atmış, güççük şiytan da o ızıcık çocuğa allahdan o da atınca, kör şiytan dinir ya, gözünü çıkarmış. (155) mineya varınca, ızıcık çocuk gözünü bağlayacak olunca, bağlama dimiş. (156) allahdan, bir piyganberiñ evladı äsi geldi diller, baba bağlama gözümü dimiş. (157) hanı seni dimiş, mancılığınan atdılarıdı ya, sen velahevle velağuveti illa billa aliyülazim, didiñidin ya, ben de diyeceğın dimiş. (158) ızıcık çocuk kesmeye yatırır, daşı kesiyor, çocuğu kesmiyor, kesdim yirini, hoca diyor, cenabı allah kesdiri mi, ahır zaman piyganberi gelecek, ısmayılıñ neslinden diyor. (159) piyganber efendimiz, ısmayılıñ neslinden gelgin de onuğnan cenabı allah ğoç indirgin ğurban, işTe kes diyi. (160) bucağ keseydi keseceğıdı. (161) beride de bu babası put yapar, satarımış, o ipraim piyganberi ñ, bu küFFarlar bi yanna toplanınca, müşrükler, onnar ordayıka kilisedeğı putları bütüm bu ipra'am ğırmış, böyüyüñ boğazına da paltayı dağıvirmiş. (162) bunu inceeller, kim ğaldı kim ğaldı, ha bu ipra'am ğaldı, filanıñ oğlu alıllar gideller, mancılığınan yazıya odunu yığallar, o içine de mancılığınan atallar. (163) hanı yüğsek içine atınca, cenebı allah yakma ipra'amı dir, içerde sandalyede yarılmış, su ağarımış, firovun da tabi ordan ıcık şiylendi, onuğnan seni hanı mancılığınan atdılar da öyle didiñidin, ben de diyeceğın dir. (164) işTe onun neslinden ahır zaman piyganberi geliyor, piyganber efendimiz imine anamızıñ üzerine piyganber efendimiz düşünce, bunnar bu suriyeden, şamdan gideller, geliller. (165) ticaret orda, ekin ne olmaz, deveciliğınen gideller geliller, o şamdan gelirke, meğgeye gelirke, medinede hastalamış, piyganberimiziñ babası apdılla

ölmüş. (166) üzerinde galınca, böğöz doğum yaptık dağıllim anası da imine anamız da ölür, nirden gidiyorça, medineden diyor, filan köye vardık, orda doğum yaptı, onnağam iki, üç, dört gün soğna ölgün. (167) apdilmütdalip dedesi olur ya, piyganber efendimiziñ. (168) piyganber efendimiz de hazreti aliniñ babası ebu talip amıcası olur, amma piyganber efendimiz, işTe amıca neye İman itmeyoñ, buranıñ mıkdarı aylık gelir, virmezler aylığı dimiş. (169) İman itmemiş, soğna ebu talip öldüğünde piyganberimiz ayağıniñ altını unutmuş, hanı yanmasın diyi nurlu ya, sığışlamış, İman itmedi, öyle ayağıniñ altını unutdu, merak iderke, cenabı allahdan hida gelmiş, yā muhammet çok merak idiyoñ, var, duva buyur da amıcan doğrulur, ayağıniñ altını da sığışla dimiş, ondan soğna ırağatlan. (170) bu ebu talip, apdilmütdalip süt annesine virince ne bazarda sūTcüler birikirmiş, bu apdilmütdalip dedesi gıcikmiş, bunu alacak adam, ğadın da gıcikmiş, bazara giç varmış, vardık dağılim, bunu aldık dağıllim götürmüş. (171) çocuğunan sıcakda gezmen dirke, yanındağı çocuğı dirimiş, sūT ğardeşi, anasına, ana biz hiç sıcak görmeyiz. (172) nurlu hanı, nurdan kölge olur, sıcakda ne gezersıñiz, bir kölge sıcak görmeyiz ki. (173) adamıñ da allahdan o oluncak, evine ne yiyecek dolağalmış, ğaç sene bunu emdirince. (174) bu suriyeye gelirken, yafudumu hangısı kitapda okumuş, ben okudum, gözleri ğızıl, ahır zaman nebisi gelecek diyi. (175) çocuğı da getirmemişlerimiş orda şō çocuğı getiriñ, çocuğ da tabi nur hayal olunca adam şey istemiş, gel gel, gessin, bu çocuğı dimiş. (176) ben, bu çocuğ kitapda okudum, gözleri ğızıl, ahır zaman nebisi bu dimiş. (177) şıye dimiş ki, ebu talibe, götürme bu çocuğı bi da'a irmeniler mi kimler öldürü çocuğı dimiş. (178) bu çocuğ ne bildiñ dimiş, kitapda yazdı dimiş. (179) ahır zaman nebisi gelecek, gözleri ğızıl hemi de dimiş. (180) adamıñ edirafında benim gözüme görünüyor, nur hayali var dimiş, bu çocuğda değışiklik var. (181) bunnar getirmemişimiş, hanı ekmek yimeye getirmişler. (182) bu çocuğı dimiş, harcallar, getirmeñ. (183) işTe ebu talibiñ ğarısı ne bağıdı, büyütdüler, sūT annesinden gelince işTe, neler bağı, cenabı allah öldürmesse, öldürmezdi, babasını da öldürdü, anasını da öldürdü, herkeSe nasip değıl. (184) heriv ğırk üç yaşında da ğırk yaşında piyganberlik geldi, gelince kabede iderke, hübeyid dağı vardı, hinci yapğınnar yirini ğıral ev yapğın da orda ğanber arif eveli gitdiğımızde dedi, meccid çıkañ ezen oğuñ. (185) orda dimişler küFFarlar İman

itmeniñ uçun yidi sekiz gişi öldürüller, adam itmez. (186) şiy ömerül farık dinen adam, orda iki dene zorba varımış, ömer diyi. (187) mekgede cenabı allaga yalvarmış, ya resulallah bunnar sekiz gişiymiş, onuğan ebu bekir mükür, hazreti osman, soğna piyganberimiz gızını virdi ona ya, bi kadın. (188) adam dimiş ki, suriyeden gelirkene orda gonağ yirinde yatırka, gice bu hazreti osmana yâ osman, apdilla oğlu muhammet ahır zaman nebisi oldu, gice ürüyasında gâkmış, gelince de otuz dört yaşında diyzesiniñ yanında eğlenirimiş. (189) diyzesine gelince dimiş ki, muhtalip bi kadın diyor, sen git ahır zaman nebisi olgun, eliniöp. (190) kadın dimiş ki, hemi sen soğna da damat olacaşıñ dimiş, hanı şiyli kadın. (191) oğata çıkarķana ebu bekir gelmiş, yav osman, apdilla oğlu muhammet ahır zaman nebisi oldu, da'a gızını virgin değıl, soğna ona virdi, medineye gelince. (192) ayşayı da ben gızım ayşayı dir, halalım ayşa dir, gızım fadıma dirdi, ben fadımayı ayşadan olgun bellerdim, hacerdenimiş, ayşadan çocuk olmamış. (193) gara da sürgünner. (194) annadıyor, piyganber efendimiziñ gârisi gâybölunca, işTe filan getirmişimiş, filan itdi, diyi müşrükler gara da sürgün, filan neler çekilgin de ebu bekire dimiş, ayşa gâybölunca. (195) ya baba var da ahır zaman nebisine şiyit, yani beni kimse görmedi filan, adam gâybölunca buldu geldi, amma adam benim babam yirinde şiy değıl, annat dimiş. (196) tabi müşrükler diyince, o da piyganberiniñ gâlbine de bişiyler gelmiş. (197) gara sürmüşler işTe gâriñ filan oldu da filan buldu da geldi diyi, bilmeñ mi kötöleme, ne ider. (198) bi gâş dene uşığı olmuş ölmüş, piyganber efendimiziñ. (199) dokuz dene kadın algiñ, dine dönsün diyi, herkeSe niķah atğıñ. (200) birinde birine sordular, şeyirde nasısın diye de iç gúveysinden halliceyin, adam tekbiçitdi, piyganberimiz iç gúveysi oldu didi, neye kötöleyoñ, peyganberimiz de iç gúveysi oldu, diyi. (201) haceri aldık dağılim, gık yaşında hanimi algiñ, bissürü çocuğı olguñ, dul algiñ, piyganber efendimiz haceri. (202) ayşayı gız algiñ, ayşadan da çocuk olguñ değıl. (203) mesele bunun olguñ hacerden, rükuya diyi olguñ. (204) orda kabede müşrüklere virgin, bi adamniñ oğluna ikisine. (205) ümmüsünü de rükuyayı da itdik değıllim, babaları boşañ bunuñ gızını nişannıyķa dinimize palta vuruyor, hanı dine çeviriyor ya. (206) onun birisi boşadım, senin gızıñı, bi yaķasından dutmuş, seni paçavrağıbi boşadım diyince, piyganber efendimiz, yâ resulallah beni parçaladıñ ona parçalayıcı vir. (207) suriyeden gelirkene bir aslan şeklinde cenabı allagiñ, hoca

annadiyor, herkeSi koçulamış, piyganberimiziñ yaçasından dutan, paçavrağıbi ğızıñı boşadım diyenin, göğsünden yemiş, allayıñ hikmeti. (208) bi aslan, koçulayı koçulayı onu bulmuş da ceyennemlik olmuş, soğna onu rüküveyi aldı. (209) medineye gelince, rüküye ğayatasda bedir muharebesine gitdiler. (210) bedir muharebesinde ebu cehilinen, vahşiyi öldürdüler, onun başıydı. (211) ordağı medinedeğinner bilirimış, piyganber efendimize dimiş, filan yirde suyun başına varalık, onnarı suyu virmedikmi sıkışillar. (212) orda hazreti osman da gitmemiş, yā resilallah, rüküye ğayatasda ğúveysi ya, o gelmeye rüküye ölmüş, fadıma ğarşılamiş, baba rüküye öldü. (213) gelmiş, hazreti osman ağlarķa o da gelmiş, ağlamış, yav osman oğadar ağlama, cenabı allah baña emridiyor ki, rüküye öldü, ümmüsünü hazreti osmana niķah it. (214) bir rivayatdan on ğızı ossa, öldükçe niķah ideceğíñ diyor, bi rivayatda da yüz ğızım ossa diyor yanı. (215) hazreti osmana soğna hazreti osmanıñ bu rüküyadan apdilla diyi bi oğlu oldu, cuma ğuyusunu satın aldı . (216) küFFarlar, şiy bizim müslümannarı suladı da medinede, bizikinner müşrükler ğandırdı. (217) hazreti ali dingiñ, hasanınan üseyine, osmana zarar gelirse gözüme görüñmeñ. (218) evin öñünde onnar beklerke bizim su virdiğí o müslümannar, müşrükler ğandırdı, arķadan yardılar , seğsen ğiki yaşında hazreti osmanı şehid itdiler . (219) su mu virmediler diyor, cenabı allah yav osmanım, onnağam hazreti piyganber su mu virmediler yā osmanım, işTe şiyimi etmediler. (220) su istersen su vereceğíz, yoñusa yarın bize ğavuşacayıñ, kevserden mi içeceyiñ, kevserden içeceğíñ diyi de o bu da dingiñ. (221) ümmü selami atınan su getirike hazreti osman dimiş, ulen ben sizlere cuma ğuyusunu satın almadımmıyıñ, hanı küFFarlardan da virmedimmiyiñ, bi yudum suyu virmiyorsuñuz. (222) ümmü selamiyi vurmuş, düşürmüşler, virmeyeceğíz, iyilik götürmez işTe, adam hemen suyu aldı onnarı bisledi, müşrüklerinen de öldürdüler, hançerlediler. (223) hazreti ömeri zorbayımış, iki ömer. (224) yürümüş nireğiden dimiş birisi, işTe muhammedi öldüreceğín. (225) senin baciñinan, ğardaşıñ da şiy inişden de okuyor, adam dine döndü, adama sende mi. (226) inişden de gelir, onnar gelirke, onnar ğuran okurumuş, kitap saklamışlar. (227) girmiş zorbayımış, bacısını şiyini döğünce, cenabı allağa da piyganberimiz yalvardıydı ya, onnağam dimiş ki, getiriñ şu kitabı, getirince, orda kelimeyi şa'adet getirmiş, sekiz dene ğişi piyganber efendimiziñ yanında hazreti omardan ğorķmuşlar. (228) eli ğılışlı, ğalkannı geliyor,

zadı iki ömer varımış, zorba, orda geliğorka gökmuşlar. (229) piyganberimiz de allağa yalvarıdı ya, gessin baçalım, gelince, dimiş ki bilali habeşe, çık ezen oğu. (230) ezen okuyamazlarımış, oğu oğu, dimiş, piyganberimiz de okumaz. (231) ömer oğadar cesurumuş, okuyacayıñ ezeni, ezen okununca, müşrükler vay ömer de müslüman oldu dimişler. (232) bunnar görkar, ezeni okuyamazdı, oğadar hazreti ömer zorbayımış. (233) piyganberimiz ölünce, mesele o liderliğı ebu bekir aldı, ebu bekir ölünce de hazreti ömer aldı. (234) ömer dolaşırımış, hanı gelen kevrancılara ne zarar var mı diyi. (235) işTe fakırlara para yardım iderimiş, soğna işTe ömeri de penez isminde bi gayrı müsnum camıdayka bilinde, arqadan, ulen buna ne oğulları diyollar, hançerinen idince, beni iden oğlunu mustafaya sormuş, beni iden müslüman olmayadı bari, o da dimiş, penez isminde o, ulen bi teltik diller de lağabına, buçağı aldı adam dimiş, öldüremesseñ bizi bunnar hameş oğullarımı dir, bunnar bizi burda öldürü burda diyi, hançerlegin o da şiyid itgin. (236) arqadan namaz gılarқан, hançerledi de. (237) işTe öğünün behrinde da'a baş gelemeyince cenabı allah didi ya, muhammed sen medineyi, mekgeyi terkit, olunca bazı da inac iderimiş, gıymatlı gayıtları piyganberimize teslim idellerimiş. (238) hazreti aliyi yatırmış, bu eşyalarda adamı. (239) ebu bekir sıddık hazretiñ gızını medinede aldı da sevir mārasına gitginner, soğ biz ağzında çekirdik, hoturafı, sevir mārasına ebu bekiri de alır, tersine öte yanda medine, bu yanda bulamasınnar diyi. (240) ora giderke, daş, daşdan iz süren, izini nağal sürdü. (241) onnar ordayka cenabı allah māraniñ ağzına göğercin yuva yapmış, örümce itmiş, yāni melakeler, melekler itdi. (242) göğercin bunnar gice varamadıya, muhammed burda dimiş içerde, ebu bekir gökmuş, piyganber efendimiz yā bekir gökma, allah biziminen eğer gireceğ ossalarımış , suya gark olup, gemiye binip gideceklerimiş. (243) onuğnan eviñ öñünde dimiş, yav bunnarı nazaman yapıdıñız. (244) hanı ondan görkar, guş adamı gice gaçırdık, şurayadan gelgin, muhammed dimiş, iz süren daşlardan nağal sürdü, daşdan, daşa basañ, toprak yok. (245) ya dimiş, semāya çekildi bu adam, ıcık da inaşları olguñ, garadan adam çekilince. (246) ya yiriñ añına gitdi ya semāya çekildi, adam şurayadan gelgin dimiş. (247) ora örümce olunca, çeker gideller. (248) üç gün gılınca, deveynen medineye, bunnar habeşistana gideceğımiş, ıcık hanı müslüman oraymış. (249) hazreti osman rüküyeynen eveli gitgin oraya. (250) gelip yoğlasa ebu

cehilin adamları gine alğın, esgiki bizim e1in köyü etdiğibi. (251) adam giri dönmüş gitmiş, yaçalallar, döğeller, eziyet ideller. (252) soğna medineye, medine halkı ğabil idince, ora gelirke böğöl aħır zaman nebisi geliyor, şiyde ufukda oraya gider, ğuba meccidini on dörT gün sırtıynan ne daş çekmişler, ğuba meccidini yapmış ufacık. (253) ufağ, soğna osman böyütğün de on dörT gün soğna medineye gelirke, adam didi, şu ufuyuñ şu gedikde didi, biri gidelik cumaya vağtı olunca iki reket cuma namazı ğıldırılmış, işte sevir mārasi şiyde gidince, ordağ ebu cehilinen vahşi ölünce, böğöz de bunnar ufuk harbine gidince, hazreti hamızaya piyganber efendimiz dimiş ki, yiTmiş ğışiyen ğağma, yiñersek de yiñilirse de o da dutar, bizikinner yiñince heyecannanır, ğağar, onnariñ arğadan birisi bunnarı, yiTmiş ğişi ğılışdan geçirgin, orda ufuyuñ boğaziñ ağızına gömmüşler. (254) otuz beş sene soğna hazreti hamızayı dörT ğişi ğaldırıka diken batmış, ğan akmış. (255) otuz beş sene, şiyitler ya. (256) biri de dirimiş, ineğe tapdım, daşa tapdım, yaşlı bi adam bi da'a harp göremem şiyid oluruñ, gider o da gelgin, eli ğafasından çekdin mi ğan aħarımış. (257) yiñi olğun, mezeri şöyle bizim gibi daşdan yapırdıñnar. (258) boğaziñ ağızından ğurtardılar. (259) şiyit oldukları ğayanıñ oraya çıkdık, soğnağında varmadık, evelkinde gitdik de piyganberimiziñ orda dişi ğırıldı. (260) aşşāda ölenneriñ, vahşiniñ dinen, ebu cehilinki, hazreti hamızanıñ ne ciğeriñi yimişler, hanı bizi öldürdüler diyi. (261) piyganberimiz bozulmuş, o ölenneriñ ğulağını kesmişler, vahşiniñ ğarısıynan, ebu cehil, ğocamızı öldürdü. (262) soğna müslümannık olurka eñ soğna vahşiniñ ğarısıynan, ebu cehiliki gelmiş, hanı müslüman oldular, teslim aldı ya, kelimeyi şa'adete eñ soğna onnar gelmiş de piyganber efendimiziñ dişi ğırılıp, yaralandığında ğızı fadima, ne yakmış, çapıt mı yüzüne başğın yarasına dişini ğırğınnar, orda dimişler ki, hazreti muhammed öldü, yāni bozulur asgerimiz diyi, ölmedim sağın diyi bağırmış, hanı yaralandığı zamanda . (263) işTe bu hendek muarebesinde iranni varımış āsaplardan, yā resilallah biz hendek ğazardık dörT buçuk metre derinniğinde, dokuz metre inniliğinde, bisürü ğaç günde halk ğabeniñ edirafına hendek ğazmışlar, dinimiz zahi idecek diyi. (264) medinede biñ ğişi varısa, ğabede dörT biñ ğişi var . (265) gelginner bedir muarebesinde orda suyuñ başına varınca , susuz ğalmışlar, oraniñ yirlisi medineniler, dimiş piyganberimiz, suyu teslim alalım onnan suyu teslim alınca, bozulmuş, ıcığını ğırınca yiTmiş seğsenini girisi gelginner de soğna da geldi

ķabeye herkeS kelimeyi Őa'adet getirdi, műslűman oldular da eñ vahŐiyinen, ebi cehiliñ ğarısı eñ soğna gelmiŐ. (266) ciĝerini yidiler, kűtűlűĝ itdi ya. (267) Őiyderek kelimeyi Őa'adetde, cenabı allah iŐTe orda piyganber efendimiz, hazreti ayŐaya danıŐmıŐlar, bu űmer oĝluna dimiŐ ki, git hazreti ayŐaya danıŐ, ķabeye ğodurusa, o da ğodurĝun, orda. (268) ebu bekir de ğonguñ orda, piyganberimiz, ebu bekir, űmerűl farıķ bunnar űĉű de ravzada, tabi asger ğoruladı. (269) bizim Őikoĝlu irāmetlik delik vardı, ordan baķmaya varır, asger gelir, ğoĝalar da Őűyle Őiyden iŐTe, ayŐa anamız didiler, atmiŐ sevap ğazanıyor. (270) ordan mihrapdan Őiye varancaĝadan Őűyle bi oyuk yir var, orda da iki reket namaz ğılañ, atmiŐ sevap ğazanmiŐ orda didiler. (271) mihrapda namaz ğildiĝi yir, mihrabında, minderinde iŐTe oralara aldık vardıķ, ğűsterdik de űstűnden. (272) űst ğatda ravzaniñ űstűnede ĉıķañ da esgiden de mekgeniñ ğıplayanında mekgeyi ğorur ğale varımıŐ, o ğaleyi hinci yıķĝınnar, ğıķ ğatlı ne bina yapıyollar. (273) bizimki ne, yapardı adamlar bizimki gibi Őűyle demir deĝil, bűyle ğűrdűk Őikoĝluynan, bűyle ğalın demirleri atıp atıp, tuĝlayı da delikli űyle etmiŐler, usta gelip giydiriyor. (274) siyritdik, Őűyle uzunnuĝunda tuĝla, bűyle demir bilek gibi demir bizim burda demir mi var, bizikinneriki Őiy adam Őiy olmaz. (275) dabanı ğaya, ķabeniñ olduĝu yir yiĝen. (276) tāminimde atmiŐ biñ nűfuS ne anca var da daĝan iĉi ğayaları yarıp yarıp, ideceyiñ. (277) onnar betunu itdimi, Őűyle dűĝe dűĝe idiyor, o betun daĝılır mı. (278) bizikinner el ğalınıĝı ider, daĝılıviri. (279) iŐTe idiyollar, ravzaniñ edirafını altlı űstlű itmiŐ de edirafını onnar bizleriki Őiy, onnarıķı doĝru. (280) yarım sa'at ezene ğalarak allafu ekber dűkĝan da aĉık ğalır, kimse de olmaz, boŐlar adamlar alavre itmez. (281) bizleri istersen namaz geĉsin, alavre ider. (282) yok yok, yasaķ, on beŐ, yiĝirmi, yarım sa'at ğalarak, dűkĝanı ğapadır adam, alavre itmez, namazını ğılar, gelir. (283) biziki de diyor, namazı soĝna da ğıların, satıŐ ideyiñ. (284) iŐTe adam tabi Őiyide var, dolmuŐane bindiñ mi, bir riyalā kesdiñ, beŐ ĉıkarısañ, allah bereket versin, ğoynuna ğuyar, gider, arabınan ne uĝraŐacayıñ. (285) birinde didi hoca, yidi yűz ĝiŐi hűngűr hűngűr aĝladı. (286) ğadınıñ birini ğaĉırmıŐlar, onnar ğarıya biyaz diyi ğaĉırınca yok. (287) adam feŐ getirmiŐ, ĝırala ĉıkmıŐlar, ora bura, ğonsűrűslűĝe ĉıķĝınnar, ordan ğoyűrmezler. (288) űlű lapırı almassañ, ğadın yok, deĝilse, ğayboldu, goyűrmezler. (289) űldű lapırı almıŐlar, oĝata yűrűyeceklerinde ğadın gelmiŐ. (290) hoca diyor ki,

adamiñ da gözünden sil iner, ğadınıñ da diyor. (291) ğadına irişmişler, ğaş gün gezdirep, yürüyeceğimizde ğoyürgünner diyor. (292) feş geçirdi adam ne diyor. (293) ğadınıñ da sil aķar gözünden, yedi yüz ğişi höngür höngür ağladık. (294) arkadaşlar bi yanna dolmuşa bindiyiñde eveli gendiñ bin, onnağallim ğarıñ, inerkene ğarıñ eveli insin, sen soğna in, alır, ğor varığıder. (295) ıras gelen herkeSe ne binmen, muķoytoluñ, sen inivirince, ğarıñı alır gider diyor, adam, nirde bulacayıñ orda. (296) eñ ireli ğarıñ insin, onnağam sen. (297) binerke, eñ ireli sen bin, onnağam ğarıñ binsin. (298) dolmuş gelir, götürü de haydı haydı dirdik, arap, haydı haydı, geldi geldi, diyi o da ünnerdi. (299) onun çocuğu öldü, ağlangıñ dokuz dene çocuğu varımış, üç evliydi, bi doķdur vardı, aşşāda. (300) bizim veli, bizikine dimiş ayşā, veli ölür, o da dimiş ölürse seni atıp gidecek değiliz ya dimiş, bizim irāmetlik, götürürüz. (301) memmet össe, siz beni atar gidermisiñiz, arkadaş olduk. (302) neye ölecek veli. (303) baña didi, veli ölür dir, ayşā. (304) dimedi, geldim, vardım, odaları şöyle yüzer riyar verdiğidik, hanı odamız. (305) adam didi, herkeS burda çaydannıyıñ var, evelki gitdiğimiz de gendiñ bişiriñ, yiñ. (306) burda yatıñ bir arada idelik diyince, adam didi nöğürecekisin, hemşerim künde hisap görölmez, hacıya geldiñ, ğarıñınan. (307) o da şöyle dolanınca, odada bizim yanımıza geldi. (308) üç odası salunu diyince, bi şöyle veli kötü hayallara varmış. (309) onnara dimiş, duduya, siziñ gelen ırağatsız ediyor. (310) ğonyalı memmet tekin diyi yazdık, adam veli, annamıyor, oķumuşluğu. (311) çapıt bağladık, onnağam ile ırağatsızlık virmesin, yāni işaret. (312) onun evine de dolanınca, ulen dördüncü şu saluna girdiñ mi, gözünü yumsan varıñ. (313) tuvalet de şöyle duvarı sür, var, dördüncü. (314) benim evi bi göster, ulen veli sen şaşğınmısın, burdan da ağmet ğardaşı tembiy itdiydi, yav bunun oķumuşluğu ne yok, yardım it. (315) soğna kabeye gidilecek, giri köreke, sifdağı gidince, şöyle şurdan dönülür diyince, baña ciz diyor, birine sordum, barabar gideceğiz ya. (316) gice bizi birde uyandırır, barabar giderdik. (317) soğna veli alışınca, bize ünmeden giderdi. (318) bizden neğuçun ğaçañ veli didim. (319) ğarisını bir gün öylen varmış, yastı namazınadan ğarisını aramamış. (320) yav ğarisı yav, barabar gideller, iytaç olur, bizden neye ğaçan veli diyi sorarın, eveli gidemezdiñ, barabar neye ğaçañ. (321) ğadın da özceyrannar var yanımızda, dokuz ğişi onnarınan geç ğadınınan gelmiş ğadın. (322) ğadına seni köpoğlu köpek, saña bi dayağ atarın da didim. (323) baķ

ulen sen onuğun mu getirdin. (324) biz didim, öyleni ğıldık mı görüşürüz, iytaç olur. (325) filan yire sen çık diyi, o çıkar şu direyiñ dibinde, ben çıkarsam, ünneriz. (326) sen öylen, ikindin, ağşam namazı ğarıñı neye bulmadıñ, iytaç olur, yastıda biriynen gelmiş. (327) suç benden mi, saña bi dayağ atarın da didim. (328) veli, ulen sen köpoğlu köpek dimeyemi getirdiñ, ğadını. (329) birin de itmez, yav bizim ğadın gayboldu, neyse kabede yığılı millet , geçemeñ. (330) herkeS ğafası yirde , len veli bizikiynen birarada ossa , barabar iytaçlı olur, belli yire ğarıñ şorda ğılarsa, sen de şurda ğılınca, şu direkde birleşelik dinir, ğarıñı neye sürüvirin. (331) yirinden ğakmış, ararız, ayşa okumuş, elinde apörleyi de bulduñ veli didim, ben. (332) ulen veli seniki dayak didim, seniki, neye duduynan barabar ossa, iytaç olur gideller de böğrümüzde şurda ğıssalar, biz de şurda ğıssak, benden neye ğaçañ didim. (333) yav burda ekmek yimeyoruz, para geçmiyor, neğucu ğaçañ. (334) ğarı ğayboldu, ordan ğadın da gelmiş, özceylannarıñ ğadıninan. (335) bizim ğanberiñ arif ğarısı iki yüz metre orda girili, ğarısını kabeden bulmadan gitmiş, yav ulen hacı didim, ğarıñ orda ğalgınıka uyku nağal gözüñe geldi yav. (336) ben, bulamayınca ğarıñı getirmeyince, neye geldiñ, geleydi diyor, çekdim yatdım. (337) ulen saygısızlık, ğarıñı kabede bulup gelmeden, gelemeñ. (338) seniki diyor, ğurşun emer gibi, biziki geç za'ar, seniki yaşlı. (339) seniki nağal gelir. (340) biz şordan işaret idince, gelir, şu direğe namazı ğılınca, bura çık diriz, orda gözler. (341) ben eveli çıkarsam orda gözlerin. (342) sen ğarıñı sürüvirmissin, bulduğ ayşayı, ğardaşım ben yirimden ğakmadım. (343) ayşa neye ğakan yirinden, oturduyuñ yirden, burdan didim, oturduğı yirden ğaçarsan kimse bulamaz. (344) ben hiç ğakmadım, bu bildiği yok diyor. (345) veli arar, biliriz, çantasını beri şiy atıvirir veliniñ. (346) bizden neye ğaçan diyi sordum. (347) aperleyi de buldun didim de burda adam fayığ ırāmetlik didi, yav hacı emmi burda ğoyun güdmeden, şeyir görmedi, adam ğonyada gezemiyor yav, şeyir görmedi, ğoyununan bi yannı görmedi diyor. (348) işTe filanda, felandı diyi baksañ. (349) onda heye ölecek diyince, vardım sordum, öylen odasını dolandım, geldim, veli, neye öleceyiñ veli, diyi sordum, neye öleceyiñ. (350) adam beş altı ğündür apdes yapmazımış, onuçu. (351) len sen didim, neye dimeyoñ, yav yürü doğdur var, aşşada, aldım vardım, doğdur beğ altı ğündür terler, şiydir, yav sen şu yaşda adam maydem çatlañ ölüñ, maydem apdes yapmayoñ, neye dimeyoñ. (352) aldım, vardım doğdura

iletirdim. (353) onuñun mu, ayşu bunuñun mu. (354) sen geseñ, diseñ, ne var, ğardaşım bu ğapıs olğun, apdes yapamıyor diyi. (355) ne utanırsıñız didim, yav yav apdes yapacayıñ, apdes yapamayınca, bundan mı ölecek diyi sordum. (356) yav boşlañ yav. (357) adamı doğdura aldım gitdim, doğdur beğ bu altı ğündür apdes yapmazımış, güler doğdur da türkçe. (358) yā sen dellenginne misiñ diyi sordum. (359) yav ē diseñ baña maydem utanırsan, ulen arkadaş, ben ğapıs olğunuñ, beni doğdura götür. (360) aldım gitdim, doğdura, doğdur beğ didim, güldü, bu altı ğündür apdes yapamazımış didim.

(361) alıp gelirkene bu işTe şiyin ĩrayıñ kербela çölünde itdikleri, esgiden belli bu müşrükler şinciki esrayiliñ filisdini ne öldürüp, eziyet itdiğı gibi eziyet idellerimiş. (362) suyu virmezlerimiş, onnara şıkayata gidince, tabi diriyatlılar, gelir bura ne kербela, bela bela üstüne, ikisini de kербela çölünde şiyid itdiler ya, suyu ne virmezlerdi. (363) hazreti ali, esgiden de oğlu muammed ne şiyde tabıdıñ ğorusu ne diyi yirli müslümannarı yiğen osmannı altı yüz sene at oynatdı. (364) altı yüz sene değıllim, başğa çare bulamadılar, osmannıyı ğadınan, içgiyner bozdular. (365) her yirde müslüman ğaldı, altı yüz sene dünyaya at oynatdı, ondan soğna bu araplar da arkadaşan vurdu. (366) şinci osmannığıbi iderdi. (367) nirde müslüman varısa, burnuna vuruyollar, şindi dutuyor adam içinde şiyler var, bulunannar ğandırıyor. (368) bu arapları ğaç senedir neye ider. (369) devrim ğaldırı amarika birbirini ğırdırıyor. (370) şinci mısırdı ğırıyor birbirini, suriyede ğırıyor, ĩraq oyuncağ oldu. (371) on üç sene eğılendi ney itdi , ben şunu itdim, diyi, ne hallitdi, birbirine de ğırdırdı. (372) bilmem şiyli neli diyi, mesep ayrıldı, birbirini ğırıyor. (373) şinci de suriyeyi de bizikinner aldı, başımıza bela itdi. (374) özalıñ, sapdan iderke, kürtler ğarışmayınca, peşmargeler alıp isteyip de tererüz olduğıbi bu da aldı aldı , oymu alacağın diyi, bütüm ordan ğaçanı teslim aldı , bizim başımıza bela, içinde tererüzde gelir. (375) baçalım, öcalanıñ yanına gitdi. (376) bu dirdi ki, ben detepeli millet vekilleri, tererüzüneñ ğucağlaşdıñ diyi, ğadın ne var, onu, ğocası ne tererüz. (377) kannar viresice ğandil, ğendi gitdi, ğandile işTe öcalana teslim oldum didi varıp da ırcaya varınca değıl mi. (378) seniñ boşlandı, ğördüñüz mü ğorkağlar ben nağal hallitdim, oy alınca, ne sözü virdiñ. (379) ğenarallara bissürü cezā viridi. (380) adamıñ biri didi ki ben ağsarayda ırāmetliğı amelet itdirike, böyle senin gibi oturuğa, ulen

hemşerim didim, yüz yitmiş, iki yüz paşa bunnar didim, yav ereyun parasına mı galdı, atatürk iyiymiş didim, subayıka geldi, yazları topladı, türküyeyi gurtardı, bunnar para dinnisiymiş. (381) yok hemşerim, amarika uyruğuyunan asgeriyemiz çökertdi bu adam didi. (382) amarika uyruğu, amarika şiyiyen çökerdiyor. (383) de şindi ya gandal ya meclis dillerdi, onnara gendi gitdi , gandle, şiyin yanına , öcalanıñ yanına gitdi, ne sözü virdi , teslim oldu yani. (384) baş idemedim , hanı teslimiñ, ne dirseñ, paşalara bol ceza verdi. (385) göreceyiñ yarın onuğan barabar öcalanı çıkaracak, arf çıkaracak. (386) subaylara bi sürüde ceza virgin, muqabbet kaç sene. (387) öcalanı çıkaracak, söz virdi öyle, tererüz neye durdu, nireğitdi. (388) tererüz guzey İrakda, gandalde, duru değil mi, bekler, şiy oldumu güjegörecek, şinci ıcık da suriye garişdi, her yiri görmedim de, gonyayı ne alivirgin, ağsarayı ne arap diyollar. (389) gelgin gelgin, adam aç galgiñ.

SÖZLÜK

-A-

abdülgadir: Özel isim, Abdulkadir.

ac: Aç, tok olmayan.

acab: Acaba.

aceba: Acaba.

acığış: Dağ yamaçlarında ve tarla kenarlarında yetişen, yenilebilen bir bitki.

acığ: Azıcık, biraz.

acız: Usanmış, bıkmış.

adem: Özel isim, Adem.

ādem: Özel isim, Adem.

af: Aff.

affit-: Affetmek.

ağ: Beyaz.

ağaş: Ağaç.

ağış: Ağaç.

ağıl: Dağda koyunların yattığı yer.

ağırla-: Misafir etmek.

ağū: Zehir.

ağza: Uzu, organ.

ağçe: Akçe.

ağır: Ahir, son.

ahmat: Özel isim, Ahmet.

ahmed: Özel isim, Ahmet.

ahret: Ahiret.

ajlık: Açlık.

ağ: Beyaz.

ağar+: Su oluğu.

ağdar-: Aktarmak.

ağibat: Akıllı, ukala, çok bilen.

ağid-: Dökmek.

ağTar-: Aktarmak.

al+: Kırmızı.

alaca: Yer ismi.

alaca: İki veya daha çok renkli.

ağlarğa: Ağlarken.

alavre: Alışveriş, alım satım, ticaret.

aldad-: Aldatmak, yalan söylemek.

aldat-: Aldatmak, yalan söylemek.

aldığdağilli: Aldıktan sonra.

alem: Dünya, alem.

alğın: Almış. (Al- fiilinin öğrenilen geçmiş zaman eki almış şekli).

alığo-: Alıkoymak.

alivir-: Alivermek.

allah: Allah.

alma+: Elma.

alt: Aşağı.

āmad: Özel isim, Ahmet.

amanet: Emanet.

amariğa: Amerika.

āmat: Özel isim, Ahmet.

amel: İshal.

amel: İş.

amelet: Ameliyat.

āmet: Özel isim, Ahmet.

āmeT: Özel isim, Ahmet.

amıca: Amca.

amma: Ama.

añ-: Anmak, hatırlamak.

añ+: Tarla sınırı, an.

āña-: Anlamak.

ana: Anne.

ānad: Anlatmak.

analık: Üvey anne.

ānat: Anlatmak.

anadır: Anahtar.

anbar: Ambar.

añd: Ant, yemin.

añdır-: Belli etmek, benzemek, andırmak.

andiÇ-: Yemin etmek.

anğara: İl ismi, Ankara.

añır-: Anırmak, eşek anırmak.

anna-: Anlamak.

annat-: Anlatmak.

apdes: Abdest.

apdılla: Özel isim, Abdullah.

apdilmütdalip: Abdulmuttalip.

aperle: Hoparlör.

aPla: Abla.

apörle: Hoparlör.

aptilğadir: Özel isim, Abdulkadir.

ara-: Aramak.

arala-: Ayırmak.

aralaş-: Ayrılmak, uzaklaşmak.

āren: Yer ismi.

arf: Aff.

arğa: Arka.

arğadaş: Arkadaş.

ariF: Özel isim, Arif.

arifeğün: Arife günü.

armıtlı: Yer ismi, Armutlu.

armuTlu: Yer ismi, Armutlu.

arnı: Alnı.

art-: Artmak, çoğalmak.

artık: Fazla.

āsa: Baston, asa.

āsap: Ashap.

ağsaray: İl ismi, Aksaray.

asFat: Asfalt.

asger: Asker.

āsi: Asi, baş kaldıran.

assiya: Özel isim, Asiyeye.

asvat: Asfalt.

aş-: Açmak.

aş-: Geçmek.

aş+: Yemek.

ağşam: Akşam.

ağşamağadan: Akşama kadar.

ağşamağadar: Akşama kadar.

aşğıya: Eşkiya.

aşır-: Dere tepe geçmek.

aşır-: Etmek. (Yemin etmek).

aşşā: Aşağı.

aşşağa: Aşağı.

aşşağı: Aşağı.

aşşığıla-: Aşağılamak, küçük düşürmek.

ata: Baba, anne.

ataş: Ateş.

atğıñ: Atmış. (At- fiilinin öğrenilen geçmiş zaman eki almış şekli).

atıvir-: Atıvermek.

aTlı: Atlı.

aTmış: Sayı ismi, altmış.

avay: Buğday ölçegi.

avkat: Avukat.

avrad: Avrat, kadın.

avuş: Avuç.

ayağgabı: Ayakkabı.

āyan: Ayan, belli, açık.

ayayñ: Ayağın.

ayaz: Soğuk.

ayıtla-: Ayıklamak, temizlemek.

ayit: Ait.

aykıri: Uygun olmayan.

aynı: Benzer olan.

ayrı: Başka.

ayşa: Özel isim, Ayşe.

az-: Azmak, kaybolmak.

azdır-: Kışkırtmak.

aziz: Özel isim, Aziz.

aziziye: Yer ismi, Aziziye.

-B-

baca: Pencere.

bagac: Bagaj.

bağalım: Bakalım.

bağar: Bahar.

bağdaT: Şehir ismi, Bağdat.

bahalı: Ucuz olmayan, pahalı.

baımız: Bağımız.

bağ-: Hayvanla ilgilenmek, bakımını yapmak.

bağgal: Bakkal.

baki: Sonsuz.

balcalı: Yayla ismi, Balcalı.

baldır: Diz ile ayak arası, adale.

baña: Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme hâli eki almış şekli.

barabar: Beraber, birlikte.

barmağ: Parmak.

barnağ: Parmak.

bas-: İyice doldurmak.

basdun: Baston, asa.

başgın: Baskın.

basıvir-: Basıvermek.

bastırık: Yağ, peynir, yoğurt gibi yiyeceklerin yapıldığı ve saklandığı yer.

baş_it-: Bir işi bitirmek.

başga: Başka.

başgan: Başkan.

başla-: Bir işin yapılması için harekete geçmek.

başşak: Buğday başağı.

bat-: Ekilen tohumun büyümemesi.

bat-: Elbisenin kirlenmesi.

bat-: İflas etmek.

batasica: Beddua anlamında bir söz.

batdane: Battaniye.	bilek: Yeni doğmuş çocuğun sarıldığı bez.
batlıcan: Patlıcan.	bilinç: Bilinç.
bayağa: Bayağı, epey, çok.	bilinçsiz: Bilinçsiz.
bazan: Bazen.	billa: Bilye.
bazar: Pazar.	bin-: Binmek.
bağzı: Bazen, ara sıra.	bin: Sayı ismi, "1000".
beğ: Bey.	biñ: Sayı ismi, "1000".
beğr: Nizam, âdet, gelenek; koşul.	birç ayrı: Ayrı olarak.
behr: Nizam, âdet, gelenek; koşul.	birez: Biraz.
behriz: Perhiz.	birikgin: Birikmiş.
bekci: Bekçi.	birinde: Bir defasında.
bekere: Makara.	birleş-: Kavuşmak.
belle-: Ezberlemek.	bisili: Besili.
belliSiz: Bellisiz.	bisle-: Beslemek.
bem: Birinci teklik sahiş zamiri, ben.	bissürü: Çok.
beñ(i)z: Beniz.	bisürü: Çok.
besi: Besiye çekilen hayvan.	biş-: Pişmek.
beşşira: Beş lira.	bişir-: Pişirmek.
betdava: Beddua.	bişiy: Bir şey.
betun: Beton.	bişşik: Beşik.
beytan_it-: İftira etmek.	biT-: Tükenmek.
bılaşık: Bulaşık.	biyaz: Beyaz.
bırava: Bravo.	biziki: Bizimki.
bi: Bir.	boğam: Babam.
bibirimiz: Birbirimiz.	boğazla-: Hayvanı kesmek.
biceğiz: Bir tane.	boğöl: Bu kez, bu defa.
bicik: Meme.	boğün: Bugün.
bil+: Bel.	bol+: Çok olan.
bilader: Birader, erkek kardeş.	bor: İlçe ismi, Bor.
bilâl: Özel isim, Bilal.	boş_atiye: Boş yere.
bilassa: Bilhassa.	

boyunduruĸ: Atın kafasına takılan bir çeŖit tahta.

boz-: SavaŖta askerin bozguna uĸraması.

bozuĸluk: Terbiyesizlik.

böcü: Böcek.

böĸe-: Suyun önüne bent yapıp toplanmasını saĸlamak, göl haline getirmek.

böĸöl: Bu kez.

böĸöz: Bu kez.

böĸr: Yan.

böĸün: Bugün.

bölüñ-: Ayrılmak.

bölüş-: PaylaŖmak.

börtle-: Fasulye, nohut vb. tahılları suda haŖlamak.

böyü-: Büyümek, geliŖmek.

böyük: Büyük.

böyüklen-: Büyükmek, kibirlenmek.

böyüt-: Büyütmek, beslemek.

buĸaĸ: Bıĸak.

buĸadar: Bu kadar.

buĸel: Bu kez, bu defa.

buĸöl: Bu kez, bu defa.

buĸrü: Kambur.

buluT: Bulut.

buñdaĸı: Bundaki.

bunuĸun: Bunun için.

bununan: Bunun ile.

burak-: Bırakmak, boŖlamak.

burdaĸa: Buradaki.

burdaĸı: Buradaki.

burgu: Aĸrı, sızı.

burĸ-: İncitmek.

buruĸ: Renkli kumaŖ parĸaları, vele.

büssürü: Çok.

bütüm: Bütün.

-C-

caĸırcak: YarılmıŖ buĸdayın tozu.

camı: Cami.

camıdayĸa: Camide iken.

canavar: Kurt.

cecit: Yeni.

cehiz: Çeyiz.

cek: Cenk, savaŖ.

ceĸad: Ceket.

cemāt: Cemaat.

cePrail: Cebrail.

cevaP: Cevap.

ceyinnem: Cehennem.

cezā: Ceza.

ceze: Ceza.

cezle-: Samanla karıŖık durumda bulunan buĸday tanelerini savurarak samandan ayırmak.

cıplak: Çıplak, üryan.

cici: Yenge.

ciĸer: Kalp, yürek.

ciĸan: Çingene.

ciz-: Dizmek.

cop: Büyük, Ŗekilsiz.

cöb: Cep.

cövap: Cevap.

cümle: Bütün, herkes.

-Ç-

çağ-: Herhagi bir şeyi bir yere sokmak.

çamır: Balçık, çamur.

çamurla-: Çamurla sıvamak.

çanağgale: İl ismi, Çanakkale.

çap-: Çarpmak, vurmak.

çapıt: Bez.

çardak: Ahır.

çat-: Birleştirmek.

çatağ: Dağlarda derin dereler.

çatla-: Hayvanın aşırı yem yiyerek ölmesi.

çavır: Karda açılan yol, çığır.

çavış: Çavuş.

çeft: Çam ve palamut ağacının meyvesinin kabuğu.

çekiş: Dövüş, kavga.

çekiş-: Kavga etmek.

çencere: Tencere.

çevlik: Taşlık ve kumluk yer.

çıbık: Çubuk.

çiğne-: Çiğnemek, ezmek.

çıkırık: Kuyudan su çekmeye yarayan alet, makara.

çıp-: Çırpamak.

çıra: Gaz lambası.

çift: Tarla işleri.

çile: Dokumacılıkta ölçü birimi.

çile: Sıkıntı, keder.

çille: Sıkıntı, keder.

çimen: Çemen, yeşillik.

çimonta: Çimento.

çini daşı: Sert ve siyah renkli olan taş.

çinne-: Çiğnemek, ezmek.

çitcilik: Çiftçilik.

çiz-: İpleri halı tezgahına sıralamak.

çot-: İki şeyi bir araya getirmek.

çölmek: Çömlük.

çöm-: Ayaklar üzerine oturmak, çömelmek.

-D-

dā: Dağ.

da'a: Dağa.

da'a: Daha.

da'al-: Dağılmak, kalabalığın azalması.

daban: Taban, alt.

dabanca: Tabanca.

dadı: Çocuk bakıcısı.

dağilim:dan/den sonra anlamında kullanılır.

dağilli:dan/den sonra anlamında kullanılır.

dağilli:dan/den sonra anlamında kullanılır.

dağillim:dan/den sonra anlamında kullanılır.

dağillim:dan/den sonra anlamında kullanılır.

daı : Dağı.

dağ-: Takmak.

dağga: Dakika.

dağıl-: Şaka yapmak.

dağıvir-: Takivermek.

dal+: Sirt, omuz.

dam: Ev, oda.

dane: Tane, adet.

dapı: Tapu.

dar: Geniş olmayan.

dara-: Taramak.

darak: Koyun yününün temizlenip süme haline getirildiği işletmenin adı.

darak: Saç tarama aleti, tarak.

darıl-: Küsmek.

darla: Tarla.

dart-: Tartmak.

dartış-: Tartışmak.

dartışma: Tartışma.

daş: Taş.

daşbıñar: Yer ismi, Taşpınar.

daşı-: Taşımak.

daşla-: Birisinin aleyhinde uğraşmak.

daşla-: Taşlamak, taş atmak.

daşşak: Taşak, testis.

daTlı: Tatlı.

datlı: Tatlı.

davar: İnek, koyun sürüsü.

davatlı: Davetli.

dāvet: Davet.

davuT: Özel isim, Davut.

deblek: Koyun derisinden yapılan bir çeşit tarbuka.

defniT-: Cenazeyi mezara gömmek.

değil: Değil.

değillim:dan/den sonra anlamında kullanılır.

değisse: Değilse.

değış-: Takas etmek, değışmek.

dek: Denk, eşit.

dekle-: Para biriktirmek.

deliğanlı: Delikanlı.

deliğanlı: Delikanlı.

demür: Demir.

deñde düşde: Ara sıra, bazen.

dene: Tane.

dep-: Tekmelemek.

depe: Kafa, baş.

depe: Tepe, yüksek yer.

depele-: Tepelemek, çiğnemek, ezmek.

depin-: Tepinmek, zıplamak, hoplamak.

derle-: Toplamak.

deş-: Oymak, kazmak.

deşik: Oyulmuş yer.

devir: Dönem, çağ.

devriş: Özel isim, Derviş.

deyil: Değil.

deyüs: Deyyus.

dıq-: Tıkmak, basmak.

dırtmık: Tirmık.

di-: Demek, söylemek.
dib: Alt, aşığı.
dilki: Tilki.
dinayat: Diyanet.
dinne-: Dinlemek, işitmek.
dipi: Tipi, fırtına.
dir-: Ekin dermek.
direl-: İyileşmek, sağlığa kavuşmak.
diriyat: Güç, kuvvet, takat.
disik: Tarlayı aktarmaya yarayan tarım aleti.
diynek: Değnek, sopa.
diyze: Teyze.
dizlik: Eskiden kadınların bellerinden ayaklarına kadar bağladıkları bez.
dodağ: Dudak.
doğsan: Sayı ismi, doksan.
doğdur: Doktor.
doğtur: Doktor.
domatis: Domates.
doñ+: Soğuk, ayaz.
doyla-: Doyurmak.
döğ-: Dövmek, vurmak.
döğúş-: Dövüşmek, kavga etmek.
döğúş+: Dövüş, kavga.
dölek: Düzgün, doğru.
dölekleş-: İyileşmek.
dörT: Sayı ismi, dört.
dövlet: Devlet.
dud-: Tutmak, herhangi bir şeyi eline almak.

dúğen: Harmanda ekinlerin saplarını tanelerinden ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç, döven.

durna: Turna.

duşman: Düşman.

dutanağ: Tutanak.

duva: Dua.

duz: Tuz.

düğ-: Dövmek, dayak atmak.

düğen: Harmanda ekinlerin saplarını tanelerinden ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç, döven.

düğle-: Bağlamak.

düğún: Düğün.

dükğan: Dükkan.

düş-: Fiyat ucuzlamak.

düş-: Yaramak.

düşük: Pahalı olmayan, ucuz.

düşün-: Fikir etmek.

düz-: Gelinin fesini süslemek.

-E-

ebe: Nine.

ediraf: Etraf.

eftal: Daha iyi, yeğ.

eğır-: Yün, pamuk gibi şeyleri iç ile büküp iplik durumuna getirmek.

eğle-: Önlemek.

eğlen-: Vakit geçirmek.

eğsik: Eksik.

eğsil-: Eksilmek.

ehpap: Ahbab, dost, arkadaş.

ekincilik: Çiftçilik.

eliyü belli: İyi, güzel, sağlam.

eliyüne: Eline yüzüne.

emdir-: Emzirmek.

emlik: Çekirdek ailenin en küçük çocuğu.

emmi: Amca.

emmiğızı: Amca kızı.

emmoğlu: Amca oğlu.

emrid-: Emretmek.

emrit-: Emretmek.

enerci: Enerji.

eñsi: Ense, boyun.

enteri: Entari.

er+: Koca, eş.

ereyun: Eroyun.

erid-: Eritmek.

eriş+: Dokumacılıkta sırası ile dizilen iplerin her birine verilen isim.

esaS: Esas.

esger: Asker.

esgi: Eski.

esrayil: İsrail.

eşşek: Eşek.

etek: Dağ yamacı.

evel: Evvel, ilk önce.

ever-: Evlendirmek.

evlaT: Evlat, oğul.

eyek: At, deve vb. hayvanların üzerine takılan ve ekin saplarını taşımaya yarayan 'y' şeklindeki tahta alet.

eyip: Özel isim, Eyüp.

eyl: Ehl.

eyvaz: Özel isim, Ayvaz.

ez-: Çiğnemek.

ezel+: Önce.

ezen: Ezan.

ezrail: Azrail.

-F-

fadıma: Özel isim, Fadime.

faķır: Fakir.

farıķ: Özel isim, Faruk.

fasille: Fasulye.

feş: Felç.

feti: Özel isim, Fethi.

fıķı: Bidon.

filisdin: Filistin.

firovun: Firavun.

fişek: Kurşun, mermi.

fiyet: Fiyat.

furun: Fırın.

fusus: Kasden, bilerek.

-G-

đab: Kap, tabak.

đaba: Kaba, sert.

ġabil: Kabul	ġanber: Özel isim, Kamber.
ġabile: Kabile.	ġanbır: Kambur.
ġabir: Kabir, mezar.	ġandır-: Kandırmak, aldatmak.
ġabul: Kabul.	ġaned: Kanat.
ġaç-: Kaçmak.	ġap-: Kapmak, yakalamak.
ġadā: Kadar.	ġap: Tabak, kap.
ġadağ: Kadar.	ġapad-: Kapatmak, örtmek.
ġadan: Kadar.	ġapat-: Kapatmak, örtmek.
ġadar: Kadar.	ġapçık: Mermi kovanı.
ġader: Kader, baht, talih.	ġapı: Kapı.
ġadı: Kadi.	ġapıs: Kabız.
ġadın: Kadın.	ġar: Kar.
ġadir: Özel isim, Kadir.	ġara: Siyah, kara.
ġafa: Kafa, baş, ser.	ġara: Yeryüzü, toprak.
ġafile: Kafile, topluluk.	ġarabiñar: İlçe ismi, Karapınar.
ġahrine: Kahrına.	ġarağul: Karakol.
ġaç-: Kalkmak.	ġarāmet: İftira.
ġaçı-: İtelemek.	ġarannık: Karanlık.
ġal-: Kalmak.	ġarapınar: İlçe ismi, Karapınar.
ġalabalık: Kalabalık.	ġarar-: Bezmek, usanmak.
ġalb: Kalp, yürek.	ġarar-: Kararmak, akşam vakti havanın kararması.
ġaldır-: Kaldırmak, herhangi bir şeyi yerden almak.	ġardaş: Kardeş.
ġale: Kale.	ġardeş: Kardeş.
ġalem: Kalem.	ġarga: Karga.
ġalğan: Savaş aleti, kalkan.	ġarı: Karı, eş, hatun.
ġalın: Kalın, ince olmayan.	ġarı: Yaşlı kadınlar için kullanılır.
ġamyon: Kamyon.	ġarıñ: Karın, işkembe.
ġan: Kan.	ġarınca: Karınca.
ġana'atlı: Kanaatli.	ġarı-: Karışmak, müdahil olmak.
ġanad: Kanat.	

ġariř-: Karışmak, topluluġun birbirine girmesi.

ġariř+: Karış.

ġariřık: Karışık olan, birbirine geçmiş.

ġariřtir-: Karıştırmak, olay çıkarmak.

ġarřı: Karşı.

ġarřıla-: Karşılamak.

ġarřılař-: Karşılaşmak.

ġart: Bayat, eski.

ġartal: Kartal.

ġas(ı)d: Kasıt, kasd.

ġasab: Kasap.

ġasaba: Kasaba.

ġasap: Kasap.

ġasaP: Kasap.

ġasım: Özel isim, Kasım.

ġasıt: Kasıt.

ġasım: Özel isim, Kasım.

ġasıt: Kasıt.

ġasna: Çember.

ġasna: Traktöre takılan ve patozun çalışmasını saġlayan alet.

gaSte: Gazete.

ġař-: Kaçmak.

ġař+: Kaç.

ġař+: Kaş.

ġař+: Tepe.

ġařık: Kaşık.

ġařřık: Kaşık.

ġařřira: Kaç lira.

ġat-: Katmak, eklemek.

ġat-: Katmak, yemeġi tabaġa doldurmak.

ġat+: Kat, binanın her bir dairesi.

ġatır: Katır.

ġatil: Katil, fail.

ġatlı: Katlı, katlanmış olan şey.

ġavak: Kavak. (Kavak aġacı).

ġavanoz: Kavanoz.

ġavga: Kavga.

ġavırma: Kavurma.

ġaviř-: Kavuşmak.

ġavım: Kavım.

ġavlim: Kavım.

ġavuř-: Kavuşmak.

ġay-: Kaymak, herhangi bir şeyi üst üste koynak.

ġaya: Kaya, taş.

ġaybet ol-: Kahrolmak.

ġaybit-: Kaybetmek.

ġaybol-: Kaybolmak.

ġayfe: Kahvehane.

ġayın: Kayın, herhangi bir kimsenin karısının erkek kardeşi.

ġayır-: Kayırmak, bir kimseyi savunmak.

ġayıř: Kayış, kemer.

ġayıt+: Yiyecek.

ġaymaam: Kaymakam.

ġayna-: Kaynamak, suyun kaynaması.

ġaynana: Kayın anne, kaynana.

ğaynat-: Ortalığı karıştırmak, olay çıkarmak.

ğaynata: Kayın baba.

ğaysı: Kayısı.

ğayvaltı: Kahvaltı.

ğayve: Kahve.

ğaz-: Kazmak.

ğaz+: Kaz.

ğaza+: Kaza.

ğazan: Kazan.

ğazan-: Kazanmak.

gazihantep: İl ismi, Gaziantep.

geç+: Genç.

geç+: Genç.

geçi+: Keçi.

gelep: İp çilesi, kelep.

gendi: Kendi.

gepçe: Kepçe.

geş-: Geçmek, ileriye varmak.

geş+: Genç.

gıcıla-: Herhangi bir şeyi hızlı bir şekilde ileriye fırlatmak, atmak.

ğıç+: Ayak.

ğık-: Kırmak, koyunun yününü kesmek.

ğık+: Kırk, sayı ismi.

ğıl-: Kılmak. (Namaz kılmak).

ğıl+: Kıl.

ğılış: Kılıç.

ğına: Kına.

gıPla: Kible.

ğıpla: Kible.

ğıpraşla-: Kırbaçlamak.

ğıprıs: Kıbrıs.

ğır-: Kırmak, bir şeyi parçalamak.

ğır-: Öldürmek.

ğır+: Beyaz.

ğıraklık: Kuraklık.

ğıral: Kıral.

ğırbaç: Matara, su kabı.

ğırdır-: Koyunu kurda kaptırmak.

ğırık: Kırık, çatlak.

ğırk+: Kırk, sayı ismi.

ğısa: Uzun olmayan, kısa.

ğısğaç-: Mengene.

ğısğaçlık: Kıskançlık.

ğısğan-: Kıskanmak.

ğısğanç: Kıskanç.

ğış: Kış.

ğıt: Az.

ğıtel: Katil.

ğıtlık: Kıtık.

ğıyamet: Kıyamet.

ğıyı: Kıyı.

ğıymat: Kıymet.

ğız: Kız.

gıce: Gece.

gıcik-: Gecikmek.

gıç+: Erken olmayan, geç.

gid-: Gitmek.

gıne: Yine, tekrar.

gıri: Geri.

gişi: Kişi.	goru-: Korumak.
gişilē: Kişiler.	gorula-: Korumak.
giygi: Elbise, kıyafet.	goş-: Koşmak, eklemek, birbirine bağlamak.
go-: Koymak.	goş-: Koşmak.
goca: Koca, eş.	goş+: Koç.
goca: Koca, yaşlı. (Yaşlı erkekler için kullanılır).	gova: Kova, bakraç.
goca-: Kocamak, yaşlanmak.	govala-: Kovalamak.
goç: Koç.	govuş-: Kavuşmak.
goçhéser: İlçe ismi, Koçhisar.	goy(u)n: Sine, bağır.
goğ-: Kovmak.	goy-: Koymak.
goğuk: Kovuk.	goya: Güya.
goķ-: Korkmak.	goyun: Koyun.
gol+: Kol, omuzdan ele kadar olan kısım.	goyur-: Koyurmak, bırakmak.
golay: Zor olmayan, kolay.	goyün: Koyun.
gomisyun: Komisyon.	goyür-: Bırakmak.
gompile: Kompile, hepsi, tamamı.	gög(ü)s: Sine, bağır.
gomşu: Komşu.	gög: Gök, mavi.
goñaķ: Koyun yününden çıkan pislik.	gög: Gökyüzü.
gonaķla-: Konaklamak, geceyi geçirmek.	göger-: Yeşermek.
gonsürüslük: Konsolosluk.	gögercin: Güvercin.
goñşu: Komşu.	gögnü: Gönlü.
gonuş-: Konuşmak.	gök: Mavi.
gonya: Konya.	göm-: Örtmek.
gopar-: Koparmak.	göñül: Gönül, kalp.
gor+: Kor, alev.	goş-: Göçmek, bir yerden başka bir yere taşınmak.
gorķ-: Korkmak.	goş-: Göçmek, yıkılmak.
gorķaķ: Korkak, cesur olmayan.	göynek: Gömlek, atlet.
gorķu: Korku.	gözel: Güzel.
	gözle-: Beklemek.

ğucağ: Kucak.
ğucağlaş-: Kucaklaşmak, sarılmak.
ğul: Kul.
ğulağ: Kulak.
ğullan-: Kullanmak.
ğum: Kum.
ğumandan: Kumandan, komutan.
ğumaş: Kumaş.
ğumute: Komite.
ğur-: Kurmak.
ğura: Kura.
ğuran: Kuran-ı Kerim.
ğurban: Kurban.
ğurd: Kurt.
ğurdan-: Hareket etmek.
ğurs: Kurs.
ğurşun: Kurşun.
ğurt: Kurt.
ğurtar-: Kurtarmak.
ğurtul-: Kurtulmak.
ğuru: Kuru.
ğus-: Kusmak.
ğuş: Kuş.
ğuşak: Kuşak, kemer.
ğuşan-: Giyinmek.
ğuşluğ: Sabahla öğle arası.
ğuteren: Yer ismi, Kutören.
ğutlu: Kutlu.
ğuvatlı: Kuvvetli.
ğúven: Güven.
ğuvet: Kuvvet.

ğuvetli: Kuvvetli.
ğuvey: Güvey, damat.
ğúvey: Güvey, damat.
ğuy-: Koymak.
ğuymağ+: Süt, un yağ ve şekerle yapılan tatlı.
ğuyruk: Herhangi bir yerde oluşan uzun sıra.
ğuyruk: Kuyruk.
ğuyu: Kuyu.
ğuzey: Kuzey.
ğuzu: Kuzu.
ğuzula-: Koyun, inek vb. hayvanların doğurması.
ğüc: Güç, kuvvet, takat.
ğüççük: Küçük.
ğüd-: Koyun otlatmak.
ğüdük: Kısa.
ğüğercin: Güvercin.
ğüjegör-: Zorbalık etmek.
ğüjlü: Güçlü.
ğüleş+: Güreş.
ğilli: ...dan/den sonra anlamında kullanılır.

-H-

haba: Halı, kilim.
habar: Haber.
hacat: Eşya.
hacat: Hacet, ihtiyaç.
haci: Hacı.
haçca: Özel isim, Hatice.

hafda: Hafta.

hağğı: Özel isim, Hakkı.

hāla: Hâlâ.

halal: Helâl.

halbiki: Halbuki.

hale: Hâlen, şu anda.

halıl: Özel isim, Halil.

hallit-: Halletmek.

hamam: Bonya, duş.

hamurçaşı: Mantıya benzer bir çeşit yemek.

hangı: Hangi.

hangısı: Hangisi.

hani: Hani.

hanım: Hanım, hatun.

hanteb: Antep.

harca-: Öldürmek.

harem: Haram.

hasan üseyin: Özel isim, Hasan Hüseyin.

haşlık: Harçlık.

haT: Sınır.

hatda: Hatta.

hatde: Hatta.

havas: Heves.

havlı: Avlu.

hayat: Eski, virane ev, yıkıntı.

haydı: Haydi.

hayr+: Güç, takat, kuvvet.

hedāye: Hediye.

he'ecan: Heyecan.

heğbe: Heybe.

helke: Kova.

hemşeri: Hemşehri, aynı yerden olan.

hepiSi: Hepsi.

heral: Herhal.

heralda: Herhalde.

heriF: Herif, adam.

heriv: Herif, adam.

herkeS: Herkes.

herşiy: Her şey.

heycan: Heyecan.

heye: Tamam, evet anlamında kullanılır.

heyecannan-: Heyecanlanmak.

hışır ol-: Çok yorulmak, yorgun hâle gelmek.

hıtami: Sonunda.

hıza: Hiza, sıra.

hiçbi: Hiçbir.

hiçbişiy: Hiçbir şey.

hida: Nida.

hikeya: Hikâye.

hinci: Şimdi.

hisap: Hesap.

hisapla-: Hesaplamak.

hisde: Hisse.

hiş: Hiç.

hiyanet: Hıyanet, ihanet.

hizar: Marangoz.

horanta: Aile.

hora: Şura.

horlaş-: Kavga etmek.

hort: Ford.

hoşaf: Hoşaf.

hoturaf: Fotoğraf.

hoiraz: Poyraz, kuzeyden esen rüzgar.

höçces: Kalabalık.

hör: Hür, serbest.

hörmet: Hürmet.

huvarda: Çapkın, zevk ve eğlence düşkünü.

huylan-: Şüphelenmek.

hücüm: Hücum, saldırı.

hüdüd: Sınır.

hümbüd-: Tecavüze yeltenmek.

hürmet: Hürmet, saygı.

hütüt: Hüthüt kuşu.

-I-

ıçık: Azıcık.

ıhram: İhram.

ıldız: Yıldız.

ıñı: Hayır, olmaz anlamında kullanılır.

ıñsan: İnsan, beşer.

ıprık: İbrik.

ıra'at: Rahat.

ırağat: Rahat.

ırağatla-: Rahatlamak.

ırağatsız: Rahatsız.

ırağatsızlık: Rahatsızlık, hastalık.

ırahatlık: Rahatlık.

ırahmetlik: Rahmetlik, ölen insanların ardından söylenir.

ıraq: Uzak.

ırāmet: Rahmet.

ırametlik: Rahmetlik, ölen insanların ardından söylenir.

ırāmetlik: Rahmetlik, ölen insanların ardından söylenir.

ıras: Rast.

ırasla-: Rastlamak.

ırāzı: Razi.

ırbık: İbrik.

ırca: Rica.

ırgat: Mevsimlik tutulan işçi.

ırza: Rıza, kabul.

ısağ: Özel isim, İshak.

ısmalla-: İsmarlamak, sipariş vermek.

ısmayıl: Özel isim, İsmail.

ıssız: Tenha.

ıstanbıl: İl ismi, İstanbul.

ıstar: Tezgahdaki halı, kilim.

ıstır-: Isırmak.

ız: Az, çok olmayan.

ızıcık: Azıcık.

-İ-

ıbikle-: Bir kimsenin başını ağrıtmak.

ıbraim: Özel isim, İbrahim.

ıcık: Azıcık.

ıçgi: Rakı, şarap.

ıd-: Yapmak, etmek yardımcı fiili.

ıddağı: İddia.

ıhtac: İhtiyaç.

ıksan: Özel isim, İhsan.

il: El, yabancı.

ilan: Yılan.

ilazım: Lazım.

ilen-: Beddua etmek.

iliş-: Erişmek.

illez: Özel isim, İlyas.

ilti+: Elti, gelinin kaynının karısı.

imek-: Emeklemek.

imine: Özel isim, Emine.

imirgazi: İlçe ismi, Emirgazi.

imtiana: İmtihan, sınav.

in+: En, genişlik.

in+: Mağara.

inac: İnanç.

inad: İnat.

inaş: İnanç.

incin: Kutsal kitap, incil.

inekcilik: Büyükbaş hayvan besleyen, bu işle meşgul olan.

inişte: Enişte.

inne: İğne.

ins: İnsan.

intizarlı: Beddualı.

ipdal: İptal.

ippiyi: Epey, bayağı.

ipra'am: Özel isim, İbrahim.

ipraim: Özel isim, İbrahim.

ipraim: Özel isim, İbrahim.

ir-: Ermek, büyümek.

irak: Irak.

iram: İhram.

irbeyim: Özel isim, İbrahim.

irelde: İleride.

ireli: İleri.

irey: Rey, oy.

ireyis: Reis, başkan.

irezil: Rezil.

irkek: Erkek.

irken: Erken.

irmeni: Ermeni.

isal: İshal.

ise: Özel isim, İsa.

isir: Esir.

ısrar: İsrar.

işşik: Eşik, kapı eşiği.

it-: Etmek yardımcı fiili.

it-: Etmek yardımcı fiili.

it-: Yapmak, etmek.

itda'a: İddia.

iy: Ey, seslenme ünlemi.

iyce: İyice.

iyib: Özel isim, Eyüp.

iyile-: Eylemek yardımcı fiili.

iyol-: İyi olmak, iyileşmek.

iysan: İnsan, beşer.

iytaç: İhtiyaç.

iytaçlı: İhtiyaçlı.

iza: Eziyet, sıkıntı.

-K-

kahat: Kâğıt.

kahın: Kahin.

kaïn: Kahin.

karar-: Usanmak, bıkmak, bezmek.

kasım: Özel isim, Kasım.

kaysı: Kayısı.

kazım: Özel isim, Kazım.

kefenni: Kefenli.

kefin: Kefen.

kelp: Düşman.

kener: Kenar.

kepenek: Çobanların giydikleri keçeden yapılmış palto.

keşşif: Keşif.

kevrân: Kervan.

kırı: Eşek yavrusu.

kirac: Kireç.

kirkid: Dokumada iplikleri şıkıştırmak için kullanılan alet.

kitle-: Kilitlemek.

koğ-: Kovmak.

kölge: Gölge.

kölgelen-: Gölgelenmek.

köpoğlu: Köpek oğlu, küfür.

köpür-: Kızmak, öfkelenmek.

köreke: Bilmeyerek.

külfanbey: Külhan beyi.

künde: Günde.

küvür: Küfür.

-L-

lağab: Takma ad, lakap.

lapır: Rapor.

lav: Laf, söz.

laylon: Naylon.

-M-

ma'aş: Maaş, aylık.

macara ğaynat-: Kavga çıkarmak.

mahi it-: Eziyet etmek, zorbalık etmek.

maḥşar: Maḥşer.

makeme: Mahkeme.

makine: Makina.

mal: Eşya.

mal: Hayvan.

māluḳat: Mahlukat.

malzeme: Malzame.

mamıd: Özel isim, Mahmut.

mamıt: Özel isim, Mahmut.

mancılık: Mancınık.

mane: Anlam, mana.

māra: Mağara, in.

martaval: Abartılı söz.

masatla-: Bilemek.

maşğara it-: Eziyet etmek, bir istekte ısrarcı olmak.

masıraf: Masraf.

maşad: Eşya.

matama it-: Eziyet etmek.

maydem: Madem.

mayille: Mahalle.

mazlım: Efendi, uysal.

mazud: Mazot.

meccid: Mescid.

mecmun: Mecnun, deli.

mecmur: Mecbur.

mefat: Vefat, ölüm.

mefeyat: Vefat, ölüm.

mefta: Cenaze, ölü.

mejbur: Mecbur.

mekge: Mekke.

mekine: Makina.

melham: Merhem.

melmeket: Memleket.

melül: Melul.

memed: Özel isim, Mehmet.

memmed: Özel isim, Mehmet.

memmeT: Özel isim, Mehmet.

memmet: Özel isim, Mehmet.

menduf: Özel isim, Memduh.

mesale: Mesela.

mesele: Mesela.

mesep: Mezhep.

meşad: Eşya.

metru: Metre.

mevzü: Mevzu.

mezer: Mezar, kabir.

mıķdar: Muhtar.

milangaz: Tüple çalışan ocak.

millar: Milyar.

millon: Milyon.

mine: Mina.

misela: Mesela.

miydan: Meydan, ortalık yer.

miyrem: Özel isim, Meryem.

motur: Traktör.

muabir: Muhabir.

muafız: Muhafız.

muamele: Muamele.

muammed: Özel isim, Muhammet.

muarebe: Muharebe, savaş.

muayne: Muayene.

mücüze: Mucize.

muhtalip: Özel isim, Muttalip.

muķabbet: Müebbet.

muķayat: Mukayyet.

muķoytol-: Mukayyet olmak, sahip çıkmak, korumak.

muracat: Müracat, başvuru.

mustaFa: Özel isim, Mustafa.

mustoFa: Özel isim, Mustafa.

mücüze: Mucize.

müda'ale: Müdahale.

müddeT: Müddet, süre.

mükmün: Mümin, iman eden.

müllet: Millet.

müsafir: Misafir.

müşrük: Müşrik.

mütela: Mütalaa.

müytaç: Muhtaç.

müzevir: Ara bozucu.

-N-

nağadaķ: Ne kadar.

nağadar: Ne kadar.

nağal: Nasıl.

naħal: Nasıl.

namıkörlük: Nankörlük.

namıs: Namus.

napiz: Ceza evi, hapislane.

nası: Nasıl.
naylun: Naylon.
nazaman: Ne zaman.
neğüçü: Ne için.
neğüçun: Ne için.
neğúzel: Ne güzel.
nektub: Mektup.
nemahrim: Namahrem.
nemne: Ayıp.
neyçu: Ne için.
neyçü: Ne için.
nirde: Nerede.
nirden: Nereden.
nişanni: Nişanlı.
noda: Saman veya buğday yığını.
noğa: Ne o.
noğo: Ne o.
norman: Normal.
nödeb: Sıra.
nöre vir-: Buğdayın çürümemesi için çukurun içine ve etrafına saman dökmek.
nüfuS: Nüfus.

-O-

oğadar: O kadar.
oğarada: O arada.
oğat: O vakit, o zaman.
oğulluk: Evlatlık.
oğün: O gün.
oğünkü: O günkü.
oqlanqı: Oklava.

oqu-: Davet etmek.
olduğuçün: Olduğu için.
omar: Özel isim, Ömer.
ombaşı: Onbaşı.
onda'al: Ondan sonra.
onda'alli: Ondan sonra.
onda'allim: Ondan sonra.
onda'am: Ondan sonra.
ondağım: Ondan sonra.
ondaim: Ondan sonra.
ondaim: Ondan sonra.
ondällim: Ondan sonra.
ondäm: Ondan sonra.
onna'allim: Ondan sonra.
onna'am: Ondan sonra.
onnağallim: Ondan sonra.
onnağam: Ondan sonra.
onnağım: Ondan sonra.
onnağillim: Ondan sonra.
onnağım: Ondan sonra.
onnar: Onlar.
onuçu: Onun için.
onuçun: Onun için.
onuğçun: Onun için.
onuğnan: Onun ile.
oradağı: Oradaki.
orbuq: Obruk.
ordağı: Oradaki.
ordahı: Oradaki.
ordaqı: Oradaki.
ortu: Orta.

oruş: Oruç.
otabuS: Otobüs.
otabuz: Otobüs.
otaman: Otoban.
ovat: O vakit, o zaman.
oy-: Deşmek.
oyan-: Uyanmak.

-Ö-

öğ-: Gelin olacak kıza kına yakmak, kına türküsü söylemek.
öğöndire: Hayvanları dürtmekte kullanılan ucu bizli değnek, üvendire.
öğsüz: Öksüz.
öğün-: Övünmek.
öğün: O gün.
örümce: Örümcek.
öş-: Ölçmek.
öteği: Öteki.
ötemiz: Geriye kalanımız.
öteñiz: Geriye kalanınız.
öyle: Ögle.
öz+: Dere yatağı, dere.
öz+: Koyunun sütünden çıkarılan yağ.
öz+: Üvey olmayan.
özür: Ruhsal ya da bedensel sakatlık.

-P-

palaz: Kaba örgülü çuval. Keçi kılından, pamuktan dokunmuş kaba kilim, yaygı. Eskimiş kilim, keçe, çul, çuval.
palta: Balta.

paltu: Palto.
pambık: Pamuk.
paşapord: Pasaport.
paşaport: Pasaport.
patetis: Patates.
patsat: Ara sıra.
paturun: Patron.
pevran: Kervan.
peyganber: Peygamber.
pırtı: Elbise.
pınar: Pınar.
pinbir: Peynir.
pirişan: Perişan.
pis: Temiz olmayan, kirli.
pisi: Kedi.
pisle-: Tuvaletini yapmak.
piştan: Eskiden kadınların giydikleri entari.
piyganber: Peygamber.
piynir: Peynir.
pulis: Polis.
purmal it-: Biçilmiş ekin saplarını düzenli bir şekilde yığın yapmak.

-R-

rağat: Rahat.
rahmet: Yağmur.
rahmetlik: Ölmüş kişi.
rāmet: Rahmet, yağmur.
rāmetlik: Ölmüş kişi.
rasla-: Rastlamak.
raybet: Rağbet.

reçber: Çiftçi.
reket: Rekat.
reyis: Belediye başkanı, reis.
rivayat: Rivayet.
rükuya: Özel isim, Rukiye.
rüküye: Özel isim, Rukiye.

-S-

sa'at: Saat.
sağbı: Sahibi.
sabın: Sabun.
saç: Saç, kıl.
saçak: İp.
sağ: Diri olan.
sağ-: Koyun, inekden süt çıkarmak.
sağap: Sahip.
sağar: Sağır, duymayan.
sağıb: Sahib.
sağıp: Sahip.
sahya: Saha, alan.
saķat: Akli dengesi yerinde olmayan.
sal-: Göndermek.
salık: Özel isim, Salih.
salun: Salon.
sangi: Sanki.
sap: Biçilmiş ekin.
sap: Kürek, fırça vb. eşyaların kulpu.
saprit-: Sabretmek.
sarıç: Sarnıç: Yağmur suyu biriktirmeye yarayan yer altı su deposu.
sāriye: Özel isim, Sahriye.

saSçı: Sazcı, düğünlerde saz çalıp, türkü söyleyen kişi.
savol: Sağol.
savucu: Savcı.
savur-: Elemek.
seccede: Seccade.
seÇ-: Seçmek, ayırmak.
seda: Ses.
seFer: Sefer.
seFeribirlik: Seferberlik.
seğmen: Damadın yanında bulunan delikanlı.
seğseñ: Sayı ismi, seksen.
sejde: Secde.
sek-: Hoplamak, zıplamak.
seküz: Sayı ismi, sekiz.
semiz: Besili, etli.
sepen: Sulu kar.
SePze: Sebze.
serbeS: Serbest.
sevir: Sevr mağarası.
seyar: Seyyar.
seyhm: Mirasdan düşen hisse, hak, pay.
sez-: Hissetmek.
sıģa-: Sıvamak, katlamak.
sıģaşla-: Sıvazlamak.
sı'ır: Sığır, büyükbaş hayvan.
sına-: Denemek, tecrübe etmek.
sırt: Omuz.
sırtar-: Gülmek.

sızı: Ağrı.

sicaḳ: Sıcak.

siç-: Seçmek, ayırmak.

siÇ-: Seçmek, ayırmak.

sifdaḳ: İlk.

siġird-: Koşmak.

sikge: Demir veya tahta kazık.

sil: Sel.

sil-: Temizlemek.

sila: Sıla, gurbet.

silahşor: Silahşör.

silak: Silah.

sini: Baklava.

sitir it-: Koruyup kollamak.

siyrek: Seyrek, sıkı olmayan.

siyrid-: Seyretmek.

soal: Sual, soru.

soġna: Sonra.

soġuḳluḳ: Ayran, limonatı gibi içecek.

sol-: Solmak, rengi solmak.

soñu tāmında: En sonunda.

Sorba: Zorba, zulm eden.

sosyeti: Sosyete.

söġ-: Sövmek, küfür etmek.

sövap: Sevap.

söz: Yemin.

suġra: Sofra.

suhra: Sofra.

suy: Su.

süd: Süt.

süme: Koyun yünü.

sümür-: İçine çekmek.

sümür-: Sömürmek.

sünbül: Sümbül.

-Ş-

şa'adet: Şehadet.

şak: Bir bütünün yarısı.

şal: Kadınların kuşandıkları kuşak.

şamşak: Renkli bez parçaları, vele.

şarampil: Şarampöl.

şarf: Bir makinanın dönmesini sağlayan mil, şaft.

şaşġın: Şaşkın.

şera'at: Şeriat.

şeriyat: Şeriat.

şeyhr(e): Şehr(e).

şeyir: Şehir.

şeyit: Şehit.

şikayaT: Şikayet.

şikayat: Şikayet.

şikeyat: Şikayet.

şimci: Şimdi.

şimdik: Şimdi.

şinci: Şimdi.

şincik: Şimdi.

şindi: Şimdi.

şindik: Şimdi.

şişir-: Bir kimseyi olduğundan büyük göstermek.

şiy: Şey.

şiyid: Şehit.

şiyit: Şehit.

şiytan: Şeytan

şo: Şu.

şō: Şu.

şoğ: Şu.

şōğ: Şu.

şora: Şura.

şorba: Çorba.

şorda: Şurada.

şöfor: Şoför.

şuayib: Özel isim, Şuayip.

şüpelen-: Şüphelenmek.

-T-

tā: Uzaklık bildirir.

ta'am: Tamam.

tabıd: Tabut.

tahsil it-: Tahsil etmek, ilim öğrenmek.

tağga: Gelinlerin başına taktıkları bir çeşit süslü başlık.

taqip: Takip.

taleşe: Telaşe.

tāmün: Tahammül.

tandır: Ocak.

tapanak: Tapınak.

tapıt: Tabut.

tarıh: Tarih.

tarık: Tarih.

tarif id-: Tarif etmek.

tas: Arka, peş, geri.

tas: Çorba kasesi.

tasa: Sıkıntı, elem, keder.

tat: Dilsiz, konuşamayan.

tavap: Tavaf: hacı olmak üzere zamanında ve muayyen usul dahilinde Kabe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etme.

tayır: Özel isim, Tahir.

tē: Uzaklık bildirir.

tehna: Kalabalık olmayan yer, tenha.

tehne: Kalabalık olmayan yer, tenha.

tehriS: Terhis.

teklalla-: Tekrarlamak.

telev it-: Telef etmek, ziyan etmek.

telev: Telef, ziyan.

televon: Telefon.

teltik: Değişik, acayip.

temam: Tamam.

tembiy it-: Uyarmak, tembih etmek.

terciman: Tercüman, rehber.

tererüz: Terörist.

terk it-: Terk etmek.

tesis: Tesis.

teSiSat: Tesisat.

teSkere: Teskere.

teTbir: Tedbir.

tetir: Kahverengi.

tevap: Tavaf: hacı olmak üzere zamanında ve muayyen usul dahilinde Kabe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etme.

tevellet: Doğum tarihi.

tevellit: Doğum tarihi.

tevik: Özel isim, Tevfik.

teyek: At, deve vb. hayvaların üzerine konulan ve ekin saplarını taşımaya yarayan 'y' şeklindeki tahta alet.

teyne: Kalabalık olmayan yer, تنها.

tınas: Harman dövüldükten sonra savrulmak için yapılan yığın.

til: Tel.

tiyyare: Teyyare, uçak.

tiz: Tez, hemen.

toktur: Doktor.

topyökün: Topyekün, hepsi.

töbe: Tövbe.

turgud: Özel isim, Turgut.

tursil: Toz deterjan.

turuzim: Turizm.

tuvan: Tufan.

tüccar: Tüccar, alım satım işi yapan.

tümüsü: Tümü, hepsi.

türe-: Çoğalmak, üremek.

-U-

uçu: İçin.

uçun: İçin.

üğüT-: Öğütmek.

üğüT-: Öğütmek.

ul-: Kokmak, çürümek.

uluğışla: İlçe ismi, Ulukışla.

unud-: Unutmak.

urum: Rum.

uşak: Çocuk.

-Ü-

üç: Sayı ismi, üç.

üçü: İçin.

üçun: İçin.

üçün: İçin.

üğütle-: Seçmek, iyisini ayırmak.

üleş-: Bölüşmek, paylaşmak.

üleş+: Leş.

ümmüsün: Özel isim, Ümmügülsüm.

ümre: Umre.

ümrü: Umre.

ümüsün: Özel isim, Ümmügülsüm.

ünne-: Seslenmek, çağırmak.

ürüşet: Rüşvet.

ürüya: Rüya.

ürüyan: Üryan, çıplak.

ürüzgar: Rüzgar.

üs+: Üst.

üseyin: Özel isim, Hüseyin.

üş: Sayı ismi, üç.

ütel: Otel.

-V-

vād: Vaad.

vağat: Vakit.

vağıt: Vakit.

vakıt: Vakit, zaman.

vakıtlı: Zengin.

vardiye: Vardiya.

varlık: Mal, servet.

vātı: Vakti.

vay: Şaşırma ünlemi.

vede: Vade, zaman.

veram: Verem.

vérane: Virane, harap.

vijdan: Vicdan.

vir-: Vermek.

vize: Füze.

vucut: Vücut, gövde.

vur-: Öldürmek.

-Y-

yad+: El, başkası.

yadeğisse: Ya değilse.

yadeyse: Ya değilse.

yafudu: Yahudi.

yağap: Özel isim, Yakup.

yaça: Dağ eteği.

yaķıb: Özel isim, Yakup.

yalançı: Yalancı, yalan söyleyen.

yaliñ: Çıplak.

yaliñız: Yalnız, tek.

yamac_it-: Karşılıklı kız alıp vermek.

yamac: Karşılıklı.

yağmır: Yağmur.

yanaşık: Ortak.

yanındağı: Yanındaki.

yapı: İnşaat.

yapık: Karışık, dolaşık.

yar-: Deşmek, oymak.

yar-: Yaralamak.

yardım_it-: Yardım etmek.

yaren: Sevgili, dost, arkadaş.

yarma: Bulgur.

yasdık: Yastık.

yastı: Yatsı.

yaş: Islak.

yadır: Ermiş kişi, ermiş kişi mezarı.

yavır: Yavur, düşman.

yavıT: Yahut.

yavıt: Yahut.

yavrı: Yavru.

yavşan: Hoş kokulu bir bitki.

yavur: Düşman.

yay-: Otlatmak, koyun otlatmak.

yayan: Yürüyerek, yaya olarak.

yazı: Ova, otlak.

yazık: Yazık.

yeşillik: Sebze.

yetgili: Yetkili.

yetiş-: Ergenliğe girmek.

yetiş-: Peşinden ulaşmak.

yetişdir-: Büyütmek.

yeTmiş: Sayı ismi, yetmiş.

yıķıl-: Kaybetmek, mağlup olmak.

yi-: Yemek.

yidi: Sayı ismi, yedi.

yidinci: Yedinci.

yidir-: Yedirmek, beslemek.

yığen: Yeğen.

yığíd: Yiğit, delikanlı.

yığírmi: Sayı ismi, yirmi.

yil: Yel, rüzgar.

yim: Hayvan yiyeceğı, yem

yimbeş: Yirmi beş.

yimci: Yem satan, yemci.

yimek: Yemek, aş.

yimin_it-: Yemin etmek.

yimin: Yemin.

yimlik: Dağ yamaçlarında ve tarla kenarlarında yetişen, yenilebilen bir bitki çeşidi.

yimmi: Sayı ismi, yirmi.

yiñ-: Yenmek, galip olmak.

yiñ+: Yen, giysi kolu, kol ağzı.

yiñi: Yeni.

yiñiden: Yeniden, tekrar.

yiñil-: Yenilmek, mağlup olmak.

yipek: İpek.

yir+: Tarla.

yir+: Yer, toprak.

yirleş-: Yerleşmek.

yirli: Devamlı.

yirli: Yerli, bir bölgeye ait olan.

yiryüzü: Yeryüzü.

ysisir: Esir.

yişil: Yeşil.

yişillik: Yeşillik, sebze.

yit-: Yetmek, kafi gelmek.

yitik: Delikanlı.

yitim: Yetim.

yitiş-: Büyümek.

yitiş-: Ergenliğe girmek.

yitiş-: Yetişmek, ulaşmak.

yiTmiş: Sayı ismi, yetmiş.

yō: Var'ın karşıtı, yok.

yoğ: Var'ın karşıtı, yok

yoğurT: Yoğurt.

yōk: Var'ın karşıtı, yok.

yoqarı: Yukarı.

yol-: Koparmak.

yonan: Yunan.

yoñusa: Yoksa.

yonuz: Özel isim, Yunus.

yourd: Yoğurt.

yourT: Yoğurt.

yörü-: Yürümek.

yu-: Yıkamak.

yuğur-: Yoğurmak.

yuqa: İnce.

yuqa: Yufka (ekmek).

yuqad-: İnceltmek.

yum-: Kapatmak.

yuñ+: Koyunun yünü.

yurT+: Memleket.

yüğsek: Yüksek.

yüğsel-: Yükselmek.

yussuf: Özel isim, Yusuf.

yuvallan-: Yuvarlanmak.

yüz-: Yüzmek, sıyırmak.

yüz+: Sayı ismi, "100".

yüz+: Yüz, çehre.

yüzüñguylu: Yüz üstü.

yüzzük: Yüzük.

-Z-

za'ar: Zahir: Kuşkusuz, elbette, şüphesiz.

zabah: Sabah.

zabaḥ: Sabah.

zabaḳ: Sabah.

zahra: Buḡday.

zalame: Kötü.

zalha: Özel isim, Zeliha.

zalım: Zalim.

zaltı: Zaten.

zalti: Zaten.

zamat: Zaman.

zapıta: Zabıta.

zaptıya: Zabtiye.

zatan: Zaten.

zati: Zaten.

zati: Zaten.

zedef: Sedef.

zefer: Sefer.

zekeriya: Özel isim, Zekerriya.

zelame: Kötü.

zembil: Sırtta taşınan kıl torba.

zemzem: Ab-ı zemzem suyu.

zencir: Zincir.

zıd: Ters.

zıdlaş-: Ters düşmek.

zından: Zindan.

zilli: Oynak, adı kötüye çıkmış.

ziyaret: Ziyaret.

zopa: Sopa, değnek.

zulüm: Zulüm.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Mehmet (2002), *Aybastı Ağızı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 168+18 s.
- AKAR, Ali (2006), "Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları", *Turkish Studies Dergisi*, S. 2, s. 41-53.
- BURAN, Ahmet (10-12 Nisan 2006), "Çağdaş Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi Ağızlarında İkincil Uzun Ünlüler", Kayseri: Erciyes Üniversitesi, **2. Kayseri Ve Yöresi Kültür, Sanat Ve Edebiyat Bilgi Şöleni**, s. 288-305.
- DEMİRAY, Erdinç (2008), "Ağız Araştırmalarında Transkripsiyon İşaretlerinin Farklı Kullanılması Sorunu", *Turkish Studies Dergisi*, Volume 3/6, s. 199-211.
- ERDEM, Mehmet Dursun - GÜL, Münteha (2006), "Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi", Çorum: **Karadeniz Araştırmaları**, Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi, S. 11, Güz, Karam Yayınları, s. 111-148.
- ERDEM, Mehmet Dursun (2001), *Asarcık Ağızı*, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ERDEM, Mehmet Dursun - BÖLÜK, Ramazan (2011), "Kaş (Antalya) Ağızı Ses Özellikleri Üzerine", *Turkish Studies Dergisi*, Volume 6/1, Winter 2011, s. 406-447.
- EKER, Süer (2011), *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları, 7. Baskı, 544 s.
- GÜNDÜZ, İbrahim (1980), *Bütün Yönleriyle Karapınar*, Konya: Karapınar Belediyesi Yayınları, 592 s.
- KARAHAN, Leylâ (1996), *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 204 s.
- KARAHAN, Leylâ (2012), "Ağız Çalışmalarında Bilimsel Niteliğin Korunması Üzerine Birkaç Not", Ankara: *Turkish Studies Dergisi*, Volume 7/4, s. 131-136.
- KORKMAZ, Zeynep (1994), *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 130+42 s.
- KORKMAZ, Zeynep (1994), *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 230 s.

KORKMAZ, Zeynep (2007), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 296 s.

KORKMAZ, Zeynep (1995), “Batı Anadolu Ağzlarında Asli Ünlü Uzunlukları Hakkında”, Ankara: Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C. 2, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 123-127.

KULLE ÇOBAN, Esra (2012), *Elmalı Ve Yöresi Ağzları*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 468 s.

PEKACAR, Çetin - GÜNER DİLEK, Figen (2008), “Uluslararası Fonetik Alfabe Ve Türkiye’de Ağız Araştırmaları”, Urfa: Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı, S. 989, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 575-589.

SİLAHŞÖR, Ebru (2010), “Amasya Merkez Ağzının Ses Bilgisi Özellikleri”, *Diyalektoloji Dergisi*, S. 1, s. 47-84.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Uğur ÇAVGA

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri: Karapınar

Doğum Yılı: 1990

E-posta: ugurkny.42@gmail.com

Medeni Hâli: Bekar

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise: Belkaya Lisesi

Lisans: Nevşehir Üniveristesi /Fen Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yabancı Dil: İngilizce

Makale: Belkaya (Konya Ereğli) Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar, Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, 1. UDES, Nevşehir, 2015

MESLEKİ BİLGİLER